

Agâh Özgüç

TÜRK SİNEMASI'nın
MarjiNalleri
ve *OrjiNalleri*

HORIZON

INTERNATIONAL

*Türk Sineması'nın
MarjiNalleri
ve OrjiNalleri*

AGÂH ÖZGÜÇ

İçindekiler

• “Yeşilçam’dan Önce Yeşilçam’dan Sonra” Türk Sineması	9
• Asparagas Haberin Yeşilçam’daki “Baba”sı Feridun Çölgeçen	33
• Yeşilçam’ın Kartvizitlileri	37
• “Öpüldünüz” Tarık Dursun K.	52
• Kimliksiz Bir Acı Ölüme Ağıt Özcan Tekgül	57
• Yeşilçam’ın Rek•rcu “Artist Garson”u Orban Çoban	62
• Yazgı Dediginiz Cemal Beller	64
• Paris’te Bir Emirdağlı Sinemacı Kamil Öztürk	67
• Yeşilçam Mutfağının İlk Kadınlarından Adrine Muratyan	72
• “Yeşilçam’ın Sağlık Bakanı” Pilot Ziya	74
• “Plaj Güzeli” Senary•cumuz Türkân Duru	77
• Üç Kuşağın Gençlik İdolü Salih Güney	82
• Amerikan Kouv•yları “Aslan Cinotri” Yeşilçam’ın kouv•yu Ahmet Sert	88
• 1960’lı Yılların Sinema “Yıldız”ı Şimdi “Panter Emel”	92
• Suskun ve Yalnızca Filmleriyle Konuşan Bir Yönetmen Zeki Ökten	95
• “Yarım Kalmış Yaşamlar”dan Bir Bilge Olgaç	99
• Yeşilçam’ın Dudak Tadımcısı Muzaffer Tema	104
• Dışardan Hiçbir Katkı Maddesi Taşımayan Doğallığıyla Filiz Akın	111
• Muhelif Bir Yeşilçam “Cadı”sı Sevda Ferdağ	118
• Mirim, Sultanım, Efendim, Canımın İçi: Salih Tozan	124
• Set İşçiliğinden Cam•ka’ya: Danyal Topatan	130
• Keman Sesleri Eşliğinde Senaryo •kuyan Yönetmen Mubarrem Gürses mi?	133
• Şarkın Valentino’su ya da Türk Sineması’nda Bir “Paşazade” Vedat Örfi Bengü	137

• 1.55 boyunda küçük bir “Dev Adam” Hasan Kazankaya	144
• “Mübürdarzâde”lerden Sinemacı Turgut Demirağ	159
• O Şimdi Amerika’da bir Trilyoner: Özel Türkbaş	166
• Annesinin kallarını Satıp, Film Yaptı Sonra da Battı Müfit İlkiz	172
• “Canavar”lar Yaratan Bir “Kurban” Mahmut Tezcan	179
• Türk Filmlerinin Hayalet Şarkıcıları	186
• Filmlerin “Gizli Ortağı” Yeşilçam Bankeri Ferdinant Manukyan	191
• Vakitsiz, Mevsimsiz, Acele Ölüme Yatmak: Nil Göncü	196
• Bir Kuş Olup Uçtu Gitti Hayri Caner	202
• Bir Boykot ve Bir Yeşilçam Dramı: Suphi Kaner	208
• Dame de Sion’lu “Baby-Bomb” ya da Yeşilçam “Lolitası”: Hilâl Esen	214
• “Kel Mahmut” Deyince Münir Özkul	219
• Olgunluk Döneminde TV Dizileriyle Yeniden Keşfedilen Nebahat Çebre	227
• “İyi Seven Kötü Döven” Hafiyemiz: Orhan Günşiray	232
• Yarım Kalan Anılarıyla “Bay Yeşşeee” Öztürk Serengil	241
• Türk Sinemas’nda Bir Okullu Entellektüel Oyuncu Fransız Naci	271
• Urfalı, Ama O Bir Latin Güzeli Seyyal Taner	275
Ve Çok Özeller	281
• “Yıldız Ötesi, Çok Abartılı Bir Varlık” Türkân Şoray	282
• “Küçük Dünyaların Büyük Adamı” Ertem Eğilmez	295
• Şimdi Çok Ünlü Bir Tişört Markası Cüneyt Arkın	309
• Zaman Aşımıyla Yarışan Bir Diva Ajda Pekkan	325
• “Auteur” Dedğiniz, O İşte Metin Erksan	335
• “Şöbretler Mezarkenti”nde Vatansız Bir Yılmaz Güney	349

*“Kabrolsun beyaz perdenin
ölümsüz kralları ve kraliçeleri...
Yaşasın hayatın kendisi...
Bizleri olduğumuz gibi çekin...”*

Diziga Vertov

“Yeşilçam’dan Önce Yeşilçam’dan Sonra” Türk Sineması

Yaşanılması, bir daha mümkün olmayan bir “gençlik rüyası”ydı o yıllar. Önce Hollywood yıldızlarının, “Amerikan Kovboyları Aslan Cinotri (Gene Autry)” nakaratlarıyla başlamıştı sığır çobanlarının fotoğraflarını toplamak, biriktirmek ve amatörcce arşivlemek çocukluğumuzda. İpek kartlara sepya basılmış ve dokunma duygusunu yaşadığımız o bir dizi kartpostalla...

Efsanevi Hollywood filmlerinin dayanılmaz etkisiyle, bir “büyü”ye dönüşen Batı kaynaklı artist kartpostalı biriktirme tutkusu, o yıllarda eli kalem tutan büyüklerimiz tarafından bir “kültür em-paryalizmi” olarak yorumlansa da kime neydi. Bu, gizemli bir süreçti aslında.

Sonra ne oldu?

Aklımız “onlarda” kalsa da, sonra içimize, özümüze, ulusal kaynaklarımıza döndük birden. Yine, önce bir kesimin burun kıvırdığı, yıllar sonra da yeniden keşfettiği, altın yıllarını yaşadığı o siyah-beyaz Yeşilçam filmleriyle.

Kamera önü şöhretleriyle kamera arkası emekçilerinin, sıradışı yaşamlarıyla sıradan insanların birbirleriyle kesiştiği “naif bir dünya”dır Yeşilçam.

O yıllarıyla... O insanlarıyla...Ve o yüzleriyle...

“Yeşilçam” denilen o avuçiçi kadar küçük sokak, Öztürk Serengil’in deyimiyle de “68 adımlık küçük bir sokak”, kimleri zirveye çıkarıp şöhret sahibi yapmamıştır ki? Yeşilçam’ın önce ürettiği, sonra da acımasızca tükettiği yıldızlarıyla, çok özel-leriyle, en kenardakileriyle ve kamera arkasındaki emekçileriyle... Geldikleri yerler değil, durdukları yerler önemlidir sınıfsal açıdan... Kiminin “vur abalıya” misali, bir “şamar oğlanı”na dönüştürdüğü, kiminin de tapınırcasına toz kondurmadığı Yeşilçam, “marjinal”leri ve “orijinal”leriyle bir “eşantiyonluk tipler galerisi” gibidir.

Ve ne acı ki, Türk Sineması’nın kuruluş tarihi 1914’den beri, bu yüz yıllık süreçte kimleri yitirmedi ki. O Yeşilçam duyarlılığıyla, o siyah-beyaz filmlerin “masumiyet”iyle...

Dünya sinemasında, benzerlerine kolay kolay rastlanmayacak kadar müthiş bir zenginlik içeren bu insan malzemesiyle daha çok kitaplar yazılacaktır. Portre yazmak da, anılar gibi bir edebi-

yat türüdür. Ne var ki, o kişinin içsel dünyasını, yaşam biçimini yalnızca abartılı övgülere dayalı bir anlatıma yöneldiğinizde gerçekliğin dışına düşersiniz. “Aman onu incitmeyelim, kırmayalım, kızdırmayalım” korkusuyla yola çıktığınızda, o kişinin kendine özgü farklı özellikleri, varsa çelişkileri nasıl ortaya çıkacaktır ki? Kızmaca yok.

Oysa, sadece erdemler değil, toplumu etkileyip sosyolojik bir olguya dönüşen bir sanatçı için kusurlar da bağışlayıcı bir özelliktir çoğu kez... İki canlı örnek vermek gerekirse, özellikle de biri Yılmaz Güney'dir. Bilinen tüm kusurlu yaşam biçimine karşın, halk onu öyle bağrına basmıştır. Türkân Şoray için de aynı olgular geçerlidir...

Ve artık müsadenizle ahkâm kesmeyi, bir takım iri lâflar etmeyi bir yana bırakıp, yıllar öncesine dönersek, o yazamadığımız, ya da unuttuğumuz o eski isimlerden kimlerle karşı karşıya gelmeyiz ki?

İlhan Selçuk, bakın bir yazısında ne diyor:

“Geçmişe özlem, insanda yaşlandıkça yoğunlaşan bir güzel duygu değil mi?

Adı ne?

Nostalji...”

Ve biz de şimdi, nostaljik takılıyoruz. 1920'lerden, 1960'lı yıllara doğru yürüyerek. Sevgili dostumuz Giovanni Scognamillo'dan ödünç aldığımız “Yeşilçam'dan önce Yeşilçam'dan sonra” ana başlığıyla...

N.N. Ünsal'ın çizgileriyle düşlerdeki Yeşilçam Sokağı.

Cumhuriyet öncesi yıldızlarımızdan Anna Mariyeviç “İstanbul'da Bir Facia-ı Aşk” filminde

*İlk Türk
yıldızımız
Bedia
Muvahhit*

*Şevkiye May
(solda)*

*Nezihe
Becerikli
"Deniz
Kızı"nda*

*Mualla Sürer
(sağda)*

YEŞİLÇAM'DAN ÇOK ÖNCE...

Cumhuriyet öncesi, Türk Sineması'nın "yasaklı yıllar"ıdır. Yani Müslüman Türk kadın oyuncularını konusunda. Sahneye çıkmazlar, filmde oynayamazlar. O yılların kadın oyuncularını beyaz Ruslardan, Rumlardan, Ermenilerden oluşmaktadır. Rozali Benliyan, Eliza Binemeciyan, Rana Dilberyan, Peruz, Madam Kalitea, Helena Artinova, Matmazel Blanche, Siranuş Aleksenyan, Madam Sarmatova ve Anna Mariyeviç gibi...

Ancak 1923'de Müslüman Türk kadın oyuncuların yolunu "Ateşten Gömlek"le açanlar ise Bedia Muvahhit'le, Neyyire Neyir'dir. Semiha Berksoy, Emel Rıza, güzellik kraliçelerinden Feriha Tevfik, Halide Pişkin, Perihan Yanal, Nezihe Becerikli, Şevkiye May, Nevzat Okçugil, Yeşilçam'dan değil, tiyatro sahnelerinden yetişmişlerdir. O yıllarda Yeşilçam diye bir sokak ve "Yeşilçam Sineması" diye bir tanımlama yoktur ki... Bir anlamda Muhsin Ertuğrul sineması egemendir.

İtalyan komedyen Toto'yu seslendiren Necdet Mahfi Ayral, Türk Sineması'nın "ilk jönprömiye"si Suavi Tedü, trajik ölümünden sonra ödülleri bit pazarlarında bulunan

güzeller güzeli, efsane oyuncu Cahide Sonku, Muhsin Ertuğrul sinemasına damgasını vurmuş oyuncuların bir bölümü.

*İlk jön-prömiye
Suavi Tedü*

*Atıf Kaptan
(ortada)*

Güldürü sinemasının dünyaca ünlü çifti Laurel (sıksası)-Oliver Hardy'e (şişmanı) Arşak Palabıyık-yan'a (Grouche Marx) sesiyle, espri-leriyle yeni bir kişilik kazandıran dublaj kralı-oyuncu Ferdi Tayfur

*Ünlü komedyen
Naşit, operet
oyuncularıyla.
(altta)*

(şarkıcı Tayfur değil) Osmanlı sultanları gibi tarihsel karakterleri

canlandırarak o tiplerin temsilcisi olan Sami Ayanoğlu, Hazım Körmükçü, Vasfi Rıza Zobu, Talat Artemel ve Atıf Kaptan da o dönemin unutulmaz oyuncularından.

Film sayılarının 20'lerden, 80'lere doğru, giderek bir tırmanışa geçtiği 1950'li yıllar, bu süreçte yeni oyuncular da beraberinde getirmesi kaçınılmazdır. Ve bu yazım sırasında virgülleri, noktaları kullanmadan hızla koşturmayı denesek de, o isimleri at-

*Nevzat
Okçugil ve
Fatma Andaç
(üstte)*

Mesiha Yelda

lamadan tek tek hatırlayabilmek yine de zor. Çünkü o kadar çoklar ki...

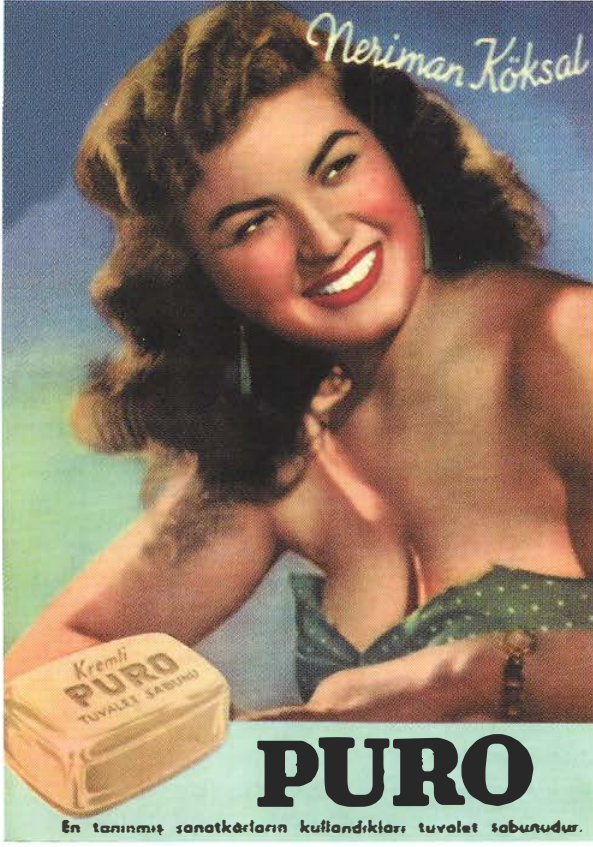
Örneğin, "Dudaktan Kalbe"nin Kınalı Yapıncak'ı Mesiha Yelda; "Sahildeki Kadın"ın yerli Silvana Mangano'su Gönül Bayhan; İstiklâl Caddesi'nde yürürken keşfedilen dalgalı kıvrıkcık saçlı Neriman Köksal; yakası karanfilli, jön Yılmaz Duru; Suriye hapishanelerinde yatan ve savaş yıllarında paralı askerlik (lejyonier) yapan Turan Seyfioğlu; şair

*Efsane
oyuncumuz
Cabide Sonku*

*Yerli Silvana
Mangono
Gönül
Bayhan*

Gülderen Ece (üstte)

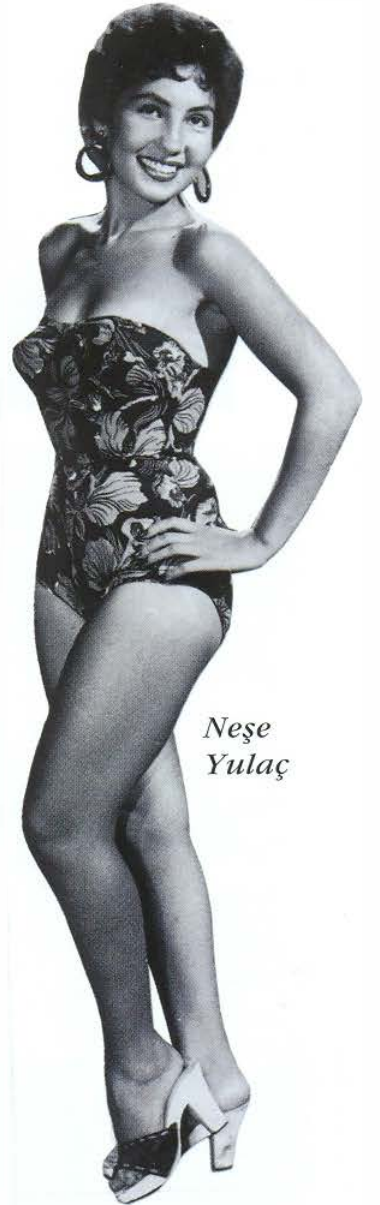
*Neriman Köksal
Puro Sabunu
reklamında.*

Orhon Murat Arıburnu, doğunun yerli Ramon Novarro'su Hüseyin Peyda; Yeşilçam'daki "star sistemi"nin gerçek yaratıcısı Ayhan Işık; kadın seyircinin idolü ve "Üç Arkadaş"ın unutulmaz karakteri Muhterem Nur; Nevin Aypar, Gülderen Ece, Nebile Teker, Neşe Yulaç, Nermin Ruhsever, Rum güzeli Deniz

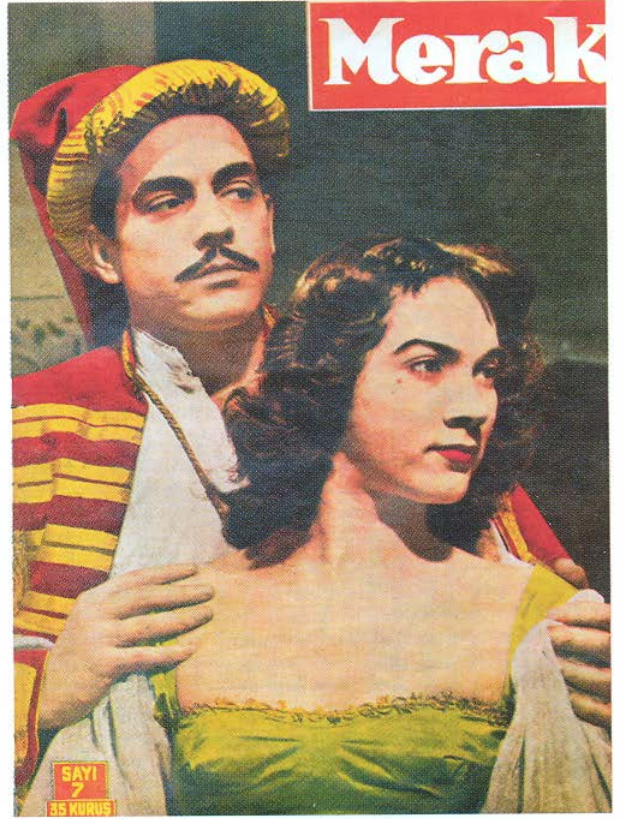

*Hüseyin
Peyda*

*Nebile Teker
Yaşıyor mu?*

*Neşe
Yulaç*

Tanyeli; kır saçlı ortayaş çapkını Kenan Pars; dansörlükten sinemaya Eşref Kolçak; Hümaşah Hiçan, Gülistan Güzey (Deniz), ezici oyun gücüyle Ahmet Mekin; Yeşilçam'ın en güzel burunlu oyuncularından Pervin Par; "Yalnızlar Rıhtımı"nın konsomatris Güner'i Çolpan İlhan; sinemamızın ilginç yüzleri...

Ve Selim İleri, gençlik yıllarında etkilendiği yüzlerden Çolpan İlhan'ı şöyle anlatır "Zümrüt" filminin bir sahnesini anımsayarak:

*Kadın
seyircinin
unutulmaz
idolü
Muhterem Nur*

*Merak
dergisinin
kapağında
Ayhan Işık ve
Ayla Karaca*

*Gülistan
Güzey (Deniz)*

*Eşref Kolçak
Tarkan ve
Karaoğlan'ı
canlandırıyordu..
(sol sayfada)*

*Selim İleri'nin
Çolpan İlhan'ı...*

*Göksel Arsoy,
Londra'da
bayranları
İngiliz
kızlarıyla...
(altta)*

“Çolpan İlhan bir sahnede, siyah, dantelâlı giysiler içinde, üç kollu gümüş şamdan tutuyor, mum ışıkları harikulâde gözlerini aydınlatıyor. Bu sahnede heyecandan artık kendimi kaybediyorum. Varsa Çolpan İlhan, yoksa Çolpan İlhan...”

“Hiçkırık” filminin Nedret Güvenç’ini, “Samanyolu”yla romantik bir sinema çifti yaratan Belgin Doruk’la Göksel Arsoy’u, “Şoför Nebahat”la Sezer Sezin’i kim unutabilir ki? Ve yarına kalıcı birçok sanatsal nitelikli filmlerin “gerçek oyuncu”su Fikret Hakan’ı...

Yüreklere yakıp kavuran, geceyarıları rüyalarına giren, kışkır-

Vamp dediğiniz Suzan Avcı.

Muzafer Nebioğlu

tıcı cinsellikleriyle öne çıkan vampları mı soruyorsunuz? Rum dilberi esmer fırtına Pola Morelli'yi, Suzan Avcı'yı, şeytansı çekik gözlü Diclehan Baban'ı, olgun ve dolgun Muzafer Nebioğlu'nu ya da Üftade Kimi'yi mi?

AAAH O 60'LI YILLAR...

Ve elbette bu “ara başlık” nostaljik bir duygulanmanın dışavurumudur. Ama, 27 Mayıs askeri darbesiyle yeni bir döneme giren 1960'lar Türkiye'si, siyasal çalkantılarıyla, toplumsal yapısıyla, edebiyatıyla, Türk Pop Müziğiyle, futbol dünyasıyla iç-içe ha-

Rum dilberi Pola Morelli

Fatma Bilgen

*Yeni Gündem
dergisinde
1960'lı Yıllar
dosyası...*

MuallaKaynak

tırlandıkça "Ahhh"larla geçmişe özlem duyulması kaçınılmazdır. Bazı yaralar değilse de, bir daha yaşanılması imkânsız olan o dönem, gerçekte "altın yıllar"dır 1960'lar Türkiye'sinin... Ve özellikle de "Yeşilçam sineması"nın...

"Ahhh o 1960'lı yıllar" derken, öncesini, yani 1950'lerin son dönemlerini de yabana atmamalı. "Yeşilçam" denen o siyah-beyaz filmle rin naif dünyasını besleyen, tetikle yen bir "dönüm noktası" olarak...

1960'lı yıllarda "tiplere dayalı sine ma" gündemdedir. Oyuncular "tipl e meleri" tipl emeler de oyuncular ı yar atır. Sıralarsak Zeynep Değirmencioğ lu'yla "Ayşecik", Feridun Karakaya ile "Cıralı İbo", şapkalı, otomobilli, özel şoförlü Belgin Doruk'la "Küçük Hanı mefendi", İlker İnanoğlu'yla "Yumur cak", Öztürk Serengil'le "Adanal ı Tay fur", Sadri Alışık'la "Turist Ömer", Vahi Öz'le "Horoz Nuri", Kartal Tibet'le "Karaoğlan" ve "Tarkan", yerli James Bond Göksel Arsoy'la "Altın Çocuk",

*Yarına kalıcı
filmleriyle
Fikret Hakan*

*Ayşecik
(Zeynep
Değirmencioğlu
Kırkpınar
pehlivanları
arasında.*

*Cavidan
Dora*

Cüneyt Arkın'la "Malkoçoğlu", Menderes Utku'yla "Afacan", Yılmaz Köksal'la "Çeko" ve Levent Çakır'la "Zagor", belli başlı tipler üzerine kurulu bir sinemadır. Kimi bizim kahramanlarımız, kimi de yabancıların.

Fatma Girik ve Hülya Koçyiğit gibi sıradışı ünlüler, 1960'lı yılların siyah-beyaz filmleriyle "mit"leşmeye doğru giderken, kenarda kalmışları da unutmamak gerekir. Baki Tamer'i, Hasan Ceylan'ı, Ali Şen'i, Afif Yesari'yi, Faik Coşkun'u, Senih Orkan'ı, Semih Sezerli'yi, Mualla Sürer'i, Reha Yurdakul'u, Avni Dilligil'i, Sadettin Erbil'i, Mümtaz Ener'i, Zafer Önen'i, Necdet Çağlar'ı, Mürvet Sim'i, Mahmure Handan'ı, Arap bacımız Dursune Şirin'i, Nubar Terziyan'ı, Adnan Mersinli'yi, Hakkı Haktan'ı, Memduh Alpar'ı, Haydar Karaer'i, "Sütçü" Süheyl Eğriboz'u, "Rambo" Sönmez Yıkılmaz'ı, Yedigâr Ejder'i, Tecavüzcü Coşkun'u (Gö-

*Hüseyin Baradan,
Suzan Avcı,
Mine Soley,
Ahmet Tarık Tekçe,
Nevzat Okçugil, Vahi Öz,
Mualla Sürer, Yılmaz Duru,
Nilgün Esen, ve Aziz Basmacı
tekmili birden...*

ğen), yan öykülerin karakter oyuncularını olarak... Jönlerin ve "jön-dam"ların gölgelerinde kalsalar da...

Genelde biz unutturuz, ama fanatik yerli film seyircisi unutmaz, sinemamızın komiklerini:

Vahi Öz'ü, Suna Pekuysal'ı, Ersun Kazançel'i, Uğur Kıvılcım'ı, Altan Erbulak'ı, Cevat Kurtuluş'u Necdet Tosun'u, Sami Hazin-ses'i... "Jön karakter"leri de. "Susuz Yaz"ın Erol Taş'ını, "Kuyu"nın Hayati Hamzaoglu'nu, Kadir Savun'u, Ahmet Tarık Tekçe'yi. Ahmet Tarık Tekçe'siz film olur mu? Her filmde vardır. Ve iri kıyım tiplemesinin yanısıra "Kı-tapsız ilim, Ahmet Tarık Tekçe'siz film olmaz" yakıştırmasıyla marka-laşır Yeşilçam'da.

Sovyet sinemasının kurucula-rından yönetmen Lev Kuleşov "Yönetici her şeydir, oyuncu ise hiçbir şey" dese de, onlarla büyü-yen seyirci, oyuncusunu asla unut-maz. O filmlere ruh veren yönet-menler ne kadar unutulsa da...

Nana ya da Ayşe Aslanoğlu

*Gönül Yazar'ı,
Marilyn Monroe
ve Jean Russel'le
birlikte
gördünüz mü?*

*Pervin Par
Şimdi İzmir'de...*

*Peri-Han
kimse duymadan,
sesizce yitip gitti...
(altta)*

Kaldı ki, 1960'lı yıllarda "yönetmen sineması" ağırlıktadır. Ve ilk akla gelip yarına kalıcı özellikler taşıyan filmlerden birkaçı:

"Susuz Yaz" (Metin Erksan), "Gurbet Kuşları" (Halit Refiğ), "Bitmeyen Yol" (Duygu Sağıroğlu), "Sevmek Zamanı" (Metin Erksan), "Ah Güzel İstanbul" (Atıf Yılmaz), "Hudutların Kanunu" (Lütfi Ö. Akad), "Seyyit Han" (Yılmaz Güney), "Vesikalı Yarım" (Lütfi Ö. Akad)...

Şu bir gerçek ki, son tahlilde iyi ya da kötü, her filmin tek sorumlusu, öncelikle yönetmendir. Ve filmler yönetmeniyle anılır. Ama yıldız oyuncular da unutulmaz.

İşte "Taş Bebek" Gönül Yazar'ı, "Namus Uğrunda"ki Peri Han'ı, "Şehrazat"taki Leyla Sayar'ı, Müşfik Kenter'i, Cavidan Dora'yı, Evrim Fer'i, bestekar şarkıcı Baki Çallıoğlu'nu, Semra Sar'ı, ünlü jöneri konuşan Abdurrahman Palay'ı, Suna Selen'i, Tijen Par'ı, Özden Çelik'i, Tamer Yiğit'i, "Ezo Gelin"deki Tugay Toksöz'ü, Tanju Gürsu'yu, "Yasak Aşk"taki Nilüfer Aydan'ı, "Ben

*Turist Ömer,
Sadri Alışık
sizi
selamlıyor...*

Öldükçe Yaşarım”daki Selma Güneri’yi, “Senede Birgün”deki Sel-
da Alkor’u, “Sevmek Zamanı”ndaki Sema Özcan’ı, “Son Kuş-
lar”daki romantik jön Ediz Hun’u, “Nikahsızlar”daki Yusuf Sez-
gin’i, Kuzey Vargın’ı, Zeynep Aksu’yu ve “Vesikalı Yarım”deki İz-
zet Günay’ı seyirci nasıl unutabilir ki? Her seyircinin, kafasına göre bir “idol”ü
olacaktır.

1960’larda “altın yıllar”ı yaşanan “star-
laşma, yıldızlaşma olgusu”nu bir yana bı-
rakıp “ekonomik yapı”ya baktığımızda
bu kez, bu on yıllık süreçte bir başka tır-
manış gerçeğini görürüz, saldırılan, küf-
redilen o Yeşilçam’da. Yazlık bahçe sine-
malarıyla, seyirci sayısı toplamıyla...

İşte bu konuda çok önemli bir belge:

1969’da İstanbul Belediyesi sınırları
içinde 110 kapalı, 188 bahçe sineması
vardır. Türkiye genelindeki kapalı sine-
ma salonu sayısı 1420, yazlık açık hava si-
nema sayısı ise 1534’dür. Toplam sinema
sayısı da yaklaşık 3000 civarındadır.

Seyirci sayısına gelince:

*Ahmet Mekin
gerçek
oyuncu...*

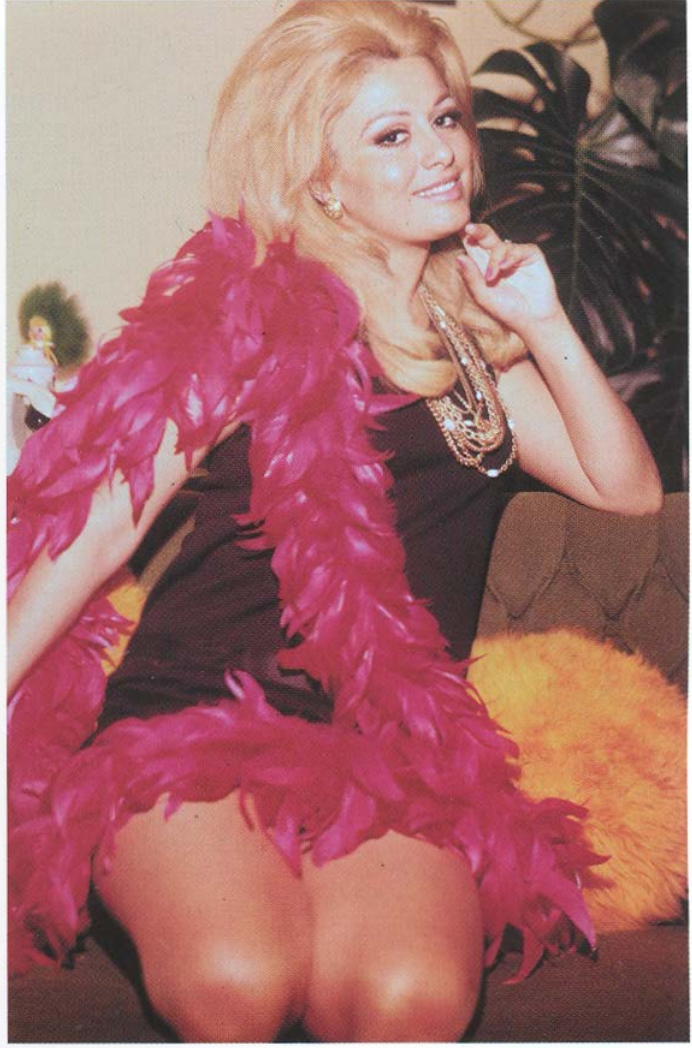

Fatma Girik, nasıl görünüyorsa öyle...

Bir masumiyet simgesi Hülya Koçyiğit

1965’de yerli ve yabancı filmle-
re giden seyirci sayısı toplamı 41
milyondur. 1969’da ise bu sayı 50

*Selma Güneri
(solda)*

milyona tırmanır. Kaldı ki bu seyirci sayıları, yalnızca İstanbul’da-
ki kapalı ve bahçe sinemaları için geçerlidir. Ve ilginç olan kesil-
len bilet sayıları tüm Türkiye genelini içermesine karşın, yine de
bugüne dek 1969’daki İstanbul’lu seyirci sayısını aşamamasıdır.
2012 yılında tüm Türkiye sınırları içinde sinemaya giden seyirci
sayısı 20 milyon 487 bindir. Oysa 1969’de İstanbul’un nüfusu
yaklaşık 1 milyon 880 bindi. Bugün ise Türkiye 70 küsur milyon-
luk bir ülke. Görüldüğü gibi bu da Türk Sineması’nın ekonomik
yapısı açısından 1960’ların bir “altın yıllar” belgesi...

*Sema Özcan,
şimdi
Londra’da*

Hele o yıllarda yazlık bahçe sinemalarında ailelerin ilgiyle izle-
diği siyah-beyaz sevda filmlerinin açık hava platosu olarak kulla-
nılan bir Sevda Tepesi vardı. Boğaziçi Kandilli sırtlarında. Ünlü
yıldızların el-ele tutuştuğu, o kartpostal güzelliğindeki alana, yıl-
lar sonra “turistik tesis” izni verildiğine göre bakalım nasıl bir ya-
pı kondurulacak? Bir Arap kralının sarayı mı, ya da bir otel mi?
Kim bilir...

*Yeni kadın
kimliğiyle
Müjde Ar*

YEŞİLÇAM'DAN SONRA...

1970'ler, 1980'ler...

Türk Sineması'nın giderek, kimlik değiştiren yıllarıdır. Bir şeyler eskiyip dönemini tamamlarken, bir şeyler sessizce kaybolurken, bir şeyler yenilenir.

Kaybolan, yitip giden nedir?

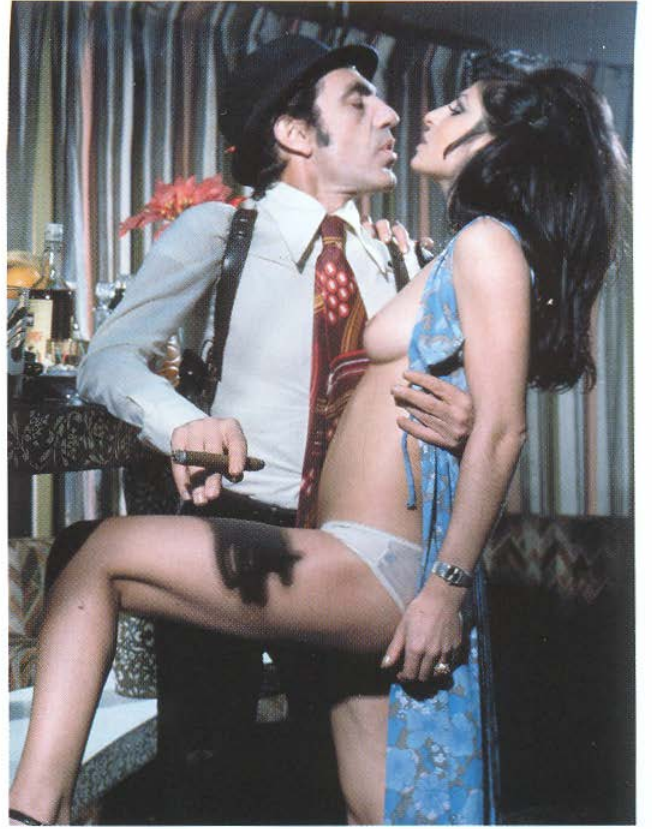
Semtleri, kenar mahalleleri, ara sokakları renklendiren ve Anadolu'nun en ücra köşelerine kadar uzanan, o yazlık bahçe sinemaları, çoluk-çocuk ailece izlenen siyah-beyaz Yeşilçam filmle-ri... Tüm günah ve sevaplarıyla yitip giden, bir döneme adını ve-ren Yeşilçam, "hayal perdeleri"nden bir "yaşam gerçeği"ne dö-nüşecektir bu aşamada. İşte Yılmaz Güney'in "Umut" adlı filmle, 1970'li yılların başında bu "dönüşüm"ün ilk örneğini gerçekleştiri-r.

Ne var ki, bazı sinemasal furyalar, modalar, türler geçerlilikle-rini yitirinceye dek, Türk Sineması'na egemendirler. Her moda, ya da popülist salgın, kendi oyuncularını, yıldızlarını yaratır. 1974'de başlayıp 1979'a dek süren "seks komedileri furyası" da kendi oyuncularını gündeme getirir:

Arzu Okay, Zerrin Egeliler, Ali Poyrazoğlu, Zerrin Doğan, Ay-demir Akbaş, Mine Mutlu, Bülent Kayabaş, Dilber Ay, Zafir Seba,

Hadi Çaman ve Nejlâ Fide

Aydemir Akbaş ve Nilgün Ceylan

Hadi Çaman, Kazım Kartal, Sermet Serdengeçti, İlhan Daner, Emel Aydan, Melek Görgün, Figen Han, Meltem Işık, Şeyda Senem, Hakan Özer, Ergun Akerman, Elif Pektaş, Yılmaz Şahin, Ceyda Karahan, Mete İnselel, Demircan Türkdoğan, Senar Seven, Levent Gürsel, Çetin Başaran, Cesur Barut, Sabahan, Harika

Dilber Ay, Özcan Özgür'le Zerrin Egeliler, Metin Erksan'ın bile ilgisini çekmişti...

*Arabeskin üç
büyüklerinden
baba Orhan
Gencebay*

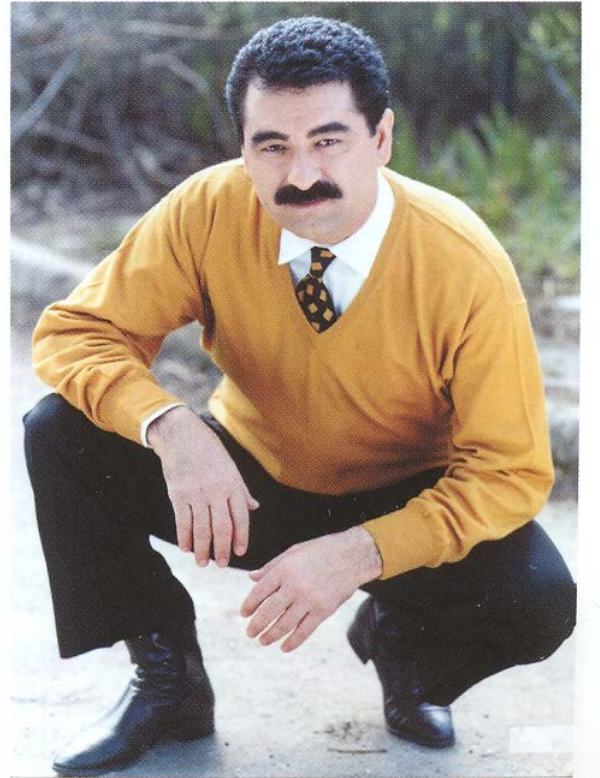

Öncü, Özcan Özgür, Funda Gürkan, Nejla Fide, Yüksel Gözen, Karaca Kaan, Emel Canser, Nilgün Ceylan bu seks furiasının en gözde oyuncularıdır.

Seks komedileri furiasının birden pornografiye kaymasıyla, oyuncularından bazıları, bu kez porno film yıldızları olur. Zerrin Doğan, Meltem Işık ve Emel Canser gibi... 1974'den, 1979'a dek 6 yıl süren seks komedileri salgınında, bu türün en dikkat çekici oyuncusudur Aydemir Akbaş. Ne var ki Akbaş, kendine özgü tiplemesiyle, ilginç bir lumpen güldürü karakteri sergilemesine karşın, birer "çöp film" olmaktan öteye geçemeyen bu cinsel sefalet furiası içinde kaynayıp gider.

Türkülü, şarkılı, genelde arabesk türünü içeren filmler modası mı? O modanın da yıldızları neden olmasın ki? "Üç büyükler"den Orhan Gencebay, İbrahim Tatlıses, Ferdi Tayfur'un yanısıra Müslüm Gürses, Küçük Emrah (o dönemde küçüktü), Gökhan Güney, Bülent Ersoy, Ercan Turgut, Mahmut Tuncer, Ümit Besen, İzzet Altınmeşe, Ümit Tokcan, Burhan Çağan, Selahattin Alpaya, Küçük Cey-

*İbrahim
Tatlıses'e
ne oldu?...*

lan (o da küçüktü) ve diğerleri...

Komedi ya da “güldürü filmleri” derseniz, öncelikle Kemal Sunal akla gelecektir tartışmasız. Bu tür sinemanın en uzun soluklu “süper yıldız”ıdır. Sonra Zeki Alasya-Metin Akpınar ikilisi, İlyas Salman, Müjdat Gezen, Levent Kırca, TV ekranlarının unutulmaz “üvey baba”sı, sinemanın “Zühtü” sü Şemsi İnkaya...

1980’lerden 1990’lara doğru gidersek, irili ufaklı bir yıldız ordusuyla karşılaşırız. Yeşilçam sonrası bir dönemin, bir kuşağın ve “onlar”la giderek yaşlanan yerli film seyircisinin son isimleri belki de. “Irmak” ve “Gökçe Çeçek” filmlerinin Serdar Gökhan’ı, “Bedrana”nın Perihan Savaş’ı, “Düşman”ın Aytaç Arman’ı, “Sürü”nün

Televizyon kanallarının izlence rekorcusu Kemal Sunal

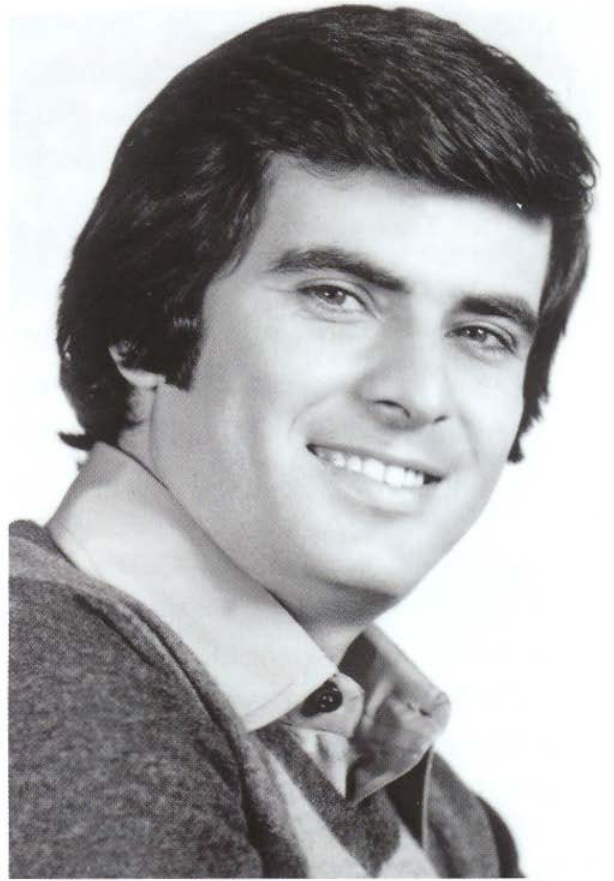
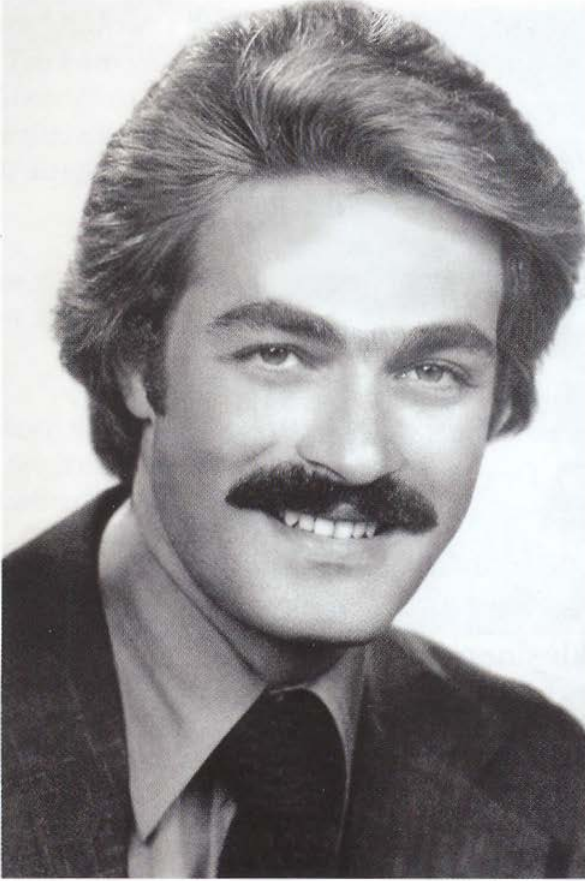
Şemsi İnkaya

Tuncel Kurtiz’i, “Sultan”ın Bulut Aras’ı, “14 Numara”nın Hakan Balamir’i, “Yol”un Halil Ergün’ü, “Anayurt Otel”inin Macit Koper’i... Hale Soygazi, Gülşen Bubikoğlu, Engin Çağlar, Meral Zeren, Necla Nazır, Meral Orhonsay, Talat Bulut, Mahmut Cevher, Nur Sürer, Rutkay Aziz, Uğur Yücel ve Şerif Sezer de bu kuşağın son yüzleri...

Ve de sona bıraktığımız “en”ler...

“Beyaz Mendil” ve “Üç Arkadaş”ın Fikret Hakan’ı, “Acı”nın Fatma Girik’i, “Düğün, Gelin, Diyet” üçlemesinin Hülya Koçyiğit’i, “Muhsin Bey”in Şener Şen’i, “Selvi Boylum Al Yazmalım”ın Kadir İnanır’ı, “Sürü” ile “Yol”un Tarık

70'li ve 80'li
yılların
en ünlü
oyuncuları
Kadir İnanır
ve
Tarık Akan

Akan'ı ve "Asılacak Kadın"ın Müjde Ar'ı yaşayan bir kuşağın işlevsel katkıları nedeniyle en önde gelenleri... Bu yaşlı kuşağa daha sonra katılan Hülya Avşar ise, en gençleri içlerinde şimdilik.

"Eskimek" ve "yaşlanmak", doğrudan zaman aşımıyla bağlantılı bir gerçektir. Bu "yorgunluk dönemi"nin de başlangıcıdır. 1960'lı yılların "jön karakter"lerinden Hayati Hamzaoglu kendine özgü bir saptamayla, bu gerçeği şöyle açıklar:

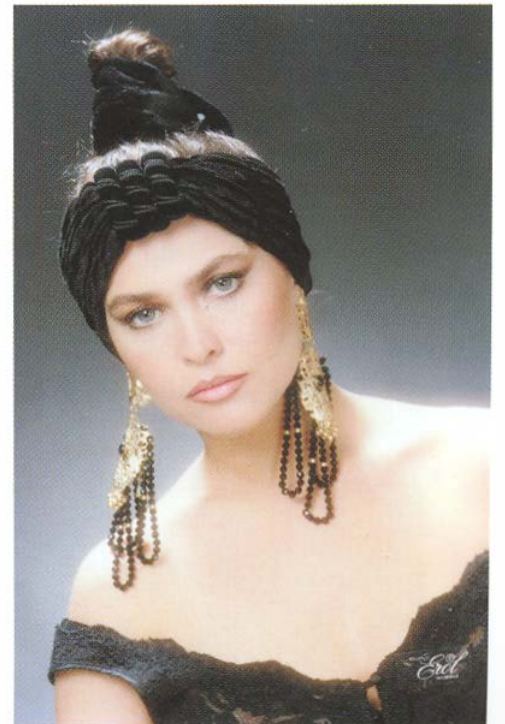
"Ben yürürken yollar sarsılırdı, şimdi biz yürümekten sallanıyoruz..."

"Yaşarken" ya da "öldükten sonra" sonsuza dek "star" kalabilmek, Marilyn Monroe ve James Dean gibi "efsaneleşmiş" kişiliklere özel bir durumdur. "Zamanı" ve "eskimeyi" durdurmaya kimsenin gücü yetmez. Uzun yıllar ayakta kalabilmek ve bu arada yenilenmek uğruna zamanaşımıyla savaşırlar yalnızca.

Ya günümüzde...

Ünlü Fransız reklam yazarı Jac-

Hülya Avşar,
"Barbie
bebek"likten
olgunluk
dönemine.

ques Séguela “Yarın çok starlar olacak” diyor.

Ama “o starlar” kamera önündekiler değil. Kamera arkasındakiler... Dünyaya açılan, başta Nuri Bilge Ceylan, Zeki Demirkubuz, Semih Kaplanoğlu üçlüsü olmak üzere, Reha Erdem, Çağan Irmak gibi yaratıcı yönetmenlerle, Togan Gökbakar gibi gişeci yönetmenler...

2000’li yılların oyuncularını nerede duruyor? Dijital yaşam biçimiyle “masumiyetin ırzına geçildiği” Türk Sineması’nda, Yeşilçam tipi karizmatik starlar yetişmiyor bugün.

Ama yerine “oyunculaşan” yeni bir Türk Sineması var. 1990’lı yıllardan başlarsak “Masumiyet”in (1997) Derya Alabora ile Haluk Bilginer’i, “Takva”nın (2006) Erkan Can’la Meray Ülgen’i, “Beynelmilel”in (2006) Cezmi Baskın’ı, “Vicdan”ın Tülin Özen’i, “Yeraltı”nın (2012) Engin Günaydın’ı ve “Küf”ün Ercan Kesal’ı akılda kalan ilk örnekleri “oyuncu ağırlıklı sinema”nın... 1960 ve 1970’li yıllar benzeri hem “büyük star”, hem “iyi oyuncu” gibi ikisi birden olmak ise, en zor yanıdır bu aşamanın. Bu ikilem, günümüzde bir hayal olsa da...

Bu uzun soluklu “ön yazı”dan sonra noktayı koyarken soruyoruz:

Yıldızlık yolunda ortada kalanlar mı, kenardakiler mi, aradakiler mi, “kız öpen jönler”mi, Barbi bebekler mi, ya da “çok özel”ler mi?

“Kim marjinal, kim orijinal?”

Son söz sizde.

Karar sizindir...

Kaynakça:

- * İlhan Selçuk, Pencere-Yaşam Tuzağı, Cumhuriyet gz., 7 Ağustos 2010
- * Oktay Ekinci, Sevda Tepesi’nin Talan Öyküsü, Cumhuriyet gz., 26 Haziran 2012
- * Selim İleri, Onlar Siyah Beyaz Filmlerdi, Cumhuriyet gz., 8 Şubat 1996
- * Nezih Coş, Türkiye’de Sinemaların Dağılışı, As-Akademik Sinema der., sy: 1, Temmuz 1969
- * Yorgo Bozis, Sayılamalara Göre Türk Sineması’nın Ekonomik Durumu, Genç Sinema der., sy: 4, 2. 1. 1969
- * Mesut Kara, Artizler Kahvesi-Hayati Hamzaoğlu, sh:26, Parantez yay., 1997
- * Jacques Séguela, Yarın Çok Star Olacak, Afa yay., Mart 1990

*Asparagas Haberin
Yeşilçam'daki "Baba"sı
Feridun Çölgeçen*

Magazin basının deyimiyle "asparagas haber" in Türk Sineması'ndaki "baba"sıydı Feridun Çölgeçen. Yani "uydurma ve yalan haber" in... Durup dururken, hem de ayaküstü öyle haberler üretti ki, şaşır kalırdınız. Zeki idi, şakacıydı, tilki gibi kurnazdı, zaman zaman da esprileriyle dalgasını geçirdi. Ortalığı karıştırmasını da çok severdi.

1950'li yılların ünlü yazarları müdürlerinden Sezai Solelli ile ilginç bir anısı var Çölgeçen'in. Yolsuzluk günlerinde habire haber taşımış Solelli'ye. Tabii bedava değil. Her şey fiş karşılığında. Yine bir gün, ünlü iki şarkıcı kızkardeşiyle ilgili bomba bir haber getirmiş. Bir erkek yüzünden nasıl kanlı bıçaklı olduklarını anlatmış. Sezai Solelli, onun huyunu suyunu bildiğinden para fişini yazarken demiş ki:

"Bak Feridun, eğer bu haberin aslı yoksa, bir daha buralara ayak basma, ona göre..."

Elbette verdiği o haberin aslı astarı yok, bal gibi uydurma. Çölgeçen, bu kez papucun pahalı olduğunu anlayıp, o "bomba haber" dergide çıkmadan, ne yapmışsa iki kardeşin arasını açmış. Ve o müthiş zekasıyla 'asparagas'ı gerçeğe dönüştürüp, dergideki haberin de tazeliğini kurtarmış böylece.

Kimini uydurduğu, kimini de bazı fıkralardan yürütüp, kızdığı ve hoşlanmadığı oyuncular, yönetmenler, yapımcılar ve de senaryocu meslektaşlarının üzerine kurgulayan Çölgeçen, ünlü film yapımcısı Hürrem Erman'ın da yakın dostuydu. Erman'ın evinde verdiği dost partilerin

*Feridun
Çölgeçen'in
ünlü yüzüğü...*

den asla ek-
sik olmazdı.
Hürrem Er-
man haftanın
en taze ha-
berlerini ve
dedikodula-
rını ayaküstü
ondan alır,
bu tür soh-
betler koyu-
laştıkça, Çöl-
geçen'le ka-
fayı bulurdu.

*Feridun
Çölgeçen,
Yeşilçam'ın
kart
zamparası.*

derece zarif giyimine, özellikle de en parasız günlerinde bile boy-
nundan eksik etmediği papyonuna ve beyefendi görüntüsüne ba-
karsanız, sanki o dedikodu pazarlamacısı kişi değil Çölgeçen.
Tersine gizli bir saldırgan iç yapısı da var. Yıllar önce, parmağın-
daki at nalı gibi kocaman yüzüğünü okşayıp, üç yönetmeni nasıl
dövdüğünü ballandıra ballandıra anlatmıştı. Ne diyordu Çölge-
çen?

“Rejisör Münir Hayri Egeli'nin defalarca kapısını aşındırdığım
halde, benden kaçıyor paramı vermek istemiyordu. Aç kalmış-
tım. Nihayet bir gün dayanamayıp, tavandaki avizeyi indirdiğim
gibi Münir Hayri'nin kafasına geçirdim. Daha sonraki olayda Ab-
durrahman Palay, ölmüş anneme küfretti. Hemen kapıştık. Bir to-
kat atmışım. Attığım tokat klaket gibi şakladı suratında. Üçüncü-
sü ise Orhan Aksoy'du. Rejisör Orhan Aksoy bana hakaret etti.
“Ölü herif, sen yaşamıyorsun artık” gibi laflar etti. En çok “herif”
demesi beni sinirlendirmişti. “Ertesi gün Alyon Sokağında karşı-
laşınca hemen yumruğu yapıştırdım. Sokağın ortasında topaç gi-
bi döndü.”

Bu yumruklardan nasibini alan bir dördüncü yönetmen de ga-
liba Mehmet Dinler'di. “Ağzı” gibi “eli” de durmuyor, “şaka” cılı-
ğı çoğu kez “kaka”ya dönüşüyor ve başına olmadık işler açıp tat-
sız günler yaşıyordu Çölgeçen. Örneğin Ayvalık'ta “*Duvarların
Ötesi*” adlı filmin çekimi sırasında rejisör Orhan Elmas, Çölge-
çen'in şakalarına karşılık, onun yattığı odaya, üşenmeden eşek
mi getirtmemişti? Uyumurken yatağına balık mı sokmamışlardı? Ama
sonuçta Çölgeçen'in intikamı hiç de hoş olmamıştı. Yani “şa-
ka”ya karşı “kaka”... Çölgeçen, Orhan Elmas'ı Ayvalık emniyetine
“asker kaçağı” diye ihbar edince “*Duvarların Ötesi*” az daha ya-
rım kalacaktı. Orhan Elmas askerliğini yaptığını ispat edinceye

*Feridun
Çölgeçen'in
Pariste
sahneye
çıkışını
bildiren
dergi haberi.*

kadar akla kararı seçmişti.

Feridun Çölgeçen, yine bir gün kendini "ölçü alan terzi gibi süzen" (bu deyim onun-
dur) ünlü bir yönet-
menle karşılaştınca, ön-
ce onu "eliyle düzelt-
miş" sonra da "Film se-
tinde kasılıyorsun, bari
sokaklarda kasılma
monşer..." demiş.

"Monşer" (moncher)
günlük yaşamında "be-
yefendi" anlamıyla sık
kullandığı Fransızca bir
sözcüktü bu, rahmetli-
nin... Fransızca'yı ana
dili gibi konuşuyordu.
Galatasaray Lisesi me-
zunuydu ve sinemaya
geçmeden önce de
Fransızca öğretmenliği
yapmıştı.

Vedat Nedim Tör'ün "Kör" adlı piyesi "*L'Ombre et la Lumiere*"
adıyla Paris'te bir cep tiyatrosunda sahnelenmiş, Feridun Çölge-
çen de başrollerden birini oynamıştı. Ve 1950'li yılların bir sanat
kenti olan Paris'teki o görkemli gala gecesini nasıl unutabilirdi
ki...

Çölgeçen yaşamının son günlerinde kendini kedilere adanmış-
tı. Gazetece dostu Hikmet Feridun Es, Çölgeçen'i sık sık elinde
bir fileyle Beşiktaş Pazarı'nda görüyormuş. Kedilerine ciğer alır-
ken...

"Ben de Beşiktaş Pazarı'nda değil ama, elindeki fileyle akşa-
müstleri Yeşilçam sokaklarında karşılaşıyorduk. Ve birlikte yürü-
yerek İstiklâl Caddesi'nde, Fransız Konsolosluğu'nun karşısında
Arnavut'un ünlü işkembe salonunda soluğu alıyorduk. Şimdi ne-
rede, Beyoğlu'nda işkembeci mi kaldı.. Çölgeçen her akşamüstü
filesini ciğerle doldurup Rumelihisarı tepelerindeki evine gidi-
yordu. Mahallede ne kadar sahipsiz kedi varsa, hepsini toplayıp
koruması altına almıştı. O günlerde mahalleli dostları, "Kedili
Köşkün Monşeri" adını takmışlardı Çölgeçen'e."

Rumelihisarı'ndaki ev, 1900 yıllarının başında Fizan'a sürgüne

Pariste Bir Türk Piyesi

Cevat Fehmi Bayraktar'ın "Pay-
dos" piyesinin Atina'da oyna-
nından sonra, sanat bayra-
mına için ikinci mesut bade de,
Vedat Nedim Tör'ün "Kör" pi-
yesinin Pariste, "Théâtre de
Poche" de sahneye konması ol-
maktadır.

Ne garip tecellidir ki, seneler,
hatta yüzyıllar boyunca, on kadar
en geri sayılan milletler ünlü
tüyleriyle, sanatlarıyla ünlü
günümüzde bizim bence, he-
men hiçbir şeyimize alakadar
olmamışlardır.

İngilterede, Amerikada her
yıl çıkış bir ölümlü edebiyat an-
tolojisi vardır. Üstler dünya
milletlerinde büyükler, güler,
meseller toplayarlar. Bir önce bu-
lup bulup karıştırırsanız ta Çin-
den, Hindistan'dan, Arabistan'dan,
Mekke'den tümüneler bul-
mak mümkündür. Fakat hiç birinde
bir Türk kitihi, bir Türk man-
hasa rastlayamazsınız. Bir Perla
zahatı ortaya bir fikir atası
büyük Avrupa ve Amerika ga-
zeteleri bunu derhal alfabas edip
kütüphanelerinde bulundurmazlar.
Çünkü bu milletlerin hiç birinde
hiçbir alfabesiz bir şey
olmamıştır.

O sebeptendir ki "Paydos" un
Atina'da oynanmış hevesle
kaydedildi. "Kör" un de Pariste
sahneye konduğunda aynı he-
vesle duyuluyordu.

Vedat Nedim'in "Kör" piyesi ev-
velce, Şehir Tiyatrosunda, Halk-
evlerinde, delalere oynanmış
bir eserdir. Uzun zamandan beri
Pariste bulunan Luce Şehir Ti-
yatrosu eski aktörlerinden Feri-
dun Çölgeçen bu piyese ile alınıp
"Théâtre de Poche" - Cep Tiyat-
rosu" direktörü Pierre Desnoes
ile birlikte, "L'Ombre et la Lu-

mière - Çölgeçen ve "L'Œuvre" adıyla a-
dapté et adapté. Eser üç peyde-
lik bir dramdır. Etkiler dört ki-
şidir. Kör rolünü Lucien Hubert,
Selma rolünü Lilla Madeline,
zengin komu Selma rolünü Fe-
ridun Çölgeçen ve sena rolünü
de tiyatrosun direktörü Pierre
Desnoes oynamıştır.

Eser Pariste, vakti nobyile-
rinde oldukça güzel bir alaka u-
yandırmıştır. Gök gecesi olan
17 Nisan'da başta sena'nın erkânı
olmak üzere konsolosluklar,
Marshall plânı polisesizleri, sa-
setçiler ve Türk kolonisi ile se-
kin Frenaz davetliler hazır bu-
lunmuyordu. Tiyatro o darıca dol-
muyordu ki, büyük kimseler oeri
afakta seyretnmek mecburiyetin-
de kalmışlardır.

Pariste bir Türk piyesinin
ilk defa olarak sahneye konması
u yadigarıydı. Eserin, o gün,
hayrede karıştıranlar da olmu-
tu. "Çok umamıyla unutuldu-
ğundan fazla süren - yavaş yavaş
halkın da reyterlerinde konumlar
oldu, gazetelerde bahsi geçti ve
on beş gün devamlı olarak tem-
sil edildi. Tiyatro o günde ki ay-
lık yarı tüklenmiş kırmış olduğun-
dan o günden itibaren tekrar aynı
piyese salonuna halka açarak
tır.

Bu iki menur hadiseyi beşlen-
miş kabul ederek, sanat hareket-
lerinin bu türdeniyele atmasını
temin için hepinizle elimizden
geldiği kadar bir şeyler yapma-
caz olduğımızı artık söylemiş olma-
mız lazımdır. Zaten...

Yulardaki üç resimde "Kör"
piyesinin Pariste başlanışında
oynayan Lilla Madeline ve Fe-
ridun Çölgeçen görülüyor. Kü-
çük resim tiyatrosun program-
dan bir sahnesidir.

gönderilip, zindanlardan kaçan ve Afrika'daki Büyük Sahra'yı yaya olarak geçen, Cumhuriyet döneminde ise Ankara mebusu olan babası Bahriyeli Sami'den miras kalmıştı. Ama asıl "miras", o çöl serüveninin kahramanından kalan "Çölgeçen" so-

Feridun Çölgeçen, Bir Hollywood yapımında garson rolünde.
Feridun Çölgeçen, Jane Mansfield ile dans ederken.

yadı idi. O da "baba Çölgeçen" gibi bir "serüven adamı"ydı. Yeşilçam sokaklarından "Hollywood Bulvarları"na dek uzanan serüvenli yaşamında ünlü meslektaşları Ayhan Işık ve Muzaffer Tema gibi Amerika'da figüranlık yapmanın, küçük rollerde oynamanın, Jane Mansfield gibi beyazperdenin seks bombalarıyla bol bol resim çektirmenin yazık ki pek ötesine geçememişti...

Baba soyadı ne kadar "Çölgeçen" olsa da...

Meraklısına Notlar:

1957'de Amerika'ya gidip, birkaç filmde figüran ve küçük rollerle şansını deneyen Çölgeçen, 1978'de yaşamını yitirdi.

Kaynakça:

*Sezai Solelli, Hollywood Bulvarından Beşiktaş Pazarına, TV 7 Gün der., 3 Ocak 1978

Feridun Çölgeçen, kedileriyle

Yeşilçam'ın Kartvizitlileri

Özellikle de aydın kesimin dudak büküp “ı-ıh” dedikleri şu Yeşilçam, skandallarıyla, dedikodularıyla, hele renkli kişileriyle gerçekte öylesine “alem” bir sokaktır ki... Eğer deyim yerindeyse, ilginç kişileriyle bir “eşantıyonluk tipler galerisi”dir Yeşilçam. Özelliklerinin yalnızca yüzlerine, tavırlarına değil; kartvizitlerine de yansıdığını görürüz bu renkli tiplerin.

Kim bu “Yeşilçam'ın kartvizitleri.”

Şimdi görelim...

MENDERES DÖNEMİNDE KALAN BİR KARTVİZİT

İşte Yeşilçam'ın “ilk” kartvizitli “renkli insan portre’lerinden biridir Arif Hanoğlu. 27 Mayıs Devrimi sırasında gözaltına alınan Hanoğlu, 1955’li yılların tek sinema dergisi “Yeni Yıldız”ın sahibiydi. Ama Yeşilçam’daki asıl ününü, Bebek’teki filmcilere “plato” olarak kiraladığı şahane villasıyla yapmıştı. Adnan Menderes’in başbakanlık yaptığı dönemlerde, özellikle de sosyete ve sanat çevreleri için bir “korkulu rüya” idi Hanoğlu. 27 Mayıs 1960 Devrimi sırasında bazı siyasi liderlerin ve birçok şöhretin perde arkasında kalan “sır”larıyla birlikte “skandal yaratan fotoğraflar”ı “özel arşiv”inde çıkıp, el konulunca kimlerin uykuları kaçmamıştı ki? Ve Menderes döneminde kalan ünlü kartvizitinde şöyle yazıyordu Arif Hanoğlu’nun:

“Seksüel

Prodüktör...”

Şimdi Bebek’te, “Villa Hanzade” adı verilen ne o ünlü yalı var, ne de Arif Hanoğlu. Şimdi, yüzlerce Türk Filmi’nin dahili sahneleri çekilen villanın yerinde dev bir bina var. Ve Hanoğlu da “Allah rahmet eylesin” öldü...

Arif Hanoğlu,
solda Türkiye
Güzeli Suna
Soley, sağda
Gönül Yazar
ile.

*Arif Hanoğlu,
Zeki Müren
ve Turan
Seyfioğlu ile
"Berduş" filmi
çekimlerinde.*

Kimler geldi kimler geçti şu Yeşilçam'dan...

Paşa sülalesi gibi soylu bir aileden gelen Hanoğlu'nu, film çekimlerini izleyip ünlü villasındaki artistlerle röportaj yapmak için gittiğimde tanımıştım. O da bir gazeteciydi. O yıllarda haftalık Yeni Yıldız dergisini çıkarıyordu. Bazı yazı ve röportajlarında "Hanzade" adını kullanan Hanoğlu'nun dergisinde, ünlü yıldızların yanı sıra, genç balerinlerin, ses sanatçıların, körpe yaştaki

yıldız adaylarının, plaj ve Heybeliada güzellerinin erotik fotoğraflarını da görebilirdiniz.

Renkli bir gece hayatı ve çok geniş bir çevresi olan Hanoğlu, uzun boylu, esmer, yakışıklı ve özellikle de Mısırlı ünlü yıldız Yusuf Vehbi'yi anımsatan görüntüsüyle kadınların dikkatini çeken bir çapkındı. Dört kez evlenmişti. İçlerinde çok zengin ve yaşlı dul bir kadın da vardı. Dönemin ünlü tiyatro ve sinema yıldızlarından Altan Karındaş ise

*Arif
Hanoğlu'nun
yayınladığı
Yeni Yıldız
Dergisi'nin
kapağında
Neriman
Köksal.*

1960
İhtilâlinde
tutuklanan
Arif Hanoğlu
polisler
arasında.

üçüncü eşiydi Hanoğlu'nun.

1960 yılının başlarıydı sanıyorum. Sık sık Bebek'teki Villa Hanzade'ye gidiyor, film setlerini izliyor, bu arada da Hanoğlu ile sohbetlerimizi sündürüyorduk özel odasında. Çevresi güzel kadınlarla dolu olan bu 45 yaşlarındaki gizemli kişiliğin hayatını yazmaktı amacım. Bu konudaki teklifimi kabul etmişti, ama bazı şartları vardı.

"Acele etme dostum, biraz bekle ve sakın ol bakalım. Bu hatıratımı ben yazmalıyım, sen de okuyup üzerinde düzeltmeler yapmalısın" diyordu.

Bu konuşmalarımız sırasında bir gün, kasasından bir albüm çıkarıp önüme attı. İçi yarı çıplak kadın fotoğraflarıyla doluydu. Şaşkın bir ördek gibiydim. Bu müthiş albümde kimler yoktu ki?

"Sen çiçeği burnunda bir gazetecisin, bekle bakalım daha neler göreceksin" dedi ve albümü elimden alıp kasasındaki eski yerine koydu.

O günlerde ülke siyasal bir gerilim içindeydi. Olaylar giderek tırmanıyordu. Bir süre sonra da Arif Hanoğlu, ahlak zabıtası ekipleri tarafından tutuklandı. Haftalık bir dergide "D.P.'nin Azılı Muhabbet Tellâli" diye başlık atıldı.

Olay neydi Hanoğlu neden suçlanıyordu?

Büyük Gazete'nin yazarı Süreyya Özgür'ün "tahkikat dosyaları"ndan edindiği bilgilere göre Hanoğlu'na "fuhuşa teşvik, şantaj ve öldürmeye teşebbüs" gibi çeşitli suçlar nedeniyle dava açılıyordu. Yine söz konusu dosyadan öğrendiğimize göre üstegmen olarak görev yaparken ordudan atılmış, bir süre İstanbul Emniyet Müdürlüğü'nde bulunmuş, parti başkanlığı yapmış ve Demokrat Parti'nin ünlü iki bakanının desteğiyle Milli Emniyet kadrosuna bile girmişti. Hanoğlu'nun yaşamı, görüldüğü gibi tam bir romandı. Ne var ki, bu uzun soluklu yaşam serüvenini yazmak kısmet olmadı. Ne ona, ne bana...

"ADAMINI BUL"URSANIZ O "ZURNİK"TİR...

Rahmetli Arif Hanoğlu, Yeşilçam'da yaşayan bir "kartvizitli baba"yı anımsattı bize. Gerçek adıyla Berç Güler, "nam-ı diğer" "Baba Zurnik"... Kim bu Zurnik? O'nu Yeşilçam sokaklarında tanı-

Üzüntüyü bırak
Yaşamaya bak

TEL.

(BABA)

mayan mı var? Yalnız bu küçük sokakta mı? Tüm kaşarlanmış “zampara eskileri” ve tüm “bataklik gülleri” de bilir Zurnik adını. Ve Berç Güler’e “Zurnik” adını Yeşilçam’da değil, okul sıralarında takmışlar...

*Zurnik’in
ünlü
kartviziti*

Yaşamını “kiralık kızlar”a ve “cebi şişkin zamparalar”a adayan 73 yaşındaki Zurnik: Pezevenklik öldü artık, diyor.

Elli yıldır emlakçı yazıhanelerinde ve kahvelerde, kızlarıyla zamparalar arasında “iletişim” kuran “baba”nın ünlü kartvizitlerinde şunlar yazar:

“Üzüntüyü bırak yaşamaya bak.”

“Adamını bul.”

Her iki kartta da imza “baba”dır.

“Üzüntüyü Bırak Yaşamaya Bak” yazılı kartvizitinde, elinde Diyojenvari bir fenerle yarı erkek yarı kadın benzeri bir karikatürü görülür “Baba”nın. Öteki kartvizitindeki “Adamını Bul” başlığı ise aynı adla bir tiyatro oyununa kaynaklık edecektir. Dostlarından ünlü tiyatrocü Muammer Karaca, Berç Güler’in hayatını oynar sahnede. Berç Güler senaryo yazarlığı, sinema oyunculuğunun yanı sıra bir tiyatro geçmişi de vardır. Semiha Berksoy, Toto Karaca, Ali Sururi, Ömer Aydın ve ismini anımsayamadığı birçok ünlü isimle de Süreyya Opereti topluluğunda çalışmış.

Bu kez Aram Gülyüz’ün 1979’da yönettiği “Babanın Kızları” da onun gerçek yaşamından uyarlanmış. Asıl ilginç olan filmdeki “baba” rolünü de Zurnik’in kendi kendini oynamasıdır.

*Zurnik’in
“Baba” rolünü
oynadığı
“Babanın
Kızları”
filminin lobisi.*

BABANIN KIZLARI

YÖNETMEN: ARAM GÜLYÜZ KAMERA: ABDULLAH GÜREK

BABALAR ve KIZLAR

RENKLI

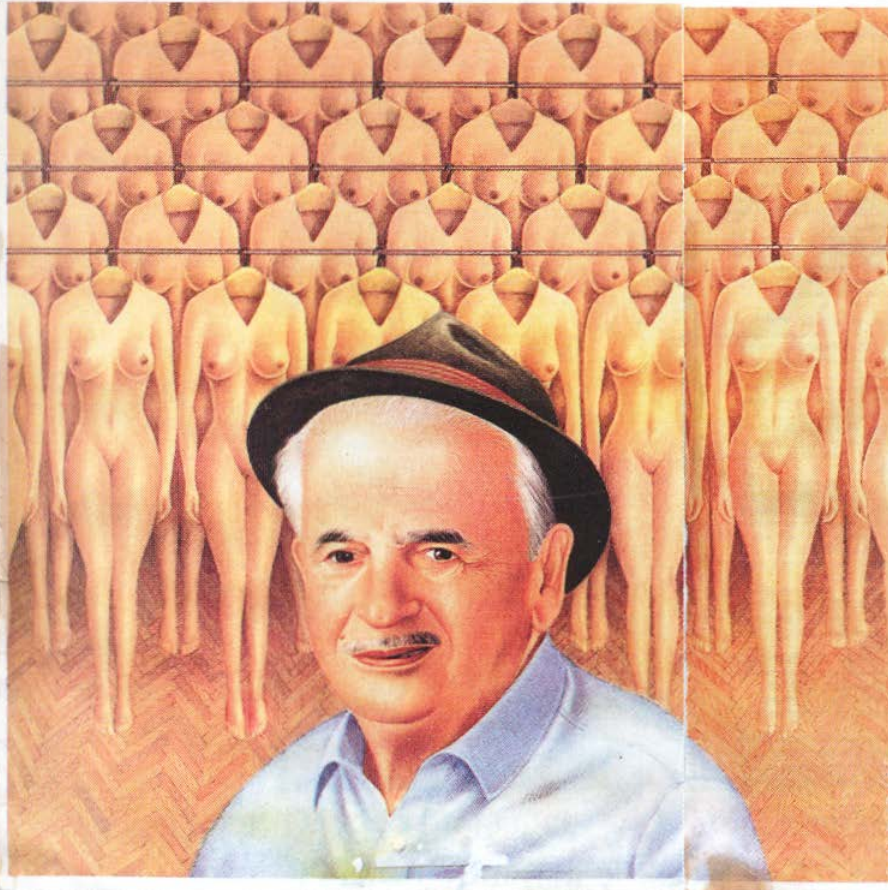
**YILDIRIM
GİNER**

FUNDA GÜRKAN
ALTAN ATİK
SÜMEYLA ARTUN

**EMEL
AYDAN**

ZAFER ÖNEN
EKREM ERKEK
ZURNİK

**MÜGE
GÜLER**

BİR KADIN TÜCCARININ ANATOMİSİ:

ZURNİK

YAĞMURLU bir gün, Boşyolu'nda, kahve deyiş. Bir gülmeli hopru, iki delinçlik fırladı ortaya. "Pezevenç!" "Gırtlak gırtlığa geldiler, birbirlerini pezevenç diye diyor... Bakın bir can yatacak, usulca kalkan yerinden. Anlatmaya girip "Bakın delinçlikler," dedim, "Bu anımların bir tane pezevenç var... O da benzersiz Zurnik!"

portre SONER OLGUN

Çok severim yürüyüşü esen taltım yok arak. Yürüme tarzı bir adamdır. Tıncı çığırda oturuyorum ya da yatacağım. İki, üç çeyrek ilerledi, bu son yatacağım yatacağım... Sonra 75 yıl önce, İstanbul'da tren arabasına yatacağım, raylara iki bacak ödeceğim, iki bacak bir eylem, yatacağım bir anımla çocuklu olarak çok soğuk bir kış gününde dünyaya geldim. Diğün için eve çağırıldı doktor, palatama gittim, becerim emelindeyim. Bu arada becerim, doktorun viziteleri doktorluğum ve raporlar yatacağım ilaçları alabilmek için doktorun palatama kuyruğu gibi doğru Etiler'in kahvehanesinde Salomon Efendi'ye. Palataya emarete dönüp kuyruğunda yirmi lira alarak eve döndüm. O arada becerim dünya yatacağım aracı olan doktor istedi bitirmek. Çakıya baktıktan sonra palataya emarete, bu emarete palataya emarete emarete...

ILLÜSTRASYON: GÖRÜZ DOĞAN EKİNGÜLLÜ

75

Zurnik ile ilgili Playboy Dergisinde çıkan yazı ve Gürbüz Doğan Ekşioglu'nun ilginç illüstrasyonu

Gençlik yıllarında bir otomobil tamirhanesinde çıraklık yapar. Sonra dans öğretmenliği ve şoförlük... Turan Bar'da düzenlenen dans yarışmasında birinci seçilir, 25 çifti sollayarak... Sonra da "muhabbet tellâllığı..."

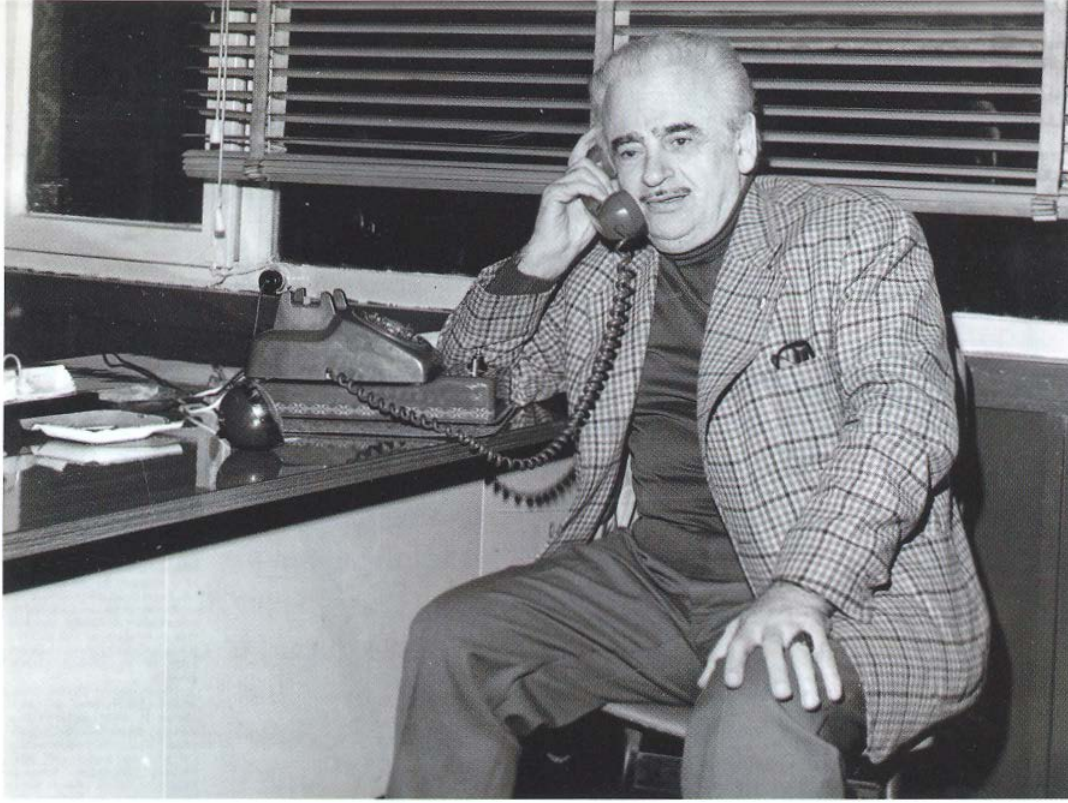
"Bu işe çok gençken başladım. Bu işi uzun yıllar namusumla yaptım, evet namusumla. Bu da bir meslek. Tüccarlık gibi. Bir emek sarfediliyor..." diyor.

Gerçekten Baba Zurnik, kendine özgü deyimiyle öyle "büyük emekler sarfetmiş" ki, dönemin bazı bakanlarına, profesörlerine, fabrikatörlerine, ensesi kalın işadamlarına ne kadınlar bulmuş kolay mı?

Ağızdan laf almak ve anılarını yazması için, peşinden koşan sansasyonel ağırlıklı Bulvar gazeteleri, o yılların parasıyla 500 bin lira teklif etmişler. Ama o "Türkiye ayağa kalkardı korkusuyla" teklifleri kabul etmemiş...

Oysa dün gibi hatırladığıma göre Berç Güler, sırlarla dolu bir yaşam içeren anılarını yazmıştı. Ve anılarının bir kopyasını, o yıllarda Playboy Dergisi'nin yayın yönetmeni Soner Olgun'a (şimdi şarkıcı) teslim etmişti okuması için. Sonra ne oldu bilemiyorum... Bir Muhabbet Tellâlinin Anıları eskilerin deyimiyle "sırta kadem basmıştı" birden ve sessizce... Yani ortalıktan kaybolmuştu.

"Fahişeler namuslu kadının bekçisidir" gibi bilgece laflar eden

*Zurnik
iş başında.
Ama bu kez
kimi
pazarlıyor?*

Baba Zurnik, bir “muhabbet tellâli” değil de İtalyan romancı Pi-tigrilli ya da Dr. Freud sanki... Ama bir söyleşide anlattıkları acı bir yaşam gerçeği:

“Dört kişi kumar oynuyoruz. Masada sinemadan tanınmış adamlar var. Bana çok güzel kağıtlar geliyor. Habire kazanıyorum. Biri “amma kağıt akıyor pezevenge” diyor. Öteki “yeter be pezevenk” diyor. Şöyle kafamı kaldırıp yüzlerine baktını. Anladılar, sustular. Nikahlı karılarını yıllarca satmışım. Ben neler gördüm geçirdim... Öyle oldu ki, evli çiftten kadını biriyle, erkeği biriyle aynı otelde buluşturdum da ruhları duymadı...”

“Bu memlekette bir tane pezevenk var... O da benim” diyebilecek kadar da özgür ve cesurdur Baba Zurnik. Bu mesleği, Beyoğlu Turnacıbaşı Caddesindeki Emlakçı Ofisi olarak kullandığı 25 nolu hanede “icra” eder o yıllarda. Yunan Başkonsololuğu ile Tarihi Galatasaray Hamamı’nın bulunduğu o caddenin Baş Ağa Çeşmesi Sokağı’nı mesken tutar daha sonra.

Bu ilginç “fuhuş mekânı”nda zampara yapımcı ve yönetmenlerin katılımıyla senaryo çalışmaları da yapılır çoğu kez. Bu senaryo yazımları sırasında birer “cinsel obje” olarak Zurnik’in kızları da “hazır” ve “nazır”dır. Kim bilir ne senaryolar üretilmiştir bu mekânda?..

Zurnik, yalnızca kadın satmaz. Senaryo da satar filmci dostlarına. O dönemin sine-magazin dergilerine ilanlar verir. “Kim Bu Adam”, “Siyah Etekli Kız” ve “Kanlı Dudak” adlı senaryolarını satılığa çıkarır B. Z. Güler imzasıyla.

*Zurnik'in
senaryolarını
satmak için
yayınladığı
ilan.*

35 yılını kiralık kızlarla müşterileri arasında geçirdiği yaşamında ilk kez yüzü kızaracaktı Zurnik'in. Sevdiği ve birlikte olduğu "kadının", "ne o, yoksa beni de pazarlamak niyetinde misin?.." diye sorduğunda, ama onun yanıtı "asla" olacaktı.

Gerçekte Zurnik, mesleğini öylesine sevmiştir ki. "Tekrar dünyaya geldiğinde yine bu mesleği seçer miydin?" diye sorulduğunda ise şu yanıtı verecektir:

"Müşteri olarak gelmek ve Zurnik'i bulmak isterim..."

KİM BU "SÜPER ENAYİ AKTÖR?"

"Süper Star" denince, elbette ilk akla gelen Ajda Pekkan'dır. Peki ya bu "süper enayi aktör" kimdir? O da Nejat Gürçen'dir. Bu tanım kendisininindir. Çünkü kartvizitinde öyle yazıyor:

"Süper Enayi Aktör"

Demek ki aktörlüğün de "süper enayiliği" oluyormuş Yeşilçam'da.

Nejat Gürçen, Türk Sineması'nın yüz on kiloluk en sevimli şişmanıdır. Çünkü kendisinden önce koca göbeği önde yürüyen Nejat Gürçen eski çocuk yıldızlarından Funda Gürçen'in de babasıdır. Evine gittiğinizde, odasının duvarlarında asılı, özenle çerçevelenmiş iki fotoğraf görebilirsiniz. Biri Ahmet Özhan, öteki de Cüneyt Arkın'dır... Neden bu ikisi? Göbekli aktör, ikisine de deliler gibi aşıktır da ondan...

Gürçen'in "süper enayi aktör" oluşu nereden gelir, bilir misiniz?

Hangi şirketin filminde oynarsa oynasın parasını alamaz. Alamayınca da yüzü tutmaz isteyemez... Hep

"bedavaya gider"

Nejat Gürçen. Ne garip o çılgınlar gibi "tutkun" olduğu Cüneyt Arkın'ın bile, parasını vermediğini yana yıkıla anlatır durur... İşte, yıllar yılı böyle "gel-git"lerle sü-

Satılık Senaryolar

B. Z. GÜLER

1) KİM BU ADAM?

2) SİYAH ETEKLİ KIZ

3) KANLI DUDAK

Tel: 22 40 45

Nejat Gürçen
SÜPER ENAYİ AKTÖR

☎ : 149 35 72

P.K. 606
Beyoğlu - İstanbul

rüp gider, Nejat Gürçen'in Yeşilçam'daki macerası.

Az daha unutuyorduk. Soyadı gibi gür ve bariton sesinin güzelliğini. Sanki bir opera sanatçısıydı. Gerçekten ne müthiş sestisi o. Meyhane sohbetlerinde ortalığı yıkardı aryalarıyla. Hele "Mazi Kalbimde Bir Yaradır" adlı tangoyu söylerken, dinleyenler dört köşe olurdu zevkten...

*Nejat Gürçen,
Muzaffer
Demir'le,
yerli Lorel-
Hardy ikilisi.*

AMAN DOKTOR... CANIM DOKTOR

Sanat dünyamızda o kadar çok "diş doktoru" var ki, saymakla bitmez... Orhan Şener, Alaettin Yavaşca, Fikret Kızılok, Cantekin, Bedri Ayseli "şarkıcı diş doktorlarımız". Yeşilçam'ın eski çıplaklarından Zeyno Çilem de "diş doktoru"ymuş da habirimiz yok...

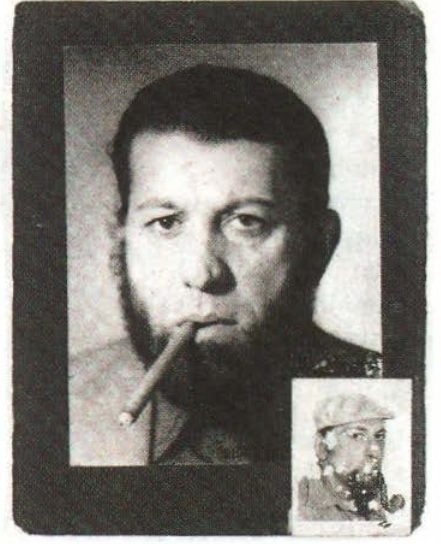
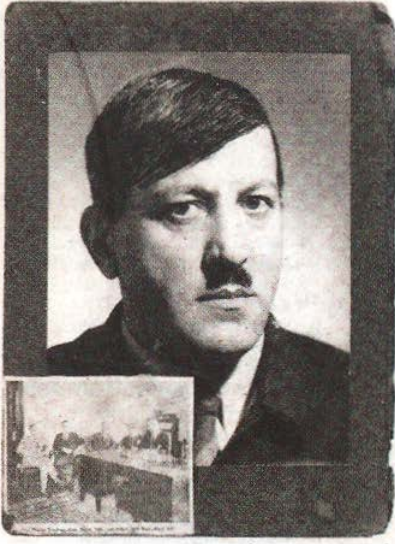
"Diş Doktoru, Uzman"

O'nun da kartvizitinde böyle yazıyor. Birçok filmde irili ufaklı roller oynayan Zeyno Çilem, Hülya Avşar gibi bir "aşiret kızı".. iki de güzel kızı var. Belgin'le Nesrin şimdi büyüdüler... Oysa yıllar önce "kızları" değil "yeğenleri"ydi...

KRALLAR ÖNDE GİDER

Alpay Ziyal kim, M. Douglas kim? Doğrusunu söylemek gerekirse M. Douglas'ı bilmiyoruz, ama Alpay Ziyal'ı tanıyoruz Yeşilçam sokaklarından. Alpay Ziyal, pipolu ve kimi zaman Hitler'e, kimi zaman da başındaki hasır şapkasıyla, dudakları arasındaki purosuyla kendini Kübalı işadamlarına benzetip, sürekli kimlik

Alpay Ziyal'dan üç portre.

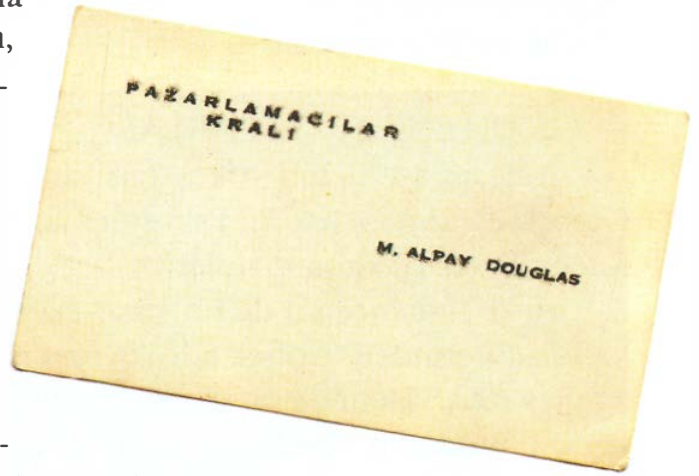
değiştiren bir sinema oyuncusudur. Sahiden, eski günlerde yönetmenlik ve prodüktörlük de yapmıştı.

1968'de kendi adına kurduğu (Alpay Ziyal Film) yapımevi adına çekilen "Binbaşı Tayfun" ve "Kızıl Maske" gibi çizgi-roman uyarlaması filmlerin yapımcısıydı gerçekten. Yapımcılığını üstlendiği filmlerin yönetmeni de kardeşi Tolgay Ziyal'dı.

O görkemli günlerinde babadan kalan paraları Hiltonlarda "viskili alemler" düzenleyip sıfırı tüketen, bu Erzurumlu ailenin çocuğu, kimlere aşık olmamıştı ki... Bir yanda Nebahat Çehre, bir yanda Sevda Ferdağ.. Göğsüne bastırıldığı çiçek buketleriyle, "kime gitmeliyim" diye şaşırp caddelerde bir aşağı bir yukarı volta atan Alpay Ziyal'ı düşünün.

Alpay Ziyal, hindi gibi kabardığı "Beyoğlu, Arka Sokaklar" filminde.

İşte bizim Yeşilçam'lı eski Alpay Ziyal, şimdi de M. Douglas olmuş. Diğer bir adı da "Pazarlamacılar Kralı" yani

kartvizitine göre. Ziyal, neyi pazarlıyor hiç merak etmiyor musunuz? Rengi atmış, sıyrıklarla dolu James Bond çantasının içindeki madeni, hediyelik anahtarlıkları pazarlıyor isteyenlere.

Evet, işte böyle kartvizitli bir Alpay bu.

Yeşilçam'ın Errol Flynn'ı olmak için soluğu Londra'da alan, İngiliz film setlerini gezen Alpay Ziyal'ın ne büyük hayalleri varmış. O hayalleri gerçekleştemedi. Yerli bir Errol Flynn'de olamadan, kafayı biraz daha tozularak İstanbul'a döner. Londra macerasının en müthiş olayı Alfred Hitchcock'la burun buruna gelmesiydi galiba. Nasıl mı *karşılaşmışlar* işte böyle:

"Hitchcock'un filmi "Topaz"ın galası vardı. Gece kendimden emin galaya gittim. Hitchcock'un etrafında bir sürü insan. Ağzında kuş kondurulmamış purosusu. Yanmıyor. Atıldım kalabalığın içine ateşledim puroyu..."

Çakmağıyla mı?

GAZETECİLER YAZARLAR

Yeşilçam'da "bizim yokuş"tan yani Babıali'den de kişiler var. Gerçekten kimler yok ki! Eski sinema eleştirmenleri, romancılar, fotoğrafçılar ve yazar-çizerler.

İşte Z. Nur İncegöl de bu yazar-çizer takımının Yeşilçam'daki kartvizitlilerinden. Göbek adı Zeynep olan Nur İncegöl, şarkı sözü de yazar... Hem de ne yazar. İncegöl çocuk yıldız Birtanem'in annesi. Birtanem, "plakçılar kralı" Hilmi Coşkun'un eski nikâhsız karısından olan kızı. O dönemlerindeki kartvizitinde "Anakent Meclis Üyesi" ve "Hukuk Komisyonu Başkanı" diye yazan Hilmi Coşkun, Nur İncegöl'ün iddiasına göre "dandikten", yani "sahte nikâh" kıydırmış...

Plakçılar kralı Hilmi Coşkun da bir zamanlar azbuçuk da olsa Yeşilçam'a bulaşmış. Paprika adlı filmin jeneriğinde ve afişlerinde kuşlu bir amblem görürsünüz. Altında da "Coşkun Plak Film"

Plakçılar Kralı Hilmi Coşkun'un yapımcılığını üstlendiği film afişlerindeki kuşlu amblemi,

Alfred Hitchcock'un purosusu üzerindeki kuşu hatırlatıyor bir anda. Unkapanı'lı çapkın plak yapımcısı, Hollywood'lu Hitchcock'dan mı esinlendi dersiniz?.. Birinin kuşu kartvizitinde, diğerinin meşhur purosunda...

*Nur İncegöl
stüdyoda
seksi pozlar
verirken.*

*Nur İncegöl
ve Hilmi Coş-
kun kızları
Birtanem
ile birlikte.*

Hilmi Coşkun'un 1974'de imam nikâhı kıydığı eşi, gerçek adıyla Zeynep Nuran İncegöl, yalnızca plak dünyasının değil, Yeşilçam'ın da en işveli, esmer güzeli sekreterlerinden biriydi. En taze yıllarında Yeşilçam'da eski polis, sonra yönetmen Orhan Ateş'in yapımvinde (Tayfun Film) sekreterliğini yapmış, senaryo çalışmalarına

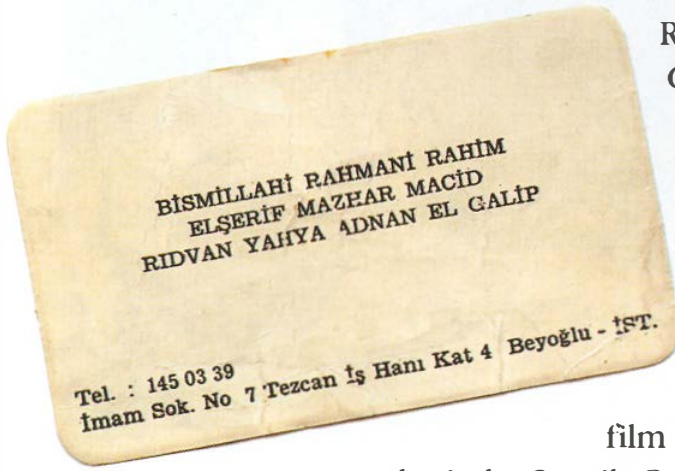
katılmıştı. O yıllarda plak da dolduran İncegöl, bugün sinema oyunculuğunu sürdürüyor.

*Nur
İncegöl'ün
okuduğu
plak*

Hilmi Coşkun'un İncegöl'den olup nüfusuna geçirdiği kızları ve bir dönemlerin çocuk yıldızı Birtanem ise evli ve bugün dublaj yaparak, yani seslendirme sanatçısı olarak sesiyle kimselere hayat vermiyor ki, dizilerde, yerli ve yabancı filmlerde...

BİR ARAP YAPIMCI EKSİKTİ

İşte size "Bismillahirrahmanirrahim"le başlayan ilginç bir kartvizit Yeşilçam'dan.. Bir Arap yapımcı eksikti Türk Sineması'nda. Asıl ilginç olan Arap yapımcının kartvizitteki ismi. Hadi hep birlikte okuyalım:

"Elşerif Mazhar Macid
Rıdvan Yahya Adnan El
Garip"

Evet bu petrol milyarderi, Sinan Çetin'in yönetmenliğini yaptığı "14 Numara" adlı filmin ilk yapımcısı... Milyarder işadamlarının "Sahra" adını taşıyan

film şirketini kurmasının bir

nedeni de Serpil Çakmaklı olduğunu söyle-

yenler var. Çünkü biliyorsunuz "14 Numara"da başrolü Hakan Balamir'le birlikte Serpil Çakmaklı oynamıştı. "14 Numara geçtiğimiz Antalya Film Şenliği'nde "en çok Altın Portakal'ı alan film" oldu.

Peki bu arada Arap yapımcıya ne oldu?

Yapımcı Mazhar Macid, filme parayı yatırdıktan sonra kendini yazıhanesinin dışında buldu. Film Türk ortağı Şahabettin Yılmaz'ın üzerinde kaldı. Daha sonra da filmin oyuncusu Hakan Balamir satın oldu "14 Numara'yı. Olaylı film maşallah bir hayli el değiştirmiş. Gerçekte "Arapsaçı" gibi karışık bir iş bu.

YERLİ ANJELİK: NİL UZUN

Eğer, bir geceyarısı kazara da olsa, Beyoğlu Parmakkapı'nın arka sokaklarına yolunuz düşmüşse "Anjelik" adlı gece kulübünü de bilirsiniz. Nil Uzun, kulüp Anjelik'in sahibi; Nil Uzun da bir "yerli Anjelik"tir zaten...

Nil Uzun'un yaşamı boyunca girmedığı boya kalmamış... Kuafor dükkânı mı açmamış, film şirketi mi kurmamış, sinema oyunculuğu mu yapmamış. Her şeyi bir kez denemiş gönlünce. Bu hızlı yaşam içinde birçok kişi girmiş Nil'in hayatına. Turgut Özataylar, Gürel Ünlüsoylar, Cüneyt Arkınlar en şöhretlileri.. Yıllar önce "gece kızları"na musallat olduğu ilk zamparalık dönemlerinde Cüneyt Arkın'a, "Çürükçü Cüneyt" adını Anjelik Nil takmış.. Nil Uzun, en son evlenme teklifini de, "Duvardaki Kan" adlı TV dizisinin yönetmeni Natuk Baytan'dan almış...

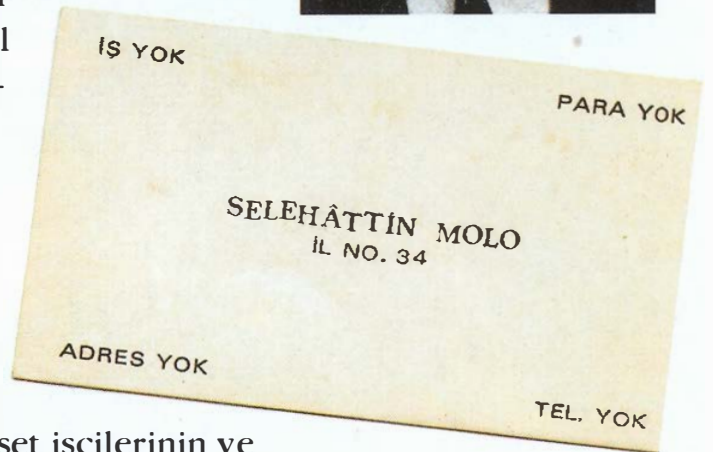
Ve şimdilerde her şeyden elini ayağını çekip İzmir'de yaşamını sessizce sürdürüyor bizim yerli Anjelik...

YOKOĞLU YOK SELEHATTİN

Selehattin Baba'nın gerçekten benzerine rastlanmayan ilginç bir kartviziti var. Ve bu kartvizitin köşelerinde bakın neler yazıyor: "İş Yok", "Para Yok", Adres Yok" ve "Telefon Yok"... "Yokoğlu yok" bir garibanla tanıştırıyoruz sizleri.

Peki "olan" ne ki?

Sadece kaldığı yer değil de, ikâmet ettiği il belli, Selehattin Molo'nun. Kartvizitindeki isminin altına "İl No. 34" diye yazdırdığına göre, bu Selehattin, İstanbul sınırları içinde yaşıyor demektir. "İşsiz, parasız, addressiz ve telefonsuz" yaşayan Selehattin Molo'yu, yalnızca meyhanelerde, bir de set işçilerinin ve

*Selehattin
Molo ve
Kartviziti.*

yardımcı oyuncuların uğrak yeri olan Tuğrul'un Yeri'nde görebilirsiniz.

Selehattin Molo, artist midir? Hayır... Ya nedir ve kimdir?

Selehattin Baba, yalnızca "yok"sul bir garsondur. Tuğrul'un meyhanesinde içki ve boğaz tokluğuna garsonluk yapıp, Yeşilçam'lılara hizmet eder. Uzun lafın kisası...

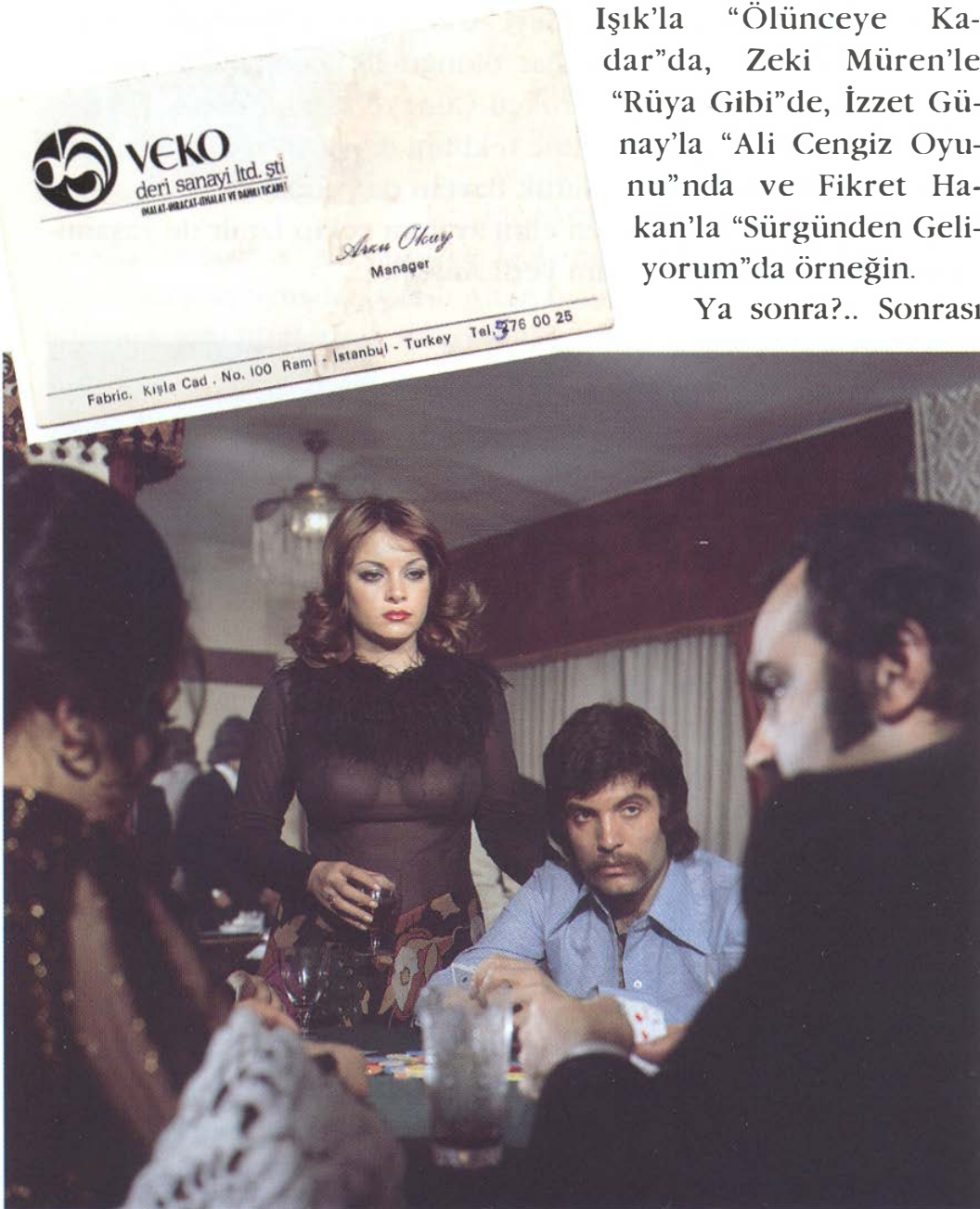
İşte, Selehattin Molo, işte kartviziti...

VE BİR "YANLIŞ ÇIPLAK" ARZU OKAY

Arzu Okay da Yeşilçam'ın "kartvizitli oyuncu"larından. Ve de deyim yerindeyse bir dönemlerin ünlü ve "yanlış çıplağı." Ve neden "yanlış çıplak" diyoruz Okay'a. 1970'de Saklambaç Gazetesi'nin yarışmasında "sinema güzeli" seçilen Arzu Okay, Yeşilçam'a adımlarını atışının ilk yıllarında bir "masum kız" tazeliğiyle

ortaya çıkmıştı. Ayhan Işık'la "Ölünceye Kadar"da, Zeki Müren'le "Rüya Gibi"de, İzzet Günay'la "Ali Cengiz Oyunu"nda ve Fikret Hakan'la "Sürgünden Geliyorum"da örneğin.

Ya sonra?.. Sonrası

Arzu Okay,
Seyhan
Karabey ve
Demircan
Türkdoğan
"Sokak
Kadını"
filminde

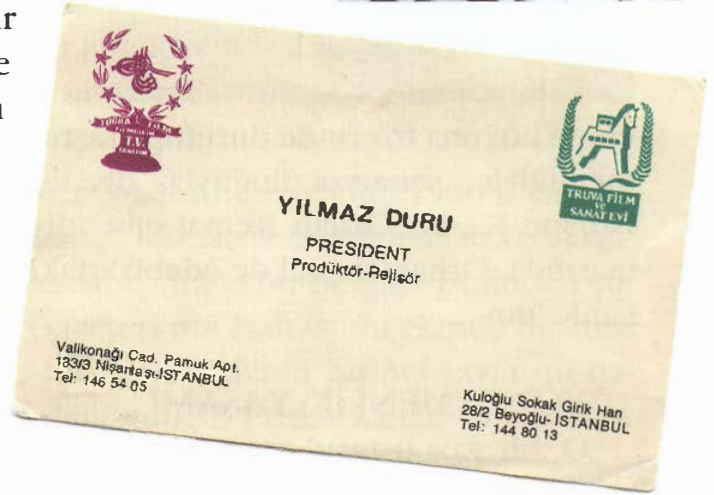
Yılmaz Duru

“seks filmleri furyasının ünlü yıldızı Arzu Okay...” Aslında bir “suçlu” gibi, bu “cinsel sefalet”in faturası ona çıkarılan bir “kurban.”

Şimdi hatırı sayılır, kafası çalışan bir “iş kadını”... Gazi Osmanpaşa’da “Veko” adlı bir deri sanayii kuruluşunun ortağı oldu. Emrinde yüzlerce işçi çalışıyordu. Şimdi Paris’te de bir dükkanı var. Yalnızca yurt dışına deri elbiseler, montlar, mantolar ihraç ediyor... Ve yıllardır dericilik yaparak yaşamını sürdüren Arzu Okay, bu arada yanından ayırmadığı biricik kızına, yabancı bir ülkede annelik mücadelesi veriyor.

Bir de Yılmaz Duru vardı Yeşilçam’da. O da kartvizitli.. Bir dönemlerde yakasından eksik etmediği kırmızı karanfiliyle ün yapıp, bir adı da “karanfilli jön”e çıkan Yılmaz Duru’nun iki amblemlili kartında şunlar yazılı:

“Prodüktör-Rejisör”
Hemen üstünde de
“President”
Yani “ben de başkanım” diyor
Yılmaz Duru.

Meraklısına Notlar:

Berç Güler (Zurnik) 1993’de, Nejat Gürçen 1996’da, Alpay Ziyal 2005’de, Hilmi Coşkun 2003’de ve Yılmaz Duru 2010’da yaşamını yitirdi.

Kaynakça:

- * Süreyya Özgür, D.P.’nin Azılı Muhabbet Tellalı, Büyük Gazete, sy:3 Eylül 1960
- * Soner Olgun, Bir Kadın Tüccarının Anatomisi: Zurnik, Playboy der.
- * Zurnik, Nerede O Eski Fahişeler, Nokta der, sy:7, 24 Şubat 1985
- * Ağâh Özgüç, Hatıralarını Bir Yazsaydı?..., Öküz der, mayıs 1999
- * Hüseyin Alemdar-Hatice Meryem, Mustafa Alpay Ziyal, Nâm-ı Diğer Errol Flynn Takdimimizdir, Öküz der, sy:85, Ekim 1999

“Öpüldünüz”

Tarık Dursun K...

“... Öyküleriyle romanlarını, gençlik yıllarından bu yana su gibi okuduğum biri o. Anlatı kişileri iletişimsizlik, toplumsal çalkantı, insanların kayıtsızlığı karşısında kendileri için evrenler kurmaya girişirken birer sığınak arar hep; aşktır bu, yuvadır, dostluktur, güvendir kimileyin ucu rezilliğe de varsa... Bu nedenle karakterlerden yansıyan korku, güven, kuşku, aşk, bağlılık, ihanet duyguları, baskın rol oynar yapıtlarında...”

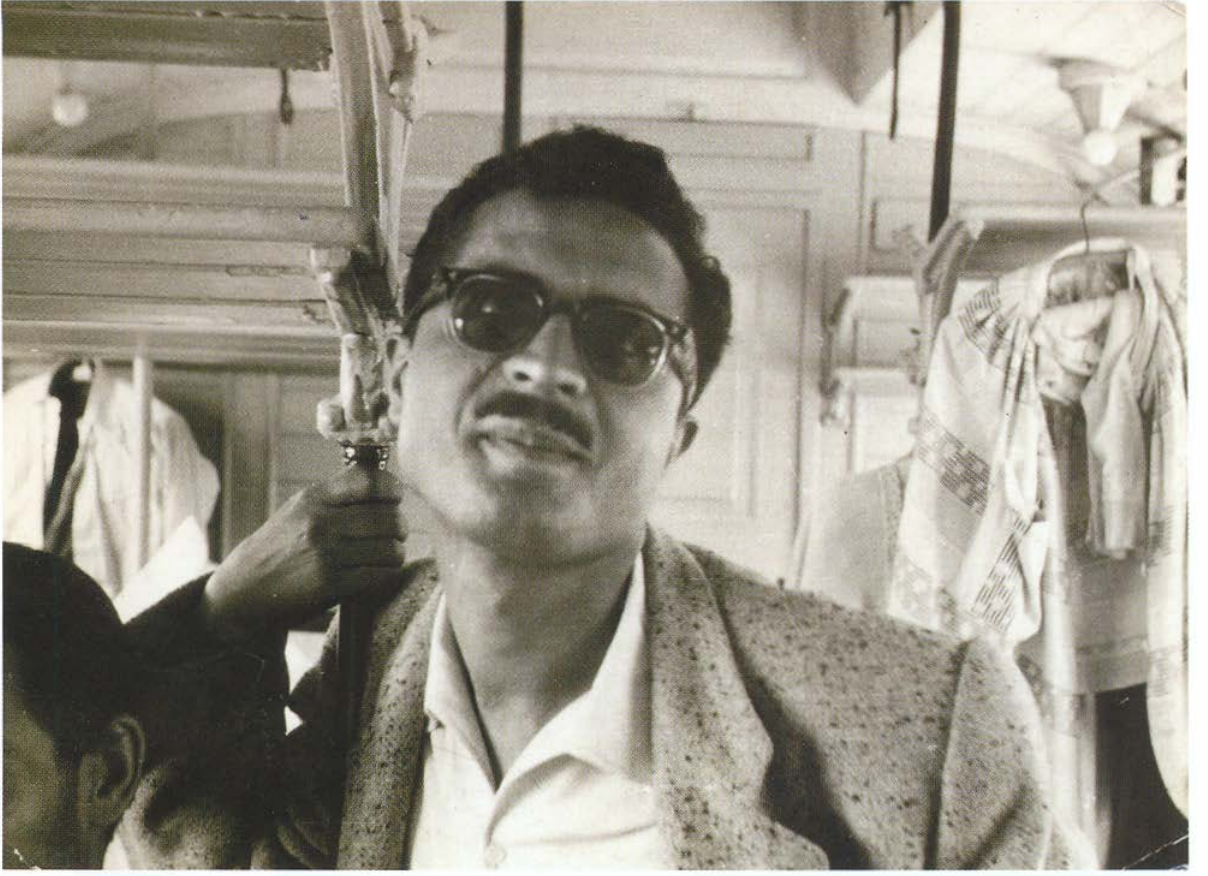
Böyle diyor yazar M. Sadık Aslankara, Tarık Dursun K. için. Gerçekten, o kendine özgü yalın anlatı biçimiyle “su gibi” okunan bir yazardır. Ve Türk edebiyat dünyasındaki 1950 kuşağının en verimli, en renkli kalemlerinden biri Tarık Dursun K.

Yalnızca edebiyat dünyasının mı? Bir sinemacı kişiliği var ki, enine boyuna üzerinde durulup araştırılması gerekir. Film eleştirmenliğiyle, senaryoculuğuyla, diyalog yazarlığıyla. Evet Tarık Dursun K., bir Orhan Kemal gibi “diyalog ustası”dır Türk Sinemasında. Orhan Kemal de edebiyattaki ustası değil mi Tarık DursunK.’nın...

YÖNETMENLİK YAŞAMI

O, bir yazı ustasıdır tartışmasız. Herkes tanır, herkes bilir. Ne var ki yeni kuşak, çoğu kişi Tarık Dursun’un yönetmenlik yaptığını bilmez. Bir süre Osman F. Seden’e asistanlık ve senaryo yazarlığı yapan Tarık Dursun, kamera arkasına geçip, 1962’de Ahmet Mekin’le “Aramıza Kan Girdi”, 1963’te Eşref Kolçak’la “Korkusuz Kabadayı”, 1964’de Sezer Sezin ve Cüneyt Arkin’la “Cehennem Arkadaşları” ve aynı yıl Sadri Alışık, Ahmet Mekin ve Sevda Ferdağ’la “Kelebekler Çift Uçar” ve de Yılmaz Güney’le “Yaralı Kurt” adlı filmleri çeker. Tartışmalı bir yönetmenlik macerası yaşasa da, yeni bir bakış açısıyla tekrar izlenmeli filmleri. Özellikle de “Kelebekler Çift Uçar”ı. Ama nasıl?.. “Kayıp film”lerden biri o, yazık ki...

Bir “kaçak” olarak asistanlığını yaptığım bu filmin maceralı bir “perde arkası” vardır. Çetin Emeç’in yayın yönetmenliği yaptığı “Ses Mecmuası”nda çalışırken “röportaja gidiyorum” numarasıyla dergiden kaçıp, Tarık Dursun’a gizlice ve “kaçak” olarak asistanlık yaptığımı anımsıyorum da...

*Tarık Dursun
K. (Kakınç)*

Tarık'la dostluğumuz yıllar öncesine dayanır, 1960'lı yılların başlarına. O yıllarda "T. Kakınç" imzasıyla çeşitli gazete ve dergilerde film eleştirileri yazmaktadır. Arada bir beni de peşinden sürüklerdi. 1965'de Milliyet Gazetesinin Haftasonu ekinde bir süre birlikte çalışmıştık. Tarık, Haftasonu ekinin birinci sayfasını hazırlıyor, ben de sinemayla ilgili güncel yazılar kaleme alıyordum imzasız.

1960'ların başı film eleştirmenliğinin en etkin ve en saygın yıllarıdır. Semih Tuğrul'la, Çetin A. Özkırım'la, Ali Gevgilili'yle, Giovanni Scognamillo'yla, Onat Kutlar'la, Nijat Özön'le, Rekin Teksoy'la ve Tuncan Okan'la ve elbette Tarık Dursun'la. Ne yazık ki bu öncü eleştirmen kuşağının en önemli kalemlerinden altısı yaşamıyor bugün.

Ve o kuşağın en acımasız kalemlerinden biriydi Semih Tuğrul. Türk Sineması'yla ilgili eleştirilerinde kimsenin gözünün yaşına bakmaz, "vur abalıya" misali önüne gelene verip veriştirirdi. Dost Dergisi'nin sinema özel sayısındaki bir eleştiri yazısının bazı yerlerini hafifletmek için az mı ter dökmüştü Tarık Dursun. Benim de "en iyi on Türk Filmi" soruşturmasını düzenlediğim bu sinema özel sayısında Tarık da Semih Tuğrul'u aratmayan bir genel yazı yazmıştı. İmzasız bir yazıydı bu. Ve bana "Aman benim yazdığımı kimse bilmesin" diyerek kulağımı çektiğini hatırlıyorum. Dinarlı şair ve adaşı Tarık Gürcan, şair Tefvîk Akdağ, gazeteci ya-

zar Cengiz Tuncer'in vakitsiz ölümüyle nasıl da sarsılmıştı. Ama o ne ki? Onu asıl yıpratan, yalnızlaştıran, yaşam düzenini bozan sevgili eşi Nermin Kakınç'ın ölümüydü. Her ne kadar "ölenle ölünmez" dense de içinden bir şeyler kopmuş ve "yaşam"la "ölüm" arasında kalakalmıştı öylece...

Tarık Dursun K. "önsöz"lerinin birinde şöyle diyordu:

"İnsanlar yaşlandıkça bellekleri de eski gücünü yitirir. Her şey, giderek unutulmanın ıraksal sislerine bürünür. Hatırlamaya kalktığınızda yanılmanın çeşitli tuzaklarına düşebilirsiniz. İzlenecek en akılcı yol, yazılmaya değer bulduklarınızı unutmadan kağıda dökmektir."

UCUNDA ÖLÜM YOK!

İşte Tarık Dursun, eşi Nermin Kakınç için şöyle yazmıştı. Onun ölümünden yıllar önce "Karım Benim" başlığıyla kağıtlara dökerek der ki: "Aradan kırk yıl geçmiş. Tam dün gibi. Hayır, düş gibi. İlk yaptığın yemeği ikimiz de hatırlıyoruz; pilavdı ve dibi

*Orhan
Günşiray,
Tarık Dursun
K., Fikret
Uçak, Gani
Turanlı ve
Orhan Aksoy
(oturan
gözlüklü)
film setinde.*

*Tarık Dursun
çok sevdiği
dostu Ahmet
Mekin'le.*

tutmuştu. İlk ütüsünde pantolonumu yaktı ve hiç sesimi çıkarmamıştım. Ankara'daydık, paramız yoktu ve ikinci pantolon alamayacağımı ikimiz de biliyorduk. Çok üzüldü, evet... Ama ucunda ölüm yok ki!"

Oysa "ölüm" denen yokoluş, yazarken ardında hiçbir şey bırakmayanlar içindir.

"Ölümsüzlük" ise bir sanatçının ya da bir yazarın geride bıraktığı ürünlerle, eserlerle geçerlidir.

Evet, sevgili Tarık Dursun K., sonsuza dek öpüldünüz...

*Tarık Dursun K.,
eşi ve oğluyla birlikte.*

Kimliksiz Bir Acı
Ölüme Ağıt
Özcan Tekgül

Ölümler hep acıdır. Bir Sevim Şengül (1938-1999) “hayalet şarkıcı” olarak Türk Sineması’nda ünlü yıldızlarımıza sesiyle, şarkılarını ödünç vermişse, ölümünde onu kimse hatırlamamışsa, sonuç daha da acıdır.

*Özcan Tekgül
ünlü “Ateş
Dansı”nda.
(Yanda)*

Peri ile Han sözcükleri arasında, onları ayıran “tire”si, yani kısa bir çizgisi olan bir Peri-Han (1934-2008) vardı Türk Sineması’nda. Kimlerle oynamamıştı ki: Ayhan Işık’la (Aşktan Da Üstün), Eşref Kolçak’la (Namus Uğruna), Orhan Günşiray’la (Oy Farfara Farfara), Ekrem Bora’yla (Bir Kadın Kayboldu), Yılmaz Güney’le (Şeytanın Oğlu), Göksel Arsoy’la (iki Aşk Arasında), Cüneyt Arkın’la (Korkusuz Kahraman), Kartal Tibet’le (İngiliz Kemal). Ve daha kimlerle?.. Ve o “tire” Peri-Han’ın cenazesini belediye kaldırdı ne yazık ki. Ünlü işadamlarından kocası Mete Kalkavan’ın kızı Elif neredeydi? Bir söylentiye göre, eğer doğruysa, biricik kızı o cenaze törenini uzaktan izlemişti.

*Özcan
Tekgül
Ümit Utku ve
annesini Feriha
Tekgül.*

Peki ya Özcan Tekgül?.. O’nun “ölümcül yalnızlığı” farklı mıydı sanki? Bir Sevim Şengül’den, bir Peri-Han’dan ve aynı kaderin acımasızlığını, aynı taş yalnızlığını, aynı sevgisizliğini, aynı duyarsızlığını “son yolculuk”larında yaşayan diğerlerinden...

“TÜRK LOKUMLARI”NIN ALTIN YILLARI

1950’li, özellikle de 1960’lar, Türk oryantal dansözlerinin, “raks sanatı”nın altın yıllarıdır. Gerçekten bir “göbek yıldızları dönemi” yaşanmıştır o yıllarda. Türkiye’de ve dış ülkelerde. Adalet Pee, Nergis Mogol, bu göbekçilerin ilkleridir. Sonra İnci Birol, Nimet Alp, Ayşe Nana, Aysel Tanju, Semra Yıldız, Çöl Kızı Cemile, Babuş, Zennube yıldızlaşır. Ve bu yıldızlaşma süreci Sedef Türkay’dan, olaylı bir şekilde “dansözler kraliçesi” seçilen Sevda Nur’a dek uzanır.

Nejla Ateş, Romalı Perihan ve Özel Türkbaş ise uluslararası özellikler taşıyan yıldızlarımızdır. Ensesi kalın cebi şişkin Arap petrol krallarının, Amerikalı para babalarının “Turkish Delight” diye tanımladıkları “Türk Lokumları”dır. İşte, o “yıldız dansözler dönemi”nde ve “Peri” gibi dansöz yaşamlarına ağırlık veren dergilerin yayınlandığı o yıllarda “baştacı” edilir Özcan Tekgül.

Ansiklopedilere baktığınızda Tekgül’ün doğum tarihi 1941’dir. Oysa bu tarih yanlıştır. 1954’de İzmir Fuar Güzellik Yarışması’na girip “halk güzeli” seçildiğinde 13 yaşında mıydı Özcan Tekgül. Aynı yıl Şen Ses Tiyatrosu’nda sahneye çıkan Tekgül, onu izlemeye gelen bir İtalyan film yapımcısına tercüman aracılığıyla şu yanıtı verir:

“Yaşım 17’dir. Dansözlüğe de bu yıl başladım. Tiyatro ile de bu kış sezonu için konturatım var”.

Demek ki Özcan Tekgül 1941 değil, 1938 doğumludur. Ama 1934 diyen de var, onu iyi tanıyan aile dostlarından. Kimi yerde ve kimi durumlarda sık sık yaşı büyütülüp küçültülen Özcan Tekgül, hangi yaşta olursa olsun, ne farkederek ki.

Bu bağlamda asıl önemli olan, Tekgül’ün bir döneme damgasını vurmasıdır. Geçmişte bıraktığı mesleki izleridir. 1980’de Kültür Bakanlığı’nın “sinemada 25 yılını doldurmuş sanatçılar”dan biri olarak Özcan Tekgül’e “onur belgesi” vermesi, tepkisel olaylara yol açsa da...

RENAN FOSFOROĞLU’NUN KUŞ’U...

Türk Sineması, 1950’li yıllarda hızlı bir “göbek devri” yaşar. “Vur Patlasın Çal Oynasın” ve “Çalsın Sazlar Oynasın Kızlar” türü filmlerde gereksin gerekmesin “dansözlü sahneler” sürekli yer alır. Bu sinemasal sömürü alışkanlığa yol açar. Öyle ki, dönemin seyircisi “göbek var mı hemşerim” diye sorar. Anadolu işletmecisi de film yapımcılarına gözdağı verip “göbek olmazsa işletmeye almam ha” der.

Böyle bir dönemin yaşandığı Türk Sineması’nda, gençliğiyle, tazeliğiyle çok kısa sürede yıldızı parlatacak, 1955’de birbiri ardına 7 filmde oynayacaktır. “Ka-

*Özcan Tekgül,
Mümtaz
Alpaslan’la
“Köye Gelen
Dansöz”
filminde.*

31/9/55

Bos, Iugoslavien, deni

Sever Le ofinacul Rector

59

su Renan Fosforoğlu'na dek... Dansöz eskisi anne Feriha Tekgül, geçmişteki tecrübesine karşın kızına ne kadar engel olmaya çalışsa da, bu "kurtlar sofrası"nda Renan Fosforoğlu'nun yolunu kese-
mez. Özcan Tekgül, "Lokum Sultan" adlı filmde karşılıklı başrol oynadığı Renan Fosforoğlu'na teslim olacaktır sonuçta. Fosforoğlu'nun "gel Özcan'ım, sana evdeki konuşan kuşumu göstereyim" diyerek götürdüğü, Beyoğlu Bekar sokaktaki bir garsonyerde. Ve limonataya gizlice votka karıştırıldığı, şalvara ateş düştüğü sansürlü "o gece"de... Klasik bir "Kurtla Kuzu öyküsü"ydü yaşanan.

Gerçekten Fosforoğlu, ilk gençlik aşkıdır Tekgül'ün. Kafa karıştıran doğum tarihleri bir yana, Tekgül 16, Fosforoğlu ise 36 yaşındadır. Aşkın yaşı yoktur derler ya. Ne ilginçtir ki (aslında acı olan), bu "ilk aşk macerası"nı belgeleyen Özcan Tekgül fotoğraflarını, yıllar önce Kadıköy'deki bit pazarında bulup 5 lira karşılığında satın almıştı. Koca Cahide Sonku'ya verilen "yaşam boyu onur ödülü" heykeli de bu bit pazarında bulunmamış mıydı!

Tekgül, 31.4.1955 tarihini atıp, Fosforoğlu'na 56 yıl önce imzaladığı fotoğrafta şunları yazar:

"İlk günahı gençliğimizin... Biricik sevgilim Renan Fosforoğlu'na... Seni seven ve ölünceye kadar sevecek olan Özcan Tekgül."

İKONLAŞAN BİR ORGAZM FANTEZİSİ...

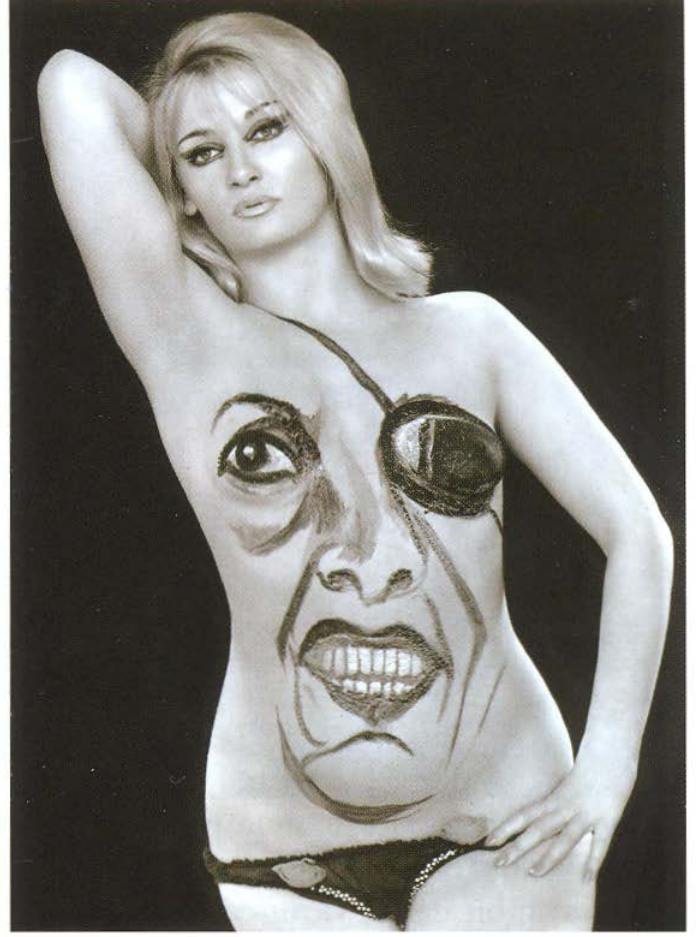
Tekgül, bu ilk dönem filmlerinde bir "dansöz oyuncu olarak Ayşe Nana, Meral Körmükçü ve İnci Birol gibi sinema perdesindeki en dişli rakibelerinin önünde yerini alır. Kaldı ki birçok filmin başrolünde oynayıp çeşitli kadın karakterlerini canlandıran dansöz Saliha Tekneci ismi de, 1956 yapımı "Papatya"nın afişinde, Özcan Tekgül'ün çok altlarındadır.

Özcan Tekgül, sahne yaşamında unutulmaz bir rekora imza atar. O ünlü "45 dakika" rekorudur. İşte O'nu Özcan Tekgül yapan da kesintisiz, soluksuz bir biçimde 45 dakika süren, zaman zaman da kendisini kaybedip, o süreyi bile aşan "ateş dansı"dır.

O "ateş dansı" ki, pistlerde, halılar üzerinde terli vücuduyla kıvranıp göbek atarken, baygınlaşan yeşil gözlerinin üzerine düşen platin sarısı saçlarını, yarı aralık dudaklarıyla üfürür, dağıtır ve sonra kendi de dağılırdı. O günlerdeki bir tanımlamayla "fırtınaya tutulmuş bir hazan yaprağı"ydı sahnelerde. Terli vücuduyla sevişir gibi dans etmesi ve bir başka deyişle bu "ikonlaşan orgazm fantezisi" yal-

Özcan Tekgül,
"Uçan Daireler
İstanbul'da"
filminde ünlü
dansöz
Semiramis'le.

*Özcan Tekgül,
sansasyonel
pozlarından
ikisi.*

nızca Özcan 'Tekgül'e özgü bir sunum biçimidir.

Yıllar sonra Antalya'ya yerleşip, hayat dolu yaşam anılarını yazmak üzereyken, Serik Yolu üzerinde geçirdiği bir trafik kazası sonucu yitirdik Tekgül'ü yazık ki... Bu kez atlatamadı. Oysa en parlak yıllarında da iki kez ölüm tehlikesi kapısını çalmıştı. 1955'de ve 1960'lı yılların başında.

İlki bir trafik kazasıydı. İstanbul Radyosu görevlilerinden Hakkı Devrim'in (hangi Hakkı Devrim) organize ettiği Tuzla programından Orhan Boran'la dönerken. Tedavileri kaldırıldıkları Numune Hastanesi'nde yapılmıştı.

Diğeri ise, hizmetçinin gece evden çıkarken havagazı musluğunu kapatmayı unutması yüzünden. Evinde bir de misafiri varmış o gece, ses sanatçısı arkadaşı Meral Polat. Yatak odasına dek yayılan gaz sızıntısının etkisinden son anda kurtulup, iyi ki pencereleri açabilmiş Tekgül.

Peki bu kez. Oldu mu şimdi?.. Bir dönem dans pistlerinde ayakları altına halı gibi erkek ceketleri serilen, ölümünde ise kimse'nin hatırlayamadığı bir Özcan Tekgül'ün yazgısı böyle mi olacaktı? Evet, kimliksiz ve alçakça unutularak...

Meraklısına Notlar:

Özcan Tekgül 2011'de ve Renan Fosforoğlu ise 1993'de yaşamını yitirdi.

Yeşilçam'ın Rekorcu "Artist Garson"u

Orhan Çoban

Bizim sinemamızda bazı, öyle oyuncular vardır ki... Figüran gibi bir karede görünseler de, birkaç dakikalık küçük rollerle kamera karşısına çıksalar da "kenar süsleri" olmanın dışına çıkıp, o vefalı, o sadık, o fanatik yerli film seyircilerinin hafızalarından izleri, kolay kolay silinmez.

Diyelim ki, Yeşilçam'ın uzatmalı figüranlarından Erdoğan Üçkaya, bir çalgıcıyı mı canlandırıyor? Yani bir müzik topluluğu içinde gitarcıyı mı, davulcuyu mu, zurnacıyı mı ya da akordiyoncuyu mu?.. Bir de bakıyorsunuz bütün filmlerde Üçkaya'ya aynı elbise giydirilmiş. Bu elbise ona öylesine yakışmış olmalı ki, yönetmen "Bana bir çalgıcıyı oynayacak birini bulun" dediğinde, hemen Üçkaya akla geliyor.

Ve onu sürekli aynı durumlarda izleyen seyirci ne yapsın ki?.. Parmakları teller üzerinde oynamaktan ya da tuşlara numara icabı basmaktan öteye geçemeyen Üçkaya'yı gerçek bir orkestra elemanı sanıyor seyirci. İşte Orhan Çoban'ın durumu da aynı değil mi Yeşilçam'da?..

Güneşli bir pazar sabahı... Orhan Çoban, Fatih'teki evinden çıkıp Beyoğlu İstiklâl Caddesi'nde tur atıyor. Arada bir de vitrinlere bakıyor. Bir sinema önünden geçerken, kendisine dikkatle ve uzun uzun bakan bir ana-kızla karşılaşır. Kız annesinin kolunu çimdikleyerek Orhan Çoban'ı gösterir:

"Bak anne artist geçiyor."

Kadın gülerek der ki:

"Kızım, sen artistleri tanıımıyorsun, o bir garson.."

Şimdi burada yanılığa düşen kim?

Anası mı, kızı mı

Aslına bakarsanız, hiçbiri değil. İkisi de kendi açılarından haklı. Orhan Çoban'ı kimi garson olarak tanıyor, kimi de artist.

Çoban'ın dostlarından biri anlatıyor.

Orhan Çoban, karakteristik kostümüyle.

*Yeşilçam'ın
uzatmalı
akordiyon-
cusu
Erdoğan
Üçkaya,
Suzan Avcı
ve Vahi
Öz'le,
"Şıngırdak
Melahat"
filminde..*

Bir gün son çıkan emeklilik kanunundan yararlanmak için Sosyal Sigortalar Kurumu'na başvurmuş. Kendini tanıtmış. Kurumun yetkililerinden biri ne derse beğenirsiniz?

"Seni biz artist değil, garson olarak tanıyoruz kardeşim."

İladi bakalım şimdi. Orhan Çoban, bir daha SSK'ya gider mi? Olayı gurur meselesi yapıp emekli olmaktan vazgeçmiş.

Kimi zaman başına dert olan sinemadaki garsonluk olayı bakın nasıl başlamış. Yıllar önce Atıf Yılmaz'ın yönettiği "İki Gemi Yan Yana" adlı filmde ilk kez garson rolü vermişler Orhan Çoban'a. Bu rolde öylesine beğenilmiş ki... Ondan sonrası malum. Garson aşağı, garson yukarı. O filmde sonra "garsonluk" Çoban'a miras kalmış. Orhan Çoban'ın garson rolleri öylesine yer etmiş ki kafalarda, en ünlü restoran ve gazinolardan ne teklifler almış. Yanıtı ise "hayır" olmuş, her seferinde.

"Ben garson değil artistim" diyormuş.

Orhan Çoban 1960'lı yılların başından bu yana yaklaşık 800 filmde garson rolü oynamış. Bu bir rekor. Yalnızca Türk Sineması'nda değil, dünya sinemasında da aşılması mümkün olmayan bir rekor.

Orhan Çoban, yalnızca garson rolleri oynayarak hayatını kazanmıyor. Onu Mahmutpaşa'da defolu, yani arızalı oyuncak gibi parti malları satarken görebilirsiniz. Kimseye muhtaç olmadan, sessiz ve derinden giderek ekmek parasını kazanıyor.

Ama her şeyden önce o bir "artist."

"Garson" rolleriyle Yeşilçam'da şaşırtıcı bir rekora imza attıysa Orhan Çoban'ın suçu ne?..

Yazgı Dediğiniz

Cemal Beller

Komedyen Cemal Beller'i tanır mısınız?

Sahneye sunucu ve komedyen olarak 50 yılını veren, sinemada asistanlık ve iş bulduğu zaman da oyunculuk yapan Cemal Beller'i sinemayla ilgili kuruluşlar tanımazsa, sizler nasıl tanıyacaksınız ki?

Sahne yaşamında "şöhretlerin taklitçisi" ve "takdimciler kralı" olarak tanınan Cemal Beller, çıktığı turne konserleri aracılığıyla

dünyayı dolaşmış. Almanya ve Hollanda gibi birçok ülkeyi. Yılmaz Güney'in oynadığı Çetin Altan uyarlaması "Mor Defter" figüranlık yaptığı filmlerinden biri Beller'in.

Cemal Beller'e emekli olması için gazinocu Fahrettin Aslan ve Film San başkanı Ümit Utku aracı olup yardım etmeseler, gariban sokaklarda yatacaktı belki. Bunca savaştan sonra sağlanan emekli aylığı ne ki? Aldığı aylık kaldığı otelin kirasını ve masraflarını bile zor karşılıyor. Peki Cemal Beller, ne yiyecek, ne içecek, kimin umurunda...

Kaldığı otelin odasında ütüleyip sakladığı lacivert sahne kostümüne bakarak eski şöhretli günlerini anımsıyor yaşlı gözlerle. Siyah papyonunu takıp lacilerini yeniden kuşanmak için boynu bükük bekliyor, otel odalarının sağır duvarları arasında. Ama iş veren yok ki Cemal Beller'e:

"Senin dişlerin dökülmüş, gözlerin de eskisi gibi görmüyor, ayakların da sürçüyor artık" diyorlar. Hey gidi Cemal Beller hey!..

Her sabah otelinden çıkıp, Beyoğlu Küçük Parmakkapı sokağından serseri bir mayın gibi geçiyorsa, gözlük camlarının altından irileşen gözleriyle size yakın plân bakıyorsa, işte o Cemal Beller'dir. Ve de parlak günlerindeki eski dostları onu görünce anında yollarını değiştiriyorlarsa, o da Cemal Beller'dir.

Sen insan emeğinin değeri olmayan bu ülkede ne "ilksin" ne de "sonuncusu".

*Bir turne
ilanında
Cemal Beller.*

*Cemal Beller
(en sağda)
"Mor Defter"
"filminde"
Senih Orkan
ve kavgacı
kızlar Devlet
Devrim ve
Mürvet
Seyfioğlu'yla.*

İnsan bir düşmeye görsün... Çevresinde kimse kalmaz. Düşen sanatçının ortak yazgısıdır bu.

Aslanım Cemal, bu yazgıyı sen değil, senden sonra gelecek olan da değiştirmeye gücü yetmeyecektir, haberin ola...

Meraklısına Notlar:

Yaşamının son yıllarını Müjdat Gezen'in Huzurevi'nde geçiren Cemal Beller, 2010 yılında yaşamını yitirdi.

SUN FILM - EROL ŞENBERERİR

“YORUM YOK”

BÜLENT BİLGİÇ - KAMİL ÖZTÜRK - SUMRU YAVRUCUK - ZERRİN DOĞAN - ERHAN YEDECI - ÖZGE AKER - ADEM KURT

YÖNETMEN ESER ZORLU SENARYO TASEMEN GÖRÜNTÜ YÖNETMENİ

MÜZİK CAHİT BERKAY

ACILAR VE ARZULAR

bir KÂMİL ÖZTÜRK filmi
Yönetmen AHMET HOSSOYLER

MORİON DISTRIBUTION

Paris'te Bir Emirdağlı Sinemacı

Kamil Öztürk

Ellili yılların en çok düşlenen kentidir Hollywood. Özellikle de artist olmayı hayal eden maceracı gençlerin, okul kaçaklarının, çocuk yaştaki sinema tutkunlarının. 1949 yılında Afyon'un Emirdağ kazasına bağlı Hamzahacalı köyünde doğan Kamil Öztürk ise 19 yaşına gelinceye dek ne Hollywood'u bilir, ne de artist olmayı düşler. Saf bir köylüdür, henüz gözü açılmamıştır. Avrupa'nın "kültür başkenti" sayılan Paris'in adını bile duymamıştır. Emirdağ'ın tozlu yollarından kalkıp bir "kaçak işçi" olarak bu kente gittiğinde Paris'le tanışır. Gerçekte bu seçimi de bilinçli değildir Kamil Öztürk'ün... Paris yerine, Berlin de olabilirdi, Londra da. Ama o, bir rastlantı sonucu köylü gözlerini Paris'te açar. Paris'te uyanır.

O bir Paris ki, sinemanın doğduğu yer. 28 Aralık 1895'de Capucine Bulvarı'ndaki Grand Cafe'de halka açık ilk film gösterisi düzenlenen büyümlü bir kent... O bir Paris ki, ünlü bulvar cafelerinde kimleri konuk etmemiş ve dünyaca ünlü IDHEC Yüksek Sinema Bilimleri Okulu (Institut des Hautes Etudes Cinematographiques) kimleri mezun etmemiştir ki... Bizden Atilla Tokatlı, Alp Zeki Heper ve Ömer Kavur. Kamil Öztürk de yolunu şaşırmış olmalı ki, tüm Emirdağlılar İsveç'e göç ederken, o soluğu Paris'te almış.

1967, 19 yaşındaki Kamil Öztürk'ün Paris'e ayak bastığı yıldır. Böyle büyümlü bir metropolde yolunu kim şaşırmaz ki? Ünlü Eyfel Kulesi'ne çıkarken, Saint Germain Cafeleri'nde otururken, hele Pont Neuf Köprüsü'nde gezerken âşık olunmaz mı?

Uzaktan bakınca ilk anda yontulmamış bir maganda havası veren, ama gerçekte sınımsız, çocuksu bir yürek taşıyan Kamil Öztürk de kendini Paris'in rüzgârına kaptırıp âşık olacaktır. Kızın adı Maria'dır... Katıksız bir İtalyan esmeridir. Ve Öztürk'ün pansiyoner olarak girdiği evin sahibinin de kızıdır.

"Ateşle Barut"un bir arada durduğu nerede görülmüştür ki... Hele erkek Türk, kadın da İtalyan kanı taşırsa.

Bu gönül macerası tipik bir Yeşilçam filmi gibi başlar ve özellikle de Almanya'da yüzlerce benzeri yaşanan sonuca ulaşır. Bir süre sonra evlenirler. Artık Kamil Öztürk, uluslararası kanunlar önünde "kaçak" değil "yasal işçi"dir...

*Kamil
Öztürk'ün
başrol oynadığı
iki filmin
lobilerinde
Sumru
Yavrucuk
ve Perihan
Savaş'la.*

Ve Öztürk yıllardan beri Fransa'nın sınır kenti Paris'in üç saat ötesinde Metz'de yaşıyor. Oğulları Murat'la, kızları Yelda ve köyünde bıraktığı ilk karısından doğma Suzan'la...

Kamil Öztürk'ün kartviziti.

ÖNCE SUCUK VE HELVA MİLYARDERİ, SONRA DA SİNEMACI

Bir yabancı ülkede genç yaşta ticaret hayatına atılan Emirdağlı Kamil Öztürk, her ne kadar saf görünse de yaman bir delikanlıdır. İçinde bir takım gizli cevherler taşır. Kaldı ki yaşamını birleştirdiği İtalyan Maria da akıllı ve işini bilir bir kadındır. Bir “uğurlu gelin”dir. Karı-koca arasındaki “iktidar savaşı”nda çoğu kez öne çıkacak ve Kamil Öztürk, tır şoförlüğüyle başladığı işi çok ötelere götürecektir. Artık Kamil “patron”, Maria da “patroniçe”dir. Önce ufak çapta gıda üretimi işine el atan karı-koca, imal ettikleri “Öztürk Sucukları ve Helvaları”yla yalnız Fransa’da değil, komşu ülkelere yaptıkları hızlı servisle de ünleneceklerdir.

Sucuk ve helva üretimiyle daha sonra geniş çapta ihracata başlayan, birbiri ardına tırların sahibi olan Kamil Öztürk, bu başarıyla yetinmez. Hiç hesapta olmayan bir işi düşler. Gençlik yıllarında hiç düşünmediği, ilgi alanına girmediği bu özlem, sinemacılıktır. Gerçekten de her şey birdenbire kafasında oluşur. Böyle ani bir değişimin nedeni, yıllar sonra kendini aynalarda yakışıklı bir erkek olarak görmesinden mi kaynaklanmaktadır? Öyle ya da böyle, değişen nedir ki? Kafasının içinde bir “düş” ağırlıktadır.

Genç işadımı, tırlarının birkaçını satarak elden çıkarır. Birini de araba mezarlığına terkeder. Sonra Metz’e bağlı Hagondange bölgesindeki Ferdinand Lodi caddesi üzerinde bir film yazıhanesi açar. Adı Dunia Production’dur.

FRANCESCA, SANDRA VE MURİEL’İN “ŞAPKASIZ KAMİL”İ

Fransa’nın yanı sıra İtalya’da karısı Maria’nın üzerine kayıtlı bir film şirketi açan Öztürk, tüm işleri idare eder. Ama karısına da danışmadan edemez. Çünkü Maria onun “ikinci beyni” ise Francesca, Sandra ve Muriel de “melekleri”dir. Francesca İtalyan kökenli, Muriel ve Sandra da Fransızdır. Ve üç güzel kız da Maria’nın denetiminde ofislerde çalışır. Film çekimi sıralarında biri oyunculara makyaj, biri asistanlık yapar, bir diğeri de “casting” işleriyle uğraşır.

Karısı dahil olmak üzere bu “üç melek” de Emirdağlı Kâmil’in

Kamil Öztürk Fransız TV'lerinin yaptığı bir röportaj sırasında, yönetmen Ahmet Hoşsöyler'le.

(â) harfî üzerindeki şapkayı atmış... Onu Fransızca bir aksanla “Kamil” diye çağırıyorlar. “Kamil” yukarı, “Kamil” aşağı... Ana dili Türkçe’yi, tekleyerek, zorda kalınca da el-kol hareketleriyle konuşan bu yaman delikanlı tam bir Türk-Fransız kırmaması olmuş. İşine gelince anlayan, işine gelince dediklerinizi anlamayan bir Fransız Kamil, düşünebiliyor musunuz?

Fikret Uçak’ın yönetmenliğini yaptığı ve Fulden Uras’la birlikte oynadığı “İlk Aşk” ilk filmidir. Fransa’da “J’ai Peur de T’aimer” adıyla video kasetini pazarladığı ikinci filmi “Seni Sevmekten Korkuyorum” ise gerçek yaşamının bir parçasından oluşur. Ve Maria’yı da Sophie Dalezio adlı bir İtalyan kızı canlandırmış. Gerçekte Kamil Öztürk’ün hayatı da Türk usulü marjinal bir film değil mi?

Genelde tiplleme olarak Orhan Gencebay’ı anımsatan Öztürk’ün, yazıhanesi Fransa’da ama bir ayağı da Yeşilçam’da. Türkiye’ye her gelişinde bir filmin başrolünde oynamış. “Kurye”de Meral Orhonsay’la, “Çılgın Aşıklar”da Perihan Savaş’la, “Yorum Yok”da Sumru Yavrucuk’la... İlk iki filmin yönetmeni Ahmet Hoşsöyler, diğerinin Eser Zorlu.

CANNES FESTİVALİ’NDE AİLE BOYU BİR TÜRK FİLMİ

Tır şoförlüğünden, gıda maddeleri üretiminden sonra yalnızca sinemaya soyunan Kamil Öztürk ne yapmak istiyordu? Elbette ki amacı yapımcı olarak düzeyli Türk filmleri yapmak ve bu yapımları Fransa’da pazarlamaktı. Kendi imkânları içinde parası vardı. Ünlü bir sinemacılık kuruluşu olan Guamont şirketi yetkilileriyle iyi ilişkiler içindeydi. İstedğinde Fransız Kültür Bakanlığı’ndan, bankalardan yardım alabiliyordu. Bu işbitiriciliğine ve

imkânlarına karşılık nedense kendi ülkesinde sinemacılar Kamil Öztürk'e yüz vermiyorlardı. Oysa kimlere başvurmamıştı ki... Orhan Oğuz'la görüşmüş, Orleon Film Festivali'nde Atıf Yılmaz'la konuşmuş ve Cannes Film Festivali'nde tanıştığı Türkan Şoray'a kadar teklif götürmüştü. İyi niyet yaklaşımları hep geri çevrilmişti. Kuşkusuz ortada bazı anlaşmazlıklar, belki de yanlışlıklar vardı. Belk de Öztürk'ün filmlerde oynama hastalığı ağır bastığından onu kimse ciddiye almak istemiyordu...

Ama bir kez kafaya koymuştu. Yapısında bir Türk inadı vardı. Şerif Gören olmasa bir başkası olacaktı. Yani Ahinet olmasa Mehmet... İşte 1991 yılının mayıs ayında Fransa'da çekimine başlanıp, Lüksemburg'da, İtalya'da devam edilen, ancak uzun süren teknik işlemleri nedeniyle 1993'ün başlarında tamamlanan "Acılar ve Arzular", Fransızca adıyla "Silence Infini D'un Amour", böyle bir inadın filmiydi. Yine inadı sonucu 46. Cannes Film Festivali'nde filmi mükemmel bir Fransızca dublajla gösterime sokabilmeyi başarmıştı.

AIDS konusunu işleyen "Acılar ve Arzular" ilginç bir aile boyu Türk filmiydi. Filmin yapımcısı, baş oyuncusu Kamil Öztürk'dü. Karısı asistanlığını, oğlu Murat Öztürk de filmin müziklerini bizzat kendi besteleyerek düzenlemeleriyle birlikte yapmıştı. Ve ne garip bir tavır ki, Kamil Öztürk filmin Fransızca afişlerine, "her şeye tek başına hakim olma hırsı"nı yenemediğinden kendi ismini yazdırmıştı. Filmin asıl yönetmeni Ahmet Hoşsöyler ise "teknik direktör" olarak görülüyordu. Bu yüzden Cannes'deki Türk eleştirmenler tarafından, olay hiç de hoş karşılanmamıştı.

Tüm bu tatsız durumların dışında filme hayli para harcadığı bir gerçektir. Film yaklaşık 3.5 milyarlık bir bütçeyle tamamlanmıştı. Metz yakınlarındaki Jarn otobanının kaza sahnelerinde Yves Forester denetimindeki dünyaca ün yapmış kaskatörler mi kiralanmamıştı, zincirleme dört araba mı parçalanmamıştı, özel çekimler için helikopter mi tutulmamıştı.. Kaskatörlerin "ölüm uçuşu" yaptıkları sahneler için Fransız RTL televizyonu akşam haberlerinde olayı şöyle duyuruyordu:

Kamil Öztürk'ün Fransada çektiği bir filmin DVD'si.

*Kamil
Öztürk
Cannes Film
Festivali'nde
eşi Maria ve
Ahmet
Hoşsöyler'le*

“Dikkatsizlik sonucu meydana gelen Jarny otobanındaki kazayı izliyorsunuz. Şimdi lütfen dikkat!”

Görüldüğü gibi Fransız TV'lerinin haber kuşaklarında bile reklamı yapılan “Acılar ve Arzular”, o güne dek çekilen en pahalı Türk filmiydi. Perihan Savaş, Güler Ökten, Nazan Saatçı ve Râfet Kalkan'dan oluşan Türk artistlerinin yanı sıra, Catherine Bidaut, Michel Lamprecht, Severine Ktorza adlı

Fransız oyuncular da önemli rolleri paylaşmışlardı. Filmin çocuk oyuncusu ise Metz'de yaşayan bir Türk işçisinin kızı Nuriye Yıldırım'dı. “Acılar ve Arzular”; bunca emeğe, bunca iyi niyete ve de tüm işlemleri Fransa'da büyük bir teknik başarıyla yapılmasına karşılık amacına varmış bir çalışma sayılmazdı. Yazık ki bu fırsat kaçırılmıştı. Ama yine de Kamil Öztürk, kaçırılan bu fırsatın ardından Türk Sineması adına bir Türk sinemacısı olarak Fransa'da yeni projelerinin hazırlığı içindeydi.

Metz'deki bazı Afyon'lu hemşerileri, Kamil Öztürk'ün Fransa'daki ticari başarılarını kıskanıp onu ne kadar sevmeseler de ve “bir zamanlar Beyaz Kamil” yani “beyaz zehir kaçakçısı” diye dedikodu yapsalar da, tır şoförlüğünden patronluğa yükselişi elbette ki kolay inkâr edilemez. Kaldı ki Kamil Öztürk, gönül verdiği bir işi yapıyor. Yeteneklerinin sınırı hangi çizgide olsa da... Tüm günahları ve sevapları kendine ait değil mi?

İşte türkülerıyla ünlü Emirdağ'ın tozlu yollarından metrolar kenti Paris'e uzanan bir “yol serüveni”nin öyküsü.

Yeşilçam Mutfağının İlk Kadınlarından *Adrine Muratyan*

Kısa saçlar, sınırları kalemle çizilmiş ince kaşlar ve hafif tombulca bir yüz... 1930'la 1940 yıllarının "güzel kadın" modası.. Kahverengiyle hafif ve uçuk bir yeşilin egemen olduğu bir gençlik fotoğrafı.

Yine o yıllardan kalma belli ki sonradan elle boyanmış bu fotoğrafın sahibi ya da canlısı kim?

Hayatta mı, yaşıyor mu? Yaşıyor, ama öylesine... Göz yaşlarını içine akıtarak, oturduğu evin kirasını zar zor ödeyerek.

Bir dönemlerin "Ermeni Güzeli" bu. Adı Adrine Muratyan.

Onu nereden tanıyacaksınız ki? Medyatik bir özelliği yok. O, bir sinema yıldızı değil, ama stüdyo mutfaklarından yetişmiş bir sinemacı. 16 yaşındayken Halil Kamil Film Stüdyosu'nda işbaşı yapmış. Ardından Necip Erses'in, Sabahattin Tulgar'ın ve Turgut Demirağ'ın stüdyolarında çalışmalarını sürdürmüştü. Bir de ne görsün, aradan 40 yıl geçivermiş. Adrine Muratyan, 1926 doğumlu olduğuna göre tam 76 yaşında. Nüfus kağıdı eskidiğinden çeşitli hastalıkların pençesinde savaş veriyor. İşi "erkek işi".. Yani "montajcı", yani "sekröner".. Film stüdyolarındaki bu tür teknik işlemleri hep erkekler yapar. Adrine Muratyan ise, bir kadın olarak bu mutfakların ilklerinden sayılır.

Yaşamının 40 yılını film şeritlerini keserek, biçerek montaj masaları başında geçirmiş. Ve yaklaşık 500 filmin jeneriklerinde ismi var Muratyan'ın. Raj Kapor'un "Avare"si, çalışmasını yaptığı ünlü filmlerden biri. Bu piyasada kimleri tanımamış ki? Ve kimlere yardımcı olmamış, teknik alanda kimleri yetiştirmemiş ki? Anlattığına göre yapımcı Nazmi Özer'le yönetmen Korhan Yurtsever ikisi yalnızca...Korhan Yurtsever'i uzun saçlı, deri ceketli, motosikletli asi bir genç olarak tanımış, yardımcı olması için getirdiklerinde, Kobra lakaplı Yurtsever, Albatros adıyla kurduğu bir çetenin de reisiydi gençlik yıllarında. Salih Güney ve Serpil Örumcer gibi ünlü isimler de varmış, bu asi gençlerin içinde... Anılar, anılar... Bu 40 yıllık meslek yaşamında ne hocası olmuş ne

*Adrine
Muratyan*

de kocası. Adrine Muratyan hiç evlenmemiş ki...

Durup dinlenmeden 40 yıl çalıştığı halde beş kuruşu yok Muratyan'ın. Neden?. Tüm kazandıklarını doktor olan babasıyla, annesi için harcamış. Hastaymışlar... En zor günlerinde başvurduğu, aynı kanı taşıyan "para anası" Matild Manukyan bile yardımcı olmaktan kaçınmış. 76 yaşındaki bu kadın şimdi ne yapıyor?

Emekli maaşıyla geçinmeye çalışıyor. Hayırsever bir kurum yardım etmese, yandı Muratyan.

Öyle bir dünyada yaşıyoruz ki, bu çileli kadının yardım olarak aldığı birkaç kuruşta gözü olanlar bile var. Adrine Muratyan'ı ölmeden öldürmüşler. "Gavur kadın öldü" demişler.

Demek ki, zor durumda olan bir Ermeni kökenli vatandaşa yardım edilmesine tahammülleri bile yok bazı kişilerin. "Hoşgörülü" görünüp, asla "hoşgörülü" olamayan ırkçıların içten pazarlıklı tavırları bu. Neyse ki, Film San Vakfı'nın başvurusu üzerine Tayyip Erdoğan'ın İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı yaptığı dönemde eşi Emine Erdoğan, kömür ve bir soba göndermiş Muratyan'ın evine...

Sanıyorum dört beş yıl kadar öncesiydi. Uluslararası üne sahip fotoğraf sanatçısı Ara Güler'e, Antalya Film Festivali "Kısa Metrajlı Film Yarışması" Kültür Bakanlığı tarafından verilmesi gereken 500 bin marklık yardımı kesmişlerdi. Nedeni, Ermeni kökenli olduğu için... Bu yardıma karşı çıkan da dönemin RP'li Kültür Bakanı İsmail Kahraman'dı. Milliyeti ve dini inancı ne olursa olsun Ara Güler, her şeyden önce bir sanatçıydı. Ve bir "insan".

*Adrine
Muratyan
yaşlılık
döneminde.*

İşte, yaşamının 40 yılını film stüdyolarında, montaj masaları başında geçiren bu "insan" için, yapımcı-teknisyen Necip Sarıcı

ve Yeşilçam'da bir adı "Tokmak Mehmet"e çıkan sinemacı Mehmet Güler, ellerinden geldiğince koşturuyor.

Her türlü ırkçı yaklaşımlardan uzak, yalnızca sinema ve "insan emeği" adına.

Meraklısına Notlar:

Adrine Muratyan (Muratoğlu) 2008'de Balıklı Rum Hastanesi'nde yaşamını yitirdi.

“Yeşilçam’ın Sağlık Bakanı”

Pilot Ziya

Flaş TV’nin haber spikeri Gülgün Feyman, söyleşi yaptığı konuşunu şu sözlerle takdim ediyordu:

“Yeşilçam’ın Sağlık Bakanı Pilot Ziya”...

Haber programını izleyenlerden O’nu tanıyanlar bu takdim biçimine tatlı tatlı gülümsüyor. O’nu tanımayanlar ise “kim bu adam” diye birbirlerine soruyorlardı.

Gerçekten, O’nu tanımayanlara göre kimdi bu Pilot Ziya?

Yeşilçam Sokağı’nın saklı portrelerinden biriydi. Yani kıyıda köşede kalmış, emektar bir sinema oyuncusuydu. Ama, unutulmuş bu isme hiçbir sinema ansiklopedisinde rastlamak mümkün değildi. Maddelerin ve kitapların dışladığı marjinal bir oyuncuydu. Ama o, asla hayatı ve sinemayı dışlamamış, ayakta kalabilmek için gücünün yettiği sürece kendi içinde ve soyadına yakışır bir biçimde savaşlar vermişti. O bir Ziya Güçlü’ydü. Soyadı “Güçlü”ydü ama, bir dönemin ünlü jönlerinden Uğur Güçlü ile de herhangi bir akrabalığı, bir göbek bağı yoktu. Sinemada da bir Nubar Terziyan gibi, küçük rollerin oyuncusu olarak da yaygın bir şöhreti yoktu. Kendi kabuğu içinde yaşamının getirdiği sıradanlık ve de dış görünüşüyle sokaktaki adamlardan biri olmak ona yetiyor, ancak böyle mutlu olabiliyordu.

Ziya Güçlü, 1936 yılında Kayseri’ye bağlı Develi’de doğmuştu. Çocukluk yıllarını da bu yörede geçiren Güçlü, askerliğini Babaeski’de yapar. Tank çavuşudur. Ama o tokatçı ve kuralcı çavuşlardan biri değildir. Eli kalkmaz, durumu idare eder. Böylesine hoşgörülü olmasına karşılık, gerektiği yerde koğuş disiplini elden bırakmaz. Her şeyin yeri ve zamanı ayrıdır. Affetmesini de bilir, ceza vermesini de.

İkinci adı olan “Pilot” yakıştırması da Babaeski’deki askerlik günlerinde bir olay nedeniyle ortaya çıkar. Ve o günden sonra adı “Pilot Ziya” olarak kalır. Ve Ziya Güçlü, bu olayı şöyle anlatır:

“O gün alayın meydanında takımdaki erlerle sohbet ediyorduk. Birden pistin kenarında duran küçük bir uçak gözüme çarptı. Nasıl olduysa ani bir hareketle uçağa atladım ve motoru çalıştırmaya başladım. Arkadaşların şaşkın bakışları arasında uçak, yavaş yavaş pistin üzerinde yükselmeye başladı. Havada bir iki tur attıktan sonra uçağı yere indirdim. Böylece adım Pilot Ziya olarak

*Pilot Ziya,
Meral
Zeren'le...*

kaldı. Hem benim, hem de beni izleyen arkadaşlarım için inanılmaz bir olaydı bu. Sanki gizli bir kuvvet beni böyle bir uçuşa yönlendirmişti. O günü hatırlıyorum da, şimdi bana bir masal gibi geliyor. Bu nasıl bir cesaretti, hâlâ anlamış değilim..”

İşte Ziya Güçlü'nün “pilotluk” öyküsü. Bir garip mucize. Ve dediği gibi de insanüstü gizli bir gücün yönlendirmesiyle bir anda gerçekleşmiş bu olay. Oysa Ziya Güçlü'nün askerdeki görevi pilotluk değil ki. O bir tankçı. Siz ister inanın, ister inanmayın. Olan olmuş bir kere. Pilot Ziya, Babaeski'deki birliğinden terhis olunca İstanbul'da kalır. Özgürlüğüne kavuşmuştur ama İstanbul gibi bir büyük kentte karnını nasıl doyuracaktır?

Pilot Ziya'da hiç aç kalacak göz var mı? Her şeyden önce o bir Kayserili.. Ekmeğini taştan çıkartır evvelallah.

Ve ekmek kavgası onu, kısa bir süre sonra Yeşilçam mutfağına sürükleyecektir. Yıl 1962. Pilot Ziya, o yıllarda 27 yaşındadır. Yavuz Yalınkılıç'ın yönetmenliğini yaptığı ve Turgut Özatay'la Muhterem Nur'un başrollerini paylaştığı “Genç Osman” adlı filmde kamera karşısına çıkar. Oyunculuk yaşamı bu filmle başlamıştır. O artık bir artisttir. Bu arada bazı filmlerde de prodüksiyon amiri yardımcılığı yapar. Askerlik ocağından sonra Yeşilçam, film setleri onun için ikinci bir okuldur.

Aradan yıllar geçer. Pilot Ziya evlenir, çoluk çocuk sahibi olur. Ancar oğullar, gelinler, torunlar derken Güçlü ailesi giderek büyüyecek ve yaşam daha da zorlaşacaktır. Bu nedenle daha verimli ve yeni bir iş alanı gerekmektedir.

1980 yılında Güçlü adıyla küçük bir büfe açar. Samatya SSK Hastanesi'nin tam karşı sırasındadır. Ve zamanla bu küçük büfe büyüyecek kısa bir sürede bir kafeteryaya dönüşecektir. Ziya Güçlü adım adım ilerler. Büfenin çevresindeki arsayı da satın almıştır.

Yazlık ve kışlık olmak üzere mevsime göre hizmet verip, geniş bir alana yayılan aile şirketi kafeteryanın başlıca müşterileri, karşı hastanedeki doktorlar ve hemşirelerdir. Özellikle de öğlen vakitleri kafeterya dolup dolup boşalır. Artık o Yeşilçam'ın değil Samatya SSK Hastanesi doktorlarının ve hemşirelerinin de "Pilot Ziya"sıdır.

Oğullarından biri kasada dururken, diğer oğlu ve babası gibi filmlerde, dizilerde oynayan Cengiz Güçlü'yü de müşterilerine servis yaparken görebilirsiniz. Tüm ailenin işçi gibi çalıştığı

kafeterya, Yeşilçam ünlülerinin de uğrak yeridir. Karşısındaki hastaneye muayene olup ilaç almak için gelenlere yardım elini uzatır Pilot Ziya. Doktorlardan randevu alır, sıraya girip işkence çekmemeleri için ilaçlarını temin eder. Yardımseverliği uğruna saçları dökülen, bıyıklarına aklar düşen 67 yaşındaki baba Güçlü'nün, esprileriyle karışık bir adının da "Yeşilçam'ın Sağlık Bakanı"na çıkması bu özellikleri sayesinde.

Bunca işi arasında sinema ile ilgili etkinliklere katılmayı ihmal etmez. Bir bakarsınız Antalya Festivali'ndedir. Bir bakarsınız sinemamızın 89. yaş günü kutlamalarının, yürüyüşlerin ön saflarında yerini almıştır. Zaman zaman Yeşilçam'ı ve bu sokağın ünlülerini biraraya getirmek için Sirkeci Gar Gazinosu'nda oğlu Cengiz'le birlikte toplantılar düzenler. Selda Alkor, Sezer Sezin, Mine Soley, Safa Önal, Yılmaz Atadeniz, Sırrı Gültekin hep oradadır. Alman usulü yenilir içilir, anılar tazelenir, yitirdiğimiz sinema dostları anılır.

Meraklısına Notlar:

Ziya Güçlü 2008'de, İstanbul Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nde (Samatya) yaşamını yitirdi.

*Pilot Ziya
Yeşilçam'a
ayak bastığı
günlerde.*

“Plaj Güzeli” Senaryocumuz Türkân Duru

*Yılmaz Duru
ve Türkân
Duru
Antalya Altın
Portakal'da
ödül
töreninde.*

Ülkemizde düzenlenen son 1933 yılı “güzellik müsabakası”ndan sonra 1950'ye kadar bu tür yarışmalar yapılmaz. Nedeni savaş yılları ve başka şeyler... İkinci Dünya Harbi'nden sonra 1950'de büyük bir hızla 'güzellik yarışmaları'na yeniden başlanır. 'Büyük bir hızla' diyoruz çünkü 1950-55 arası, bu yarışmaların en yoğun yıllarıdır. Bu müsabakalara bir de 'plaj güzeli yarışmaları' eklenmiştir.

1952 yılının Haziran ayı... Vatan Gazetesi'nin düzenlediği yarışmada kızlarımızdan biri Türkiye Güzeli seçilecektir. Önce bu 'kraliçelik tahtı'na oturmak için güzelliğine güvenen tam altmış kız başvurmuş. Ama sonraları çeşitli nedenlerle katılmaktan vaz-

geçilince bu sayı otuz yediye kadar düşmüş. İlk elemenden sonra geriye kalanların sayısı ise yirmidir. Atlas Sineması'nda düzenlenen final gecesinde de seçim sonucu bu yirmi yarışmacı beşe düşürülecek ve içlerinden biri 'Türkiye Güzeli' olurken diğerleri de, aralarında 'ikinci'liği ve 'üçüncü'lüğü paylaşacaklardır.

Baki Süha Edipoğlu, finale kalan beş güzeli Atlas Sineması'nı dolduran halka takdim eder. Gelengül Tayfuroğlu, Türkân Duru, Sevil Sayman, Neşe Yulaç ve Ayfer Feray. İlk üçü bu yarışmada ismi duyulan güzellerdir. Ayfer Feray ile Neşe Yulaç ise sinema oyuncularını olarak halkın tanıdığı, bildiği isimlerdir.

Beş güzelimiz jüri üyelerinden, o dönemin ünlü isimleri Doğan Nadi, Mesut Cemil, Muhittin Sadak, Orhan Hançerlioğlu ve Bedri Rahmi Eyüpoğlu'nun önünden teker teker geçerler. Niha yet sonuçlar açıklanır. Tayfuroğlu 'güzellik kraliçesi' (1954 yılında ünlü film yapımcısı Hürrem Erman'la evlenir) Feray 'ikinci' ve Yulaç 'üçüncü' seçilir. Oysa Ayfer Feray'ın, değil 'ikinci' seçilmesi, genç kızlar arasında düzenlenen böyle ülke çapındaki bir yarışmaya katılması, ilkelere ters düşmesi açısından elbette ki tartışılır. Çünkü Feray, evlenip ayrılmış iki çocuklu bir 'dul'dur.

O günlerde bu yarışmanın sıkı bir takipçisi olan gazeteci Türkân Türker, finale kalıp da ilk üçe giremeyen Türkân Duru için şunları yazar:

"Beyaz sımsıkı mayosunun içinde mevzun duran uzun boylu Türkân Duru, galiba girenlerin içinde en güzel vücutluydu. Bacakları da muntazamdı. Fakat fena yürüyüşü ve başını kötü tutması yüzünden kaybetti yazık ki."

Adana doğumlu Türkân Duru, 1952 yılında Vatan Gazetesi'nin bu yarışmasına girdiğinde 18 yaşındaydı. Oysa, birden merak edip sinema ansiklopedilerine baktığınızda Duru'nun doğum tarihi sizi yanıltacaktır. Üç sinema ansiklopedisi de birbirlerinden kopya etmiş gibi bu doğum tarihini 1940 olarak gösterir. Ne yani, Türkân Duru 12 yaşında mı bu yarışmaya girmiştir?

55 numaralı Duru, rakibeleri içinde Türkân Türker'in değerlendirmesiyle 'en güzel vücutlu' yarışmacı olmasına karşılık jüri üyeleri önünde 'yenik' düşse de asla 'güven' duygusunu yitirmez. Önünde daha çok fırsatlar ve güzel günler vardır. Aynı yıl, birbiri ardına düzenlenen 'plaj güzeli yarışmaları'na katılarak kendine olan güveni tazeleyecektir.

1950'ler, İstanbul plajlarının en renkli günlerini yaşadığı yıllardır. Özellikle de Kadıköy'den Maltepe'ye dek uzanan sahil şeridinde yer alan plajlarda 'mehtap alemleri' yapılır, plaj güzeli yarışmaları düzenlenir. Bu yakanın en ünlü ve sosyetenin de uğrak yeri olan Suadiye Plajı'dır. Büyükkada'daki Yörükali Plajı da... Burgaz, Kınalı, Heybeliada ve Büyükkada'daki plaj güzeli yarışmaları-

*İstanbul
Ekspres
Gazetesi
tarafından
düzenlenen
Plaj Güzeli
yarışmasın-
da Türkân
Duru (soldan
ikinci), Ayşe
Nana ile.*

nı düzenleyen haftalık 'Adalar Pandispanya Gazetesi'nin sahibi Cemil Tekçe'dir (Ahmet Tarık Tekçe'nin kardeşi). Adalar'da yarışmaya katılıp da 'güzel' seçilenler, genelde ünlü Rum ailelerinin kızlarıdır. Heybeli'den Lizet, Burgaz'dan Froşo, Büyükkada'dan Hilda gibi... Florya'dan Boğaz'a, Boğaziçi'nden Kartal'a dek uzanan sahillerdeki yarışmalar da İstanbul Ekspres Gazetesi tarafından düzenlenir. Ve tüm bu bölgelerin güzelleri finalde, yani İstanbul Plaj Güzeli yarışmasında biraraya gelip kozlarını paylaşırlar.

Türkân Duru, önce Maltepe bölgesinden katılıp 'kraliçe' seçilir. Sıra Caddebostan Plaj Gazinosu'nda (5 Eylül 1952) düzenlenecek İstanbul Plaj Güzeli Finali'ndedir. Ve güzeller güzeli Duru, yine ilk kez katıldığı 'Türkiye Güzellik Yarışması'nda olduğu gibi dört rakibesiyle birlikte finale kalır. Son turda Adalar Kraliçesi Çağlayan Biryetişir Türkiye Plaj Güzeli birincisi, Caddebostan Kraliçesi Meri Dolçe ikinci, Adalar'dan katılan Mari Denis üçüncü seçilirken 18 numarayla yarışan Maltepe Kraliçesi Türkân Duru da 'dördüncü' olur. Son turda finale kalamayan yarışmacılar arasında ünlü dansöz Nana'da (Aslanoğlu) vardır. İkinciliği kazanan Yunanlı Meri Dolçe, 1960'da Metin Erksan'ın yönettiği 'Gecelerin Ötesi' adlı filminde oynayacaktır.

Bu plaj güzeli yarışmalarının izini sürüp Türkân Duru'yu ilk gördüğümde 19 yaşın heyecanı ile romantik duyguları içeren bir mektup yazdığımı anımsıyorum Ekspres Gazetesi'ne. Duru için yazdığım bu naif mektup, o yıllarda çok ilginç bulunmuş olmalı ki, Ekspres Gazetesi'nin bir köşesinde yayınlanmıştı. Yazık ki o mektuplu sayı elimde yok. Evden eve taşınırken kaybetmiş miy-

dim bilemiyorum... Esmerlere karşı olan dayanılmaz tutkum, bu gençlik yıllarında Duru'ya olan hayranlığımdan, daha açık bir deyimle 'vurgun'luğumdan mı geliyordu? Belki de...

*Türkân Duru
Öztürk
Serengil'le.*

Siyah kısa saçlarıyla, kömür rengi gözleriyle, narin vücuduyla beni etkileyen Duru, giderek sosyete çevrelerinde rüzgârını estirecek, Taksim Belediye Gazinosu'nda defileler düzenleyecektir. O günlerde davetlileri arasında kimler yoktur ki? Dönemin ünlülerinden Zeki Müren, Gülriz Sururi, Ayten Çankaya, Muzaffer Tema, Ali Üstüntaş, Ayten Güvenç ve açık renkli elbisesinin yakasına ilaştirdiği kırmızı karanfilli 'jön' Yılmaz Duru, defilenin ikinci ev sahipliğini yapan Yılmaz Duru'nun da kardeşıydı.

'Memo' takma adlı bir sosyete yazarına göre o defilede en çok alkış alan 'Avare' ve 'Şeyh Ahmed'in Gözdesi' adıyla takdim ettiği egzotik kıyafetlerdi Türkân Duru'nun. Gerçekten alkışlanan bu elbiseler mi, yoksa bu kıyafetler içinde pistte salına salına yürüyen Türkân Duru muydu?

Ve yıllar sonra tanıştığımızda ben gazeteci, o bir senaryo yazarıydı. Üst üste iki senaryo ödülü kazandı Antalya Altın Portakal Film Festivali'nde. 1968'de Yılmaz Güney'in oynadığı 'İnce Cumali'yle, 1969'da 'Bin Yıllık Yol' ile. Her iki filmi de ağabeyi Yılmaz Duru yönetmişti. 1970'li yıllarda senaryoculuğu bırakan Türkân Duru'dan bir daha haber alınamadı.

Yıllar sonra haber alındı, ama bu 'acı haber'i filmciler sokağında kimse duymadı. Ve bir tek satır da yazan olmadı. Geçirdiği bir kalp krizi sonucu peşpeşe dört hastaneye götürülmüş, 65 gün komadan çıkamamış ve 15 Kasım 2003'de yaşamını yitirmişti. Bir

ara Sipahi Ocağı'nın ikinci başkanlığını da yapan Türkân Duru 69 yaşındaydı. Evinde dostlarıyla birlikte kumar partileri düzenleyen Duru, o gün oyun masası başında sağ eli, parmakları arasındaki iskambil kağıdıyla birlikte havada kalmış, sonra da komaya girmişti.

Şimdi yok olan ne?

Caddebostan Plaj Gazinosu'nda 20 yaş heyecanı ile izlediğim, o kömür renkli gözlü esmer güzeli Türkân Duru mu?

O aynen böyle düşlerimde kalacak...

*Türkân
Duru,
Caddebostan
Plaj Güzeli
yarışmasında
seyirciye
takdim
ediliyor.*

Üç Kuşağın Gençlik İdölü

Salih Güney

1950'lerde "kırsaldan kente geçiş" in ilk ve en önemli örnekleri Lütü Ö. Akad'ın "Kanun Namına" (1952), Memduh Ün'ün "Üç Arkadaş" (1958) ve Metin Erksan'ın "Gecelerin Ötesi" (1959) adlı filmleriyle gündeme gelse de bu süreç, 1960'lı yıllarda daha bir yoğunlaşır. Özellikle de gençleşen Türk Sineması'yla...

Osman F. Seden'in 1960 yapımı "Namus Uğruna" dan sonra Metin Erksan "Acı Hayat'la (1962), Halit Refiğ "Gurbet Kuşları"yla (1964) "büyük şehir filmleri"ne yeni boyutlar kazandırdılar. Feyzi Tuna'nın 1965'de yönettiği "Yasak Sokaklar" ise "takım bilinci" içeren katıksız bir gençlik filmidir. Filmin oyuncularından Kuzey Vargın 25, Selma Güneri 18, Engin İnal 19 ve Salih Güney 20 yaşındadır.

Muhsin Ertuğrul dönemindeki yöresel ağırlıklı "tek tip" oyuncuların egemenliği "kırsaldan kente geçiş"le, yani "büyük şehir öyküleri"yle son bulacaktır. Zamanın akışı içinde giderek inişe geçip yüzleri eskiyen ve "yorgunluk dönemi"ne giren yaşlı kuşağın yerini yeni gelenler alacaktır. Bu "nöbet değişimi" kaçınılmazdır. Bu bir süreç, bir doyum, bir talep meselesidir sonuçta. İşte böyle bir değişim, böyle bir dönüşüm sürecinde ortaya çıkan genç, taze yüzlerden biridir Salih Güney.

İlk bakışta jilet reklamlarındaki sinekkaydı traşlı "kartpostal jönu" gibi bir görüntü sergilese de Batıya dönük yüz hatlarıyla dikkati çeker. Biraz Amerikalı Jemas Dean, biraz Fransız Alain Delon örneğın. Bu benzeşmeler, bu dışarılıklı göndermeler bir yana, aslında o "made in Turkey", yani Salih Güney'in ta kendisidir. Bu bağlamda asıl önemlisi, inişli çıkışlı 46 yıllık sinema yaşamında, bu fotojenik maskı nasıl kullandığı ya da nasıl kullanıldığıdır...

MEMDUH ÜN'ÜN KANDIRAMADIĞI

Temelde tiyatro çıkışlı bir oyuncudur Güney. Tiyatro yaşamına profesyonel olarak "Aşk Zinciri" adlı oyunuyla başlayan, Adanalı sanatçının ünlü hocalarıdır Cüneyt Gökçer'le, Mahir Canova. Yakın dostlarından tiyatro duayeni Haldun Dormen'in katkıları büyüktür. Kaldı ki sinema dünyasına geçişi de Haldun Dormen'in yönettiği "Bozuk Düzen" (1965) adlı filmle gerçekleşir.

Aslında sinema oyunculuğunda gözü yoktur Güney'in. Sine-

Salih Güney

maya gençlik yıllarında sıcak bakmaz. O, yalnızca kendini tiyatroya adamıştır. O yıllarda film teklifleri alsa da, hep reddeder. Bu konuda kaçırılmaması gereken en cazibi ise Memduh Ün'ün teklifidir.

Yıl 1965. Ses Mecmuası'nın amatör ve sinemaya hevesli gençler arasında düzenlediği "artist yarışması"na katılanların, kamerayla prova çekimlerini yapan prodüktör-yönetmen Memduh Ün şöyle der:

"Salih, bu yarış-

*Salih Güney,
Kuzey Vargın,
Ajda Pekkan
ve
Sevda Ferdağ
"Şehvetin
Esiriyiz"
adlı filmde.*

maya katıl, seni birinci seçelim.”

Güney'in cevabı, yine değişmez, “hayır”dır. Ve o yıl, bu yarışmada Selda Alkor'la, Tunç Okan “birinci” seçileceklerdir.

20 yaşındaki Salih Güney, sevgili dostu Haldun Dormen'i kıramayıp küçük bir “hatır rolü”yle kamera karşısına çıktığı “ilk film”i “Bozuk Düzen”in ardından, aynı yıl yaşamını değiştirecek fırsatı yakalar sonunda. 26 yaşındaki genç kuşak yönetmeni Feyzi Tuna'nın “Yasak Sokaklar” filmiyle. Filmin yapımcısı da aylar önce, onu tiyatro sahnelerinden koparmayı başaramadığı, kandıramadığı ünlü yönetmen Memduh Ün'dür.

Salih Güney, dolaylı yollardan da olsa, kendi iradesiyle kararını vermiş, Yeşilçam'a boyun eğmiştir. “Yasak Sokaklar” Güney'in ilk çıkış filmidir. Bir ölçüde kendini oynar. Düzene başkaldıran hırçın ve asi genç rolüyle. Ve Güney, motosikletiyle de bir kaza geçirir filmin çekimi sırasında.

*Salih Güney,
Seyyal Taner'le
“Benimle
Sevişir misin?”
adlı filmde.*

O BİR MASAL PRENSİ

Ajda Pekkan, Kuzey Vargın ve Sevda Ferdağ'la karşılıklı oynadığı 1965 yapımı "Şehvetin Esiriyiz" adlı gençlik filminden sonra 1966 yılına çok hızlı bir çalışma temposuyla girer Salih Güney. Fatma Girik'le "Yiğitler Ölmezmiş", Filiz Akın'la "Çıtkırıldım", Hülya Koçyiğit'le "O Kadın", Selma Güneri ve yine Kuzey Vargın'la oynadığı "Çılgın Gençlik", 1966 yapımı filmlerin sadece bir bölümüdür.

Film setleriyle İstanbul'un o yıllardaki hareketli gece yaşamı arasında dört nala koşturan Güney, şaşkındır. Nasıl şaşkın olmasın ki?.. Kısa sürede çevresi, çok renkli hayran kitlesiyle sarılmıştır. Bir yanda masumiyete dayalı, yüreği kıpır kıpır gerçek hayranı genç kızlar. Ya öbür yanda? Birden tırmanışa geçişle, gençlik ve tazeliğini bir silah gibi kullanan Salih Güney, gece yaşamının maceracı, doyumsuz ve jigolo besleyici dulların kuşatması altındadır.

O yıllarda ele avuca sığmayan Güney, yerinde bir deyimle "kafasına göre takılır". Hızlı bir yaşam sürer. Zamanlamayı ve fırsatları iyi kullanmak zorundadır. Ne var ki ipin ucunu kaçırdığında çoğu kez skandallara dönüşen bir takım tatsız olayların içinde bulur kendisini. "Yasak Sokaklar" ve "Şehvetin Esiriyiz"de birlikte oynadığı "can dostu" Kuzey Vargın tarafından, bir tartışma sonucu bıçakla yaralanması ve de yine bir başka tartışmada sevgilisi Oya Peri'nin kafasına telefon ahizesiyle vurup, onu hastanelik etmesi gibi...

*Salih Güney,
üç kuşaktan
Meliha Özgüç,
Mehtap Göral
ve Melis
Alınitemiz'le.*

*Salih Güney,
Selma
Güneri'yle
"Yasak
Sokaklar"
adlı filmde.*

Çeşitli gece yaşamı maceralarının ardından 1970'li yılların başında sinemadaki en parlak dönemini yaşamaktadır. Ertem Göreç'in yönettiği, Salih Güney'in Zeynep Değirmencioğlu ve Belgin Doruk'la oynadığı Walt Disney uyarlaması "Pamuk Prenses ve 7 Cüceler", beklenmedik ölçüde ilgi görür. Gişe rekorları kırar. Ve birden Türk Sineması'nda bir "masal filmleri dönemi" başlar.

Güney'in yüz yapısı bu tür masal fantazmaları içeren filmlerle öylesine örtüşür ki. Özellikle de uluslararası çizgi-roman kahramanı "Swing" filmiyle... Bu örtüşme, Salih Güney'li "devam filmleri"ne yol açacaktır. "Binbir Gece Masalları" ve "Altın Prens Devler Ülkesinde" adlı filmlerle düşlerdeki "beyaz atlı prensi"dir Yeşilçam'ın...

Eric Segal'in fırtınalar koparan "Love Story" adlı betseller romanının yerli uyarlaması "Aşk Hikâyesi", Salih Güney'i daha da yukarılara tırmandırır. Deniz Gökçer'le oynadığı ve kanserli kız konulu "Aşk Hikâyesi", dönemin "gözü yaşlı" seyircisine "mendil parçalatan" bir kitle filmidir.

HERAKLES TAKINTISI...

Menekşe renkli gözlü sanatçının çok özel yaşamına girersek Salih Güney, iki kez evlenmiştir. Önce, Muhsin Ertuğrul döneminin ünlü "jönprömiye"si Suavi Tedü'nün kızı Zeynep Tedü, sonra Galatasaraylı futbolcu, gol krallarından Reha Eken'in kızı İpek Eken'le...

1979'da ABD'ye gidip Amerikan vatandaşı olan Salih Güney, 15 yıl sonra 1996'da ülkeye döner. Ve bir 15 yıldan beri de bir

*Salih Güney,
ünlü
çizgi-roman
kahramanı
Swing rolünde.*

“Herakles takıntısı”yla yaşamaktadır. Yunan mitolojisinin Kuvvet Tanrısı Herakles ve tarihi eser kaçakçılığı üzerine kurduğu “Gece Çakalları” adlı senaryosunu bir türlü beyazperdeye aktaramaz. Gerekli ve ilgili yerlere yaptığı başvurular sonuçsuz kalır, sponsor da bulamaz.

1982’de Antalya Perge kazılarında çalınan Herakles heykelinin New York Metropolitan Müzesi’nde olduğu gazeteci Özgen Acar tarafından tesbit edilir. Salih Güney de bu çalıntı tarihi eserin destekçisidir. Herakles’in Türkiye’ye iade edilmesi için savaşı, Boston’da yürüyüşler düzenler. Ama artık mutludur. Yunan tanrılarından Zeus’un oğlu Herakles, kendi topraklarında, Antalya Müzesi’ndedir.

2006’da Mustafa Altıoklar’ın yönetiminde kamera karşısına çıktığı “Beyzanın Kadınları” şimdilik, son sinema filmidir Güney’in. Ve Amerika’da yaşadığı sürece ülkesi için bir misyoner gibi çalışması, Türkiye’ye turist getirmesi, tarihi eser kalıntılarının yoğun olduğu bölgelerde liseli kızlara çevre temizliği yaptırması, tutku dolu bir yaşamın uzantılarıdır. Bunca yıllık bir yaşam savaşından sonra Türk Sineması’n- daki asıl gelmesi gereken yeri, bazı nedenlerle bulamamış olsa da, bugün hâlâ çekiciliğini koruyan 66 yaşındaki Salih Güney, “üç kuşağın gençlik idolü” olarak özlenecek hep. Anneanne’lerin, kızlar’ının ve torunlar’ının...

Amerikan Kovboyları “Aslan Cinotri”

Yeşilçam’ın kovboyu

Ahmet Sert

Bir dönemde “western filmleri” fanatik hayranlarının, özellikle de çocukların ağzından düşürmedikleri müzikal bir slogandı “Amerikan kovboyları aslan Cinotri”. Gerçekten bir şarkı gibiydi dillerde.

Kimdi bu “aslan Cinotri?..”

1940’lı yılların ünlü sinema yıldızı. Geniş kenarlı şapkası, boyundaki afilli fuları, kolları püsküllü gömleği, belindeki silahı, beyaz işlemeli deri çizmeleriyle kendine özgü, şarkıcı ve süslü bir kovboy. Kendi gibi süslü, süt beyazı cici atıyla da elbette ki... Türkçe söylemiyle Cinotri, Amerikancasıyla da Gene Autry’dir adı, bu romantik kovboyun. Atının üzerinde şarkılar söyleyen Gene Autry, aslına bakarsanız bir Tom Mix, bir Buck Jones, bir Ken Maynard, bir Gary Cooper, hele Vahşi Batı’nın “efsane adamı” John Wayne düzeyinde bir kovboy olamamıştı kuşkusuz. Diğer şarkıcı kovboylardan Roy Rogers gibi adıyla suya yazılmış alt sınıf westernlerde oynasa da Gene Autry’i, şarkılarıyla süslü görüntüsüyle çocuklar sevmişti hep.

Apache ve Cheyennes gibi kızılderili kabilelerini, Cisko Kid, Jesse James, Buffalo Bill ve Dalton Kardeşler gibi western karakterlerini, bu kovboy filmlerinin altın çağını yaşadığı yıllarda tanıyan bir kuşaktık. Yıllar sonra ise bu tür filmler Türk Sineması’nı öylesine etkilemişti ki. Yılmaz Güney’den Cüneyt Arkın’a, Kadir İnanır’dan Kartal Tibet’e, Sadri Alışık’tan İzzet Günay’a, Ayhan Işık’tan Tamer Yiğit’e ve Yılmaz Köksal’dan Erol Taş’a dek tüm oyuncularımız kovboy olmuştu Yeşilçam’da. Nasıl ki İtalyan yapımı “spagetti western”ler bir anlamda “makarna kovboyları” olmuşsa, bizim Türk usulü “Anadolu westernleri”miz de “lahmacun kovboyları”ydı...

Ne Yılmaz Güney, ne de Cüneyt Arkın. Yukarıda sıraladığımız ünlüler arasında ismi olmayan marjinal kimlikli bir oyuncumuz vardı ki, hepsinden farklıydı. Türk Sineması’nın ilk kovboy filmi ni çekmişti çünkü. Türkiye’de Santa Fe adlı bir kovboy kasabası kurduğu için de tarihe geçecekti.

Yıl 1963, çekilen ilk Türk kovboy filminin adı “İntikam Hırsı”, yönetmenin adı Ahmet Sert.

Kimdi bu Ahmet Sert?.. Gerçek adı Ahmet Sahatlar.

Beyoğlu'nda Galatasaray Kulübü'nün sırasında, bodrumdan bozma küçük bir dükkanda kundura tamirciliği yapıyordu. Bursa'lıydı. Kovboy Ahmet adıyla tanınıyordu çevresinde. Sipariş üzerine filmcilere çeşitli aksesuarlar hazırlıyordu, kiraliyordu. Önce oyunculığa başladı, sonra yönetmen oldu.

Yaşamındaki en büyük aşkı "kovboyculuk"tu. "Aslan Cinotri" gibi şarkılar söyleyemiyordu, süslü beyaz atı da yoktu. Ama bir Türk kovboyu olarak ondan daha üstün yetenekleri vardı belki de. Baksanıza... Ses ve duman çıkaran, içine şemsiye telinden mekânizma koyduğu tahtadan tüfekler yapardı Kovboy Ahmet. Nasıl yapıyordu bunu? Tüfegin namlusunun içine kurşun yerine sigara külü koyuyor, tetiği çekince de mantarı patlatıyor. Önce ses çıkıyor ve aynı anda bir duman tabakası oluşuyordu havada.

Tahtadan tüfek, şemsiye telinden mekânizma, sigara külünden duman. Olacak iş miydi bu? Ama Yeşilçam'ın Cinotri Ahmet'i üstün zekasıyla her şeyi bir anda olduruyordu. Hele akrep'li bir anısı vardır ki, inanılacak gibi değil. Bu ilginç olayı, gazeteci-yazar Yalçın Pekşen'e şöyle anlatır:

"Cüneyt Arkın bir filmde kör rolü oynuyor. Senaryoya göre kuyuya düşecek. Kuyuya düşünce elli tane akrep yüzüne yapışıyor. Tabii bu arada gözleri açılıyor. Cüneyt "değil dirisi, ölüsünü bile yüzüme süremem" demiş. Sonra ben gelmişim akıllarına. Hem men yürüyen akrepler yaptım. Hamam böceklerinin üstünde yü-

*Yerli
Cisco Kitt
Ahmet Sert*

rüyen akrepler. O da şöyle oldu. Hamam böceği Yeşilçam'da çok... Ama bana iri hamam böcekleri lâzım... Çocuklara yüz lira veriyordum. Bir kavanoz getiriyorlardı. Cüneyt'in filmi o gün Rumelihisarı'nda çekiliyor. Ben de hamam böceklerini oraya götürdüm. Plastikten yaptığım akrepleri, hamam böceklerinin üstüne yapıştırıyorum. Yere koydum mu yürüyorlar.. Evet bu sah-

Ahmet Sert'in Taşlıtarla'da kurduğu kovboy kasabası

nede akrebin dublörü hamam böcekleri oldu”.

Ahmet Sert'in Taşlıtarla'daki Pirinçliköy'de kurduğu kovboy kasabasına gelince. Şimdi yerinde yeller esip doğal yapısı değişen o bölge, bugün Gazi Osman Paşa ilçesine bağlı. Kiminin arkası açık, bir dekor gibi duran, kimi kapalı, yaklaşık 14 uyduruk bina-

Ahmet Sert, "Belâlılar Şehri" filminde Ali Şen'le.

*Ahmet Sert,
Japonya'da.*

dan oluşan ve Santa Fe adını verdiği bu düşsel kasabada ne kovboy filmleri çekilmedi ki?.. “Hey Amigo Santana” ve “Hey Amigo Beş Mezar”, bu tür filmlerden yalnızca ikisi.

Kiliseleriyle, bankalarıyla, barlarıyla, teneke yıldızlı şerif ofisleriyle, posta arabalarıyla, kızılderilileriyle, sağdan soldan toplanan uyuz sütçü beygirleriyle karikatür düzeyinde bir kasabaydı, bizim “Aslan Cinotri”nin Vahşi Batı’sı...

Sonra ne oldu Ahmet Sert’e?

1991’de sessiz bir ölümle yaşamını yitirdi. Ardından yalnızca ağlayan, Japonya’da olduğu için cenazesine gelemeyen sevgilisi Suzika’ydı. Ve onunla ayakkabısının kırılan topuğunu tamir ettiği gün tanışmıştı. Sonra ver elini Japonya.

Amerika’da, İtalya’da ya da Türkiye’de. Hangi ülkede olursa olsun, hep sevilmişler, çizgi-romanlara, edebiyata, filmlere ve şiirlere konu olmuşlardır. Örneğin Fikret Hakan: “Calamity”ye karşı Yorgun Kovboy “Ben” adlı şiirinin son dizesini, anlamlı bir gönderme yaparak şöyle bitirir:

“Gerçek kovboylar, arkadan vurulanlardır.”

Kaynakça:

- * Yalçın Pekşen, Gördük Konuştuk, Cumhuriyet gz. 15 Ekim 1983
- * Ağâh Özgüç, Türlerle Türk Sineması, sh: 194-199, Dünya Kitapları, Ekim 2005
- * Fikret Hakan, Milliyet Sanat Dergisi
- * T. Kakinç, 100 Filmde Başlangıcından Günümüze Western Filmleri, Bilgi yay. Şubat 1993

1960'lı Yılların Sinema "Yıldız"ı Şimdi "Panter Emel"

Panter Emel

"Tanımaktan ülkem adına onur duyduğum, yiğitler yığidi, elleri öpülesi muhteşem bir kadın vardır. "Panter" Emel hanım. Dostluktan öte, gönüllü askeri sayarım ben kendimi onun. O uygar dünyanın "özgür hayvanlar peygamberi"dir. Faşist ruhlu-larla, rezil sadistlerle, ah-laksız hayvan canileriyle amansızca dövüşür"

Gazeteci Burçay An-ger, yaşamını hayvanları koruma adına savaş veren Emel Yıldız'ı böyle tanım-lıyor köşe yazısında. Ger-çekten de bir savaşın için-

de Emel Yıldız. Aynı zamanda hayvanlara olan sevgisi yüzünden başı dertten kurtulmuyor. Sakarya'ya bağlı Taraklı yöresinin ANAP'lı Belediye Başkanı Halil Aydın'ı, köpekleri 200 bin lira kar-şılığında çocuklara öldürttüğü için "Sen bir canisin" diye suçla-yınca, 7 aya mahkum oluyor. Köpeklerle "öldürmeyelim de bes-leyelim mi?" mantığıyla yaklaşan ünlü köşe yazarı Hıncal Uluç'la takışıyor.

Hayvanları koruma uğruna kavgasını sürdüren, zaman zaman da hırçınlaşma zorunda kaldığı için adı "Panter Emel"e çıkan Emel Yıldız kimdir? Göklerden zembille inmedi ya! Elbette bir geçmiş var...

Onu bilen bilir, tanıyan da iyi tanır. Emel Yıldız, 1960'lı yıla-rın bir sinema yıldızıdır aslında. Sadri Alışık, Hüseyin Peyda, Ef-gan Efegan, Kenan Pars, Çolpan İlhan ve Fikret Hakan gibi döne-min ünlü yıldızlarıyla birlikte oynamasına karşılık, Emel Yıldız'la ilgili biyografik bilgiye rastlayamazsınız sinema ansiklopedilerin-de. İsterseniz biz, bilgi dağarcığımızdan bir ek yapalım. Hiç belli

*Panter Emel,
Efğan
Efekan'la
"Cumbadan
Rumbaya"
adlı filinde.*

olmaz, bakarsınız ileride lazım olabilir.

Emel Yıldız, 1941 doğumlu. Bulgaristan'dan ailesiyle birlikte İstanbul'a göçmen olarak gelmiş. Zeki Duygulu'dan, Kadri Şençalar'dan musiki dersleri almış. Sinema oyunculuğuna da 1958 yılında "Feryat" adlı filmle başlamış bir tesadüf sonucu. Filmde oynayan bir kız arkadaşı, onu çalıştığı sete götürünce yaşamı birden değişivermiş.

Eskiler boşuna dememişler "tarih tekerrürden ibarettir" diye. Türkân Şoray da aynı benzer bir tesadüfle Yeşilçam'a ilk adımlarını atmadı mı? Türkân Şoray'ın Emel Yıldız konusuyla ne mi ilgisi var?.. Onu Panter Emel'e sorun. Ama yeri gelmişken biz de yıllar öncesine dönüp bu öyküyü anlatabiliriz.

Yıl 1960 olmalı. Sinema oyuncusu Emel Yıldız'ın Edirnekapi Sarmaşık Sokaktaki evlerinin alt katında Şoray ailesi kiracıymış. Yıldız, kiracısının Fatih Lisesi'nde okuyan 17 yaşındaki kızı Türkân'ı bir film hazırlığı içinde olan yönetmen Türker İnanoğlu ile tanıştırmış... Emel Yıldız'ın aracılığıyla da Türk Sineması, yepyeni bir oyuncu kazanmış. İlk filmi "Köyde Bir Kız Sevdim"le. İşte Yıldız'la Şoray'ın 40 yıl önceki hikâyesi bu.

*Panter Emel,
Fikret
Hakan'la.*

1960'lı yıllarda çekik gözleriyle, kalın etli dudaklarıyla dikkati çekip, benim de sinema yazarlığı yaptığım haftalık Büyük Gazete adlı dergiye kapak olan Emel Yıldız'la karşılaşmam da ilginçti. Öküz Dergisi'nin ofisinde gördüğümde ilkin tanıyamamıştım. Ne ayıptı...

"Çok mu değişmişim?" diye sormuştu.

Utanmıştım...

Tüm suç aradan geçen zalim yıllarda değil miydi?

Geçmişi ve eski günleri konuşurken, ofisteki genç bayanlardan biri orada (misafir miydi, kimdi bilmiyorum) yanımıza gelmiş. Emel Yıldız'ı bir kıızılderili kadına benzeterek coşkularını dile getirmişti. Aslında ilginç ve çok doğru bir benzetmeydi bu. Arkadan bağlanmış düz saçlarıyla, yaşamın derin izlerini taşıyan çizgili ve yorgun yüzüyle, 1800'lü yıllarda özgürlük adına beyazlarla mücadele eden Comanche'lerin savaşçı kadınlarına ne kadar da benziyordu. Değişen ne vardı ki? Emel Yıldız bir yüz yıl sonra öldürülen kedi ve köpekler adına bu vahşi zihniyeti savunanlara karşı "özgürlük savaşı" vermiyor muydu?..

Suskun ve Yalnızca *Filmleriyle Konuşan Bir Yönetmen* *Zeki Ökten*

Yıllar önce Zeki Ökten’le ilgili yazdığım bir yazıda bu başlığı kullanmıştım: “Suskun ve yalnızca filmleriyle konuşan bir yönetmen” diyerek...

Ve yine yıllar sonra aynı başlığı “ahkâm kesme”nin tuzaklarına düşmeden yineleme zorunluluğunu hissediyorum.

Acaba neden?..

Hiçbir tanımlama, benim tanıdığım ya da başkalarının tanıdığı Zeki Ökten’i bu denli açık ve samimi bir dille anlatamaz da ondan...

Bana göre böyle.

Çoğu kez kelimeler “kifayetsiz” kalır, yerine oturmaz. Kimi zaman o naif ve kırılğan yapımız nedeniyle abartılı övgülerin tuzaklarına düşüp (hele bu son dönemde) ne çok “auteur yönetmenler” yaratmışız şu Türk Sineması’nda...

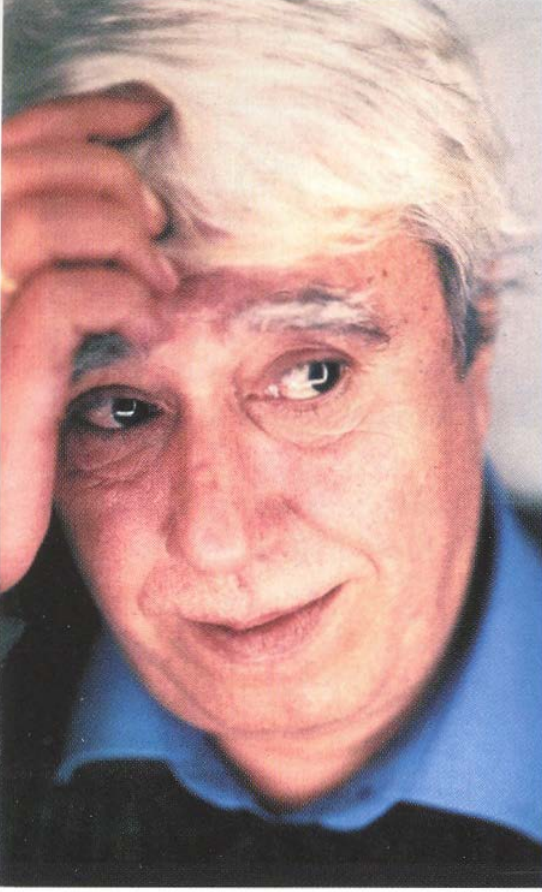
Neyse, bu çok iddialı bir konu. Biz “auteur”ü “aktar”ı bir yana bırakıp has bir sinemacının dünyasına dönelim.

Yıl 1999:

26 Nisan-9 Mayıs tarihleri arasında düzenlenen 11. Ankara

*Zeki Ökten,
Atıf Yılmaz
ve Recep
Bilginer’le.*

Zeki Ökten

Uluslararası Film Festivali o yıl, kuruluşundan beri sürdürdüğü “Aziz Nesin Emek Ödülleri” verecek. Festival Başkanı Mahmut Tali Öngören (rahmetliyi bir kez daha saygıyla anıyoruz) ve ekibi, bu ödül için bizi seçmiş. Sinema yazarı olarak beni ve yönetmen olarak da Zeki Ökten’i...

Benim için büyük bir mutluluk bu. Özellikle de Zeki Ökten gibi Türk Sineması’na damgasını vurmuş bir yönetmenle birlikte ödül almak.. Gerçekten güzel bir duygu bu. Sevdiğiniz, saygı duyduğunuz bir kişiyle birlikte ödüllendiriliyor ve böyle bir rastlantının en güzelini yaşıyorsunuz.

Ve o gün gelip çattı.

Ödül töreni gecesi, en ön sırada Zeki Ökten’le yanyana oturuyoruz. Bakıyorum Zeki son derece heyecanlı. Heyecanı bir yana, asıl önemli olanı rahatsızlığı. Diken üzerinde oturuyor sanki...

Ben ise merak içindeyim. “Zeki ödülünü almak için sahneye nasıl çıkacak?”, hep onu düşünüyorum.

Biraz sonra isimlerimiz anons edilecek.

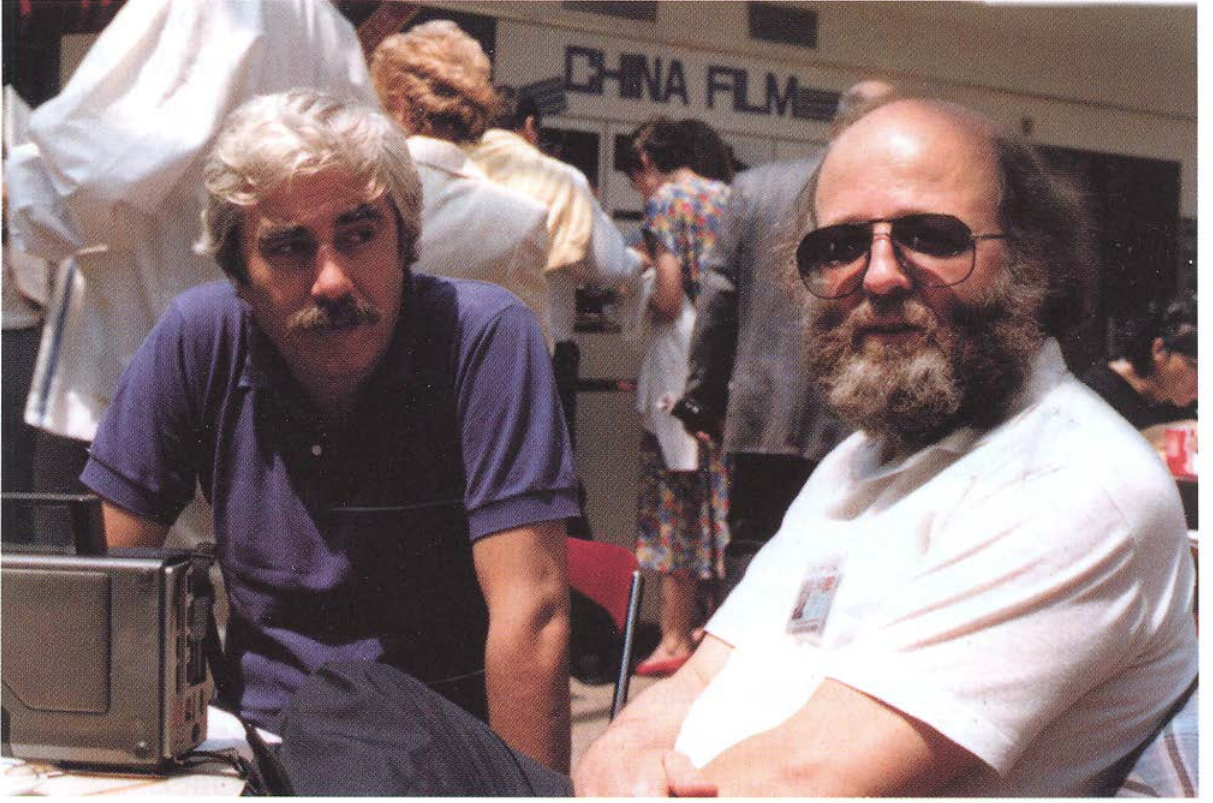
“Hazırlan Zeki kardeş” diyorum.

Zeki “Hayır” diyor. “Sahneye çıkarsam kalbim durabilir...”

Saniyeler ve dakikalar ilerledikçe, tedirginliği giderek artıyor. Koltuğundan kalkıp bir kaçabilse salondan, öylesine rahatlayacak ki.. Dünyaya yeniden gelmiş gibi olacak. Ama bu mümkün değil. O gücü kendinde bulamıyor. Hem sahneye çıkmaktan korkuyor, hem de aynı anda utanç duyguları ile bir ikilem yaşadığı için kaçamıyor.

Ruhsal bir işkence içinde çırpınan yönetmenimizi telkinle, baskıyla ve zorla sahneye çıkarmayı başarabiliyorum sonunda. Ve artık ikimiz de sahnedeyiz. Yanımızda Mahmut Tali Öngören... Ödüllerimizi alıyoruz.

Zeki, aynı heyecanla sahneden inerken düşer gibi oluyor, ama düşmüyor. Kalbi duracak gibi oluyor, ama durmuyor. Koltuğuna oturduğunda ancak rahatlıyabiliyor. Salonu dolduran kalabalığın bakışları artık üzerinde değil. Tüm gözler, sahneye çıkan öteki kişilerin üzerinde artık...

*Zeki Ökten,
Kenan
Ormanlar'la
bir yurtdışı
festivalinde.*

Zeki Ökten'in sinema yaşamı boyunca sahneye çıkıp, kendi elleriyle ödül aldığı "tek festival" bu olmuştur yanılmıyorsam. Bu tür onur ödülü gecelerinde, sevgili eşi Güler Ökten hep yanında, hazır ve nazırdır. Zeki Ökten adı anons edildiğinde sahneye koşarak çıkan hep Güler Ökten'dir. Eşinin ödülünü alır, onun adına konuşur, onun adına teşekkür eder ve sahneden alkışlarla iner. Bayan Ökten, bu işle görevlendirilmiş bir "ödül memuru" gibidir.

Zeki Ökten, bir realizatör olarak kamera arkasında ne kadar rahatsa, kameraya ve oyuncularına ne kadar hakimse, görücüye çıktığı bu tür gecelerde ve bu kalabalıklar karşısında, o kadar rahatsızdır. Elinde değildir, tersine bir kişilik sergiler.

Oysa Ankara'dan, İstanbul'a doğru birlikte yola çıktığımızda ne kadar rahattı Ökten. Geceyarısı treninin restoranında rakımızı yudum yudum içerek İstanbul'a dönüşümüzde...

Ama orada yalnızca biz vardık. Çoğu kez poz kesen kalabalığın, herkes bize bakmasa da sırtımızda hissettiğimiz bakışların öylesine uzağındaydık ki...

Herkesin kendi içinde bir korkusu vardır. Zeki Ökten'in de öyle. Suskundur, fazla konuşmayı, sahneye çıkmayı sevmez.

O çok konuşmayan, sessizce dinleyen ve genel havasıyla içe dönük bir görüntü sergileyen Zeki Ökten, yaklaşık 10 yıldır "yönetmen yardımcısı" olarak birlikte çalıştığı ustalarından Atıf Yılmaz'a göre: "Film setlerinde terör estiren, acımasız bir asistan"dır. Ve ancak "yönetmen koltuğuna oturduktan sonra yumuşak, hoşgörülü, anlayışlı"dır der.

Atıf Yılmaz, Ökten'in bu asistanlık döneminden bir örnek verir. "Güllü" filminin (1971) setinde Türkân Şoray'ı çok kötü azarlamıştır. Bir Laz kızı tiplemesini canlandıran Şoray, filmin bir sahnesinde damlara tırmanıp kedi gibi miyavlayacaktır. Ne var ki, bu tür bir sahne de seyirciyle ters dü-

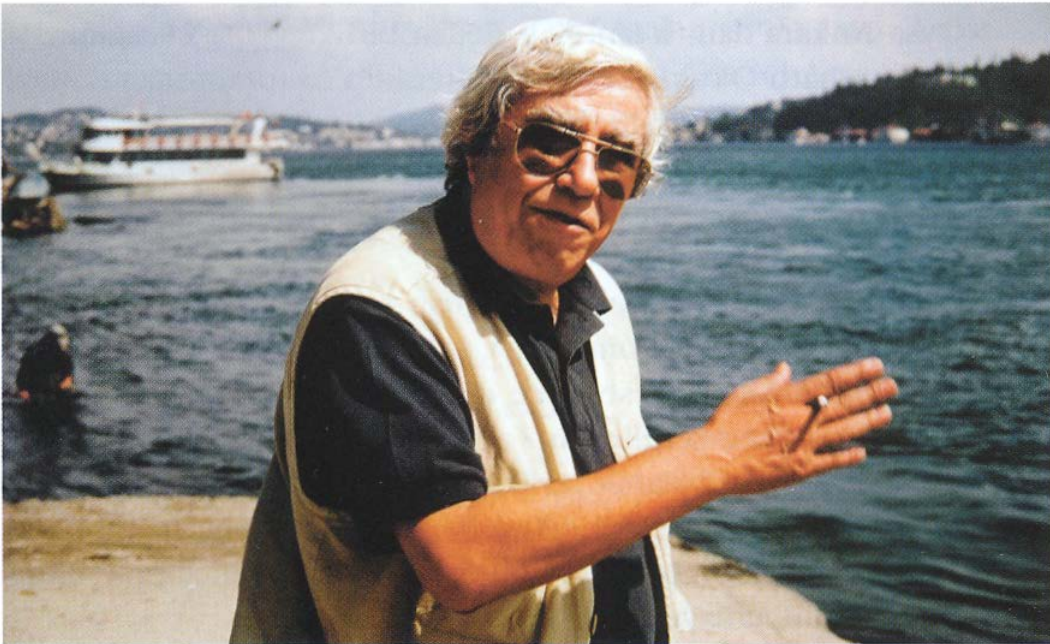
*"Güllü"
filminde
Türkân
Şoray.*

şeceğinden korkarak karşı çıkar. Atıf Yılmaz'la tartışır. Giderek hava gerginleşince devreye Ökten girer. Bu sahnenin çekimini bu kez Zeki Ökten üstlenir. Ve Ökten, sultan, multan dinlemez. Ne yapar ne eder, senaryodaki o sahneyi aynen çeker.

Evet, o yalnız filmleriyle konuşur. Türk Sineması tarihinin en unutulmaz filmlerinden "Düşman"la, "Sürü"yle. "Güle Güle"ye dek... Ahkam kesmeden konuşur filmleriyle. Son izlediğimiz "Çinliler Geliyor" adlı filmi, bunca yıllık yorgunluğun izlerini taşısa da...

Meraklısına Notlar:

Zeki Ökten 19 Aralık 2009'da İstanbul'da yaşamını yitirdi.

*Zeki Ökten,
Boğaziçi'nde
bir röportaj
sırasında.*

“Yarım Kalmış Yaşamlar”dan Bir Bilge Olgaç

Kamera önünden kameranın arkasına geçen efsanevi yıldız Cahide Sonku’nun kuşkulu “yönetmenlik denemeleri”ni bir kenara bırakırsak, bu süreçte pedagog Dr. Nuran Şener, ilk kadın yönetmenimiz sayılır şimdilik. 1962’de iki filmlik denemesiyle. Ve bu arada kızı, dönemin çocuk yıldızlarından, Dame de Sion Fransız Kız Lisesi öğrencisi Hilal Esen’in uğruna şirket kuran annesi Feyturiye Esen, bir filmlik yönetmen olsa da, Türk Sineması’na damgasını basan Bilge Olgaç’tır, uzun soluklu bir kadın yönetmen olarak...

Erkek yönetmenlerin egemen olduğu Yeşilçam’da “kadın yö-

Bilge Olgaç

*Bilge Olgaç,
Hülya
Darcan'la
bir film
çekiminde.*

netmen” olmak, dışarıdan görüldüğü gibi öyle kolay değildir. Egemen erkek bakışıyla o yıllarda kamera arkası, günümüzdeki kadar açık da değildir kadınlarımıza.

Bu alandaki özgürlük, kamera önündeki kadın oyuncular için de geçerlidir. Bu popüler alan, bir “meta” olarak sömürüye, bir ticari mal gibi kullanıma en yatkındır da ondan.

Bilge Olgaç da 1960’lı yılların başında devreye girip, arkasından gelen hem-

cinslerinin önünü açar. Sık sık kullanılan ve ona özgü bir tanımlamayla “en uzun soluklu kadın yönetmen”dir gerçekten. Kadınca bir Yeşilçam savaşıdan sonra, kafasında kurguladığı “son film”ini çekemez yazık ki. Bilge Olgaç, bu kez afişlere değil, yaşamın son sayfasına acılı bir imza atar. Başrolünü bizzat kendisinin tek başına oynadığı bu trajik öykü, bir yaşam kaynakçasının boğazda düğümlenen son çığlığıdır...

USTASI MEMDUH ÜN

Bilge Olgaç’ın Yeşilçam serüveni 1963’te başlar. Gazeteci ve filmlerde de prodüksiyon amirliği yapan Vecdi Benderli’nin eşi- dir Olgaç. Dönemin çok satılan ve özellikle de kadın okurların tutkunu olduğu ve de İtalyan çizgi-roman’larıyla ünlü Yelpaze Dergisi’ne duygusal öyküler yazmaktadır. Olgaç’ın Yelpaze Dergisi’nde yayınlanan öykülerinden biri, Memduh Ün’ün dikkatini çeker. Ve Bülent Oran’ın senaryolaştırdığı öykü “Kismetin En Güzeli” adıyla çekilir. Fatma Girik’le Fikret Hakan’ın başrollerini paylaştığı filmin yönetmeni de Memduh Ün’dür. Ne var ki Memduh Ün, kendi çektiği filmi beğenmeyecek ve şöyle diyecektir:

“Kötü bir film bu. Başarısızlığın nedeni de senaryonun çapa- çulluğu kuşkusuz. Bülent Oran’ın yazdığı senaryoyu okuduğum zaman keçileri kaçırıyordum neredeyse. Bilge’nin derli toplu hi- kâyesi, abuk sabuk bir şeye dönüşmüştü”.

*Bilge Olgaç,
"Kaşık
Düşmanı"
adlı filmin
çekiminde.*

Filmin başarısızlığı bir yana, 23 yaşındaki Bilge Olgaç, hayatından memnundur. Ustası Memduh Ün'ün sayesinde senaryo yazmayı, kurgu tekniğini öğrenir. Ayrıca ünlü yönetmenin de birinci asistanıdır. Olgaç, beş filminde asistanlık yapmasına karşın, nedense ustasından yönetmenlik teklifi almaz. Belki de zamanı gelmemiştir.

Bilge Olgaç, yapımcı-yönetmen Memduh Ün'ün sahibi olduğu Uğur Film şirketi adına vermediği bu fırsatı, 1965 yılında yakalar. "Üçünüzü de Mıhlarım" adlı filmle. Ve ona bu fırsatı verip arka çıkan da, konfeksiyon türü, küçük bütçeli (b) sınıfı filmlerin yapımcısı Hasan Kazankaya'dır.

Olgaç'ın bu ilk yönetmenlik denemesi, isminden de anlaşılacağı gibi maço ağırlıklı bir "erkek filmi"dir. Ve de tam bu sırada magazin basınının kucağına düşen "olaylı bir film"e dönüşür. Şöyle ki, filmin vizyona gireceği günlerde, başrolü oynayan Yılmaz Güney, dönemin ve gece yaşamının sosyete lokali kulüp 12'de, bir tartışma sonucu, orkestra şefi İlhan Feyman ve iki arkadaşını sustalı bıçakla yaralar. Tuncel Kurtiz, Kalipso Kralı Metin Ersoy ve gece kulübünün şantözü, oyuncu Gülsün Kamu, o olaylı gecenin tanıklarındır. Yılmaz Güney filmdeki rolünün etkisiyle "üç kişiyi mıhlayıp", o sahneyi bu kez gerçekten yaşar. Bu olayla reklamı yapılan film, bir ilk deneme olarak Olgaç'a bir şey kazandırmasa da, "Üçünüzü de Mıhlarım" vizyona girdiğinde rekorları kırar.

Bilge Olgaç'ın bu ilk dönemlerinde özgün ve ses getirebilecek filmler yapması imkansızdır. Çünkü Kazankaya'nın maaşlı, memur yönetmeni gibidir. "Sokaklar Yanıyor", "Krallar Kralı" gibi

vurdulu kırdılı, sıradan erkek filmleriyle yetinmek zorundadır. Arada bir “Nikâhsızlar” (1966) ve “Öksüz” (1968) gibi biraz daha düzgünce filmlerle kendini yenilemeye çalışsa da, asıl ilk çıkışı 1970’de Kerim Korcan’dan uyarladığı “Linç” adlı filmle gerçekleşir.

Olgaç, 2. Adana Film Festivali’nde (1970) sinema yaşamının “ilk varolma savaşı”nı vermeye hazırdır. Bir “kadın yönetmen” olarak. Karşısında “Umut” filmiyle Yılmaz Güney, “Bir Türke Gönül Verdim”le Halit Refiğ gibi, sinemanın iki ağır topu olmasına karşın asla yenik düşmez. “Linç”, üçüncülüğü kazanırken, Bilge Olgaç da “en iyi yönetmen” seçilir. Ve Türk Sinema Tarihi’ne bir festivalde ödüllendirilen “ilk kadın yönetmen” olarak damgasını vurmuştur.

OSMAN ŞAHİN BİRLİKTELİĞİ

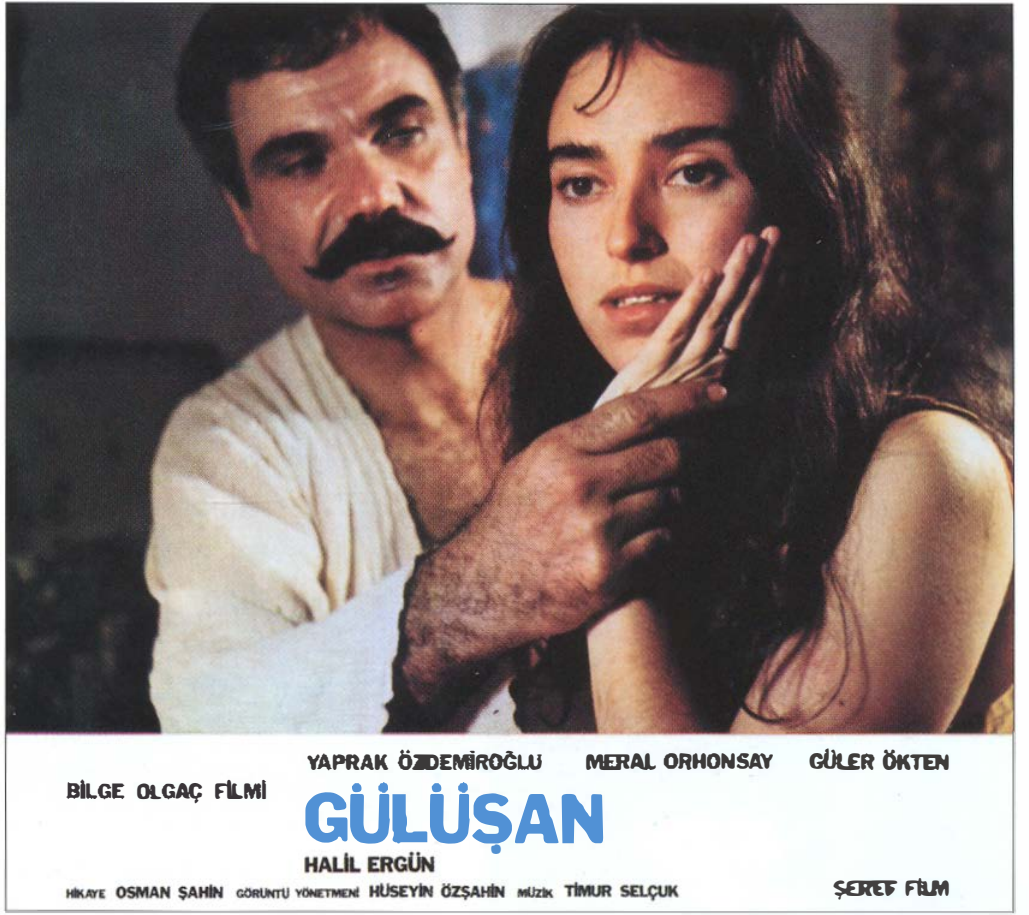
Bilge Olgaç, bir kadın bakış açısıyla değerlendirdiği “mapushane yaşamı” ve Arap Kadir tiptemesini içeren “Linç”teki başarısından sonra “ustalık dönemine” girmek üzeredir. Ve egemen erkek toplumunun “vurun kadına” gibi ayrımcı bir bakış açısına yönelik, “mağdur ve mazlum kadın öyküleri” sergilemeyi düşlemektedir. 1984’de yönettiği ve gerçek bir yaşam öyküsünden kaynaklanan “Kaşık Düşmanı”, bu ustalık döneminin filmidir. Ama bu döneme kaymasının asıl güç kaynağı Osman Şahin’dir Olgaç’ın.

Bilge Olgaç-Osman Şahin birlikteliği “Gülüshan”dan (1984) başlayarak “İpekçe” (1987), “Gömlek” (1988), “Aşkın Kesişme Noktası” (1990) ve “Kurşun Adres Sormaz”a (1992) dek uzanır. Osman Şahin’in yöresel öykülerine, senaryolarına dayalı, çarpıcı olaylar üzerine kurulu bu edebiyat uyarlamaları, önemli bir toplamı oluşturur Bilge Olgaç’ın sinemasında.

Olgaç, olgunluk dönemine girdiği yıllarda Demir Karahan’ın evinde tanıştığı Halil Ergün’le birbiri ardına 5 film çeker: “Kaşık Düşmanı” (1984), “Gülüshan” (1985), “Kızın Adı Fatma” (1988), “Kurşun Adres Sormaz” (1992) ve “Bir Yanımız Bahar Bahçe (1994)

Olgunluk döneminin “fetiş oyuncu”su Halil Ergün’ün deyişiyle “yakalanmamış bir kadın”dır Bilge Olgaç. Aşırı duyarlılığıyla sık sık aşık olan Bilge Olgaç için Halil Ergün, onu hayata bağlayan gerçek bir “dost, sıradışı bir arkadaş”tı... Olgaç “Benim Sevgili Hatıralarım” adını verdiği anılarını yazsaydı Halil Ergün o “yarım kalmış yaşam”ın neresinde ve nasıl yer alacaktı, kim bilir?..

Ve ne acı ki Halil Ergün, Beyoğlu Belediye Başkanlığına adaylığını koyduğu günlerde Olgaç’ın ölüm haberini alacaktı. Oysa yerel seçimlerden sonra “Ölüme Doğru” adlı yeni filmlerinin çe-

kimlerine başlayacaklardı:

“Bilge evine yeni taşınmıştı. Uyduruk bir evdi bu. Bir köşeye ranza yaptırmıştı. Altına da gözü gibi baktığı kitaplarını yerleştirmişti. Salonda uyurken yangın çıkmış. Çok sevdiği kedisi Recep de kaçmıştı” diyordu Ergün.

1994 yapımı “Bir Yanımız Bahar Bahçe”, ne yazık ki “son film”idir. Bir tikanışın, bir yorgunluğun değil, bir kadın duyarlılığıyla severek ve her aşık oluşunda yalnızlığın gözyaşlarını içine akıtarak savaş verdiği “bir yaşamın son filmi” demek daha doğrudur. Yeni çekeceği “Ölüme Doğru” adlı filmin avansıyla Taksim civarında kiraladığı evinde çıkan gaz sobası yangınında kedisi Recep’i kurtarabilme uğruna kendini nasıl da feda etmişti. Ve ne acı ki, bir yanı “bahar bahçe” değil, her yanı “yangın”la kuşatılan bir kadının adıydı Bilge Olgaç...

Kaynakça:

* İpek Çalışlar, “Yakalanmamış Bir Kadın”, Cumhuriyet der. sy: 416, 13 Mart 1984

* Memduh Ün Filmlerini Anlatıyor, sh: 134-135, Kabalcı yay. Ekim 2009

Yeşilçam'ın Dudak Tadımcısı

Muzaffer Tema

Feridun Çölgeçen ve Ayhan Işık gibi şansını Hollywood'da arayan Türk aktörlerinden biriydi Muzaffer Tema. Bir "umut yolcusu" olarak en şanslıydı belki de... Ya da en şanssız mı, tartışılır. Ama yine de bir dönem Hollywood Sineması'nın uluslararası üne sahip yıldızı Joan Fontain'le sarmaş dolaş dansedebilmek kime nasip olabilir ki?

Tema, bu dans sahnesinin çekimi sırasında eğer uyarılmasaydı başına iş alabilirdi, bu yabancı olduğu ülkede. Muzaffer Tema, o dans sahnesini aynen şöyle anlatır:

Konservarda müzik hocalığı yapan Muzaffer Tema öğrencilerinden Ülkü Erakalm'la.

*Muzaffer
Tema,
Joan
Fontain'le
"Acı
Tebessüm"
adlı filmin
bir
sahnesinde.*

"Joan Fontain'in Fransız sevgilisini oynuyordum. Fontain'in kocası da aynı filmde oynuyordu. Bu dans sahnesinde kadın, bana öyle yaslanmış ki. Rejisör Jean Negulesco gelip, kadına dedi ki: "Miss Fontain, bu kadar sokulmayın, kocanız da masada oturuyor" Ve kadın hemen benden ayrıldı..."

Ama tersine, Miss Fontain'e asıl kene gibi yapışıp sarılan, çapkınlık maceraları nedeniyle bir adı da Yeşilçam'da "milli tornavida"ya çıkan bizim Muzaffer Tema olmasın sakın. Ne diyelim, günahtı boynuna...

François Sagan'ın satış rekorları kıran "Acı Tebessüm" (A Certain Smile) ünlü romanından uyarlanan filmin bu dans sahnesinde, öyle dikkat çeken bir rolü de yok. "Vasıflı" bir figüran gibi bir görüntü sergiliyor, o kadar. Ama yine de Ayhan Işık gibi boş dönmeyen bu "umut yolculuğu"ndan.

1958 yapımı "Acı Tebessüm"den sonra Amerika'da çevirdiği ikinci sinema filmi olan "Aya Giden 12 Adam"da (12 To The Moon) astronotlardan birini canlandırır Muzaffer Tema. "Baş rollerden birini bana verdiler" diyen Tema'nın bu fantastik filmini merak edip Türkiye gösterim hakkını satın alan Güven Film şirketi sahibi Yuvakim Filmeridis, astronotlar arasındaki ünlü aktörü dürbünle arar. Ve ilkinde olduğu gibi, bu ikincisinin afişinde de ismi yer almaz Muzaffer Tema'nın.

HANGİ İLK TÜRK OYUNCU?

Çok özel durumları nedeniyle, 1921'de Viyana'da, Çek asıllı

Fritze Frederica'dan doğma, Amerika'da yıllarca yaşayan, Amerikan ordusunda askerlik yapan Selahattin Şiltavi'nin oğlu ünlü yıldız Turhan Bey'i ve 1948'de gidip, 1955'de ise "Hollywood Rüyası" adlı filmi kendi adına, kendi birikimiyle yöneten Ankara Devlet Tiyatrosu sanatçısı Nihat Aybars'ı ayrı bir yere koyarsak, Muzaffer Tema,

Muzaffer Tema, Amerika'da.

ABD'de şans arayan ilk Türk aktörü sayılır.

Bölük pörçük kaleme alıp "Amerika Günlükleri" adını verdiği hatıratında Nejla Ateş'ten nedense pek söz etmez Tema. Oysa ilk günlerinde çeşitli işlere girip çıktığı ve Los Angeles'ta bir lokantada yöneticilik yaptığı bu "Amerika macerası"nda, ona en büyük desteği Necla Ateş sağlamıştır. Amerika'da Turkish Delight-Türk Lokumu adıyla uluslararası üne sahip olup "Aslan Yürekli Richard" ve "Simbad'ın Oğlu" filmlerinde rakseden Nejla Ateş, anılarında şöyle yazar:

"Muzaffer Tema için çok uğraştım. Bakıcım yaşlı Rum kadın, Arkei Film Stüdyoları'nın sahibi Rum'la Yunanistan'daki köylerinden arkadaşılar. Muzaffer'i oraya götürdük. Kursa yazdırdılar, bir filmde oynattılar. Oturma izni alması için, arkadaşım Perihan'la evlendirdik..."

6 EŞ VE 7 EVLİLİK

Nejla Ateş'in sözünü ettiği Perihan (Bıkmaz), 1958'de Amerika'da formalite gereği evlendiği hanım. Ve dolu dolu yaşayan Muzaffer Tema'nın da dördüncü eşi.

İlk eşi ise, İstanbul Konservatuvarı'nda müzik hocalığı yaptığı günlerde tanıdığı ve 1944'de nikâh masasına oturduğu, yıllar sonra da ünlü bir caz şarkıcısı olan Sevinç Tevs. İkincisi de 1947'de evlendiği Sabiha (Kahraman) bir ev hanımı. Çapkın Muzaffer Tema, bu ikincisiyle de yetinmez. Devamı gelecektir. Ve

*Muzaffer
Tema'nın
başrolünü
oynadığı
"Dişi Yılan"*

*Lüks
sinemasında.*

şimdi sırada kim vardır?
Ayten Çankaya mı?..

Flüt, keman ve piyano dersleri verdiği genç kız öğrencilerini romantik duruşuyla, olgun erkek tiplmesiyle, çok geçmeden film yapımcılarının da dikkatini çekecektir. İstanbul Senfoni Orkestrası eşliğinde Saray Sineması'nda konser verdiği gecede. 1949 yapımı "Çılgılık", 30 yaşındaki Tema'nın ilk filmidir. "Dudaktan Kalbe" (1950), "Aşk İzdiraptır" (1953) ve özellikle de "Hıçkırık", Muzaffer Tema'nın Türk Sineması'ndaki çizgisini,

yerini belirler. Kitleselleşen şöhretiyle o, artık bir "romantik jön"dür. İşte Tema'nın bu parlak döneminde, ünlü tiyatro sanatçısı Alev Sururi'nin kız kardeşi Ayten Çankaya (sonraları Plaj ve Adalar güzeli) devreye girer.

*Muzaffer
Tema, Pola
Morelli ile.*

1953'de Çetin Karamanbey'in yönettiği "İstanbul Canavarı"nda, ilk kez karşılıklı oynadığı Ayten Çankaya ile bir set anısı var Tema'nın. Filmin pavyon sahnesinde önce dans edecekler,

sonra da romantik loş ışıklar altında dudak dudağa gelecekler. Sürekli prova yapılır ve bir türlü o sahnenin çekimine geçilmez. Ve her provanın tekrarında, Tema'nın cebinden bir on lira çıkarıp yönetmene verdiği görülür. Sonra da birlikte gülüşürler.

Meğerse bizim uyanık yakışıklı, yönetmen Karamanbey'le gizlice anlaşmış. Tekrarlanan her öpüşlü prova sonrasının bedeli "10 Türk Lirası"ymış... İşte "Tema'vari çapkınlık" buna denir. Film setindeki bu öpüşlü "yatırımı" boşa gitmez. Bir süre sonra aynı yıl evlenirler. 17 yaşındaki esmer güzeli Ayten Çankaya, 35 yaşındaki Muzaffer Tema'nın üçüncü eşidir.

1959'da ülkeye dönüşünden 5 yıl sonra 1965'de bu kez Gülay hanımla yaşamını birleştirir. Gülay (Armen) Tema'nın beşinci eşi ve tek oğlu Alper'in annesidir. 1978'de oğlu Alper'in eğitimi nedeniyle tekrar Amerika'da soluğu alınca, Tema yine dayanamaz. Hawaii seyahatinde yeni bir iş daha bulur kendine. Emekli sinema oyuncusunun bir "sonbahar aşkı"dır İnci hanım. Önce Hawaii'de bir kilisede imam nikâhıyla evlenirler, İstanbul'a döndüklerinde ise Beşiktaş Nikâh Dairesi'nde...

İnci hanım, çapkın Tema'nın altıncı eşi değil mi?.. Peki, yedincisi kim?.. Ya da nerede? Tema "Ben yedi kere evlendim" diyor-sa da öyle biri yok ki.. Oğlu Alper'in annesi Gülay Armen'le iki kez nikah masasına oturmuş, hepsi bu. Ama yine de "bir yastıkta" değil, "altı yastıkta kocamış" Muzaffer Tema.

"SİNEMACILAR DÖNEMİ"NİN "ROMANTİK JÖN"Ü

92 yaşında yitirdiğimiz (4 Ekim 2012) ve yaklaşık 150 filmde başrol ve çeşitli karakterleri canlandıran Muzaffer Tema, ölümünden sonra yazıldığı gibi Türk Sinema Tarihi'nin "ilk romantik jön"ü değildir. Dönemsel olarak Suavi Tedü (1915-1959), Tema'nın önündedir. Muhsin Ertuğrul ağırlıklı "tiyatrocular döneminin romantik jönü Suavi Tedü"den sonra ve özellikle de "genç kızların rüyalarına giren bir yeşilçam yıldızı" olarak Türk Sineması'na damgasını vuracaktır. Ve elbette Muzaffer Tema, dönemin değişen koşulları içinde, genel çizgileriyle Tedü'den farklı özellikler taşıması doğaldır.

1940'lı yılların Amerikalı star oyuncusu Alan Ladd'a benzetilmesiyle de dikkati çeker Muzaffer Tema. Aslında bilinçli olarak ona özenir ilk yıllarında. Beyaz pardesüsünün yakaları afilli bir şekilde kalkıktır. Saçlarının bir perçemini hafifçe alnına düşürür. Onun gibi saatini kolunun sağına takar. Kavga-döğüş sahnelerinden ise nefret eder. Jilet gibi ütülü pantolonundaki diz çizgilerinin bozulmasına asla tahammülü yoktur. Yumruk yeyip yere düşerken pantolonunu yukarıya doğru çeker kameraya çaktırmadan. O, bu tür sahneler için değil, aşk sahneleri için yaratılmıştır

*Muzaffer
Tema,
Türkân
Şoray'la
"Kader Kapıyı
Çaldı"da.*

sanki. Tema, aşk sahnelerinin "kelebek öpüşleri"yle de ünlenmiştir. Bu, nasıl bir şeyse? Tamamlamaya ömrü yetmediği günlüklerinde, kim bilir neler yazmıştır. Tema'da anı tükenir mi?

Yıl 1964. "Kader Kapıyı Çaldı" adlı filmin bir sahnesinde Tema, Türkân Şoray'la öpüşecektir. Ne var ki, bu sahnenin çekimi mümkün değildir. Şoray'ın birlikte yaşadığı Rüçhan Adlı'nın şoförü sürekli settedir. Gözünü kırpmadan Şoray'ı izlemektedir. Filmin yönetmeni Ülkü Erakalın, Tema'nın konservatuvar yıllarındaki eski öğrencisidir. Hemen başbaşa ayaküstü bir plân yapılır. Türkân Şoray, yalandan sancılanacak ve şoför de ilaç almak için

eczaneye gönderilecektir. Film içinde film. İşte bu sırada o sahne, şömine önünde ve yere serilen post üzerinde çekilip bitirilir. Ve Tema, o unutamadığı sahne konusunda, bakın neler söyleyecektir:

“Senaryodaki öpüşme sahnesi korkunç, hemen çekime girdik ve dudaklarımız birleşti. Bir ara biri arkamdan dürtmeye başladı. ‘Yahu çekim bitti’ diyerek. Dil hareketleri ve dudakları muhteşimdi. Hayatımda Türkân Şoray kadar güzel, içten ve arzulu öpen bir kadına rastlamadım sinemada...”

Perde Dergisi’nin 1964 yılında okurlar arasında “Kim Daha Güzel Öper?”, başlığıyla açtığı soruşturmada “Leyla Sayar’a da öpüşmeyi ben öğrettim” diyen Muzaffer Tema, bir aktör değil, bir “dudak tadımcısı” sanki..

Muzaffer Tema, “Kader Kapıyı Çaldı”da Türkân Şoray’la olaylı öpüşme sahnesinde.

Kaynakça:

- * Ali Can Sekmeç, Romantik Muzaffer Tema, sh: 81, 92, Bursa İpekyol Film Festivali yay. 2009 Bursa
- * Özer Baysaling, Ateş Dansı-Bir Kadın Bir Hayat, sh: 147, Yeniyaz yay, Nisan 2005
- * Lütfü Dağtaş, Türk Sineması’nda İlk Romantik Jön, İzmir Life der, sy: 23, Temmuz 2003
- * Perde Dergisi, sy:42, 2 Temmuz 1964

Dışardan Hiçbir Katkı Maddesi Taşımayan Doğallığıyla Filiz Akın

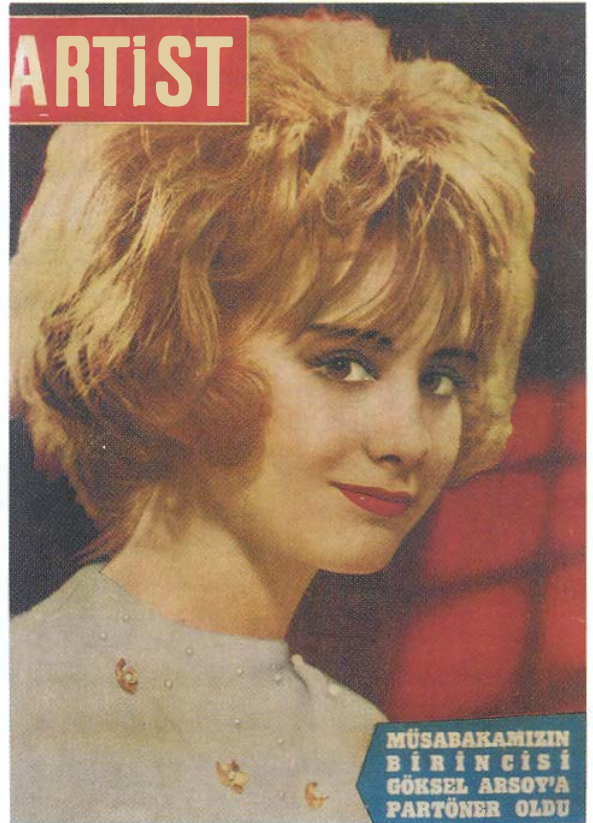
1960'lı yıllarda "beyaz perdenin ideal çifti" olarak tanımlanan Belgin Doruk-Göksel Arsoy ikilisi arasında bir anlaşmazlık çıkmaydı, belki de Filiz Akın olmayacaktı. O kırılğan sarışınılığıyla Yeşilçam'a tiplleme açısından devrimci bir yenilik getiren Filiz Akın'ın Yeşilçam'daki "doğum öyküsü" şöyle gelişir.

"Bir Demet Yasemen" (1961) ünlü çiftin, Belgin Doruk-Göksel Arsoy ikilisinin son filmleridir. Ve birlikte yeni çekecekleri film için, yapımcı eşi Özdemir Birsell, "Belgin öpüşemez" diye bir madde ekler sözleşmeye. Göksel Arsoy'un şartı ise, afişlere ve filmle ilgili tüm reklamlara isminin başta ve Belgin Doruk'tan önce, daha büyükçe yazılmasıdır. Ayrıca Arsoy'un izni alınmadan, filmin hiçbir sahnesi çıkarılmayacak, kesilmeyecektir. Bu koşullarda taraflar arasında uzlaşma asla gerçekleşemez. Arsoy, yeni filmleri için aldığı bonoları iade eder. Sonunda mahkemelik olurlar.

Tam bu sırada dönemin ünlü sine-magazin dergisi Ses'te "Göksel Arsoy, hiçbir şey değildir, bugüne kadar filmlere Belgin Doruk iş yaptırdı" diye bir röportaj yayınlanınca, sınırlar iyice gerilir. Ve Göksel Arsoy, "Ben sokaktan bir kız alırım, o film kapıları kırar" diyerek, Ses'in rakibi Artist Dergisi sahibi Recep Ekiçigil'le ortaklaşa, gençler arasında bir "artist yarışması" düzenler. Gerçekte "Göksel Arsoy'un partöner müsabakası"dır bu.

Arsoy'un iddiası bir yere kadar doğrulanır. Gerçekten, ismini kimse-nin bilmediği yeni bir yıldız adayı ile oynadığı "Akasyalar Açarken", viz-

*Filiz Akın'ın
Artist
Dergisi'nde
kapakta ilk
fotoğrafi.*

Yona girdiğinde sinema önlerinde kuyruklar oluşur. Oluşmayan yalnızca “sinema çifti birlikteliği”dir. “Birbirlerine yakışmıyor” anlamında değil. Bu, “karizmatik bir ikili” olamayışlarından kaynaklanmaktadır. Kaldı ki, Belgin Doruk-Göksel Arsoy” gibi hal-

Filiz Akın'ın öğrencilik yıllarındaki kimlik kartı.

kın efsaneleştirdiği sinemasal bir çiftin birleriyle yer değiştirmeleri, öyle hemen “kabul görece” kadar kolay değildir. Arsoy da bu gerçeğin bilincindedir. Ama bir kere ok yaydan çıkmıştır.

Oysa, o yıllarda magazin basınının dikkatle izlediği olaylı bir ayrılıktan sonra, zor durumda olan Göksel Arsoy’dur. Arsoy’un Belgin Doruk’la aralarının açılmasından çok önce yapılmış, bir başka yapımeviyle sözleşmesi vardır. Yapımcı-yönetmen Hulki Saner’in şirketine Belgin Doruk’la bir film yapmak zorundadır. Aksi halde yüksek bir tazminat ödeyecektir. Başka çaresi de yoktur. Hulki Saner, hem Göksel’i, hem de kendi durumunu kurtarmak için araya girip, önce ünlü ikiliyi barıştırır. Aralarında yeni bir anlaşma sağlanır. Ve Göksel Arsoy, yarışma sonuçlarını beklemeden Belgin Doruk’la “Aşka Karşı Gelinmez” adlı filmde yeniden biraraya gelmek zorunda kalır.

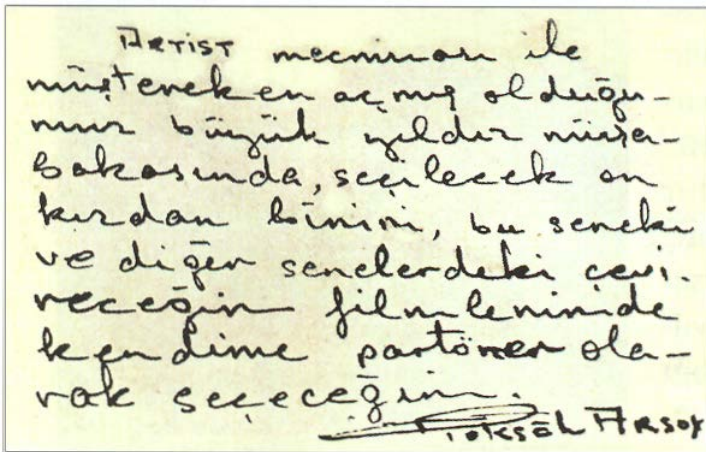
BİRİNCİ VE İKİNCİ KIZ KİM?

İzmirli Türkân Aksu, kolejli Ayşe Nur Aksoy, Tülay Akatlar, Selma Akçan, Seban Saltukap ve Sevil Yurtmen, Arsoy’a “partöner” olabilmek için yarışmaya katılan iddialı adaylar arasındadırlar. Özellikle de Ayşe Nur Aksoy ve Tülay Akatlar öne çıkıp Arsoy’un dikkatini çekse de 8 Mayıs 1962 tarihli ve 94 sayılı Artist Dergisi kapığında “Müsabakamızın birincisi Göksel Arsoy’a partöner oldu” başlığıyla bir başka adayın ismi duyurulur. Ve kapak-

ta fotoğrafı yayınlanan genç kızın, önceki sayılarda adı geçmeyen, Ankaralı Maarif Koleji öğrencisi, 18 yaşındaki, Yunanlı ünlü yıldız Aliki Vuyuklaki benzeri Filiz Akın’dır.

Ve yıllar sonra 2006’da bir Boğazi-

Artist Dergisi’yle ortaklaşa bir yarışma düzenleyen Göksel Arsoy’un kendi elyazısı ile yazdığı belge.

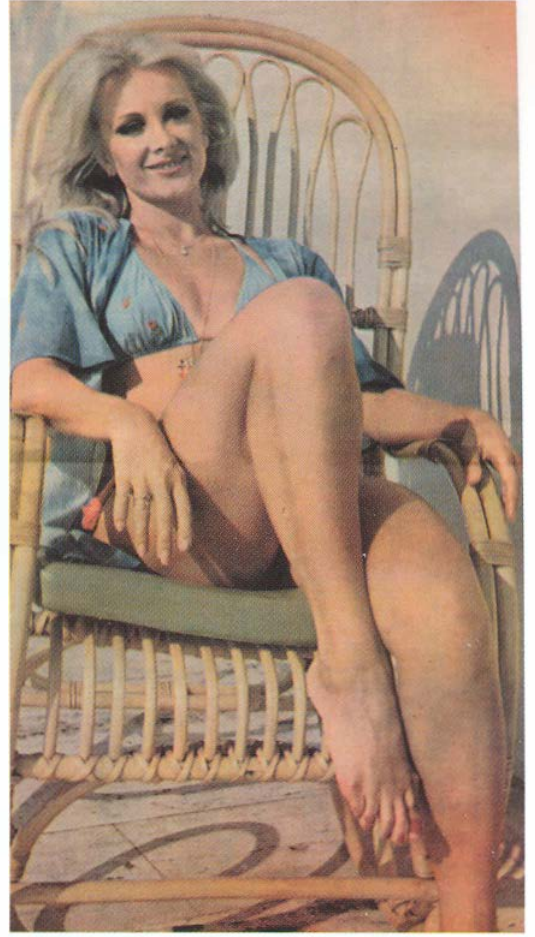
çi Üniversitesi söyleşisinde bir soru üzerine Göksel Arsoy, kafaları karıştıran ilginç bir açıklama yapar: “Birinci ve ikinci kız çeşitli aksilikler nedeniyle oynayamadı. Şans üçüncü kıza güldü. Üçüncü kız, Ankara’da bir turizm şirketinde çalışıyordu. Bu kız Filiz Akın’dı. Akasyalar Açarken filmini yaptık. Ve çok uzun bir kuyruk oluştu sinema önlerinde” der.

Yarışmanın perde arkasındaki olay, Göksel Arsoy’un anlatımıyla şöyle gelişir. “Birinci” olan İzmir’li bir albayın kızıdır. Deniz albayı baba kızının Arsoy’la sinemada bir “çift” oluşturmalarını onaylar. Ne var ki, birkaç gün sonra bazı nedenlerle özür dileyerek vazgeçer. Sıra yine İzmir’li bir ailenin kızındadır. Yarışma işlemlerinin uzaması nedeniyle bu kez de “ikinci” seçilen kızın annesi vazgeçmiştir. Şimdi Arsoy’un tüm umutları üçüncü yarışmacıdadır. Hemen Ankara’ya gidip bir turizm şirketinde çalışan kızla görüşür. Sonuç olumludur. Arsoy, bir daire kiralayarak Ankara’lı kızla annesini İstanbul’a getirtir. Ve böylece olaylı yarışmanın “birinciliği” Filiz Akın’ın üzerinde kalmıştır.

Bu arada Göksel Arsoy’un kendi adına kurduğu şirketin ilk filmini çekmeye hazırlanan Memduh Ün, yarışma sonuçlanmadan, aday kızlardan Filiz Akın’ın Artist Dergisi’ne gönderdiği fotoğraf dikkatini çeker. Ve ilk kez kamera karşısına çıkacak olan Filiz Akın’a bir deneme filmi çekilecektir. Aslında o prova filmi çekilmez, çekilir gibi yapıp, Yeşilçam’a özgü bir oyunla Filiz Akın aldatılır. Ve Memduh Ün de bu olayı dürüstçe şöyle anlatır:

“Şişli Camisi’nin yanında daha önceki yıllarda polis atlarının kaldığı ahırdan bozma Halil Kamil Stüdyosu’nda deneme filmi çektik, ışıkları yaptırdım, ama kameraya film koydurtmadım, çünkü negatif pahalı bir malzemeydi. İki provadan sonra gerçekten çekiyormuşum gibi motor dedim”.

Bu numaradan yapılmış çekim sonrası Filiz Akın, kendini gerçek bir film setinde bulur. Ünlü bir şarkının adından alınan “Akasyalar Açarken” (1962) ilk filmidir Filiz Akın’ın. Memduh Ün filmin çekimi sırasında: “Söyleneni yapıyor, ama üstün yetenekli

bir oyuncu değil" dese de yıllar sonra yanıldığını anlayacaktır.

Filiz Akın, sinemaya girişinin bu acemilik döneminde Memduh Ün, Metin Erksan (Sah-te Nikah), Orhan El-mas (Zoraki Milyoner) ve Ülkü Erakalın (Aşk Merdiveni) gibi sıradışı yönetmenlerle çalışsa da arkasında Artist Dergisi olsa da bekle-

*Filiz Akın,
ilk filmi
"Akasyalar
Açarken"
Göksel
Arsoy'la.*

nen çıkışı yapamaz. Sempatik, sıcak ve çocuksu "jön kız" tiplmesi, daha sonraki yıllarda yerine oturacaktır. 1964'de Halit Refiğ'in yönettiği ve Türk Sineması'nın en nitelikli yapımlarından biri olan "Gurbet Kuşları"nı, ilk dönemin en dikkati çekici filmidir. Ancak filmin afişlerinde ikinci isim olarak yazılan Filiz Akın, bir "kenar süsü" olmaktan öteye geçemez. Aynı filmde birlikte oynadığı Pervin Par, tipleme ve karakter olarak Akın'ın çok önündedir.

*"Aşk
Merdiveni"
adlı filmin
setinde
(üst sıra)
Gani Turanlı,
Göksel Arsoy,
Filiz Akın,
Recep Ekiciğil,
Ülkü Erakalın
ve
Aziz Sarıkaya.*

HER KARESİNDE BİR İKON...

1960'lı yılların seyircisi, eşi Türker İnanoğlu'nun şirketi adına

bir “memur oyuncu” olarak birbiri ardına çektiği popüler iş filmleriyle hatırlansa da, 70’ler Filiz Akın’ın en parlak dönemidir. Türker İnanoğlu’nun, Yılmaz Güney’le oynamasına önce karşı çıkıp, sonra izin verdiği 1971 yapımı “Umutsuzlar”, sinema yaşamındaki en iyi, en unutulmaz filmidir Filiz Akın’ın.

Yılmaz Güney’in yönettiği, Gani Turanlı’nın görüntülediği her karede bir “ikon”dur Filiz Akın. Ve gerçekten de Filiz Akın denince, hemen “Umutsuzlar” akla gelecektir. İlk bakışta Yılmaz Güney ağırlıklı “gangster romantizmi” içeren bir film olarak görülse de, balerin Çiğdem rolündeki Filiz Akın’ın bir tutku filmidir “Umutsuzlar”. Bir yıl sonra Atıf Yılmaz’ın yönettiği “Utanç” filmindeki işçi Bahar karakteriyle de “cici kız”lıktan kurtulacaktır.

“Umutsuzlar”ın setinde çekim öncesi ilginç, ama bir süre sonra Filiz Akın’ı iyice gergin ve sinirli bir duruma sokan bir olay yaşanır. Bu olayı da Atıf Yılmaz anlatsın:

“Filiz Akın, ilk gün sete çağrılıyor. makyaj, kuaför falan. Ak-

*Filiz Akın,
“Umutsuzlar”
filminin
çekiminde
Yılmaz
Güney’le.*

şam oluyor ve Filiz çalışmadan iş paydos ediliyor.Üçüncü gün, dördüncü gün. Beşinci günü akşamı Filiz Akın yorgun, makyajı akmış, saç bozulmuş bir halde paydos saatini beklerken. “Sıranız geldi, acele sete”, diyorlar. Filiz panik içinde “Nasıl olur? diyor. “Makyajım, saçım, giysilerim”. “Yönetmen sizi böyle istiyor” diyorlar. Filiz Akın ağlamaklı sete yürüyor ve Filmdeki ilk sahnesi çekiliyor. Yılmaz, bütün bunları Filiz’in o klasik gerçeğe ilgisi olmayan, Yeşilçam oyuncusu görünümünü bozmak için yapmış. Ve Filiz Umutsuzlar’da en iyi oyunlarından birini vermişti.”

1962’den 1975’e dek, 14 yıllık süre içerisinde yaklaşık 112 sinema filminde oynar Filiz Akın. Bu toplamın 39’u ise, evli olduğu yıllarda yapımcı eşi Türker İnanoğlu’nun yönetiminde çekilmiştir. İnanoğlu’nun sahibi olduğu Erler Film şirketinin yanı sıra, Acar ve Akün gibi büyük yapımevlerinin projelerinde oynayan Filiz Akın’ın yarına kalıcı filmleri (ticari ağırlıklı iş filmleri hariç) üç ya da en fazla beşi geçmez. Oysa Filiz Akın’la birlikte bir döneme “dört büyükler” olarak damgasını vuran Fatma Girik, Hülya Koçyiğit ve Türkân Şoray’ın filmografilerine topluca baktığınızda çok sayıda yarına kalıcı yapımlar görebilirsiniz.

Yarına kalıcı filmlerinin azlığı bir yana, doğal özellikleri açısından baktığınızda ise durum değişir. Şirinliğiyle, içsel masumiyetiyle ve de kendine özgü “çocuk kadın sarışınlığı”yla, ilginç bir Filiz Akın portresi ortaya çıkar. Ve işte Filiz Akın’ın yerleşik kalıplarını kırıp Türk Sineması’na yenilik getirmesi, özellikle de ti-

*Filiz Akın,
“Utanç”
filminde
Kadir
İnanır’la.*

*Filiz Akın, ilk
eşi Türker
İnanoğlu ile.*

polojik açıdan kaynaklanmaktadır.

Ve “dışarıdan hiçbir katkı maddesi taşımayan doğallığıyla” derken, Filiz Akın birçok ünlü yıldız oyuncumuz gibi, estetik bir operasyon geçirip burnunu düzelttiğini gizliyor değiliz. Günümüzde artık “diş çeker” gibi burun düzeltme operasyonları, yalnızca sanatçılar için değil, herkes için geçerli. Kaldı ki Cüneyt Arkın bile yıllar önce burnunu tamirattan geçiren ilk erkek oyuncumuz yanılmıyorsak. Ülkemizde bir Muhterem Nur, bir Pervin Par gibi Türk Sineması’nın en güzel burunlu yıldızları olarak doğmayacaklarına göre...

Ankaralı kolej mezunu Filiz Akın, özel yaşamıyla da farklı özellikler taşıyor. “Ben, benim” gibi narsist abartıların tuzağına düşmeyen, olur olmaz yerde öne çıkmaya çalışmayan, kimseyi kullanmayan ve kullanılmaya da fırsat vermeyen... Sonuç, önünde düğme iliklenecek saygın bir kişilik.

İzmir Fuarı’nda şarkıcı olarak sahneye çıktığı 1979’da, kaldığı Efes Oteli kapısı önünde kalçasından bıçaklanıp bir “kaza kurbanı” olsa da...

O hep kendisi.

Kaynakça:

* Memduh Ün Filmlerini Anlatıyor, sh: 149-150, Kabalcı yay. Ekim 2009

* Yüksel Şengül, Konuşanlar-Konuşulanlar (Dobra Dobra) – Mehmet Nabi İnceler (İnci Baba), sh:153, Ya-Ba yay., Aralık 1989

* Atıf Yılmaz, Bir Sinemacının Anıları, sy: 180, Doğan Kitap Ocak 2002

Muhallif Bir Yeşilçam “Cadı”sı

Sevda Ferdağ

2011 yılındaki bir ropörtaj sırasında Cüneyt Arkın’a soruyorlar: “En sevdiğiniz ya da herhangi bir biçimde kişisel bir bağ kurduğunuz Türk Film hangisidir?.. “diye. Ve Cüneyt Arkın, hemen şu yanıtı veriyor: “Erkek Ali”...

Elbette Arkın’ın yanıtı hayli ilginçtir. Neden ilginçtir?.. Senaryosunu Vedat Türkali’nin yazdığı ve Atıf Yılmaz’ın yönettiği 1964 yapımı “Erkek Ali”, Türk Sineması’nda “atlanmış filmlerden” biridir. Cüneyt Arkın, çok bilinen, yani ünü yaygın bir filmi değil de, kimilerine göre çok az, kimilerine göre de hiç bilinmeyen bir filmle ezber bozuyor.

47 yıl önce “Erkek Ali”nin Cüneyt Arkın’ı etkilemesinin nedeni Eşref Kolçak’mış. Eşref, filmin bir sahnesinde Cüneyt’in deyişiyle “savaşçı narası atmasıdır. Ve “yıllarca bu nara’yı taklit ettiğini” söyler Arkın.

Şimdi diyeceksiniz ki, Sevda Ferdağ’ın Eşref Kolçak’lı bu filmle ne ilgisi var?.. Var, var... Hem de nasıl? Cüneyt Arkın, erkeksi

bir söylemle Eşref Kolçak’tan söz ederken Sevda Ferdağ’ı hatırlamayabilir, doğaldır. Oysa “Erkek Ali” Sevda Ferdağ’ın sinema yaşamındaki en dikkat çekici filmlerinden biridir. Belki de filmografisinin en başında geleni.

MUHALİF BİR YEŞİLÇAM CADISI

Türk Sineması’nda bazı atlanmış ya da kıyıda köşede unutulmuş öyle filmler vardır ki. Yeniden izlendiğin-

*Sevda Ferdağ
“Erkek Ali”
filminde,
Parla
Şenol’la.*

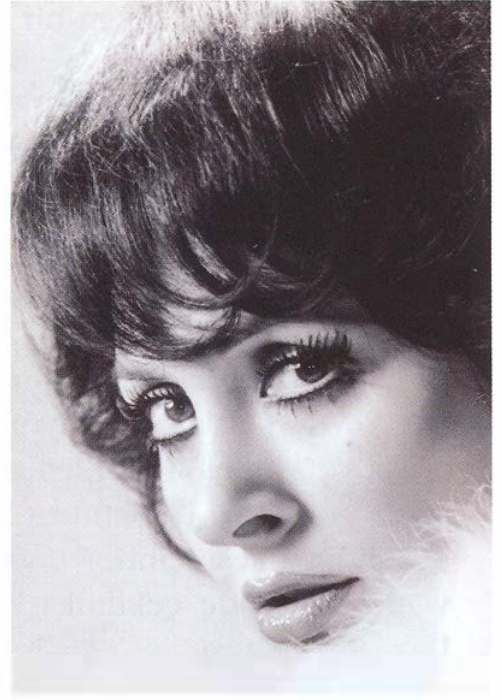
Sevda Ferdağ de o filmlerin yönetmeni veya oyuncularını açısından farklı özellikler taşıdığı görülür. İşte yıllar önce dönemin eleştirmenleri tarafından pek kabul görmese de “Erkek Ali”, Sevdâ Ferdağ’ın “saklı film”lerinden biridir.

Elbette biz, gerçek adıyla Lütfiye Dumrul’u, Yeşilçam adıyla da Sevdâ Ferdağ’ı yeniden keşfetmiyoruz. O, “Kelebekler Çift Uçar”da (1963), “Erkek Ali”de (1964), “Kanun Benim”de (1966), “Şehvet Kurbanı”nda (1972), “İntikam Meleği-Kadın Hamlet”de (1976) ve “Seninle Son Defa”da (1978) zaten vardır.

Olmayan ya da “yok” olan nedir?.. Türk Sineması’nda asıl olması gereken gerçek yeri midir?.. Sevdâ Ferdağ “arkasız”dır. Yani sırtını kimseye dayamamıştır. “Sığınmacı” değildir. “Gizli silahlar” gibi koltuk altlarına girmemiştir. O, kendi kendinin “akıl hocası”dır. Zamanlı zamansız, olur olmaz yerde dengesiz ve kırıcı çıkışları yüzünden yerinde saysa da, hep kafasına göre takılmıştır. Bir şeylerin tam yerine oturmaması “harbi”liğinden, “muhalif bir cadı” oluşundan kaynaklanmaktadır belki de...

*Sevdâ Ferdağ,
Ayhan Işık’la
“Kanun Benim”
adlı filmde.*

Giovanni Scognamillo, 47 yıl önce yazdığı eleştirisinde “Kon-

trolsuz, fakat ilgi çeken bir sadist kadın tipini çizmekte” dediği, “Erkek Ali”deki Sevda Ferdağ’dır. Gerçekten de Urfa dolaylarında çekilen bu filmde, tahrik edici bir dişilik sergileyen Ferdağ, o sadist zengin dul rolüne öylesine oturmuştur ki. Tam bir “cadı kadın”dır. Gizemli esmer tiplmesiyle bir İtalyan oyuncusu gibidir. Ve bu film doğru dürüst izlenmeden Sevda Ferdağ’ın Türk Sineması’nda nerede durduğu tam olarak ortaya çıkmaz.

1964’de Tarık Dursun K’nın yönetmenliğini üstlendiği ve Turan Aksoy’la birlikte asistanlığını yaptığı “Kelebekler Çift Uçar” ise, Sevda Ferdağ’ın “kayıp filmler”i arasındadır. Ferdağ, Sadri Alışık ve Ahmet Mekin’le karşılıklı oynadığı bu filmde tütün işçisi bir genç kızı canlandırır. Filmin önemli bazı sahneleri Cibali Tütün Fabrikası içinde ve sahil kenarındaki caddeye inen merdivenler üzerinde çekilmişti. Cibali Tütün Fabrikası şimdi Kadir Has Üniversitesi.

AMAN SENDE BANA NE...

Daha önceki yıllara dönersek Sevda Ferdağ’ın sinema macerası, tıpkı Neriman Köksal gibi Beyoğlu İstiklâl Caddesi’nde yürürken keşfedilmesiyle başlar. Caddede yolunu kesip, kartvizitini eline sıkıştıran yönetmen İhsan Sedat’tır. Ve ayaküstü yapılan bir film teklifidir bu. Anı Sevda’nın sinema oyunculuğunda hiç hevesi yoktur. Bir aileye bir artist yeter, diye düşünür iç sesiyle. Çünkü ablası Ferda Ferdağ, dönemin ün yapmış sinema oyuncularından biridir. Bir ailede iki artist olmanın nasıl sıkıntılar yaratacağının farkındadır. Ama Sevdada, ne yapsın ki çaresizdir. Ve yıllar önceki keşfedilmenin devamını şöyle anlatır Sevda:

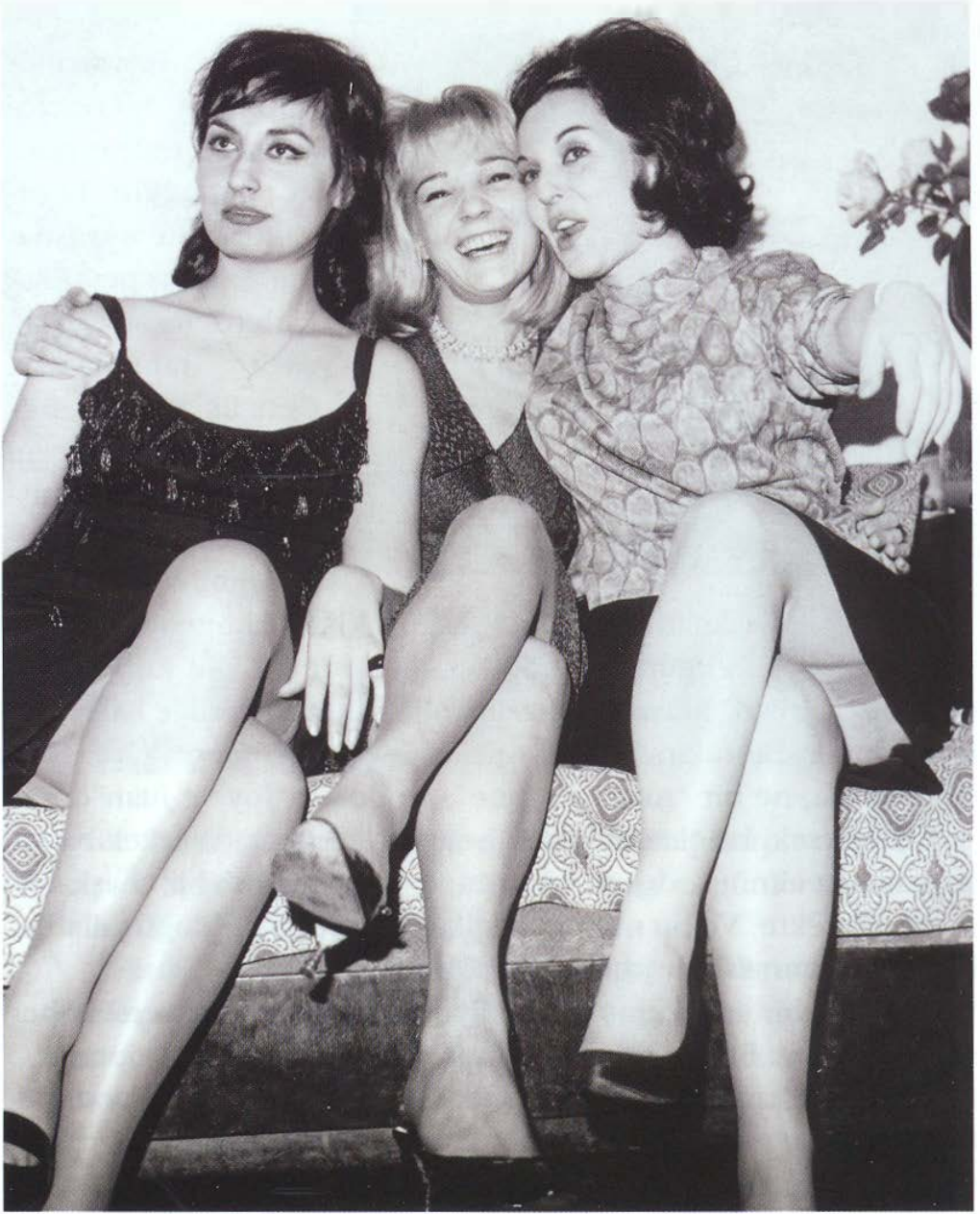
“Ertesi gün gitmemek için ne kadar direndiysem de ablamın zoruyla karttaki adrese gittik. Başrol teklif ettiler. “Ben oynamak istemiyorum” dedim, ablam “oynayacaksın” dedi. On altı yaşında olduğum için noterde yapılan mukaveleyi annem imzaladı. Bir nevi esir gibi satılmıştım. Bu da çok gücüme gitti”...

Ve Sevda Ferdağ, annesi Ayşe Dumrul’un imzasıyla, ablası Ferda Ferdağ’ın ısrarlarıyla kendini, hiç düşlemediği bir oyunun içinde bulur. İhsan Sedat’ın yönettiği “O Günden Sonra” adlı filmle ilk adımlarını atar Yeşilçam’a. Edremit’li bir ailenin kızı olan Sevda, baştan beri bu işi asla sevmemiştir. Öyle ki, bir çalışma günü “Adam sende bana ne” deyip, film seti yerine Moda Plajı’na gider. Yönetmen telaşlanır. Sonra plajda güneşlenen Sevda’yı bulup, apar topar film setine götürürler.

Daha ilk filminin afişinde sırttan çekilmiş yarı çıplak bir

Sevda Ferdağ,
Nilüfer Aydan
ve Leyla
Sayar'la.

fotoğrafının boydan boya yer almasına karşın, yine de mutsuzdur. 1958'den 1963'e dek sinema macerasına ara veren Sevda Ferdağ, bu kez hostes olmayı kafasına koymuştur. Tercihi "yer hostesi" olarak otobüstür. Hemen Mas otobüs işletmesinin sahibi Dr. Fahri Atabek'e başvurur. Ve Atabek, hayranlıkla bakıp:

"Kızım biz artist aramıyoruz. Sen çok güzel bir kızsın. Senin yüzünden cinayet çıkar" der.

Sonuç, 1963'de Atıf Yılmaz'ın yönettiği "Ezrailin Habercisi" adlı (Azrail değil, Ezrail diye yazılır filmin afişinde) filmle yine Yeşilçam'a zorunlu bir dönüş.. Zorunluluğun nedeni ekonomik sıkıntılardır.

VAMP MI MASUM MU?..

Yıl 1956 ya da 1957'dir.

Sevda Ferdağ, bir Türkiye Güzellik Yarışması'na katılırsa da

sonuç yine değişmeyecektir. Yarışmanın Açık hava Tiyatrosu'ndaki final gecesine gelmeyip kaçacaktır. Bu yarışmanın tek kazancı, finalistlerden Leyla Sayar'ı tanımasıdır. Gençlik yıllarını birlikte paylaşabileceği bir arkadaş bulmuştur kendine. Dönemin ünlü gece ku-

*Sevdâ Ferdağ
ablası Ferda
Ferdağ ile
yıllar
öncesinde.*

lüplerine dek uzanan, bu yalnız ve güzel iki kadının arkadaşlığı, magazin basınının gündeminde yer alır ikide bir. Ne var ki, kendilerine "kurban" arayan magazincilerin, bu birlikteliğe bakış açıları farklıdır. Bir takım sansasyonel göndermeler içerir. Oysa Leyla ve Sevdâ, ne bir "Anais ve June", ne de bir "Joy ve Juan"dır.

Özetlersek, bu "kadın kadına sığınma" tüm maço erkek baskılarına karşı alınmış, dıştan tepkisel, içten romantik bir "başkaldırı"dır gerçekte. Ve bu masum birlikteliğin yoğun olduğu yıllarda, bir soruya karşılık şu yanıtı verir Sevdâ Ferdağ:

"Ben hiçbir şeyi ilginç olsun diye yapmam, ama seversem her şeyi yaparım. Ben bütün arkadaşlarıma, dostlarıma aşığımdır... Fakat hiçbir zaman eşçinsel değilimdir. Bugüne kadar hiç dene-medim".

Dünya Sinema Tarihi literatüründe yer alan uluslararası "vamp kadın" tanımına hep karşı çıkmıştır Sevdâ. Daha doğrusu, üzerine giydirilen "vamp kadın"lığını kabullenemez. Kendince neden haklı olmasın ki?.. Oyuncu, oyuncudur ve doğrudur. O, isyancı ve muhalif tavrıyla bu sinemasal sınıflamaya ne kadar karşı olsa da, 1958'den 1999'a dek, bu 41 yıllık süreçte oynadığı, yaklaşık 130 filme baktığınızda, bir "vamp kadın" ağırlığı taşıdığını görebilirsiniz. Sinemadaki bu genel çizgisiyle tüm fanatik hayranlarının da düşlerinde bir "vampirella", yani "yuva yıkan kadın" değil ama, bir "vamp kadın" tiplmesiyle yaşayacaktır. Kaldı ki karşıt görüşlü, muhalif kafa yapısına karşın, arada bir sinemasal sınıflamay, ister istemez kabullenecektir:

"Yeşilçam'da vamp kadın boşluğu vardır. Ufak tefek ve iddiasız rollerden sonra, birdenbire ihtirash olmaya karar verdim... Sadri Alışık ve Ayhan Işık ile birlikte oynadım. "Helâl Olsun Ali Ağabey", vamp olarak sinemaya adım atışımın ilk filmidir" der.

Sinemaya ilk adımlarını atmadan önce Moda Plajı'nda ablası

Sevda Ferdağ Ferda Ferdağ (Fikriye Dumrul) ile birlikte görüp tanıştığı bir gazeteci, Sevda için şöyle yazıyorsa, daha o günlerde bu gerçek “tescil”lenmiş demektir:

“Ferda, vücudunun pek az yerini örten bikini mayosuyla İtalyan’ların Elsa Martinelli’sini andıran yanındaki kızı, bana kardeşi olarak tanıttı. Gözlerinde ceylanların ürkek bakışı olan ince belli, geniş ve dolgun kalçalı, teni güneşten bronzlaşmış bu güzel kız, Moda’nın mavi sularında yıkanan bir kuğuyu andırıyordu”.

Tüm bu çekici güzelliğine ve Atıf Yılmaz, Halit Refiğ, Metin Erksan gibi sıradışı yönetmenlerin filmlerinde oynamasına karşın, bu yükseliş dönemlerinde yine de tam yerini bulmuş sayılmaz. O yer, onun değildir... “Adam sende bana ne” gibi bir yaklaşımla sinemayı, sinemacılık oyununu sevmese de, kameralar, kamera objektifleri Sevda Ferdağ’ı inadına sevmiştir. Film karelerine yansıyan fotojenisiyle ve o Latin esmerliğiyle...

Kaynakça

- * Tüm Zamanların En İyi Yüz Türk Film, sh:137, Türkuvas Medya yay., Kasım 2011
- * Turan Aksoy, Sevda Ferdağ’ın Albümünden, Siz der., sy:10, 11 Nisan 1960
- * Venüs der, sy: 3, 3 Temmuz 1957
- * Ayhan Göncer, Sami Günay, Ümit Bayezitli, Sansürlüz İtiraflar, sh: 349, Aktüel yay.

*Mirim, Sultanım,
Efendim, Canımın İçi:*
Salih Tozan

“Tiplere dayalı Türk Sineması”nın altın yıllarıydı 1960’lar... İşte karşı karşıya geldiğinizde “mirim, sultanım, efendim, canımın içi” diyerek, tüm doğallığıyla sizi selamlayan Salih Tozan da 1960’lar sinemasının en unutulmaz tiplerinden... Ve elbette Türk Tiyatrosu’nun da. Muhlis Sabahattin Opereti’nden, Raşit Rıza Tiyatrosu’na, İzmir Şehir Tiyatrosu’ndan Muammer Karaca Tiyatrosu’na.

Muammer Karaca, Salih Tozan’la ilginç bir mukavele yapar. Sözleşmenin ilk maddesinde Tozan’ın içki içmesi yasaklanmıştır. Salih durur mu, hemen tiyatronun kahvecisiyle anlaşır. Bir gece gazoz şişelerinin kapakları açılır. Ve içlerine gizlice votka koyarlar. Tozan, her perde arasında kahveciye seslenir:

“Mirim, içim yanıyor, şuradan bir gazoz getir!”

Muammer Karaca, bir süre sonra uyanır. Tozan’ın tiyatroya ayık gelip sarhoş çıkması dikkatini çeker. Durum anlaşılır. Ve bu kez de Salih Tozan’ın tiyatro içinde gazoz içmesi yasaklanır.

Çok renkli kişiliğinin dünyası içinde bir tarihti Salih Tozan. Goldoni, Shaekespeare, Moliere ve daha kimlerin eserleriyle sahneye çıkmamıştı ki?.. Sonra bir dizi Anadolu turneleri. Sonra tiyatro sahnelerinden beyaz perdeye transferi ise “Oğlum İçin” (1950) ve “Yüzbaşı Tahsin” (1950) adlı filmlerle gerçekleşecekti. Kesin sayısını hatırlayamadığı filmler içinde “Üç Arkadaş” (1958), “Kırık Çanaklar” (1960) ve “Otobüs Yolcuları” (1961) bir aktör olarak, sinema yaşamındaki ilk akla gelen filmleri Salih Tozan’ın. Özellikle de Memduh Ün’ün yönettiği “Üç Arkadaş”daki seyyar fotoğrafçı Artin kompozisyonu nasıl unutulur ki? Gerçekten müthiş bir oyun sergiler “Üç Arkadaş”ta. Sonra da “Kırık Çanaklar”daki “dede” ve “Otobüs Yolcuları”ndaki “biletçi” rolleriyle...

Tipleme ve karakter yorumlaması açısından Memduh Ün’ün “Üç Arkadaş”ındaki seyyar fotoğrafçı Artin rolü, sanki Salih To-

zan için yazılmıştı.

Ve 14 yıl sonra 1972'de aynı rolü bu kez, yine Memduh Ün yönetiminde Müşfik Kenter oynamıştı. Kenter, çok önemli bir tiyatro sanatçısıydı. Ama olmamıştı. Bu ikinci çevirimin ne renkli oluşu, ne de Hülya Koçyiğit'in, Muhterem Nur'un yerine oynaması filmi asla kurtaramamıştı. Efsane boyutlarındaki bir filmi, teknik imkânlar ve dönemin koşulları hangi düzeyde olsa da "ikinci kez" çekmek öyle kolay değildi.

Salih Tozan, yaşamı boyunca beş kez evlenmişti. Bir söyleşi sırasında, üçüncü eşiyle ilgili olarak şu yanıtı veriyordu gazeteci Gündoğan Tuncer'e:

"Üçüncüsü on sekiz yaşında bir kızdı. Filmlerde figüran oynuyordu. Bir gün yanıma gelip benimle evlenmek istediğini söyleyince dedim ki: "Bak kızım, ben elli yaşındayım, çok ayıp olur. Kendine niye genç bir koca bulmuyorsun". Bu soruma karşılık o da şöyle dedi: "Gençlerden çok çektim. İhtiyarları tercih ederim", "peki" deyip evlenme hazırlıklarına girdik. Yirmi gün sonra "ben hamileyim" demez mi? Çok şaşırdım. Hemen bir doktora gittik. Meğer iki aylık hamileymiş. "Doktor bey" dedim, "ben bunun yirmi günlüğüne karışırım, üst tarafı beni alakadar etmez"...

Salih Tozan'ın "Bizim Yıldızlar Ansiklopedisi"ndeki biyografisine bakıyoruz. "O halen altıncı izdivacından memnun görünmektedir" diye bir "ek bilgi" yer alıyorsa biyografisinde. Demek ki hesapta olmayan bir eşi daha var Salih Tozan'ın. Ne diyelim "Allah versin..."

*Salih Tozan,
Mualla Sürer
ile birlikte...*

Salih Tozan, Türk edebiyatının ünlü sanatçılarıyla da arkadaşlık etmişti. Ve meyhane arkadaşı Sait Faik'i ne zaman hatırlasa gözleri dolar Salih Tozan'ın. Yine o söyleşi sırasında Tozan, Sait Faik'in son günlerini ve ölümünü Gündoğan Tuncer'e şöyle anlatır, ağlamaklı gözlerle:

"Sait son zamanlarda çok sinirli idi. Sık sık aynaya bakar ve çok çirkin olduğunu tekrar ederdi bize. Ölümünden bir gün evvel hep beraber içiyorduk. Kadehinin yarısını içti, sonra ıstıraplı bir şekilde yerinde büzüldü. Büyük bir sancı içerisinde kıvranıyordu. Ben artık içmesin diye mahsustan kadehini devirdim. Bunu farkettiği zaman bana çok kızdı, hatta masadaki şişe ve bardakları fırlattı. Araya Firuzan Tekil isminde bir gazeteci girdi ve hep beraber onu taşıyarak hastaneye götürdük. Ertesi gün onu kaybettik."

KLÜP MEYHANESİ'NDE BİR BABA SALİH...

Balıkesir'e yerleşen Rumeli göçmeni bir ailenin oğlu Salih Tozan'ı aradığınızda nerede bulurdunuz?.. Galatasaray'daki Degustasyon'da, Beyoğlu Balıkpazarındaki Lambo'nun Meyhanesi'nde. Ya da Pangaltı'daki Klüp Meyhanesi'nde. Yazık ki, herkese veresiye içki verdiği için iflas bayrağını çekmişti Lambo. Ve Tozan'ın tanıklığına göre Orhan Veli bazı şiirlerini Lambo'nun meyhanesinde yazmıştı. Yıl 1962 Dolapdere'ye inen yokuşun hemen başında, girişi ve ön cephesi odun parçalarından yapılmış Klüp Meyhanesi, son durağıydı Baba Salih'in. İç dekoru rengarenk balıklarla dolu akvaryumlardan oluşan bu mekân, Yeşilçam'ın "milli plato"suydu o yıllarda. Birçok filmin meyhane sahnesi bu dekada çekilmişti.

İşte o gece Klüp Meyhanesi'nde bulmuştuk Salih Tozan'ı.

Salih Tozan,
"Ayşecik" filmi
galasında, eşi
ve Muzaffer
Aslan'la.

Tüm dertlerinizi unutup gönül rahatlığıyla içebilirdiniz, bu avuç-
çi kadar küçük, ama şirin dekorlu meyhanede. Baba Salih yine ay-
nı köşesindeydi. Omuzunu duvara yaslamıştı. Yanında foto mu-
habiri Fazıl (Durukan) vardı. Masasında yarılanmış bir rakı şişesi,
iki kadeh, iki bardak ve bir tabak fıstık... Baba Salih, mavi gözle-
riyle dumanlı dumanlı bakıyordu. Tatlı bir sarhoşluk içindeydi.

Yanlarına gidip oturuyorum. Garsonlar masadan masaya dola-
şıyorlar. Bizim masadaki içkiler tazeleniyor. Baba Salih sakallıydı.
Sakalları cam kırıkları gibi parıldıyordu. Yüzü pancar gibi kızar-
mıştı içkiden. İçtikçe coşuyor, coştukça kahkahalar atıyordu.
Kahkahalar masaları bir bir dolaşıp tavanda parçalanıyordu sanki.

Baba Salih kadehini boşluğa kaldırıp:

“Çek be Agâh” diyordu

Ve bende çekiyordum. Baba Salih durmadan çekiyordu. Dur-
madan anlatıyordu. Meyhanede sorulmazdı. Sormak yaşanan
anın güzelliğini dağıtabilirdi. Meyhanede kişiler kendince bırakıl-
malıydı. Nasıl olsa içtikçe konuşacaklardı. Nasıl olsa ister istemez
boşalacaklardı. Baba Salih, boşalmaya başlamıştı bile. Ve sorgu-
suz sualsiz dizginsiz bir boşalmaydı bu.

*Salih Tozan,
“Kırık
Çanaklar”
filminde
Lale Oraloğlu
ile...*

“ Bir gün bana röportaj için bir gazeteci geldi”. “En mesut an-
larınızı anlatır mısınız” dedi. Güldüm ve “yirmi beş yıldır hiç me-
sut anlarım olmadı” dedim. O tekrar sordu: “Hiç olmayacak mı?”
Onu da şöyle cevaplandırmıştım: “Ne zaman seyirciler sahneye
atlayıp beni tokatlarılarsa, ne zaman ‘inin ulan aşağı eşek herifler’

*Salih Tozan
hastanede,
Turgut
Özatay
başucunda...*

derlerse, işte o zaman en mesut anlarımı yaşamış olacağım.”

Klüp Meyhanesi'nde mezeler ve içkiler gibi durmadan hatıralar, geçmiş günler tazeleniyordu. Baba Salih'in anlattıklarının hangi birini yazacaktım. Şaşırmıştım. Hepsini yazacak olsam destan olurdu. Baba Salih'te iyicene çözülmüştü, bu gece. Şimdi Sa- it Faik, Orhan Veli, Orhan Kemal, Abidin Dino ve Mustafa Sütü- ven, Pangaltı'daki bu meyhanede mısra mısra dile geliyordu. Ba- ba Salih Orhan Veli'den şiirler okuyor, Orhan Kemal için şöyle di- yordu:

“Bu memleketin nabzını yoklayan tek adam Orhan Kemal'dir. Yaşar Kemal'i Orhan Kemal yaratmıştır.”

“Çek be Agâh.”

“Çekelim be üstad.”

“Bu memlekette önüne gelen üstad. Kahvecilere kadar düş- tü...”

Meyhanenin gömme akvaryumlarında renk renk balıklar oy- naşıyordu. Salih Tozan'da kadehler de balık olmuştu. Meyhane tepesinde fırlıdak.. Çevresini bulanık resimler gibi görüyordu.

“Ben içen adamları seviyorum. Son seneler çok kayıp verdi. O zamanlar Ercüment Ekrem'in değil masasına oturmak, yanına bi- le yaklaşamazdım. Doktor ona rakıyı yasak etmişti. Fakat Ercü- ment Ekrem doktor raporuna isyan etti. Altı sene rakıyla yaşadı.”

“Hey gidi günler hey!.. Ne günler geçirmiştik. Yirmi beş sene evvel. Naci Sadullah gibi bir adam Safiye Ayla'ya aşık olmuştu. Naci Sadullah'ın cebinde parası olmadığından, 'Çiftlik Parkı'ndan

*Salih Tozan,
Agâh Özgüç
ile röportaj
sırasında,
Klüp Meyha-
nesinde.*

içeri sokmuyorlar. Bâbıalının en büyük röportajcısı ve Safiye Ay-
la, ikiside birbirine tutkundu.”

“Bir gün hastalanıp Uludağ’a gitmiştim. Doktor ‘içmeye de-
vam edersen ölürsün’ demişti. Rakı da bulamıyordum. Kim din-
lerdi doktoru, bir bulsam. Bir kız gelip bana ‘artist olmak istiyor-
um’ demişti. ‘Bir şartla’ dedim ‘300 gr ispirto getirirsen’. ‘Ne ya-
pacaksın’ dedi. ‘Silineceğim’ dedim. Ve o 300 gr İspirtonun içine
şeker atıp içtim. Karlar üzerinde de yürüdüm inadına. Ben ölme-
dim. Arkamdan bir de baktım ki bizim doktor ölmüş.”

Baba Salih bu sırada birden ayağa kalktı. Ve kapıya doğru yü-
rüdü. Ben de kalktım.

“Nereye baba Salih.”

“Helâya.”

“Ama helâ o tarafta değil.”

“Şey vestiyerden şimdi geleceğim.”

Ne gelmesi?.. Önce “helâ” sonra “vestiyer” numarasıyla bir-
den toz olmuştu Salih o gece...

Bulabilene aşk olsun...

Merakhsına Notlar:

* Salih Tozan 1963’de özel bir hastanede yaşamını yitirdi.

Kaynakça:

* Özdemir Hazar, Salih Tozan’ın ardından, Yıldız der, sy: 13, Mart 1963

* Gündoğan Tuncer, Salih Tozan, Artist der, sy:

Set İşçiliğinden Camoka'ya:

Danyal Topatan

Yıl 1975'di, aylardan da galiba Eylül. Şişli Camisi'nden bir cenaze kalkıyordu. Kalabalığı oluşturanların büyük bir çoğunluğu Yeşilçam'ın set işçileri, kavgacılar ve çileli yardımcı oyunculardı. Aradan yıllar geçmiş tabutu taşıyanlar arasında Kudret Karadağ'ı, Baki Tamer'i, Yedigâr Ejder'i, Atilla Ergün'ü, Necip Tekçe'yi, Sivori Necdet'i ve Adnan Mersinli'yi anımsıyorum. Elbette başkaları da vardı... Dedim ya aradan yıllar geçmiş.

Şişli Camisi'nde eller üstünde taşınan kimdi?

Danyal Topatan.. Yeşilçam'ın en çirkin adamı belki. Berduş, serseri ve esrarkeş. Asıl adı Ahmet Danyal Bayri'ydi galiba? Hayal meyal Tarlabası'nın pis sokaklarındaki bir evi anımsıyorum. Dan-

Danyal Topatan, Bir Teselli Ver filminde

Danyal Topatan Camoka'nın Dönüşü filminde

*Danyal
Topatan,
Seyyithan
filminde
Yılmaz
Güney'le*

yal Topatan, Kadir Savun ve ben. Biz neden bu evdeydik? Bir kadının eviydi bu. Kimin sevgilisiydi o? Danyal'ın mı, Kadir'in mi? O gece orada sabahlamıştık. Rakılı ve dumanlı bir geceydi... Ve Danyal Topatan'ın içi esrar dolu sigara kağıdını diliyle yapıştırdığını görür gibi oluyorum...

Şimdi Danyal yok.. Bir Eylül öğlesinde onu sırtlarında taşıyarak son yolculuğuna uğurlayanlardan Yadigar Ejder, Atilla Ergün de yok...

Danyal Topatan, yoktan varolan bir isim... Set işçiliğiyle başlayan sinema serüveninden bir öncesi de var. Mersin'de tiyatroculuğu. Sonra Yeşilçam sokakları, yatıp kalktığı yazıhaneler. 1950 yılında Çetin Karamanbey'in yönettiği "Çete" filmiyle oyunculuğa başlayışı.. Giderek başrollere dek yükseldi. 1968'de Suat Yalaz'ın "Camoka'nın İntikamı" adlı filminde. Bir süre "Camoka" oldu Topatan. Ama o, ünlü yıldızların gölgesinde yaşayan bir karakter oyuncusu olarak kalacaktı. Topatan'ın gerçek tercihi bu değildi belki. Ama ondan ve özellikle de zengin fiziğinden korkan bazı başrol oyuncularının onun öne çıkmasını istemeyeceklerdi.

Danyal Topatan'a arka çıkan iki önemli dostu Mümtaz Alpaslan'la, Yılmaz Güney'di. Alpaslan, onu bir filmlik bile olsa yönetmenlik yapma fırsatını vermişti. "Bir haydut'u Sevdim" filmiyle...

1962 yılında yönetmenliğini yaptığı bu filmde, kendi sınıfının

en ünlü isimlerini biraraya getirmişti. Kadir Savun, Suphi Kaner, Öztürk Serengil, Semih Sezerli ve Hüseyin Baradan.. Şimdi bu dostlarından kimse yaşamıyor...

Yılmaz Güney'in yönettiği "Seyyit Han" da ise sinema yaşamının en akılda kalan oyununu sergilemişti. Türbe bekçisi Hidayet Emmi rolüyle... Ve Jules Dassin'in İstanbul'da çektiği "Topkapı" filminde Senih Orkan'la birlikte oynayan Danyal Topatan için bu bir fırsattı. Uluslararası bir yapımda

Danyal Topatan, Senih Orkan ve Maximilian Schell ile "Topkapı" filminde.

küçük bir rolü üstlense de, onu hep öne çıkaran karakteristik yüzüydü.

59 yaşında kanser kurbanı olan Danyal Topatan, Türk Sineması'nın en çirkin adamıydı, ama bu çirkinlik onun tipolojik bir özelliği idi. Marjinal yaşamına o kadar denk düşüyordu ki... Bu berduş yaşamından öylesine mutluydu ki. Hele yatıp kalktığı Tophane Hamamı'ndaki berduşluk günlerinde... Çünkü dıştan gelen tüm çirkinliklere ise yüreğini kapalı tutabilmişti. Ölene dek...

Keman Sesleri Eşliğinde
Senaryo Okuyan Yönetmen
Muharrem Gürses mi?

Yıl 1961, aylardan Mayıs.. Haftada bir kez yayınlanan Büyük Gazete adlı dergiye “Rejisörler Konuşuyor” genel başlığıyla bir dizi yazı hazırlıyorum. Ve sıra dönemin en popülist yönetmeni Muharrem Gürses’e geliyor. Gürses bir sorumu yanıtlarken şöyle diyor:

“Ben bir sinemacı olarak psikolojik, pedagojik ve sosyolojik eserleri okumakta, filmleri de kaçırmamaktayım. Okumayan ve seyretmeyen sinemacı iyi filmler yapamaz” Ve sonra sözlerine şunları ekliyor:

“Prodüktörler, halkın tuttuğu o ilk denemelerine saplanıp, benden hep aynı melodramları beklediler. Daha iyilerini yapmak istedimse de aldığım karşılık şu oldu. “Boşver bunları biz kazanımıza bakalım”. Bir film halkı ağlatıyorsa neden kabahat rejisörün oluyor? Asıl suçlular prodüktörlerdir” diye yanıt veriyor.

Yalan mı?.. Acı, ama gerçek... Temelde tiyatro kökenli bir yönetmen Muharrem Gürses. Kendi adına tiyatro kurmuş, Anadolu turnelerine çıkmış. Dönemin bulvar tipi akşam gazetelerine sürekli tefrika romanlar kaleme almış, senaryolar yazmış, sayısı belirsiz filmlerde oynamış, yönetmenlik ve özellikle de dinsel ağırlıklı resim çalışmaları yapmış. Çok yönlü, ilginç ve renkli bir kişilik Muharrem Gürses.

Çok hızlı bir çalışma temposuna karşın, temel özelliği açısından iki yönüyle incelenebilir Gürses. Tiyatrocu ve sinemacı olarak...

Muharrem Gürses’in sinemayla ilk ilişkisi 1945 yılında başlar. Bir halk destanı olan “Köroğlu”nun senaryosunu yazarak. Filmin yönetmeni Refik Kemal Arduman’dır. Gürses aynı zamanda filmin de asistanıdır. 1952 yapımı “Kara Efe-Zeynebin Gözyaşları” yönetmenliğini yaptığı ilk filmidir Muharrem Gürses’in.

Ardından “İhtiras Kurbanları”, “Günah Kadını” gibi köy ve ka-

saba melodramları içeren filmlerle gişe rekorları kırar. Gerçekten de 1950-1960 yılları arasında “en çok iş yapan filmler” Muharrem Gürses imzasını taşır. Dönemin ilkel yöntemleriyle çekilse de bir bölümü, “seyirci patlaması” oluşturan “kitle filmleri”dir sonuçta.

Türk Sineması’nda bir “Muharrem Gürses melodramları dönemi” başlar. Yapımcılar peşindedir. Yıllar sonra usta bir yönetmen olan Memduh Ün bile, ilk dönem filmlerinde “Muharrem Gürses sineması”nın izini sürdüğü görülür. Ve Memduh Ün’ün tanımıyla da “Melodramların tartışmasız kralı”dır Gürses. Bu açıdan bakıldığında ise kendi içinde bir “ekol”, bir “okul”dur Muharrem Gürses.

Ve mizah yazarı oğlu Kemal Gökhan Gürses, babası Muharrem Gürses’i sinemasal açıdan şu satırlarla anlatır bir yazısında:

“Anadolu seyircisi onu filmlerinin oyuncularından daha çok tanıyor. Muharrem Gürses’in filmi gelince sinemalar ağzına kadar doluyor. Kendi acılarını, biraz abartılı da olsa bu filmlerde buluyorlar. Çocuklar yetim kalıyor sık sık; tıpkı kendi yaşamında olduğu gibi. Deliriyorlar, kafalarını duvarlara vura vura... Tıpkı kendi kardeşi gibi.. Sevdikleri kadın ince hastalıktan ölüyor; tıpkı kendi ilk karısı gibi... Çocuklar bebecikken daha yine o günlerin vebası veremden ölüp gidiyorlar; tıpkı kendi ilk çocuğu Tansu gibi... Muharrem Gürses’in sinemasına “Melodram Sineması” deniyor, tıpkı kendi yaşamı gibi..”

Gerçekten de Gökhan Gürses’in bu tanımlaması baba Muharrem Gürses’in özel yaşam biçimiyle öylesine örtüşüyor ki...

Muharrem Gürses, ucuz ve düzeysiz filmleri nedeniyle o yıllarda eleştirmenlerin ne kadar tepkisini alıp, yerden yere vurulsa da geniş bir halk kitlesine ulaşan ve seyircinin nabzına göre şerbet veren bir yönetmen olarak özellik taşıyor. Bu açıdan onu ilk kez keşfedip, derinlemesine bir yazı yazan sinema eleştirmeni de Halit Refiğ’dir.

“Yeşilçam mitolojisi”nin öyle renkli tipler ve bu kişiliklerin kendilerine özgü öyle yaşam öyküleri vardır ki... Birbirinin benzeri aynı öyküler ve anekdotlar tekrarlanarak, birçok kişiye elbise gibi giydirilir. Değişen yalnızca o yakıştırmaların, o anlatılanların kahramanlarıdır... Sinema yazarı Erman Şener’e göre Muharrem Gürses de bu konuda “kurban” seçilen “kahramanlar”dan biridir. Ve hakkında çok şey anlatılır Yeşilçam’da... Ve Erman Şener bu ilginç kişilikle ilgili olarak isim vermeden bir yazı yazsa da, bir sohbet sırasında Muharrem Gürses adını ağzından kaçıracaktır. Şener’den alıntıladığımız yazıya göre, bir yönetmen, yeni senaryosunu okumak için film yapımcısının randevusuna gider. Ancak yalnız değildir. Yanında ellerinde keman kutusu olan iki kişi daha vardır. Yapımcı şaşkındır. Yönetmen senaryosunu okumaya

*Muharrem
Gürses,
Rondellos
Revü'sünün
kıızları ve
film ekibi ile.*

başlar. Sıra senaryonun en acıklı sahnesine gelmiştir. Kemancılar, yönetmenin işaretiyle kutuları açıp çalmaya başlarlar. Bu ara yönetmen keman sesleri arasında senaryosunu okurken, bir yandan da o sahneyi bir aktör gibi kendi oynamaktadır.

Bu fon müzikli okuma sahnesinde herkes ağlar. Tam bir tiyatro sahnesi desenize. Gerçekten karşınızdakini etkilemek açısın-

*Muharrem
Gürses
imzalı
dini temalı
tablo Hz.
İbrahim'in
Oğlu'nu
kurban
edişi"*

dan senaryo okumak çok ayrı bir beceri işidir. Biz kemanlar eşliğinde değil ama, senaryo okurken acıklı sahnelerde oynayan çok senaryocu gördük.

Yazar-yönetmen İlhan Engin gibi... Gerçekten doğru-düzgün, duru ve etkili bir Türkçeyle senaryo, ya da öykü anlatmak büyük bir beceri işidir. Yazmaya benzemez. Ve Safa Önal, Türk Sineması'nın en iyi hikâye anlatıcılarından biridir örneğin. Muharrem Gürses'in oğullarından ünlü komedyen Atilla Gürses'in (Arcan) yıllar önce başrol oynadığı "Bizanslı Titreten Yiğit" gibi tarihi filmlerde başrol oynadıktan sonra soyadını neden Arcan olarak değiştirdiği bilinmez.

Yaşamının son günlerini resim yaparak geçiren Muharrem Gürses, bir ara anılarını da kaleme almıştı. Özellikle de tiyatroculuk yaşamı ağırlıktaydı ilk çalışmasında. Sonraları yeni ekler yaparak daha da genişletmişti. Ne var ki bugüne dek bir türlü yayınlamadı Gürses'in anıları.

Muharrem Gürses, Bostancı'daki evinde hayranlarıyla.

Meraklısına Notlar:

* Muharrem Gürses 1999'da yaşamını yitirdi.

*Şarkın Valentino'su ya da
Türk Sineması'nda Bir "Paşazade"
Vedat Örfi Bengü*

"Belirli bir işi olmayan, baba ocağında yaşayan bir "paşazade". İyi piyano çalıyor, iyi Fransızca konuşuyor. Boş oturan bir insan değil, sanat alanında birtakım çalışmalar yapmakta: Tiyatrocu, oyunlar yazıyor, yakışıklı delikanlı rollerine çıkıyor, ayrıca gazetelerde, yerli ya da çeviri, süreli romanları yayımlanıyor. Ama bu işlerden hiçbirine kendini bütünüyle vererek sarıldığı söylenemez. Onun için de düzenli bir geliri yok."

Edebiyat eleştirmeni, editör ve eski voleybol hocası Memet Fuat, sinemacı babası Vedat Örfi Bengü'yü böyle tanımlıyor anılarında. Paşalar ailesinden gelen, babası Mehmet Ali Paşa'ya "Ben artist olacağım" diye tutturan ve Erenköy'deki köşklerinin bahçesinde sahne kurup konu komşuya oyunlar sergileyen Bengü'nün yaşamı bir romandır. Sen Jozef Lisesi'nde okuyan Bengü, 17 yaşında oyunlar yazmaya başlar. "Bir Af Bir Yemin" ilk yazdığı oyundur. Sanat hayatı tiyatro oyunları yazmaya heveslenmesiyle başlayan Halil Rifat Paşa'nın torunu Bengü, bu ara gazetecilik yapar. Sinema gazetesi çıkarır, tiyatro oyunlarında oynar, polisiye roman çevirileri yapar, yerli romanlar yazar.

**NAT PINKERTON ÇEVİRİLERİNDEN,
YERLİ LORD LİSTER DİZİSİNE**

Tiyatro oyunlarının yanısıra, bir yıl kadar sonra polisiye roman çevirilerine başlayan Bengü 18 yaşındadır. Aslında "Nat Pinkerton Serisi" başlığı altında çevirisini yaptığı kitapçıklar 32-40 sayfalık öykülerden oluşmaktadır. "Çalınmış İhtira", "Çancının Cinayetleri", "Göl Altında Hazine" ve "Yankesici Milyoner", Ve-

*Vedat Örfi
Bengü*

dat Örfi Bengü'nün ilk Nat Pinkerton çevirileridir. 1922'de Bengü, bu kez de New York Emniyeti'nde görevli polis hafiyesinin maceraları üzerine kurulu öyküleri, "Nat Pinkerton Dehşetler Koleksiyonu" başlığı altında yeni bir diziyle çeviriyi sürdürecektir.

1945'de Bengü, polisiye roman araştırmacısı Erol Üyepazarcı'nın deyişiyle "Polis Romanı'nın kurucu babaları arasında ilginç bir yeri olan Gaston Leroux'a el atar. Gaston Leroux'un kahramanı Rouletabille adlı bir gazetecidir. Bengü'nün Türkçe'ye çevirdiği "Rouletabille dizisi" 5 kitaptan oluşmaktadır: "Sarı Odanın Esrarı", "Siyahlı Kadın", "Rus İhtilalcileri Arasında", "Krup Fabrikalarında Bir Fransız Casusu" ve "Perili Koltuk".

Vedat Örfi Bengü, çevirisini yaptığı polisiye romanları ve dehşet verici kahramanlarının etkisinde kalmış olmalı ki, aynı yıl kendi kahramanını yaratır. Ne var ki silindir şapkalı, pelerinli ve dehşetle ölümü

simgeleyen kurukafa yüzlü Lord Lister'in yaratıcısı bir Türk yazarı; ama kahraman dış kaynaklıdır. Lord Lister dizisi 4 kitaptan oluşur: "Londra'daki Kan İzleri", "Kuduran Canavarlar", "İskelet Yüzdeki Damga" ve "James Peen'in Zaferi".. Ve her kitap, kapaklarının tepesinde yer alan "Geceleri Okumayınız!" başlığıyla sunulur okura. Amaç, polisiye roman türünün el üstünde tutulduğu yıllarda böyle bir yolla okurun dikkatini çekmektir.

AŞK VE İSTIRAP ROMANLARININ TEMEL KAYNAĞI TİYATRO OYUNLARI...

Mehmet Ali Paşa'nın, Suat ve Nihat'la birlikte üç oğlundan biri olan Vedat Örfi Bengü, oyun yazarlığını 1928'de "Kan", 1938'de "Kanun Adamı", 1939'da "Bir Doktorun Ödevi" ve 1940'da "Beyaz Baykuş" adını taşıyan tiyatro eserleriyle sürdürür. 1940'lı yıllarda ise aşk, ıstırap ve aile faciaları üzerine kurulu romanlara ağırlık verir.

"Bir Genç Kızın Çilesi" adlı romanı; "son yılın en güzel romanlarından biri, bir genç kız ruhunda neler yaşayabilir? İhtiras, şeh-

Vedat Örfi Bengü'nün yazdığı ve çevirdiği romanların kapakları.

Vedat Örfi
Bengü'nün
dedesi
Halil Rifat
Paşa

vet ve sevginin sevgililerle korkunç mücadelesi" gibi dramatik bir sor-gulamayla tanıtılır. "Varşova Yanar-ken"; Varşova'da tahsilde bulunan genç bir Türk kızının ve kardeşinin ibret verici, tüyler ürpertici, düşün-dürücü romanı" diye sunulur.

"Ökse", Bengü'nün açıklamasına göre Pendik kıyılarında yaşanmış bir aile faciasını sergiler. Ama içle-rinde en ilginç, kapağında "aşk ve ıstırap romanı" tanımıyla sunulan "Çıldırtan Adam"dır.

Bengü'nün "Kan" adını taşıyan oyunu 1928'de Arapça'ya tercüme edilerek Kahire'de (Mısır) Fatma Rouchi (Rüştü) Tiyatrosu'nda sahnelenir. "Kan"ın Arapça adı "Elfagia"dır. Ve Bengü'nün 1940'lı yılların başında dönemin ünlü yayınevi sahibi Arif Bo-lat'a yazdığı mektuptan "Kan"ın romanlaştırıldığını öğreniriz:

"Aziz arkadaşım Arif Bolat:

Bir gün 'Kan' adlı piyesimi çok beğendiğini söylemiştin. Bu söz, 'Kan'ı bir roman şekline koymak fikrini bana ver-di. Piyesi beğenen değerli nâşire aynı mevzuun romanını da sunmak benim için gerçek bir haz oldu.

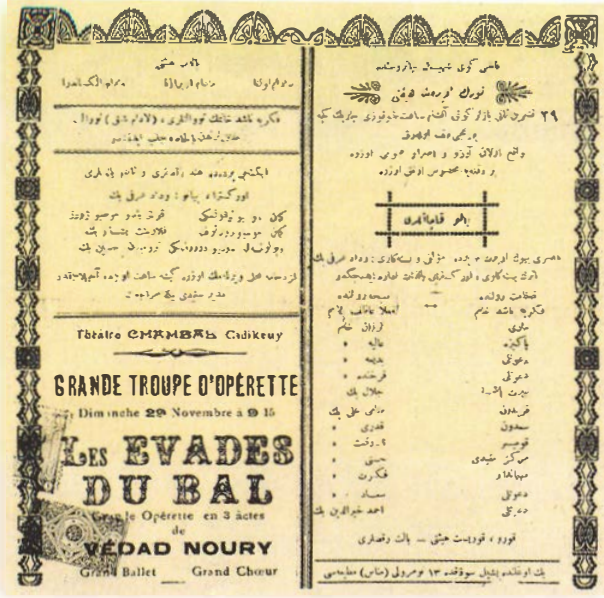
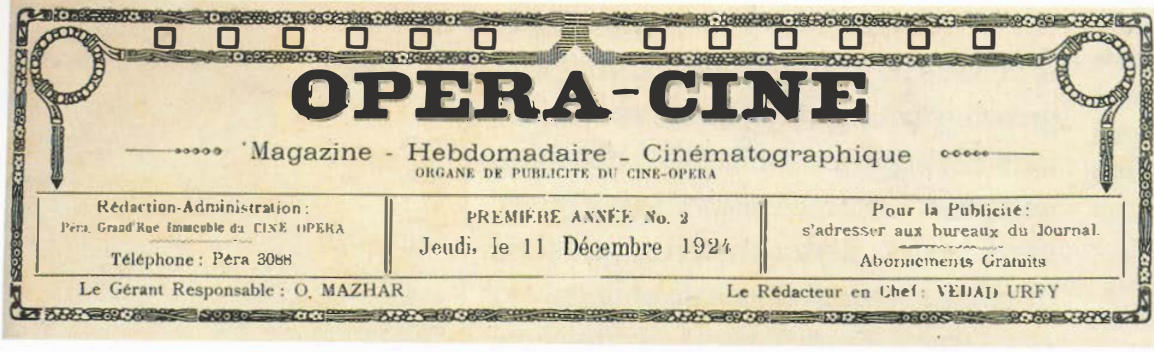
'Kan', Mısır'da Fatma Rouchi Tiyatrosu'nda ardı ardına haftalarca oynayacak kadar bahlı çıkmıştı. Yabancı bir memleket sahnesinde kazandığı muvaffakiyet, itiraf ede-rim, bana büyük sevinç vermiştir.

'Çıldıran Adam'da umarım ki, romancılık âlemimizde üç beş okuyucu bulabilsin. En küçük bir ilgi gördüğünü an-lamak, benim için sadece bir sevinç değil, eşsiz bir saadet olacaktır. Eseri, nâşirine ithaf etmekliğime müsaade eder-sin elbet".

Erenköy/Vedat Örfi

MACERALARLA DOLU BİR SİNEMA YAŞAMI

Oyun yazarlığı, gazetecilik, Tepebaşı Tiyatrosu'nda aktörlük derken, beraberinde gelen sinemayla ilişkileri, Bengü'nün yeni bir dönemini daha sergileyecektir; 1924'den başlayarak. Ger-çekten de 1924 yılında dönemin ünlü Fransız sinema oyuncula-rından ve senaryo yazarı Henri Decoin'nun eşi Blanche Mon-

tel'in, İstanbul'a gelişiyle yaşamı iyice değişecektir. Bengü, o yıl Osmanlıca-Fransızca yayınlanan Opera-Sine (Opera-Cine) adlı haftalık dergiyle Sinema Mecmua'sında (Le Courrier Du Cinema) "başmuharrir"lik yapmaktadır. Matmazel Montel'dan aldığı teklifle, Paris'te çekimleri yapılacak bir filmde oynama-

Vedat Örfi Bengü'nün Başmuharrirlik yaptığı derginin başlıklı jeneriği,

mak üzere kontrat imzalar ve karşılık olarak 4 bin Frank alınca da Fransa'nın yolunu tutar. İşte bir Fransız yapımı ve "jön prömiye" olarak oynadığı "Malûm Aşk", ilk filmidir Bengü'nün.

Memet Fuat'ın anılarına göre ise babası, ilişkisi olduğu söylenen bir şarkıcı kadınla ve onun konseri nedeniyle Paris'e gitmiştir. Ama aile içindeki asıl huzursuzluk, hamile eşi Piraye'yi (Altınoglu) karnındaki bebeğiyle bırakıp Paris'te dört yıl kalmasıdır. İkinci çocukları Memet Fuat doğduğunda Vedat Örfi hâlâ Paris'tedir. Daha sonraki yıllarda "Mısır macerası" ile Paris'te uzun kalışları sonucu yara alan evlilik ilişkileri giderek sona ererken, Piraye Altınoglu, 1930'da Nâzım Hikmet'le nişanlanacaktır. Evlenmeleri ise beş yıl sonra gerçekleşir. Çünkü Nâzım Hikmet, nişanlılık döneminin son birbuçuk yılını hapiste geçirir. Gerçekte değişen nedir ki? Nâzım Hikmet, üç yıl sonra yeniden tutuklanınca bu evliliğin son 12 yılı "hapisane ziyaretleri"yle geçer. Her iki evliliğin de "talihsiz kadın"ıdır Piraye Altınoglu.

VEDAT ÖRFİ MİSİR'DA TUTUKLANIYOR

"Yakubun Kuyusu" adlı bir film çekmek için İstanbul'da bulunan sinema yıldızı Betty Blyth ile tanışır Bengü. Hazreti Muhammed'in hayatıyla ilgili bir senaryo yazması için teklif alır. Film Mı-

sır'da çekilecektir. 10 bin Frank avans alıp çalışmaya başlar. Senaryo bitince de Mısır'a hareket eder. Bir gazete haberiyle Mısır'da, Hazreti Muhammed'in hayatı çekileceği duyulunca, muhafazakâr kesim ayağa kalkar. Ardından Bengü, ekiple birlikte tutuklanır. Memet Fuat, o yıllarda Mısır'da "elçilik yazmanı" olarak görev yapan bir tanıdığından dinlediği olayı şöyle aktarır:

"... Vedat Örfi çölde Hz. Muhammed'in hayatıyla ilgili bir film çekiyormuş. Herhalde dinsel yasakları bilmediğinden olmalı, Hz. Muhammed'i canlandırmaya kalkmış. Tutuklanıp bütün ekibiyle birlikte içeri atmışlar. Elçiliğin araya girmesiyle zor kurtulmuş ceza yemekten."

Bengü bu işten zor kurtulur, ama 24 gün de sürekli sorgulanır.

Elbette "Mısır macerası"nın sonu burada bitmiyor. Olaylardan bir süre sonra Bengü, Mısır'a davet ediliyor ve Kahire'de krallar gibi karşılanıyor bu kez. Sinema tarihçisi Nijat Özön, Mısır sinemasıyla bağlantılı olarak Bengü'den şöyle sözediyor:

"Çevresine, kendisi gibi zengin birkaç Mısır'lı genci toplayan Bengü, Mısır'ın ilk büyük film ortaklığı olan "Isis Film Corporation'u kurdu. 1927'de piyasaya çıkan ilk büyük Mısır filmi 'Layla-Letlâ, Bengü'nün yapımcılığında Mısır'lı rejisör Ahmet Celâl tarafından çevrilmişti. İki delikanlı aynı zamanda, tanınmış tiyatro oyuncusu Azîze Amir'i de yanlarına alarak başoyuna çıkmışlardı."

Vedat Örfi Bengü, ardından yönetmenliğe başlayıp, arka arka-

Vedat Örfi
Bengü,
Ateşten
Gömlek filmi
setinde,
Sabahattin
Tulgar'la.

ya 3 film çekecekti: “Kubla fi’l-Sahra/Çölde Bir Öpücük, Gadat al-sahrâ/Çöl Güzeli ve Fâcia’ı favk al-haram/Ehram’da Bir Facia.” Mısır’da bir “kurtarıcı” olarak el üstünde tutulan 28 yaşındaki Türk Sinemacısı Vidât Urfi adıyla anılmaktadır.

Mısırlı sinemacılarla çok iyi ilişkiler kurup bir Türk oyuncusu olarak el üstünde tutulan Bengü’nün karizmatik bir kişiliği vardır. Arkaya taranmış düz saç biçimiyle, o gençlik yıllarının etkili sinematografik yüz yapısıyla, Arap ülkelerinde bir adı da “Şarkın Valentinosu”na çıkar.

1929’da tekrar Fransa’da soluğu alan Bengü, bir Arap yapımı olan “L’enfer des Sables/Kum Cehennemi” adlı filmi yönetir. Bir belgeye göre ilk kez bu filmle “sesli çekim”i denemiştir Bengü.

BİR YAŞAMIN SON DURAĞI TÜRKİYE

Kaynaklara göre Mısır’da 14, Fransa’da 8, İspanya ve Viyana’da 2 film çektiği yazılan Bengü’nün bu filmleri koruma altında mıdır, kesin bilinmiyor. Bir ayağı Mısır’da, bir ayağı Fransa’da olan Bengü, hareketli ve bol maceralı bir yaşamdan sonra 1931’de ülkesine döner. Türkiye, bir yaşamın “son durağı”dır.

Vedat Örfi Bengü’nün, Türk Sineması’yla yoğun ilişkileri, yurda dönüş yaptıktan bir süre sonra başlar. Önce Anadolu bölgelerindeki tiyatro turneleri, sinema oyunculuğu ve yönetmenliğini yaptığı filmler. Bengü’nün bir ilginç yanı, Fransa’da öğrendiklerini Mısır’a, kurucusu olduğu Mısır Sineması’nda öğrendiklerini de Türkiye’ye taşımasıdır. Türkiye’ye getirdikleri, “melodram sineması”nın en kötü, düzeysiz ve ilk örnekleridir. Mısır Sineması’nın bir uzantısı gibidir. O yıllarda “arabesk” diye bir tanımlama yoktur, ama Bengü’nün filmlerinde bu tanıma uygun yansımalar görülür. Bu anlamda Bengü, “gizli arabesk”in öncülerinden ilki sayılır.

“Çıldıran Baba”da yaşlı doktor, kocasını aldatan bir kadın, günah mahsülü bir çocuk, “Kapanan Gözler”de yine aldatan kadın ve bir cinayet, “Allah’tan Bul”da bir başka aile faciası... Ağdalı anlatımlar, dramlar, dramlar... “Kim öldü de ağlıyorsun? Hepimiz yaşayan ölüler değil miyiz? Gibi diyaloglar. Nasıl ki yazdığı “aşk ve ıstırap romanları”nın temel kaynağı oyunlarsa, Türkiye’de yönettiği filmlerin asıl kaynağı da romanlarıdır. Bir örnek vermek gerekirse, sonu bir mezarlık sahnesiyle biten “Kan” adlı (daha sonraki yıllarda roman olarak yazdı, ardından da “Çıldıran Baba” adıyla filmini çekti) oyunu. Filmlerinin bir özeti, bir “müsvette”si gibidir. Tüm bunlara karşılık Bengü’nün birçok filmi Anadolu sinemalarında iş yapmış, kapılar kırılmıştır.

1946-53 yılları arasında Türkiye’de 23 film yöneten Bengü, ilk eşi Gönül hanımdan doğma kızı Ülkü’nün (Fuat Bengü ile, yani

*Vedat Örfi
Bengü,
Mısır'da
film çektiği
yıllarda...*

sonradan Memet adını ekleyip Bengü soyadını kullanmayan Memet Fuat'la ablası Suzan'ın üvey kardeşleri) adını verdiği bir film şirketi de kurar bu ara. Ülkü Bengü de yönetmen babasının denetimi altında bazı filmlerde oynar.

1952 yılının Şubat ayında, Gönül hanım ve Piraye Altınoğlu'ndan sonra üçüncü evliliğini gerçekleştirir. Yeni eşi Sevim Yılmazok 24, Vedat Örfi ise 53 yaşındadır. Ne var ki bu mutluluğu çok kısa sürer. "Bu Kadın Benimdir" ve "Beyoğlu Güzeli", yönetmenliğini yaptığı son filmleri olur Bengü'nün. Geçirdiği bir hastalık nedeniyle son evliliğinden bir yıl sonra, 1953'de yaşamını yitirir.

Ardından, bilinenlerin yanısıra bilinmeyenler, oyunlar, filmler, romanlar ve Latin harflerinin kabulünden önce çizdiği, ama yayınlanmayan çizgi-roman denemeleri bırakarak...

Kaynakça

- * Memet Fuat, Gölgede Kalan Yıllar, Adam yay., 1998
- * Erol Üyepazarcı, Korkmayınız Mr. Sherlock Holmes, Göçebe yay., 1997
- * Vedat Örfi Bengü, Çıldıran Baba, Arif Bolat yay., 1944
- * Nijat Özön, Türk Sinema Tarihi, Artist yay., 1962
- * Ağâh Özgüç, Ansiklopedik Türk Filmleri Sözlüğü, Horizon yay., 2012
- * Mahmut Çetin, Boğaz'daki Aşiret, Edille yay., 1997
- * Yıldız Dergisi koleksiyonu 1951-1953

1.55 boyunda küçük bir “Dev Adam”

Hasan Kazankaya

“Yeşilçam’dan İnsan Manzaraları” denince hemen ilk akla gelenlerin başında gelir Hasan Kazankaya. Siz onun ufak-tefek minyon yapısına, “yarım porsiyon” görüntüsüne bakıp, sakın aldanmayın... Ne kadar abartılsa da, asla karşılığı olmayan ve eskilerin deyimiyle “kendine münhasır” yani çok özel bir kişiliktir Türk Sineması’nda. Gerçekten bir ikinci benzerine rastlayamazsınız...”

Hayri Caner, “Kazankaya Efsanesi...” başlığını attığı bir yazısında şöyle der:

“Lütfen Kazankaya’dan söz ederken “Gece kulüpleri imparatoru” deyip geçiştirmeyelim. Hasan Kazankaya, Türk Sinema tarihine imzasını atmış bir efsanedir.”

Hayri Caner’in yorumuyla Kazankaya’nın bir “efsane olup olmaması” bir yana, sürekli hin oğlu hinliğe çalışan zekâsı ve akıl almaz buluşları nedeniyle, elbette yabana atılmayacak bir imza sahibidir Yeşilçam’da. Şaşırtıcı zekâ düzeyi konusunda “işportacı yönetmen”, “film fabrikatörü” veya gençlik yıllarındaki “Piç Hasan” tanımıyla ne kadar küçümsense de, onu ıskalamak, es geçmek öyle kolay değildir. Bu böyle bilene...

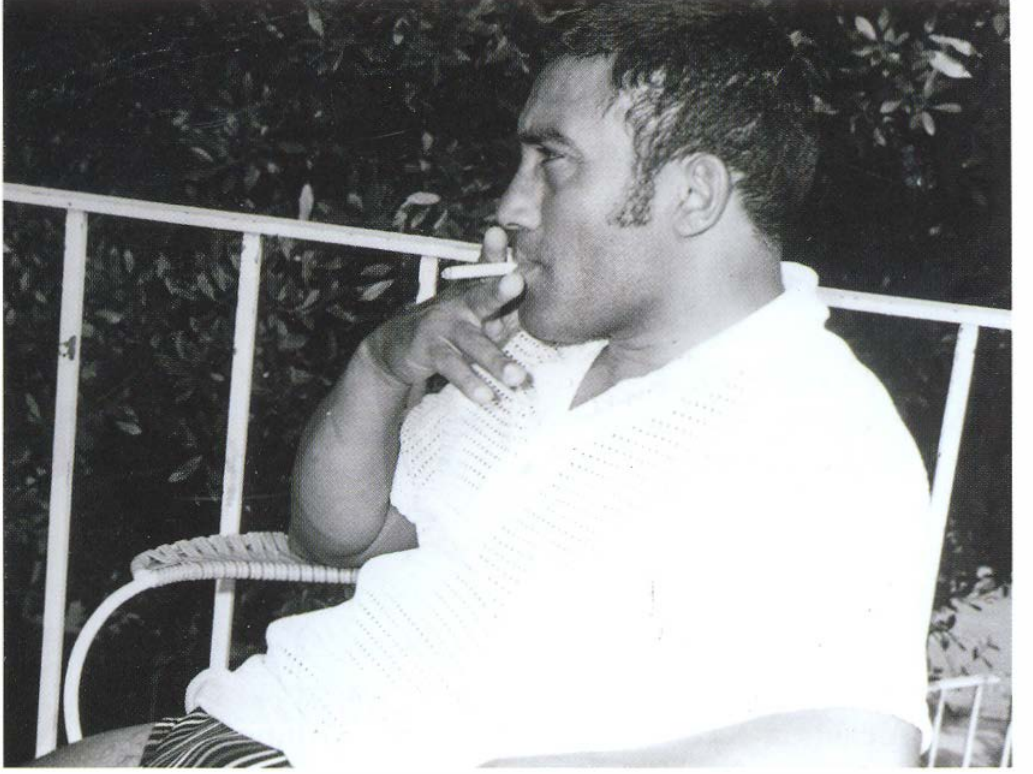
Ne var ki genç kuşak, bugün Kazankaya’yı tanımaz. Tanısa ne farkedecektir ki... Genç yaşlarda dijital bir ışınlamayla geriye dönülse de, bir kuşak farkı sonucu dudak bükülecektir. Ve Enis Batur’un benzer bir yorumuyla “eskiye dönülse de, hiç kimse döndüğü yerde olmayacaktır” ki...

SİMGESİ PUROSU VE TEBESSÜMÜ...

Parmakları arasında purosu, yüzünde eksik olmayan içtenlikli sımsıcak tebessümüyle ilginç bir kişiliğin sahibidir, Hasan Kazankaya.. Jilet gibi keskin, müthiş bir zekâsı vardır. Yeşilçam Sokağı’na adım atmadan önce girmediği boya kalmamıştır. 1.55 metrelik küçük, ama akli büyük adamın...

Yaşamı seven Kazankaya, bir dönemlerin “dans kralı”ydı... Gene bir dönemlerde Beykoz Kulübü’nde futbol oynardı. Güzel de içki içerdi.. Kazankaya, böyle dağınık ve karmaşık bir toplamdan oluşur.

Macera dolu yaşamı çeşitli iniş çıkışlarla geçen Kazankaya’yı, 1960 yıllarının sinema oyuncularından şantöz Gülsün Kamu, An-

kara'da bir otel odasında intihar eden Tülin Elgin, Öztürk Serengil ve Orhan Günşiray iyi tanırırlar... Bir zamanlar "Adalar Vücut Güzeli" seçilen müteahhit arkadaşı Orhan Günşiray'ı sinemaya getiren de Kazankaya'dır. Ve bu yarışmada ünlü yazar Selahattin Hilav'da ikinci olmuştu.

Neşeli, hayat dolu bu sempatik "küçük dev adam"ın Yeşilçam Sokağı'ndaki macerası 1957 yıllarında başlar. O yıllarda Hasan Kazankaya, Harbiye'deki yazıhanesinde müteahhitlik yapar... Gene o yıllarda "Meddy" adlı bir roman yazmıştır. Meddy adlı yabancı uyruklu bir genç kızın serüvenini işleyen roman, daha sonra beyazperdeye "Lejyon Dönüşü" adıyla aktarılacak, böylece de bu yapıt Kazankaya şirketinin "ilk film"i olacaktır. Başrollerini Orhan Günşiray, Belgin Doruk, Fikret Hakan ve Pervin Par'ın oynadığı bu filmde Öztürk Serengil'i de gramofona plak koyan bir figüran olarak izleriz.

Yönetmenlik, yapımcılık, futbolculuk, müteahhitlik, yazarlık ve kulüpçülük gibi birçok becerisinin yanında çapkınlığı da elden bırakmaaz Kazankaya. Bu ara bir iğfal olayına karışır adı. Kurtuluş'un en güzel kızlarından esmer bir dilberin bir iddiasıdır bu. Evinden kaçan 18 yaşındaki güzel kızla, Hasan Kazankaya arasında kalan "iğfal olayı" gerçeğini kimse bilmez.. Kazankaya, o yıllarda bir dönemin ünlü sinema yıldızı Fatma Belgen'in kızkardeşi Gülsen'le evlidir. Ve ünlü yapımcının bu evlilikten Begüm adlı bir kızı vardır. Bir de Umut adlı oğlu...

Sonra zengin bir ailenin kızı Nilgün ile ikinci evliliğini gerçek-

leştiren Kazankaya'nın bu evlilik olayı da ayrı bir serüvendir. Ailesinden "kaçırdığı" bu ikinci hanım, Kazankaya'nın "ikinci bey-ni"dir. Çünkü, onun işlettiği kulüp, gazino gibi eğlence yerlerinde kasaya giren hasılatları ve tüm hesap işleri karısının denetimi altındadır.

Özellikle uzun boylu kadınlara karşı, dayanılmaz bir takıntısı olan Kazankaya, bu uzun bacaklı sevgililerinin yanında iyice cüceleşse de kime neydi?.. O, inadına hep mutluydu.

Kazankaya, denizi de severdi! Çünkü bazı nedenlerle polisin her yerde didik didik aradığı bu "küçük adam", geceleri bir kot-rada yattığı için tutuklanması olanaksız gibiydi. İşte, böylesine kurnaz olan Hasan'ın kafası, nelere çalışmazdı ki?.. Uyanık ve deneyimli bu eski kurdu, çevresinde sevmeyen kimse yoktu. Özellikle de gazetecilere özel bir sevgisi olan Kazankaya, tüm yaz tatillerini Yeniköy Carlton Oteli'nin karşısındaki havuzlu motelde geçirirdi. Şöhretli, sinema yıldızlarının o yıllarda rağbet ettiği bu yazlık mekânda Kazankaya gazetecilere yardımcı olurdu. Nasıl mı?.. Kaldığı odanın arkasından gizlice az mı damlara çıkarmıştı, fotoğraf çekmeleri için dönemin paparazzilerini... Bu küçük, ama şirin motel, dönemin en büyük dedikodularına gizli aşk maceralarına sahne olmuştu.

KAZANKAYA, TÜM YAPIMCILARA SAVAŞ AÇIYOR

Yazıhanesini Beyoğlu'ndaki Süslü Saksı Sokağı'na taşıyan Hasan Kazankaya'nın Türk Sineması'ndaki en büyük özelliği, aynı günlerde iki ya da üç ayrı filmin çekimine girmesiydi.

Yani aynı mekânlarda, aynı dekorlarda, aynı oyuncularla birbirlerinden bağımsız ve setlerde ayaküstü yazılan senaryolarla üç

Hasan Kazankaya, arkadaşlarıyla birlikte (en sağda), en üstte Agâh Özgüç, sol altta Filiz Akın, Fatma Bilgen, Seniha Orkan, Erol Dernek.

film birden çekiliyordu. Montaj aşamasında o üç filmin sahneleri birbirlerine karıştırılmadan... Olacak iş değildi. Ama her şey oluyordu bizim Yeşilçam'da. Ve hiçbir ülke sinemasında benzerine rastlanması imkânsız, gerçekte kural dışı, ama uygulamada şipşakçı bir zekâ düzeyine dayalı bu tür çalışmayı, iki ayrı tanımla şöyle adlandırmıştım o yıllarda. "Konfeksiyon sineması" ya da "gecekondu sineması" diyerek...

Bu hızlı çalışma temposu içinde dönemin en büyük yapım şirketlerine kafa tutup savaş açan Hasan Kazankaya'nın bir diğer rekoru da yıllık film sayılarından. Bu işbilir yapımcının, bir yıllık süre içinde 12 film birden çekerek rekor kırdığını bilir herkes.

1965-66, yapımcı olarak en parlak yıllarıdır Kazankaya'nın. Ne var ki İstanbul ve özellikle de Beyoğlu bölgesi sinemalarında, Kazankaya şirketine ait filmler gösterime giremez. Yılmaz Güney filmleri için de aynı durum geçerlidir.

"Bizim seyircimiz genellikle kadındır. Onun filmlerine bu bölgede hafta verdiğimizde; koltuklarımız jiletleniyor, koltuklarımız kırılıyor ve salonlarımızı sakallı adamlar dolduruyor" gerekçesiyle dışladıkları Yılmaz Güney, Hürrem Erman gibi büyük yapımcılara kızgındır. Kaldı ki Güney, 1959'da Erman film şirketine ait ve Atıf Yılmaz'ın yönettiği "Ala Geyik"de başrol oynamıştır.

*Hasan
Kazankaya,
Orhan
Günşiray'la
bir film
çekimi
sırasında.*

Ve ne zaman Güney, Kazankaya gibi sıradan küçük bir yapımcıyla işbirliği gerçekleştirir. İşte o zaman bu çok ucuz maliyetli (B) sınıfı filmlerin Anadolu bölgelerindeki sinemalarda cam-çerçeve kırarcasına iş yapmaya başlamasıyla yelkenler suya iner. Ama yine de İstanbul sinemalarını ellerinde tutan yapımcıların filmlerinde uzun süre oynamaya karşıdır. Hasan Kazankaya da bu

fırsattan yararlanıp, Yılmaz Güney'i bir silah gibi kullanır. Ve Güney de 1965-66 yılları arasında, ilk yönetmenliğini yaptığı "At Avrat Silah" olmak üzere Kazankaya Yapımevi'nin 8 filminde başrol oynar.

*Hasan
Kazankaya,
Yılmaz
Güney'le...*

Tüm Anadolu bölgelerinde bir "Yılmaz Güney patlaması"nın gerçekleşmesiyle bu kez yapımcı Hürrem Erman, Kazankaya ile anlaşmak zorunda kalacaktır. Erman, Kazankaya'dan işletmesine aldığı Yılmaz Güney filmlerini, kendi şirketine ait filmlerine destek olması amacıyla, Anadolu sinemalarına birlikte gösterime

sokar. Taşra seyircilerinin baştacı ettiği Yılmaz Güney, şaşırtıcı bir yükselişin "lokomotif oyuncu"sudur. İşte Yılmaz Güney'li Kazankaya yapımı o "çöp film"ler, Erman şirketinin o çok daha düzeyli filmlerine bir "takviye" görevi üstlendiği kaçınılmazdı.

BU BİR KAZANKAYA ÇAĞRISI...

Çok hızlı bir çalışma temposu sürdüğü günlerde çevresine Feyzi Tuna, Hülya Koçyiğit, Ayhan Işık, Kartal Tibet, Nebahat Çehre, Bilge Olgaç, Yücel Uçanoğlu, Pervin Par ve Selma Güneri gibi ünlü sinemacıları toplamıştı.

Bazı Anadolu işletmecileri gibi parmakları arasında şakırtılı tesbihi yoktu, ama ağzında Havana purosunu, boynunda fuları vardı. Kazankaya'nın kimi zaman da siyah papyonu. Tantanalı, fiyakalı bir "sinema ağası" görünümündeydi.

1965 yılında bir sinema dergisine (Sinema 65) ilginç bir ilan verir Kazankaya. "Genç Prodüktörlere-Rejisörlere ve Emekçilere Büyük Fırsat" başlığıyla. Gerçekte bu iyi niyetli bir "çağrı"ydı. Amaç Türk Sineması'na saklı kalmış yetenekleri kazandırmaktı. Ne imkânlar vermiyordu ki?.. Negatif-pozitif, kamera, plato ve

Hasan
Kazankaya
tarafından
verilen ilan.

HASAN KAZANKAYA...

ilân eder

Genç Prodüktörlere - Rejisörlere ve Emekçilere Büyük Fırsat

KAZANKAYA FİLM, maddi imkânsızlık yüzünden ortaya çıkamayan kıymetlerin eserlerini, Türk film dünyasına kazandırmak ve film yapmalarını mümkün kılmak maksadiyle, aşağıda yazılı imkânları iyi niyetli insanlara vermeyi kararlaştırmıştır.

ŞÖYLE Kİ :

- 1 — Çalışmak için büro
- 2 — Baş rol oyuncular - Yardımcı rol oyuncular
- 3 — Yeteri kadar negatif
- 4 — Yeteri kadar pozitif
- 5 — Komple stüdyo işleri (Dublaj dahil)
- 6 — Kamera.
- 7 — Foto direktörü
- 8 — Işık teşkilâtı
- 9 — Komple fotoğraf stüdyosu (Ham maddesi dahil)
- 10 — Afiş - Lobi
- 11 — Set malzemeleri (Komple)
- 12 — Filmde gerekli bütün aksesuarlar
- 13 — Yemek servisi
- 14 — Nakliye servisi
- 15 — Yukarıdaki imkânları kullanabilmek için, lâzun olan şartlar şunlardır :
 - a — Prodüksiyon masrafları için 10 ilâ 15 bin TL. nakit para.
 - d — Kendi emeği veya emekleri.
 - c — Senaryo.

Yukarıdaki imkânlardan faydalanmak isteyen arkadaşların en kısa zamanda KAZANKAYA FİLM ile temasa geçmeleri, kendi menfaatlerinedir.

KAZANKAYA FİLM A. KOM. ŞTİ.
H. KAZANKAYA VE ORT.
Büyük Bayram Sok. 46/4
BEYOĞLU

(Set — 18)

dublaj işlemleri dahil, bir filmin çekimi için akla gelen her şey...

Tarlabaşı'nda eski bir garajı kiralayıp, film çekimleri için platóya dönüştürmesine karşın bu ileriye dönük proje gerçekleşmeyecek yalnızca bir "tatlı hayal" olarak kalacaktı. Belki de sonunu getiremediği bir ilk tasarımıydı Kazankaya'nın sinemasal yaşamında.

Yıllardır reji asistanlığı yapan emekçilerden Bilge Olgaç'a (Üçünüzü De Mıhlarım), Yücel Uçanoğlu'na (Mezarını Hazırla)

ilk yönetmenlik fırsatı veren yine Hasan Kazankaya'dır. Elbet "At Avrat Silah"la da Yılmaz Güney'e. Ancak Güney, bu filmi bir "ilk yönetmenlik denemesi" olarak kabullenmez. Kazankaya, asistanlarından Şinasi Önengüt'e "Vurguncular"la bir fırsat verse de, o bir filmde kalır. Önengüt, akademi çıkışlı bir dekoratördür aslında. Ve Kazankaya, bazı gece kulüplerinin dekor çalışmalarını da Önengüt'e yaptırmıştır.

BİR "ÇILGIN TÜRK" TAKINTISI...

İlkel düzeyde de olsa, şipşakçı ama şaşırtıcı "sürprizlerin adamı" Kazankaya, ilginç buluşlarıyla sürekli dikkati çekmiş bir yapımcıdır Yeşilçam'da. "Bıçaklar Fora"da oynayan Ayhan Işık'ın sırf elbise değiştirmesi için, film setine özel olarak karavan getirdiği bilinir. Ofisindeki odalarında ve film setlerinde, ilk kez telsiz kullanan da yine Kazankaya'dır. O yıllardaki "telsiz kanunu yasağı" yüzünden mahkemelik bile olmuştu.

Yaşamının son dönemlerinde Cihangir, Ülker Sokak'taki kırık-dökük, iki odalı bir giriş katına yerleşen Kazankaya, travesti ve transseksüel gibi fuhuşçu takımın da komşusu olmuştur. Ülker Sokak bu tiplerle kuşatılmıştır o yıllarda. Yakın dostlarından Necip Sarıcı, Ertem Göreç ve karşı sırasında oturan komşusu Hayri Caner, arada bir de olsa Leyla Sayar, yalnız bırakmazlar Kazankaya'yı. Biralı, rakılı muhabbetler eşliğinde...

Nişantaşı Rumeli Caddesi'ndeki şahane döşeli katından "son durağı" Ülker Sokağa kadar düşen ve bata çıka çok inişli çıkışlı bir yaşam süren Kazankaya, yine rahat durmayacaktır. Kafasına nereden esmişse bu kez tarihçiliğe soyunacaktır. Kafasına bir şey taktı mı asla iflah olmaz. Yakınları "Hasan kafayı üşüttü, vay anasını dostlar" deseler de kimseyi umursamayacaktır... Ve dediği dediktir.

Kafasına taktığı ve onunla yatıp kalktığı konu nedir?.. "Fatih Sultan Mehmet" ve "İstanbul'un Fethi"dir. Ümit Bayazoğlu, Hasan Kazankaya'yı kaleme aldığı yazısının bir bölümünde şöyle özetler:

"Bir gecede 72 parça kadirga! Tophane, Kumbaracı Yokuşu, Asmalımescit, Tepebaşı, Kasımpaşa güzergâhından Haliç'e indiriliyor. Olacak şey değil. Bir kalyonun enini, boyunu, ağırlığını ölçmüş, biçmiş ve Fatih'in, Tophane sırtlarından Haliç'e gemi yürütemeyeceğini hesaplamış. Bu büyük yalanın foyasını meydana çıkarmak için artık bir takıntı haline gelmişti."

Yabancıardan Niccola Barbaro, bizden İsmail Hakkı Uzunçarşılı ve Halil İnalcık, gibi ünlü tarihçilerin bu konudaki eserlerini didik didik inceleyerek, uzun bir araştırma sonucu gerçekleştirdiği 700 küsur sayfalı, iki ciltlik "Fatih Sultan Mehmet'in İstan-

*Hasan
Kazankaya,
Memduh Ün,
Fatma Girik
ve Ertem
Göreç'le.*

*Hasan
Kazankaya'
nın yazdığı
Fatih Sultan
Mehmet'in ve
İstanbul'un
Fethi ve
Fethin
Karanlık
Noktaları
kitabının
kapağı*

bul'u Fethi ve Fethin Karanlık Noktaları" adını taşıyan tuğla ağırlığındaki kitap, Bülent Ecevit'in dikkatini çekmiş, Kazankaya'yı bir mektupla kutlamıştı.

1956'da yazdığı "Meddy" adlı romanından yıllar sonra 1990'da tüm varını yoğunluğunu bu işe yatırıp kendi adına (Kazankaya Yayıncılık) bastıracağı kitabın sanat yönetmeni de, 40 yıllık dostlarından yönetmen Ertem Göreç'ti. Kitabın içeriğini oluşturan, konuyla ilgili tarihsel mekânları Göreç fotoğraflayıp, harita, kroki, gravür gibi diğer görsel malzemeyi de bulup buluşturmuştu.

Kazankaya onca çabaya karşın ne yapsa bir türlü yazgısı değişmiyordu. Her girişimi başkalarına yarıyor, sonuçta zararlı çıkan hep kendisi oluyordu. Örneğin yıllardır uğraş verdiği o tarihsel kitabının korsan baskısı yapılmış ve hakkı olan telif ücretinin çok az bir bölümünü ölümüne yakın günlerinde zar zor alabilmişti.

Meraklısına Notlar:

Saraçhane Sultan Hastanesi'nden taburcu olduktan birkaç gün sonra Cihangir'deki evinde yaşamını yitiren (1999) sıkı dostum Hasan Kazankaya'nın cenaze törenine katılamadığım için çok üzülmüştüm. Daha doğrusu okuru olduğum Cumhuriyet Gazetesi'nde ölüm haberiyle ilgili tek satır çıkmadığından kötü atlamıştım. Yayın kurulu başkanı ve Kazankaya'nın gece kulübü dostlarından rahmetli İlhan Selçuk'a üzüntümü belirten bir mektup yazmama rağmen, nedense göndermekten vazgeçmiştim. Yıllardır bu tür ölüm haberlerini ve yaşamlarını kaleme alan sinema yazarı dostum rahmetli Turhan Gürkan'a sorduğumda ise, söz konusu yazıyı yazdığını, ama yayınlamadıklarını söylediğinde daha da kötü olmuştum.

FATİH SULTAN MEHMET'İN
İSTANBUL'UN FETHİ
VE
**FETHİN
KARANLIK
NOKTALARI**

CİLT I

2. BASILIS

Yazan:
HASAN KAZANKAYA

VE KAZANKAYA DAMGALI ÇOK ÖZEL BİR GECE YAŞAMININ TARİHİ...

Biz, bu kez onun futbolculuğunu, sinemacılığını, yazarlığını, dans şampiyonluğunu, şimdilik bir yana bırakıp, hiçbir sınır tanımadan yaşamını adadığı bir dünyadan söz edelim. 1948'den 1990'lı yılların ortalarına kadar süren kulüp işletmeciliği serüvenine baktığımızda, gerçekten inişli çıkışlı bu çok renkli gece yaşamına “damga”sını vurduğunu görürüz. Ve bu nedenle de Kazankaya'ya “gece yaşamının, eğlence dünyasının duayeni” dersek, kesinlikle bir abartının tuzağına düşmeyiz. Şimdi Kazankaya'nın birbiri ardına açıp kapadığı gece klüpleri serüvenini izliyoruz. Ne yapmış, nasıl yapmış?

ÇAKALAK: Yıl 1948

Nişantaşı Rumeli Caddesi üzerindeki Şişli Kaymakamlığı altındaki Çakalak adlı kulüp “ilk gözağrısı”dır Kazankaya'nın. Yani Çakalak, işletmeye açtığı ilk gece kulübü...

Kaymakamlık gibi bir devlet kuruluşundan kiraladığı bir mekânda içki satışı nasıl yapılır ki. Kazankaya'nın içki ruhsatı yoktur. Ama o işini bilir. Kahve olarak tuttuğu bu mekânda çaydanlığın içini viski, vermut, votka, kanyak gibi alkollü içkileri doldurup müşterilerine güya çay servisi yapar.

Kulüp Çakalak müşterileri arasında Öztürk Serengil ve Orhan Günşiray da vardır. Ne var ki her ikisi de o yıllarda ünsüz oyuncu adaylarıdır. Ve kulübün camlarında şu yazılar dikkati çeker:

“Cıgıl mıgıl serbesttir”

Ne demek bu?

Kazankaya'nın uydurmasıyla “öpüşmek serbesttir” Çakalak gece kulübünde...

Peki bu Çakalak adı nereden geliyor?

“Çakalak”, bir film şarkısıdır.

Fritz Lang'ın “Rancho Notorious” adlı western filminde Marlene Dietrich, bu ünlü şarkıyı söyler. Ama asıl ilginç olan Kazankaya'nın bu kulübü 1948'de açması, Fritz Lang da, gönderme yaptığımız filmi 1951 yılında çekmesi...Burası biraz karışıktır...

Bu “ilk kulüp macerası”nın ömrü birbuçuk yıldır.

ÇADIR: Yıl 1954

Kazankaya, bu arada emlak işleri de yapmaktadır. Harbiye'deki emlak bürosunun hemen yan sokağında ikinci gece kulübünü açar. Adı Çadır'dır. İlginç dekorlarıyla dikkati çeken kulübün müşterileri genellikle o dönemin gazeteci takımından oluşur.

*Hasan
Kazankaya,
Leyla Sayar
ve
Sevda Nur'la,
gece
klubünde.*

Atilla Karsan, Doğan Heper, Ahmet Vardar “Çadırli geceler”in en renkli kişileridir.

O yıllarda bir “gazeteciler lokali”dir Çadır.

Hasan’ın gazetecilerle arası iyidir. Onlara “tenzilatlđ çok özel tarife” uygular. Hasan işini bilir, ama bu kulüpçülük deneyimi de üç yıldan fazla sürmez.

KLÜP 24: Yıl 1958

Kazankaya’nın yeni mekânı, bu kez Boğaz’daki İstinye Yokuşu üzerindedir. Turizm Bakanlığı’ndan kiraladığı arazi üzerindeki evi restore ederek yeniler. Hemen yanına bir de kaçak inşaat kondurunca iki lokale birden sahip olur. Bir yanı restoran diğeri yanı da bardır.

Restoran Klüp 24, bar da Leopar adıyla hizmete girer. Bu mekânın özelliğı ise, kalburüstü kişileri ve özellikle de sosyetei, ilk kez bir araya getirmesidir. Sonuç yine üç yıldır.

Tüm bu kesintili ve aralıklı kulüp yaşamına karşılık hayat devam edecektir. Çünkü Kazankaya, hem dirençli ve inatçı bir kişiliğesi sahiptir, hem de bu renkli gecelerin oluşturduğu hayatla iç içe yaşamayı sevmektedir.

Ardından 1962 yılında Gemi adını taşıyan bir lokal açar. Lokal, bir sahil kenarındaki duba üzerindedir. Ve işin içinde bir de ana-kız vardır. Bu ana-kız’la aralarında bir anlaşmazlık çıkınca işler karışır. Maceranın bu yanı zaten karışıktır.

Sonuç: “Sepeti koluna herkes yoluna...”

VİSKİ A GOGO: Yıl 1968

İşte şimdi geldik “bir yaşam”ın en renkli yılına...

Divan Otel’inden, Hilton’a giderken ana caddenin sağ şeridinde Otel K vardı. Ya da K Otel. Her neyse... Tek harfli bir isimden oluşan bu otel, yıllar önce Amerikalılara yiyecek içecek satışı yapan bir çeşit market’miş Kazankaya’nın deyişiyle. (Acaba Tuslac mı?).

Bu kiralanan mekân, 6 aylık geceli gündüzlü bir çalışma sonucu İstanbul Gece Hayatı’nın “en kral gece kulübü”ne dönüşür. Adı da o dönemin çılgınca yaşayan, macera arayan ünlü sanatçılarına ve de Batı hayranı elit tabakasına ne kadar da uygundur: Viski a Gogo...

Açılışı da müthiş olmuştu Viski a Gogo’nun...

Yağmurlu bir gece. Ve kulübe girmek için şemsiyelerinin altında sıra bekleyen “cici beyler, Barbie bebekler”...

O geceyi yaşayanlar bilir...

Gece kulübü yaşamında bir “devrim” yaratan Viski a Gogo’nun o kadar çok özellikleri vardır ki, anlatılmakla kolay kolay bitmez.

Öncelikle bir “ilkler kulübü”dür Viski a Gogo.

O görkemli açılış gecesi “basın dünyasının gizli imparatoru Erol Simavi”, Kazankaya’ya şöyle diyordu:

“Dünyayı dolaştım, ama böyle bir kulüp göremedim...”

Gerçekten Erol Simavi bunu söylüyorsa doğrudur.

İlk kez bir gece kulübüne, kişilere ait gümüş anahtarlarla giriliyordu. Onlara birer gümüş anahtar verilmişti. Erol-Haldun Simavi kardeşlere, Ömer İnönü’ye, Mete Has’a, Avni Meseretçioğlu’na ve bazı Musevi zenginlerine... Elbette bir dönem İstanbul sosyetesinin ünlü ailelerinden Tatari’lere, Sadıkoğulları’na, Kalkavan’lara, Nemlizade’lere, Çiftçiler’e de...

Anahtarla kapıyı açıp içeri girdiğinizde hemen karşınızda karelere bölünmüş ışıklı cam bir panoyla karşılaşıyordunuz. Her kare içinde kulübe üye olanların isimleri yazılıydı. Salona girmeden önce isminiz yazılı camın kutusundaki düğmeye basınca, sizin de ışığınız yanıyor ve kulübün bir köşesinde olduğunuz, daha sonra gelenler tarafından anlaşılıyordu. Eğer karşılaşmak istemediğiniz veya sevmediğiniz bir kişinin camlı panoda ismi yanıyorsa, salona girmekten vazgeçip geri dönebiliyordunuz.

Kazankaya “ne yaman adammış” desenize. Her şeyi inceden inceye öylesine hesaplamış ki... Gece yaşamındaki gizli düşmanlıkları, kimin kimi sevmediğini, hoşlanmadığını bilmemesi mümkün mü?..

Alçak sandalyeler, alçak masalar. Her masada akvaryum ve içinde rengarenk balıklar... Salon kolonları camla kaplı, aşağıdan

Hasan
Kazankaya'nın
taverna ilanı.

TAVERNA

Viski a Gogo

klöb gold finger

Yazlık yeri:
Fenerbahçe Dalıyan Tel:55 27 64

ışık veriliyor. Diskonun pisti bir rulet masası biçiminde büyütülmüş...

Viski a Gogo'nun iki ünlü müzik topluluğu var. Biri Durul Gence, diğeri Moğollar.

İçkiden sonra canınız sıcak çorba mı istiyor? Hangisi? İşkembe mi, paça mı? Masaları dolaşan sıcak çorba servisi emrinizde, hemen önünüzde...

Düşünün bir kez, ünlü Koç Ailesi, sahibi oldukları Divan Oteli'nde değil de Hasan Kazankaya'nın kulübünde davetlilerine "nikâh yemeği" vermeyi tercih ediyorlar. Evet Vehbi Koç'un kızı Suna Koç'la (Kıraç) hayatını birleştiren Koç Holding'in Yönetim Kurulu Başkanı İnan Kıraç muhteşem ziyafet gecesini burada düzenliyorlar.

Zaman zaman öyle ilginç ve öyle "Dolce Vita" gösterileri izliyoruz ki Viski a Gogo'da. Çerkez güzeli Leyla Sayar, rahibe kıyafetiyle; esmer dilber Seyyal Taner, ünlü Tarzan'ın sevgilisi Ceyn'in giysilerine bürünerek striptease yapıyorlar.

Tüm bu yenilik ve "tatlı hayat" gösterilerine karşılık, Viski a Gogo'nun tantanası bir yıl sürüyor yazık ki...

GOLDFINGER: Yıl 1969

Viski a Gogo'nun kapanışının ardından çok önemli ikinci bombasını patlatıyor Kazankaya. Şişli Kent Sineması'nın altında açtığı Goldfinger. Bir James Bond filminden ödünç alınan ismi de ünlü işadamı Mete Has'ın karısı koymuş.

Türkiye'de ilk kez, mini etekli Fransız, Alman ve İngiliz kızları garsonluk yapıyor Goldfinger'de. Ve hepsi de röntgenci ve erotoman müşteriler için özenle seçilmiş.

*Papyonlu
patron Hasan
Kazankaya
gece
klüplerinin
birinde
aşçılarıyla.*

O yılların siyah saçlı Nükhet Duru'su 50 lira yevmiye ile uvertür olarak bu lokalde sahneye çıkıyor. Ve yıllar önce yitirdiğimiz aktör Sami Tunç'un tavsiyesiyle de Gökben... Daha sonra "bayan bacak" adıyla ün yapan Serpil Örumcer, 200 lira yevmiye alıyor.

Salim Dünder, Selçuk Ural, Gönül Turgut, Hayati Kafe, Selda Aşkın, Erol Büyükburç, Celal İnce, Nilüfer Koçyiğit, Öztürk Serengil, Gönül Yazar, yabancılardan da Patrica Carli, Lili İvanhova, Dario Moreno Goldfinger'de sahneye çıkanlardan.

Kazankaya, Ajda Pekkan için "ilk kez bir gecede 17 şarkı okuyarak bu kulüpte vedet oldu" diyor.

CADDEBOSTAN GAZİNOSU'NDAN KULÜP HARLEM'E:

1970 ile 1975 yılları arası, her kapanan gece kulübünün ardından yenilerini açar Kazankaya.

Caddebostan Gazinosu, alaturka programları içeren halk tipi bir eğlence lokalidir. Birbiri ardına ünlü Türk Müziği sanatçıları sahneye çıkar. Behiye Aksoy, Müzeyyen Senar, Sevim Tuna... Ve o yıllarda sinemadan sahneye transfer modası doruklardadır. Göksel Arsoy, Sadri Alışık, Fatma Girik, Ekrem Bora ve Selda Alkor belli aralıklarla bu gazinoda da sahneye çıkarlar. Kazankaya, sinemadan yakın dostlarıdır, onu kırmazlar.

1972'de Osmanlı Restoran devreye girer. Bugünkü Maksim'in yerindedir. Yani Taksim Meydanı'nda. Bu lokal de iki yıl sonra el değiştirir. Gazinocular Kralı olarak ün yapan Fahrettin Aslan'a geçmiştir.

Yıl 1975

Kazankaya, bu kez yeni mekânını yine Caddebostan Cemil To-

Pakize Suda

puzlu Caddesi üzerinde kurar. Kulüp Harlem'dir adı. Aynı adı taşıyan kulübün kışlığı, Osmanbey'de Atalar Mağazası'nın karşısında hizmete devam etmektedir. Caddebostan'daki ise yazlığıdır. Ve Harlem Kulüp, eski Goldfinger'in bir devamıdır.

Geniş bir arazi üzerine yayılmış yazlık Harlem'in müzik topluluğu Onno Tunç Orkestrası'ndan oluşur. Pakize Suda (şimdi Habertürk Gazetesi'nin "mış mış"lı köşe yazarlarından) havlu bir mini etekle sahneye çıkarken, Seher Şeniz de bastonla dans gösterileri yapar. Emel Sayın, Harlem'in "vedet yıldız"ıdır.

HOROZLAR ÖTERKEN VE TAHTA SARAY: Yıl 1977 Kazankaya, Harlem'in kışlığının adını değiştirir. Yeni adı Horozlar Öterken'dir. Dekorlar yenilenir.

Bir yıl sonra Tahta Saray'ı açar. Divan Oteli'ne çıkarken, yokuşta toprağın altında hizmete giren ilginç dekorlu bir mekândır burası. Bir adı da "Fatih'in ahır"ıdır. Kısa bir süre içinde Tahta Saray "işadamları kulübü"ne dönüşür. Hüsamettin Cindoruk bu yer altı kulübün ünlü müşterilerinden biridir. Modacılar, holding patronları sık sık yaşı günleri düzenlerler. Lokalin piyanisti de İlham Gencer'dir...

Ve hayrettir ki Kazankaya, şeytanın bacağına kırıp, ilk kez 4 yıllık bir süreyle Tahta Saray'ı yaşatmayı başarır.

ALTIN ANAHTARLI GÜMÜŞ KAPI: Yıl 1981

Maslak'ta açtığı Gümüş Kapı, ikinci anahtarlı kulüptür.

Viski a Gogo'da olduğu gibi gümüş anahtarlarla içeri girilir. Bazı "çok özel müşteriler" in de altın anahtarları vardır. Bu çok özel müşteriler dönemin İstanbul Valisi Nevzat Ayaz, Hal-
dun Simavi, Kuaför Mehmet, Erdoğan Demirören (yıllar sonra Beyoğlu'nda-
ki tarihi Saray Sine-

*Hasan
Kazankaya,
ünlü işadamı
Erdoğan
Demirören'le
bir kokteyilde.*

ması'nı yıktıran ünlü iş adamı) Aydın Doğan mutlu azınlıklardandır.

Büyük "iş toplantıları"nın yanısıra Güneri Cıvaoğlu, Güneş Gazetesi'nin kuruluşuyla ilgili projeyi de Gümüş Kapı'da hazırlamış. Bazı yabancı elçilerin de rağbet ettiği lokal, 12 Eylül darbesinden sonra kapatılır. Nedeni AP hükümetinin burada düzenlediği gizli toplantılardır.

Kazankaya'ya göre ise işin asıl nedeni piyanist Ali Kayra'nın çalışma karnesi olmadığı için, dö-

Hasan Kazankaya'nın yeni açtığı klübün ilginç bir davetiyesi.

nemin İstanbul Polis Müdürü Şükrü Balcı tarafından kapatılmıştır.

Kimi zaman fularlı, kimi zaman papyonlu, elinden ve ağzından Havana purosunu düşmeyen "gece hayatının duayeni" son çırpınışlarını yaşar. Ama ne kadar yorulsa da yolundan dönmeyecektir. 1982'de Etiler girişinde gemici dekorlarıyla oluşturduğu Kayıkhanesi'ni, 1984'de Gümüş Kapı 2'yi devreye sokarsa da durum değişmez.

1985'de Kazankaya'nın "yüzer restoranlar devri" başlar. Yani artık restoranlarını eski gemiler üzerine taşır. Ancak devlete ait iskelelere yanaşıp indirme-bindirme yapmak, müşteri almak izne tabidir. Kazankaya, Ankara'da Ulaştırma Bakanlığı'ndan gerekli izni alır. Devlet iskelelerine yanaşmayı, indirmeyi-bindirmeyi içeren "palamar ücreti" ödeyerek çalışmalarını sürdürür.

Yüzer restoranından birine Bebek'te bir Rus gemisi çarpınca bir dönem daha kapanır. Ama Kazankaya, mahkeme kararıyla Ruslardan 90 bin dolar tazminat alır. Ve son olarak Taksim'deki eski Pamuk Eczanesi'nin altında yine ilginç dekorlu bir bar açarsa da, fazla yürütemez. Çünkü 1948'den bu yana, 49 yıllık süre içinde Kazankaya, hem bir "yorgun savaşçı"dır, hem de günümüzün koşulları değişmiştir. Artık İnternet Cafe'leri, Türkü Evleri'nin egemenliğinde yeni bir dönem yaşanıyor gece hayatımızda. Nerede o 60'lı ve 70'li yıllar şimdi?..

"Mazi kalbimizde bir yaradır..."

“Mühürdarzâde”lerden Sinemacı Turgut Demirağ

Turgut Demirağ kimdi ve nasıl bir kökenden geliyordu?..

1951-52 öğretim döneminde Nuri Demirağ Orta Okulu'nda okuyan tarihçi Necdet Sakaoğlu, 1930'lu yılların “en zengin ailelerinden” Demirağları şöyle anlatır:

“Cumhuriyet yönetiminin henüz küçük il merkezlerinde ve yüzlerce ilçede açamadığı orta okulu, adı gibi ışıklı Nuri Demirağ, 1937'de kendi memleketi olan Divriği'nde aç-

mış; pırıl pırıl sıralarla, İsviçre'den getirttiği laboratuvar malzemesiyle, rafları, dolapları dopdolu bir kütüphaneyle donatmış; Muhsin Ertuğrul'a bir tiyatro salonu düzenlettirmiş; kasabanın ilk ve tek beton yapısı olan saat kuleli okulun bahçesine spor sahaları, havuzlu park ve açık hava dersaneleri yaptırmış; Milli Eğitim Bakanlığı'nın başarılı öğretmenler atamasını sağlamış; çağdaş eğitime örnek olacak en mükemmel okul ortamını gerçekleştirmişti. Kardeşi Abdurrahman Naci Demirağ ise kendi adıyla anılan “Nacibey Suyu” şebekesini yaptırarak hemşehrilerini ark ve kuyu suyundan kurtarmış; müteahhitliğini Demirağların yaptığı Sivas-Erzincan Demiryolu sayesinde de unutulmuş kentimiz dünyaya merhaba demişti.”

*Turgut
Demirağ, eşi
Rüçhan
Çamay'la.*

İşte Turgut Demirağ (1921-1987) soyadlarını Atatürk'ün verdiği köklü bir aileden geliyor. Babası Abdurrahman Naci Demirağ, Atatürk döneminde demiryolu ihalelerini almış, müteahhit amca-

sı Nuri Demirağ ise uçak fabrikası sahibi ve Milli Kalkınma Partisi'nin kurucularından.

*Turgut
Demirağ'ın
babası
Abdurrahman
Naci Demirağ*

Cumhuriyet tarihinin ilklerine imza atan bu varlıklı ve saygın aileden gelen Turgut Demirağ, 1939 yılında ziraat mühendisliği için gittiği Amerika'dan babasına bir mektup yazar. Mühendislik yerine "sinema tahsili" yapmak için izin istemektedir. Baba Naci Demirağ hoşgörülü bir kimliğin sahibidir. 18 yaşında bir sinema tutkunu olan oğlunun bu isteğini geri çevirmez. Böylece Turgut Demirağ, California Üniversitesi'nin sinema bölümün-

de dört yıl kadar eğitim görür. Bu ara Amerikan Sineması'nın ünlü film stüdyolarından Paramount'la ilişki kurar. Yönetmen Leo McCarey'in "Going My Way" ve Cecile B. De Mille'in "The Story Of Doctor Wassel" (Kahraman Doktor) adlı filmlerinde asistan olarak çalışır. 1945 yılında Türkiye'ye döndüğünde ilk işi And Film şirketini kurmak olur. And Film şirketinin ismi de çok anlamlıdır. 1944 yılında yitirdiği babası (A)bdurrahman (N)aci (D)emirağ isminin baş harflerinden oluşmaktadır.

İLK FİLMİYLE GELEN ALTI ÖDÜL

Genç Demirağ, şirketini kurup yapımcılığa soyunduktan sonra, gönlündeki "ilk proje", Reşat Nuri Güntekin'in ünlü romanı "Çalıkuşu"dur. Ne var ki 26 yaşındaki genç yapımcı, bazı nedenlerle bu projeden vazgeçer. Ama aslında vazgeçemediği Reşat Nuri Güntekin'dir. Ve ünlü yazarın bir başka eseri olan "Bir Dağ Masalı"na karar kılınır sonuçta.

Demirağ şanslıdır. Her şeyden önce varlıklı bir ailenin oğludur. Parayla ilgili herhangi bir sorunu yoktur. 1947 yılında yapımcılığını üstlenip yönetmenliğini gerçekleştirdiği ilk filmi "Bir Dağ Masalı"nın bütçesi 75.000 TL'dir. O dönemin koşullarına göre iyi para harcanmıştır. Ve bu özelliği nedeniyle "Bir Dağ Masalı", Türk Sineması tarihine "ilk üstün yapım denemesi" olarak geçer. Ayrıca, Yerli Film Yapanlar Cemiyeti'nin 1948 yılında "Yerli Film Müsabakası" adıyla düzenlediği yarışmada altı ödül birden kazanır:

- * İkinci Derecede Muvaffak Olmuş Film: Bir Dağ Masalı
- * En Çok Muvaffak Olmuş Rejisör: Turgut Demirağ
- * Genç Erkek Artist: Kadri Eroğan

Turgut Demirağ'ın bir depoda bulunan "En İyi Senaryo" ödülü sertifikası.

* Genç Kadın Artist: Nevin Ay-
par
* Senaryo: Turgut Demirağ
* Hikâye: Reşat Nuri Güntekin

Türk sinema tarihinin "ilk ödül kazanan yönetmeni"ydi Demirağ. Tiyatro dışından bulup kamera karşısına çıkardığı Kadri Eroğan da bir mimardı. Ve ilk kez "Bir Dağ Masalı"nda başrol oynuyordu. Demirağ, "Hülya" ve "Kanlı Taşlar"dan sonra yönettiği dördüncü filmi "Fato-Ya İstiklâl Ya Ölüm"de yine mimar Kadri Eroğan'la çalışacaktır. Muzaffer Tema ve Sadri Alışık gibi ünlü oyuncuların da yer aldığı kalabalık kadrolu Kurtuluş Savaşı filmi "Fato", içerdiği konu nedeniyle farklı bir filmidir. Özellikle de köprü uçurma gibi hareketli sahnelerden oluşan film, sinema tarihçisi Giovanni Scognamillo'ya göre Demirağ'ın en başarılı filmidir.

Turgut Demirağ'ın "Yerli Film Yapanlar Cemiyeti"nden aldığı "En İyi Film" ödülü".

Amerika'da kaybolan, ilk Türk çizgi filmi denemesi "Evvel Zaman İçinde".

BUGÜNE DEK ÇÖZÜLMİYEN BİR "SIR"

Turgut Demirağ'ın sanat yaşamındaki unutamayacağı "en büyük acı", yapımcılığını üstlenip animatör Yüksel Ünsal ve ekibine hazırlattığı "Evvel Zaman İçinde" adlı çizgi filmin esrarengiz bir şekilde kaybolmasıydı. Nasreddin Hoca, Keloğlan ve Gülderen Sultan gibi halk masalı kahramanlarını içeren çizgi film, laboratuvar işlemleri için Amerika'daki uluslararası üne sahip MGM (Metro Goldwyn Mayer) stüdyolarına gönderilmişti. Ama film ortada yoktu.

"Evvel Zaman İçinde", MGM gibi teknik donanımlı bir stüdyoda teknik bir kazaya mı kurban gitmişti? Aradan yıllar geçmesine karşılık, bugüne dek olayın sırrı çözülmüş değil. Elimizde yalnızca "kayıp film"in siyah-beyaz çizgi fotoğraflarıyla renkli basılmış lobileri var. Hepsi o kadar...

Oysa 1951 yılının Eylül ayında çalışmalarına başlanıp 1952'de tamamlanan film, ortak bir emeğin ürünüydü. Örneğin, canlı resim tekniğinin Türk Sineması'nda yeterince bilinmediği bir dönemde 21 genç ressam, bu proje üzerinde çalışmıştı. Geceli gündüzlü çalışan ekibi yöneten, karikatürist-ressam Yüksel Ünsal, o yıllarda Teknik Üniversite'de öğrenciydi ve 23 yaşında dinamik bir gençti. Çizgi filmin temel konusu üzerinde çalışma yapan da yazar Tahir Olgaç'tı.

Ne var ki, tüm bu ekip çalışması, böyle talihsiz bir olay sonucu ziyan olmuştu. Eğer, böyle bir kazaya kurban gitmeseydi, "Evvel Zaman İçinde" Türk Sinema tarihinin "ilk uzun metrajlı Çizgi Film"i olacaktı.

*Turgut
Demirağ
kızı Melike
Demirağ ile.*

“ECNEBİPERESTLİK” TAKINTISI

1954 yılı, Demirağlar için ailevi açıdan önemli bir yıldır. “Mühürdarzade Nuri Bey” olarak tanınıp, sonradan Atatürk’ün emriyle Demirağ soyadını alan amcası Nuri Demirağ, 1954 seçimlerinde bağımsız olarak Sivas milletvekili seçiliyordu. Daha önceki yıllarda (1954) üç arkadaşıyla birlikte Milli Kalkınma Partisi’ni kuran iş adamı amca, bu kez TBMM’ye gitmesiyle iyice politikaya soyunuyor, Demirağ ailesi de siyasallaşma açısından ister istemez öne çıkmak zorunda kalıyordu.

Nuri Demirağ, öteden beri Türkçülük/Turancılık akımlarının güçlenmesini desteklese de 33 yaşındaki yeğeni Turgut Demirağ’a gelince, o böyle bir aktivitenin dışındaydı. O bir sinemacıydı her şeyden önce. Ama sinemacı Demirağ da genelde, sağ düşünceli bir milliyetçiydi. Ancak yönetmenliğini yaptığı filmlere bakıldığında bu eğilimi de tartışmaya açıktır. 1947’den 1974 yılına dek çektiği 17 film içinde “Fato” ile “Çanakkale Aslanları” Demirağ’ın görüşüne uygun, ulusal özellikler taşır.

Demirağ, Batının eskimiş kalıplarından vazgeçemez. 1964’te yönettiği “Aşk ve Kin” adlı filmin gazete ilanlarına, her ne kadar “Bu filmde ecnebi filmlerden kopya edilen bir tek sahneye rastlanmaz” diye yazdırsa da...

Sinema tarihçisi Nijat Özön’ün deyimiyle bir “ecnebiperest”ti Demirağ. Örneğin “Aşk ve Kin”in senaryosunu bir Amerikalıya yazdırmıştı; Mari Blanchard, Eva Palmer ve Ulla Darni gibi hiçbir özellik taşımayan yabancı uyruklu kadın oyuncular da Türk Sineması’na ithal ederek, onlardan medet ummuştu. Oysa Demirağ, dönemin en paralı yapımcılarının başında geliyordu. Ve özellikle

de kendi yönettiği filmlere sınırsız büyük paralar yatırmıştı.

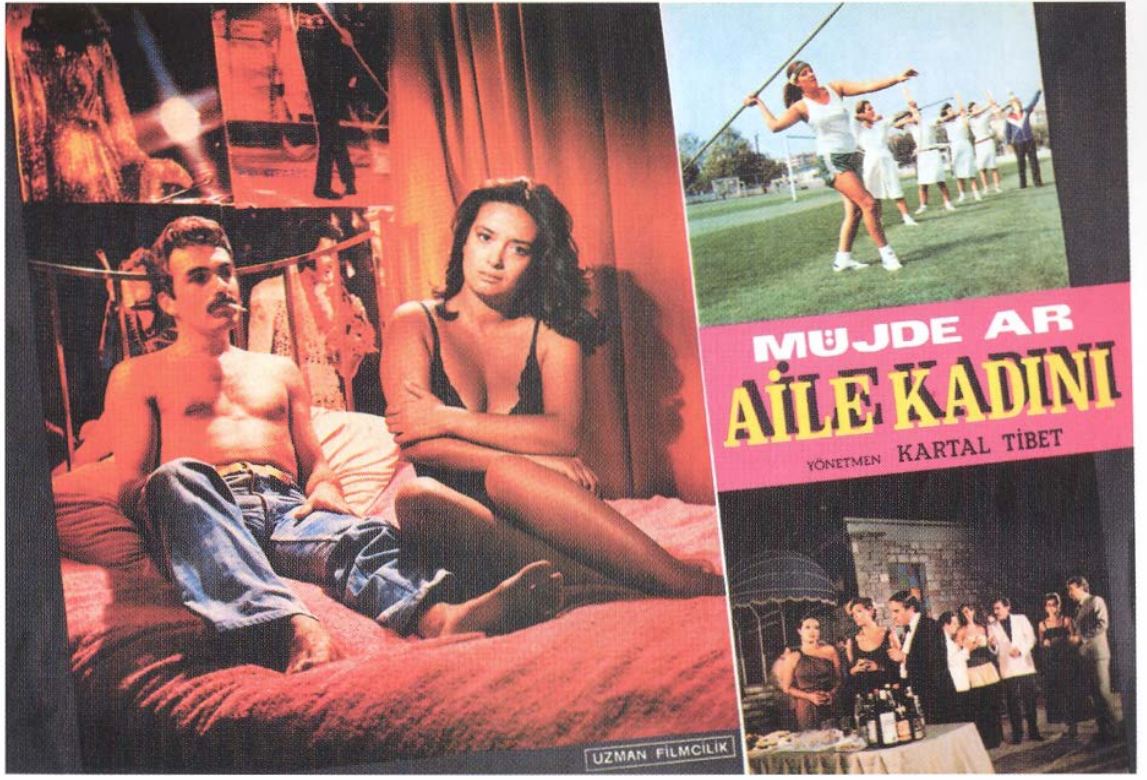
1965 yılında çekip, Çanakkale Zaferi'nin 50. yılına adanmış "Çanakkale Aslanları", o güne dek yapılmış en pahalı prodüksiyonuydu Türk Sineması'nın. Sinemacı deyimiyle "büyük bir üstün yapım denemesi"ydi. Elbette ki askeri birliklerin katkıları da o denli büyüktü. Gelibolu'nun Marmara Denizi'ne bakan sahil kesimindeki savaş sahneleri Türk Silahlı Kuvvetleri'nin yardımıyla çekilmişti. Bu sahnelere Gelibolu'daki 40 ve 46. alaylara mensup birliklerin yanı sıra 3.000 er katıldı. Tarihi Anafartalar Çıkarması'nı görüntüleyen sahneler ise, havadan ve askeri helikopterden üç kamerayla çekildi. Filmin yönetmeni Turgut Demirağ ve görüntü yönetmeni Gani Turanlı'ydı. Ama savaş sahnelerinin yönetmeni ise, albay rütbeli Nusret Eraslan'dı. Bir daha ele geçmesi mümkün olmayan bu çok yönlü ve çift yönetmenli fırsatın, Turgut Demirağ açısından gerektiği gibi değerlendirildiği elbette ki söylenemezdi.

FARELERİN DOLAŞTIĞI DEPODA BULUNAN BELGELER

1969 yılında çocuk yıldız Billur Kalkavan'la, Erol Taş'ın başrollerini paylaştığı "Ayrı Dünyalar"ın ardından iki yıl kadar sonra çektiği "Üç Kızgın Cengaver"le sinema yaşamının sonuna doğru yol alır Demirağ. Filmin başrollerinden birini, ünlü caz şarkıcısı Rüçhan Çamay'dan olma kızı Melike Demirağ oynamaktadır. (Filmin afişlerinde Melike Çamay'dır). Ve yine ünlü bir caz şarkıcısı olan Sevinç Tevs'den sonra ikincisi Rüçhan Çamay, Turgut Demirağ'ın... Ne var ki kızı Demirağ, bu sıradan filmle değil, daha sonraki yıllarda Yılmaz Güney'in "Arkadaş" (1974) ve Zeki Ökten'in "Sürü" (1978) adlı filmlerinde üstün oyunculuk yeteneklerini sergileyecektir. 1957'de ölen amcası Nuri Demirağ gibi aşırı milliyetçi duygular taşıyan sert mizaçlı baba Demirağ, önceleri kızının Yılmaz Güney gibi solcu bir sinemacının filminde oynamasına şiddetle karşı çıkar. Genç yaşlardaki kızının "solcu fikirlere alet edilmesi korkusu" içindedir. Bir süre sonra ise yumuşayıp gerekli izni verir.

Sıra, yine Rüçhan Çamay'dan olma oğlu Muhteşem Demirağ'a gelir. Kartal Tibet'in yönettiği "Aile Kadını" (1983) filminde Müjde Ar'la başrolü paylaşır. Mühürdarzadeler'in torunu Muhteşem Demirağ, Bodrum'da dedeleri gibi müteahhitlik yapar, ama sonuç acıdır. Melike'nin ağabeyi Muhteşem, bazı sorunları nedeniyle 2003'de yaşamını yitirir. Ve Turgut Demirağ'ın bir kızı daha vardır. Rüçhan Çamay'dan sonra evlendiği güzellik kraliçesi Afet Tuğbay'dan Nevbahar...

1974'te yönettiği ve sinema yaşamının en uyduruk filmi olan

*Turgut
Demirağ'ın
oğlu
Muhteşem
Demirağ'ın
oynadığı
"Aile Kadını"
filminin
lobisi.*

"Domatesler ve Silahlar"la "son nokta"yı koyar Demirağ. İyice yorulduğu görülür. 13 yıl film yapmaz. İyi ya da kötü, Türk Sineması'na hizmet etmiş, uzun süre Prodüktörler Cemiyeti'nin başkanlığını yapmış, babası ve amcası gibi ilklere imza atmış bir yapımcıya saygı duymak gerekir. Ama "acı" olan, tedavi için gittiği Los Angeles'da yaşama veda ettiğinde (1987) onur belgelerinin, kazandığı ödüllerin farelerin dolaştığı bir depoda bulunması değil mi?

Gerçekten de söz konusu belgeleri bir deponun çöp yığınları arasında bulmuştum. Ve eşi müzisyen Şanar Yurtatapan'la yurt dışı turnesine çıkan Melike Demirağ bir daha dönümayıp, Almanya'da 11 yıl 12 Eylül cuntasına karşı mücadele etmesi yüzünden babasının bu belgelerine sahip çıkamamıştı yazık ki...

Kaynakça:

- * Necdet Sakaoğlu, Büyük Kalpli Vatandaş: Nuri Demirağ, Popüler Tarih, Temmuz 2000
- * Erman Şener, Festivaller 1971
- * Yıldız Dergisi, s: 18, 28 Nisan 1951
- * Agâh Özgüç, Türk Film Yönetmenleri Sözlüğü, Agora yay., 2003

O Şimdi Amerika'da bir Trilyoner:
Özel Türkbaş

1960'lı yıllarda sahnede ve sinemada "kardeşler modası" vardı. Coşkun Kardeşler (Münevver-Mukaddes), Şen Kardeşler (Ferihan-İlhan), Erdem Kardeşler (Yıldız-Vasfiye) ve Karaböcek Kardeşler (Neşe-Gülten) gibi... Özellikle de sahneye halk türkücülerini olarak birlikte sahneye çıkan bu "kardeşler modası"nın ünlü ikilisi Coşkun Kardeşler'le, Karaböcek'lerdi o yıllarda. Yeşilçam'da Mehdi ve Osman'dan oluşan Zıt Kardeşler. Sunay ve Nuray da Türk Sineması'nın Uslu Kardeşler'iydi, ama sahnede bir çalışma birlikteliği oluşturamadığından o anlamda bir ikili değillerdi...

Özel
Türkbaş,
kardeşi
Tancan'la
Radyo Alemi
dergisinin
kapağında.

Coşkun Kardeşler'den kısaltılmış ismiyle Mine, Karaböcekler'den Neşe ile Gülden birbiri ardına sinemada şans deneseler de esas meslekleriyle öne çıkacaklardı. Sinema, popülist ağırlıklı kullanım ve tanıtım açısından en etkin bir "vitrin"di. Ve sonuçta bildik bir deyimle "her horoz kendi çöplüğünde ötecek"ti.

İşte Özel Türkbaş da o yıllarda "özel Kardeşler" adıyla sahneye çıkan sanatçılardan. Tabii kız kardeşi Tancan'la birlikte... 1940 doğumlu ve gerçek adıyla Özel Okumuş, sahne tozunu çok küçük yaşlarda yutmuş. Çocuk oyuncu olarak Ankara Devlet Tiyatrosu sahnesine çıkarak. Ardından kız kardeşi Tancan'la bir ikili oluşturup, bu kez türkücülüğe başlamışlar. Ve o yıllarda manşetlere çıkan adları da Özel Kardeşler. Milli kıyafetlerle, milli oyunlar eşliğinde sahneye çıkıyorlardı.

Yıllarca süren bu sahne birlikteliği onları gençlik yıllarında sinemayla tanışmalarını sağlayacaktır. Yine Özel Kardeşler olarak, Yeşilçam'ın ünlü Cilalı İbo'su Feridun Karakaya'nın oynadığı bir filmde yine birlikte türkü okuyarak. Ama hangi filmde, hatırlıyamıyorlar ki...

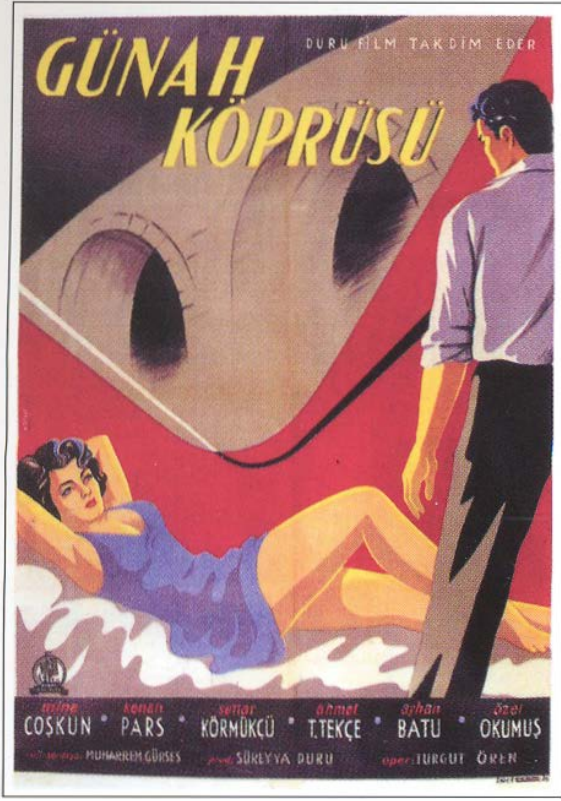
Bir bilgi aktarımına göre Özel Türkbaş, Hüseyin Peyda'nın oynadığı "Mezarımı Taştan Oyun" filmiyle oyunculuğa başlamış, ama hangisiyle?.. Peyda'nın aynı ismi taşıyan iki filmi var. İlki 1951'de, ikincisi 1969'da. İkincisinde olması biraz zor. Çünkü o yıllarda Amerika'da yaşıyor. 1951'de ise 11 yaşındadır. Söz konusu bilgiler oldukça karışık...

ÖNCE ÖZEL OKUMUŞ, SONRA TÜRKBAŞ

Aslında belgeli olarak oynadığı ilk, ya da "ilk film"lerinden biri "Günah Köprüsü". 1956'da oynadığı filmde Mine Coşkun, Kenan Pars, Ahmet Tarık Tekçe ve Ayhan Batu'dan sonraki beşinci isim. Ve filmin afişindeki adı da Özel Okumuş.

Kaldı ki "Günah Köprüsü"nü çok özel bir yeri var Özel'in yaşamında. Birlikte oynadığı Ayhan Batu da, Neriman Köksal gibi sokakta keşfedilen bir yeni oyuncu. Ve Özel Okumuş'un bu film aracılığıyla tanıştığı Ayhan Batu, Galatasaray Lisesi mezunu bir

genç. 1955'de "İstirap Şarkısı" adlı filmde başrolü Muhterem Nur'la paylaşmış. Bundan sonraki sözü, Özel'e bırakalım. Bakın ne diyor?..

"Birlikte oynadığımız filmin ilk sahnesiydi. Bu bir öpüşme sahnesiydi. Ve filmde seviştik gerçekten. Film bittikten hemen sonra evlendik..."

Bundan böyle Özel'in soyadı Türkbaş'tır artık. Ayhan Batu'nun da soyadı Türkbaş'tır çünkü... Batu soyadını, Galatasaray Lisesi dönem arkadaşlarından, sonra yönetmen olan Orhan Dülmen takmıştır.

Özel Türkbaş'ın (Okumuş) ilk filmi "Günah Köprüsü" filminin afişi.

RÜYALAR ÜLKESİ AMERİKA

Fanatik hayranları Özel Türkbaş'ı dansöz olarak tanırlar. Dansözlüğe 1961 yılında Taksim Meydanı'ndaki ünlü Kristal Gazinosu'nda (o ünlü gazino yıllar önce yıkıldı) başlamıştı. Sonra da "ver elini Amerika." Yaşamını birden değiştiren bu Amerika yolculuğunun tasarlayıcısı kız kardeşi Tancan'dı. Bir yabancıyla evlenen Tancan, Amerika'da yaşamaktadır.

"Abla vakit geçirmeden atla gel. Şöhret de, para da Amerika'da. Kendini oralarda boşuna harcama. Hemen gel..." der.

Özel Türkbaş durur mu?.. Bu fırsatı değerlendirmek zorunda-

Özel Türkbaş, eşi Ayhan Batu ile.

*Özel Türkbaş, Agâh Özgüç'le bir röportaj sırasında.
Özel Türkbaş, Amerika'da bir TV şovuna hazırlanırken.*

*Özel
Türkbaş'ın
seksi bir
pozu.*

dır. Amerika gibi rüyalar ülkesinde kafasını kullanan her dansöz, kısa yoldan para ve şöhret sahibi olmuştur. Türk Lokumu (Turkish Delight) olarak tanımlanan Nejla Ateş gibi. Çok büyük şöhret olmasalar da Nilüfer Aydan-Yılmaz Duru çifti, ikili danslarıyla, kaşıklı oyun havalarıyla tanınmışlardır. New York'un gece kulüplerinin birinde dans eden Afet Sevilay da...

Tancan'ın çağrısı üzerine eşi Ayhan'la soluğu Amerika'da alan Özel Türkbaş, hafif balık etli düzgün bir vücudu olmasına karşın içi rahat değildir. Estetik operasyonlarla kendini sıkı bir tamirattan geçirecektir. Küçük göğüslerini yakışır bir düzeyde büyütür, burnunu yaptırır. Yenilenmiş vücudu ve yeni yüzüyle kendini ortaya atar.

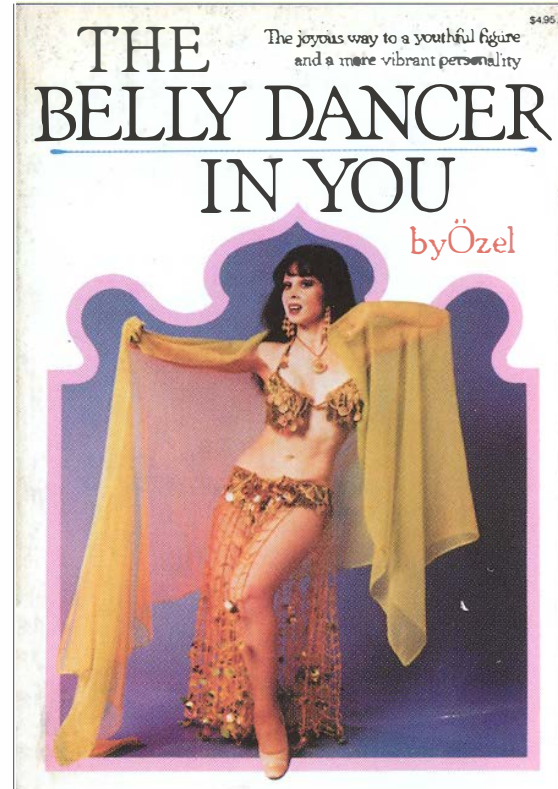
Amerika macerası büyük paralar kazandırmıştı Türkbaş'a. Amerikan vatandaşlığına geçince de restoran çalıştırmaya başladı. Bir yandan dans ediyor ve Amerikalı petrol krallarının eşlerine dans dersleri veriyordu. Ayrıca dans dersleriyle ilgili bir kitapla, geleneksel Türk yemeklerini, Türk mutfagını tanıtan "The Turkish Cookbook" adıyla da ikinci bir kitap daha bastırdı.

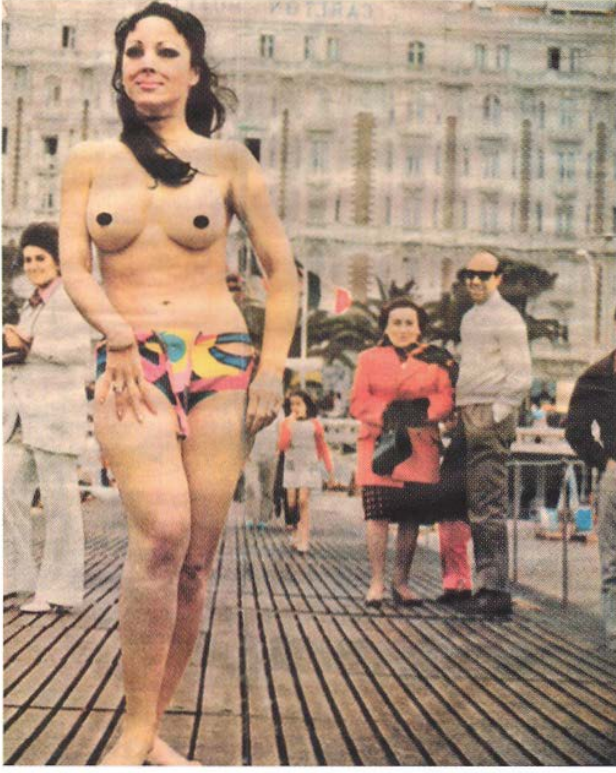

CANNES'DA BİR SKANDAL YILDIZI...

Artık, bir dönemlerin şekerciler kralı Hacı Bekirzade Ali Muhittin efendinin değil, Amerikalı "tatlı hayat zenginleri"nin hayranlık duydukları "Türk Lokumu"ydü Özel Türkbaş. Ve oriental dans yaşamının en parlak yıllarını Amerika'da yaşayan Türkbaş'ın bir de Fransa macerası var ki, gerçekten ilginç. Evet, dünyanın her ülkesinden koşarak gelip, bir an önce şöhret olmak isteyen yıldız adaylarının birbirleriyle çıplak pozlar verdikleri Cannes Film Festivali'nden söz ediyoruz.

*Özel
Türkbaş'ın
Amerika'da
yayınlanan
dans
dersleriyle
ilgili yayını.*

Yıllar Önce nasıl olmuşsa, Özel Türkbaş'ın da festival zamanı, Cannes'a düşmüş yolu... Skandal peşinde koşan foto muhabirlerinin, paparazzilerin kuşattığı Cannes sahillerinde, festival sarayı önünde, magazinci deyimiyle Özel, süt-yenini birden "fora" etmiş. Flaşlar birbiri ardına patlamış "kim bu çıplak?." diye birbirlerine sorarak. Altında bikinisini, üstü çıplak, yuvarlak diri göğüsleriyle Türkiye'den Özel Türkbaş...

*Özel Türkbaş,
Cannes Film
Festivali'nde
böyle
soyundu.*

Yazık ki günümüzde artık "yıldız dansöz"ler yetişmiyor. Nerede o fırtına gibi esen dans sanatının "1960'lı yıllar"ı?... Özcan Tekgül'le, Zennube'yle, Aysel Tanju'yla, Hülya Babuş'la, Ayşe Nana'yla, Sedef Türkay'la, Seher Şeniz'le, Prenses Banu'yla, en eskilerinden Emine Adalet'le (Pee) ve Nergis Mogol'la... İşte Özel Türkbaş da o yitik kuşağın "son yıldız"larından biri değil mi?...

Özlem gidermek için sık sık ülkesine gelen Türkbaş, 1966 yılında bir firmanın kolonya reklamı için mankenlik de yapmıştı. Ve bir adı da "kolonya güzeli"ne çıkan Türkbaş, 1960'lı yılların başından beri Amerika'da Lido Beach'de avukatlık yapan kızı Deniz ve Oğlu Halil ile yaşıyor. Dansöz, dans öğretmeni, kitap yazarı, lokantacı ve trilyoner bir "iş kadını" olarak.

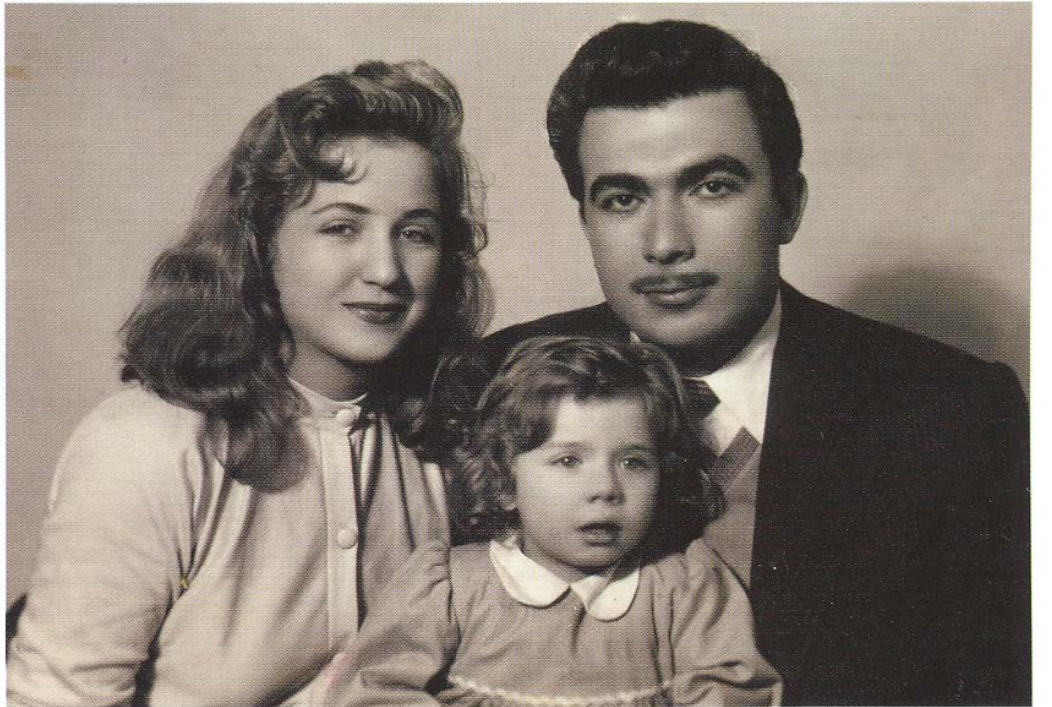
*Özel Türkbaş,
ünlü dansöz
Prenses
Banu'yla.*

*Annesinin katlarını Satıp, Film Yaptı
Sonra da Battı
Müfit İlkiz*

Müfit İlkiz, gençlik yıllarında iri kıyım, yakışıklı, artist gibi bir delikanlıydı... Yeşilçam'a girmeden önce Unkapanı'nda demir tüccarlığı yapardı. Çimento ve demir karaborsası'nın yaşandığı yıllarda. Ve bu tür inşaat malzemeleri o yıllarda (1958-1959) tevziye tabi olup karneyle veriliyordu.

Şimdiki İMÇ, yani plakçıların bulunduğu İstanbul Manifaturacılar Çarşısı, o yıllarda yoktu. Unkapanı; demirci, kumcu, kiremitçi, çimentocu gibi inşaat malzemesi tüccarlarının merkezi olmuştu. Sonradan film yapımcısı olan Faruk Gerçek, Aziz Sarıkaya, yönetmen Cavit Yörüklü, yönetmen Melih Gülgen, sinemanın sevimli ikizleri Semih ve Serdal Selvidal kardeşler, Müfit İlkiz bu semtin çocuklarıydılar...

Unkapanı'nda çimento bayiliği yapan Aziz Sarıkaya, 1964 yılında Yeşilçam Sokağı'na gelip Suna Film (eşinin adı) adıyla bir şirket kurmuş ve hemen ardından yakın dostu Müfit İlkiz de Beyoğlu Bayram Sokağı'nda bir yazıhane tutmuştu. Sinema dünyasındaki ilk işi prodüksiyon amirliği idi İlkiz'in. Ama gözü daha yükseklerdeydi. O da Aziz Sarıkaya gibi prodüktörlük yapacaktı. Elinde birkaç kuruşu vardı. Yetmese de annesi Şaziye

*Müfit İlkiz,
ve Nilgün
Esen kızları
Sibel'le.*

Hanım, kapı gibi arkasındaydı. İstanbul'un birçok semtinde katları vardı... Rumelihisarı, Nişantaşı ve Maçka'da...

*Müfit İlkiz,
Emel Özden
anne Şaziye
ve Arzu Okay
film çekimi
için gittikleri
Venedik-
İtalya'da...*

İLK KARISI NİLGÜN ESEN

Müfit İlkiz, Sibel Film adıyla şirket kurduğu yıllarda Nilgün Esen'le evliydi. Sinema oyuncusu Nilgün Esen'den Sibel adlı bir kızı vardı. Kurduğu bu şirkete kızının adını vermişti... Ama boşandıktan sonra yıllarca kızını görmeyecek, unutacaktı... Bu kopukluk, baba-kız'ı birbirlerine yabancılaştıracaktı.

Birbiri ardına Filiz Akın, Cüneyt Arkın, Kartal Tibet gibi dönemin en ünlü şöhretleriyle filmler yapan İlkiz, sonraları birkaç kez batmıştı. İlkiz, her batışından bir süre sonra diriliyor, kendisine Ertem Göreç gibi ünlü yönetmenler, Turan Kalkavan gibi paralı ortaklar bularak, tekrar kolları sıvıyordu.

Müfit İlkiz garip bir kişiydi. İlginç bir zekâya sahip bir beyin mi, yoksa tüm yaşamını şanslı bazı rastlantılar üzerine kuran bir scrüvenci mi olduğu kesin belli değildi. Ancak Yeşilçam'daki her girişiminde işe iyi başlayıp, buna karşılık bir türlü sonunu başladığı gibi getiremediği düşünülürse, İlkiz için durum oldukça karışıktı. Hele o vazgeçemediği at yarışları ve kumar tutkusu nedeniyle çoğu kez zor durumlarda kalıyordu. Ama yine de "borç-harç" içinde yüzse de "cebi delik" bir yapımcının bu "kurtlar sofrası" Yeşilçam'da elli küsur filmin sahibi olması kolay değildi.

Bata çıka çok inişli çıkışlı bir yaşam süren İlkiz'in son çaresi

*Müfit İlkiz, annesi Şaziye Hanım'ın katlarıydı. Sıra onlara gelmişti. Annesinin
Turan katlarını, dairelerini birer ikişer satıp film yapmaya kararlıydı.
Kalkavan, Her satılan katın ayrı bir macerası vardı. Yaşamının son günlerine
Selen Büke kadar Şaziye Hanım, oğlunun film yapmasına sürekli karşı çıkıp
ve Emel başka işler yapmasını önermiş, ne var ki dinletememişti...
Özden'le bir Müfit İlkiz'in bugüne dek başından dört kez nikah geçti. İki
gece kez ilk karısı Nilgün Esen'le evlenip boşandı. İlkiz'in sonu
klubünde. gelmeyen çapkınlıkları yüzünden ayrılmak zorunda kalan Esen,
Ortaköy'deki sosyete ve sanatçıların uğrak yeri Ziya Bar'ın
sahibiyle evlenmişti.*

İlkiz, yaşamı ve macerayı seven bir kişiydi... Parasız pulsuz dönemlerinde bile altında iyi kötü bir araba bulunurdu. Bu tantanalı ve bol kadınlı yaşamın faturasını çok ağır bir şekilde ödediği zamanlar olmuş ama uçarılığını inatla sürdürmüştü. Bol kadınlı, kumar ve at yarışlarıyla birlikte sürdürdüğü hızlı yaşama para mı dayanırdı?..

İlkiz'in çapkınlık maceraları ise demir tüccarlığı yaptığı dönemlerde başlıyordu. Genç yapımcı çapkındı, ama tüm uyanık ve bir kurt gibi görünen yapısının altında gizli bir duygusallık vardı.

Annesinin bakımı için tutulan Sema ile dördüncü evliliğini gerçekleştiren İlkiz, mutludur. Ne var ki, Annesi Şaziye Hanım'ın ölümünden sonra elde kalan son katı da satıp film yapan İlkiz,

artık yorgun ve yalnızdır. Oysa 1975’de 46 yaşındadır ve daha gençtir. Ama koca göbeğiyle kendini bırakmıştır. Gümrük ve Tekel Bakanı Tuncay Mataracı’nın iş adamı eniştesi Turan Kalkavan ortaklığıyla “yorgun dönemi”nin son filmlerinden birini gerçekleştirir. Filiz Akın’ın oynadığı ve bir TV dizisinin yerli uyarlaması “Tatlı Cadının Maceraları” adlı filmle...

“Ölüme Kadar” filminde Nilgün Esen, Filtz Akın, Gürel Ünlüsoy, Gülsüm Kamu ve Memdub Alpar.

BİRLİK FİLM TAKDİM EDEN

FİLİZ AKIN
UĞUR SAY TULAY TAŞBEN
RENKLİ

Reji **ERTEM GÖREÇ**
Müzik **ŞAT YAPIM**

BİRLİK
FİLM A. M. FİLTİZ AKIN

TATLI CADININ
maceraları

Prodüksiyon **TURAN KALKAVAN - MÜFİT İLKİZ**

TURGUT BORALI
AYLA MUSABALLI
MÜMTAZ ENER

ve **RUKIYE GÖREÇ**

Senaryo **HALİT AYSAN**

CEVAT KURTULUŞ
YAVUZ ŞEKER
ABDULLAH EDEN

Kamera **ORHAN KAPKI**

*Müfit İlkiz,
yeni
evlendiği
eşi ve
dostlarıyla
bir gece
klübünde.*

Bir film yapımcısının “acı son”udur bu. Müfit İlkiz yıllar sonra Yeşilçam’ı terkedip Erdemli (Mersin) ilçesine yerleşecektir. Yalnızdır, küskündür, tüm dostlarının, sevdiği kadınların uzağındadır.

SAKIN ÖLMİYİN HA!..

Bundan sonrasını, yani bir yaşamın son günlerini İçel ili Erdemli ilçesi Kızkalesi Belediye Başkanlığı’nın resmi yazısından öğreniyoruz. Özel Kalem Müdürü Murat Özyaran, 20,11,1996 tarihli yazısında şöyle diyordu:

“Kasabanızda 6 yıldır yaşamış bulunan ve 31.08.1996 tarihinde kalp krizi neticesinde aramızdan ayrılan değerli Müfit İlkiz beyin son günlerine ait birkaç bilgi vermek isterim.

Sayın Ali Müfit İlkiz Bey, hemen hemen son 6 yılını kasabamızda geçirmiş, kasaba halkı ile iç içe olmuştur. Zaman zaman çektiği filmlerden, zaman zaman da çektiği sıkıntılardan, aşklarından bahsetmiş, geçmişini yad etmiştir. Ne yazık ki son günlerde sağlık problemleri oldukça artmış, sosyal çevreden kopmaya başlamıştır. Her zaman üzüntü ile bahsettiği bir olay vardı ki bundan bahsetmeden geçemeyeceğim. Sanat ve film çevresinden aranmamak onun en büyük üzüntüsünü oluşturuyordu. Bunu da kırılgan bir şekilde her zaman söylüyordu.

Rahmetle anacağımız sayın Ali Müfit İlkiz bey kasabamızda bulunan Paşa Türbesi’ne 31.08.1996 tarihinde belediyemizce defnedilmiştir.”

*Müfit İlkiz’in
prodüktörlük
yaptığı son
film
“Tatlı
Cadı’nın
Maceraları”
(yanda)*

86/432

T.C
İÇEL İLİ
ERDEMLİ İLÇESİ
KIZKALESİ BELEDİYE BAŞKANLIĞI

KONU :Ali Müfit İLKİZ

20.11.1996

FİYAP YÖNETİM KURULU BAŞKANLIĞI NA

İSTANBUL

Kasabamızda 6 yıldır yaşamış bulunan ve 31.08.1996 tarihinde kalp krizi neticesinde aramızdan ayrılan değerli Müfik İLKİZ beyin son günlerine ait birkaç bilgi vermek isterim.

Sayın Ali Müfit İLKİZ Bey hemen hemen son 6 yılını kasabamızda geçirmiş, kasaba halkı ile içiçe olmuştur. Zaman zaman çektiği filmlerden zaman zamanda çektiği sıkıntılarından, aşklarından bahsetmiş, geçmişini yad etmiştir. Ne yazık ki son günlerde sağlık problemleri oldukça artmış, sosyal çevreden kopmaya başlamıştır.

Her zaman üzüntü ile bahsettiği bir olay vardı ki bundan bahsetmeden geçemeyeceğim. Sanat ve film çevresinden aranmamak onun en büyük üzüntüsünü oluşturunuyordu. Bunu da kırılgan bir şekilde her zaman söylüyordu.

Rahmetle anacağımız Sayın Ali Müfit İLKİZ bey kasabamızda bulunan Paşa Türbesine 31.08.1996 tarihinde Belediyemizce defnedilmiştir. Bilgilerinize sunar, çalışmalarınızda başarılar dilerim.

MURAT ÖZYARAN
ÖZEL KALEM MÜD.

Müfit İlkiz'in ölümünden sonra Kızkalesi Belediye Başkanlığı (Erdemli-Mersin) özel kalem müdürünün Yönetmenler Derneği'ne gönderdiği ilginç mektup.

Sağlıksız geçen son günlerinde, birçokları gibi aranılmayan İlkiz'i, ölümünden sonra hatırlayanlar çıkabilir. Dostlarının yolları, Kızkalesi'ndeki Paşa Türbesi'ne düşerse eğer...

Sakın ölmeyin ha!..

Meraklısına notlar:

Müfit İlkiz 1996'da, eşi Nilgün Esen ise 2011'de yaşamını yitirdi.

“Canavar”lar Yaratan Bir “Kurban”

Mahmut Tezcan

İrlandalı yazar Bernard Shaw’un “Bir Kadın Yarattım-Pygmalion” adlı ünlü oyununu hatırlarsınız. Defalarca beyazperdeye uyarlanan bu ünlü eseri, sinemalarda da izlemiştinizdir. Konu gerçek yaşamda olduğu gibi, bir “cellat”la “kurban”ın öyküsüdür. Adamın biri sokakta gördüğü fakir bir kızı alıp yetiştirir. Kadın büyük bir şöhret olur ve sonunda yaratılan, yaratana bir Frenkenştayn gibi yer...

İşte Mahmut Tezcan da gerçek yaşamdaki bu “ikili”den biridir. Ve yaşadıkları “Pygmalion”daki kadar ilginçtir. Çünkü, Mahmut Tezcan her zaman, önce “cellat”ı oynar, sonra da “kurban” olur. Bu Tezcan’ın değişmeyen yazgısıdır. İşte bu “yazgı”nın öyküsü:

Mahmut Tezcan, 12 yaşında, dönemin ünlü türkücülerinden Malatyalı Fahri’ye aşıktır. Tezcan da Malatyalıdır. Onun için ağlar ve adeta onunla yaşar. “Kerem ile Aslı” adlı filmde Müzeyyen Senar’la başrolü paylaşan türkücü Malatyalı Fahri’nin etkileriyle. Küçük Tezcan’ın da amacı artist olmaktır. Ama çirkin bir çocuktur. Gür saçlarıyla kaplanan daracık bir alnı, karga gagası gibi burnu vardır.

Malatyalı delikanlı, artist olma sevdasıyla evini barkını terkedip İstanbul’a gelir. Ama kimse iş vermez. Kısa bir süre Londra Pavyon’da garsonluk yapar. Sonunda Atlas Film Stüdyosu’na sinemamızın emektar dekoratörlerinden Sohban Koloğlu’nun yanına “çırak” girer. Bu

*Mahmut
Tezcan,
Nazan
Şoray’la.*

stüdyoda çalışırken “Fatih Sultan Mehmet” gibi tarihsel filmlerde figüranlık da yapar. Bir türlü büyük roller kapamaz. Çünkü şans vermezler...

“Git babam, işin mi yok... Bu suratla senden çımacı bile olmaz” derler...

ADNAN PEKAK'TAN ORHAN GENCEBAY'A

Herkesin horladığı, kapı gösterdiği Malatyalı Mahmut, dar alnını genişletip açtırmak için berberlere mi gitmez. Bol saçlı alnını usturaya mı vurdurmaz. Sonuç gene kocaman bir sıfırdır. Köşeli yüzlü adamın kaderi değişmez. Çaresizdir. Ve bu kez şansını şarkıcı organizatörlüğü yaparak deneyecektir.

Bu yeni işine başladığı günlerde yolu Anadolu'ya düşünce, kendini aklının ucundan bile geçirmediği, yeni bir mesleğin içinde bulur. O yıllardaki Sabah Gazetesi'nin Diyarbakır Haberler Merkezi Müdürüdür. Bu işte fazla tutunamayınca, istifasını verip İstanbul'a döner.

Bir süre sonra Yeşilçam'ın arka sokaklarında bir “artist bürosu” açar. Artık ofisli, tescilli, profesyonel bir organizatördür. “Artist ajanı” olur, ama artist olamaz...

İlk olarak Adnan Pekak'ı lanse eder. Ahmet Sezgin'e, Nuri Sengüzel'e saz çalan, bestekâr Abdullah Nail Bayşu'nun evinde yatıp kalkan Malatyalı Mahmut, Orhan Gencebay'la tanışır.

Tezcan, kendi adına Moda Plak şirketini kurduktan sonra sınıf atlayarak, müzik piyasasına tam gaz girecektir. Orhan Gence-

bay'a ilk plağını yapar. “Başa gelen çekilirmiş, çekemem bilemem” adlı parçayla. Nazan Şoray'a da plak okutur. Pavyondan çıkarıp solist yaptığı sanatçılardan biri de Sevim Tuna'dır Tezcan'ın.

Ne acıdır ki, koltuk çıkıp plak okuttuğu, yardımlarını esirgemediği, müzik piyasasına getirdiği birçok sanatçı şöhret olduktan sonra karşılaştıklarında yollarını değiştirmişler, selam vermekten bile kaçınmışlardır. Demek ki “her şey köprüyü geçinceye kadar” dı.

“Beyoğlu'ndaki şirketinin ağzı dili olsa da konuşabilse.

Mahmut Tezcan'ın yarattığı ünlü ses sanatçılarından Yıldız Tezcan

Mahmut Tezcan, ilk eşi Yıldız Tezcan'la.

“Bir gün çok genç bir hanım gelmişti şirketime. Plak doldurup, sahneye çıkmak istiyordu. Ama sesi yoktu. Okumasını da bilmiyordu. Ve zorla okuttuğum şarkının sözlerini, montaj masasında birbirine yapıştırarak, ona ilk plağını yapmıştım. Kim mi, o gün sümüklü bir kızdı, bugün assolist. Yine de afetin...”

Mahmut Tezcan'ın Yıldız Tezcan'la tanışması yaşam çizgisini değiştirir. Tanışmalarından önce Deniz takma adıyla Beyoğlu Saz'da çalışan sahipsiz bir şarkıcıydı Yıldız. Babası da Yeşilçam'da film işlerinde çalışan Cemal Gonca. Tezcan 1962'de Yıldız'la evlendikten sonra, çeşitli reklam oyunlarına girer. Bir sabah İstanbul'un bütün duvarları Yıldız Tezcan'ın garip afişleriyle süslenmiştir. Bu afişte Yıldız Tezcan'ın kafasına kuş kafesi yerleştirilmiş hissini veren kabarık saçlarıdır.

O yıllar Gar ve Çakıl gazinolarının sahibi olan Hasan Şeremet'e, sonra da “gazinocular kralı” olarak ün yapan Fahrettin Aslan'a götürür Yıldız'ı... Tezcan'ın bundan sonraki tüm amacı sevgili eşini şöhret yapmaktır. Ama her iki gaziocu da Mahmut Tezcan'la alay ederler:

“Allah iyiliğini versin Mahmut... Nereden buldun bu futbol topu gibi kadını. Bir karış boyu var... Yahu bununla bir gol bile atmazsın...”

Ama bizim Malatyalı inadından vazgeçmez. Bir kez daha damarı tutmuştur.. Kararı kesindir. Ve uzun bir uğraş sonunda ilgi çekici reklam oyunları ile “canavar”ını yaratır. Artık Yıldız Tezcan bir assolisttir. Önce plaklarıyla sonra da gazino sahnelerinde bir Yıldız Tezcan doğmuştur. Tüm gazino patronlarına inat, büyük bir zaferle sonuçlanır. Kaldı ki Mahmut Tezcan bu arada sinemanın gücünü de es geçmez.. Eşinin plak ve gazino çalışmalarına reklam açısından asıl büyük katkıyı sağlayacak olan sinema oyunculuğudur. Mahmut Tezcan, en kısa yoldan amacına ulaşmak için

film şirketlerinin kapılarını aşındırır. Gerekirse eşi oyunculuk parası almayacaktır. Ve Yıldız Tezcan 1964'de "Gönül Kuşu" adını taşıyan ilk filmini Yılmaz Güney'le çevirir.

"Kırık Saz", "Sevda Çiçeğim", "Mühür Gözlüm" ve "Şark Yıldızı" gibi filmlerle 1966 ve 1967'de en parlak yıllarını yaşar. Ancak sıradanlığı aşamayan bu tür filmlerde bir şarkıcı olmanın dışında elbette ki oyuncululuğundan söz edilemez.

Ne var ki, yaratılan canavar büyüdükçe, güçlendikçe denge bozulur. Şöyle ki, biri sınıf atlarken, diğerinin içten-içe gelişen kıskançlık duygusuna teslim olması kaçınılmazdır. Ve sinema dünyasında da kural böyledir. Şöhretli çiftler arasındaki denge bozucu "iniş" ve "çıkış"lar birlikteliğin acımasız düşmanıdır çoğu kez.

Ve bir gün Yıldız Tezcan avucundan uçuverir. Gönül ağrıları tutar, sancılanır. Ama bu işin dönüşü yoktur. Çünkü ünlü assolistin nikahı kendisinde, vücudu ise, bir başkasının kollarındadır. Bu erkek film yapımcısı Faruk Gerçek'tir. Unkapanlı ve 1960'lı yılların milyoner zahirecisi Hıdır'ın oğlu Faruk Gerçek, eski bir adliye muhabiridir. Sonradan "Hürriyet" adıyla film şirketi kurmuştur. Ve Erol Simavi'nin de yakın dostlarından biridir. Film şirketi adını Hürriyet Gazetesi'nden almıştır.

Yıldız Tezcan'ın, Gerçek'le yasak aşk ilişkisi "Kara Bahtım" adlı filmin setinde başlar. Filmin yapımcısı Faruk Gerçek, başrol oyuncusu da Yıldız Tezcan'dır. Ve filmin adı gibi "bahtı kara" olan da Mahmut Tezcan'dır.

Mahmut Tezcan, Uğur Güçlü, Yıldız Tezcan, Erol Taş ve Faruk Gerçek "Kara Bahtım" adlı olaylı filmin kurban kesiminde.

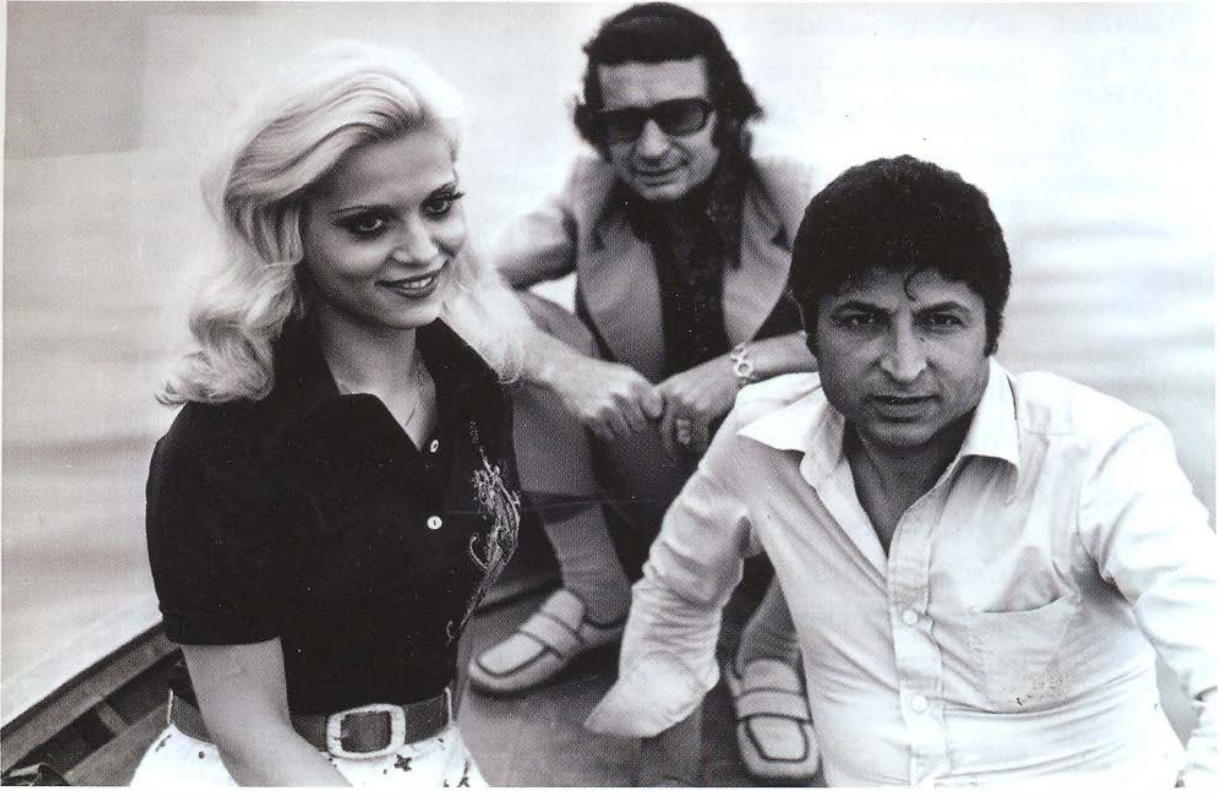
*Yapımcı
Faruk Gerçek
ve eşi Yıldız
Tezcan*

Ve ne acıdır ki, bu tür ihanetleri hep en son kocalar duyar. İşte Mahmut Tezcan da "atı alan Üsküdar"ı geçtikten sonra" bu "acı haber"i alınca şöyle der:

"Siz eşinizi bir yerlere getirmek için uğraşın didinin, sonra da terk edilip "düdük" gibi ortalarda kalın" Gazino dünyasının "yerli Roger Vadim"i, Yıldız Tezcan kendisini terk edip başka bir erkeğe kaçtı diye boş mu duracaktır? Kuşkusuz hayır... Bir düğme fabrikasında çalışan Müşerref

*Mahmut
Tezcan'ın yeni
gözdesi
Müşerref Akay
(Tezcan)*

Akay'ı bulana kadar...

Tanıştıkları yıl, Yıldız'dan olan iki çocuklu (Ömer ve Önder) Mahmut Tezcan 36, Müşerref Akay ise 17 yaşındadır. Ve Akay, alımlı, çekici güzel bir tazedir. Ve 6 ay kadar süren bir flört döneminden sonra görkemli bir düğünle evlenirler. Düğün için kirala-
nan bir gemide...

*Mahmut
Tezcan,
Müşerref
Tezcan ve
Agâh Özgüç.*

Mahmut'un ihanete uğradığı eşi Yıldız Tezcan'dan ne kadar ağzı yansa da, yine yerinde duramaz. İçten içe fokur fokur kayna-
yan bir yapısı vardır. Hiç yoktan bir şeyler var etmenin, yani ya-
ratma takıntısını bir türlü önleyemeyen Mahmut Tezcan, bu kez
de ikinci eşi Müşerref'i gazino dünyasına lanse edecektir... "Yıl-
dız yaratma tutkusu" giderek bir hastalığa dönüşmüştür.

Bir İstanbul sabahında uyanıldığında kent duvarları, Müşerref
Tezcan afişleriyle kuşatıldığı görülür. Duvar afişlerinin "hayal ka-
dın"ı, Mahmut Tezcan'a özgü bir reklam kampanyası sonucu
plak üstüne plak doldurur, televizyon programlarına çıkar, film-
lerde başrol oynar... "Cehenneme Bir Yolcu"da (1971), "Elif ile
Seydo"da (1972) Fikret Hakan'la ve Yılmaz Güney'le oynadığı
"Baba" ise en düzeyli kitle filmlerinden biridir Türk Sineması'nın.
Müşerref Tezcan'ın da en iyi filmi...

Mahmut Tezcan, 1982'de film şirketi kurup, bu kez de yapım-
cılığa başlar. Müşerref'ten olan oğlu Tezcan'ın adını vermiştir ya-
pımevine. Ve Müşerref Tezcan, sıcağı sıcağına kocasının şirketi
adına ilk filmi çevirir. "Türkiyem" adını taşıyan filmde İranlı ak-
tör Ahmet Sabahi ile. Arkasında giderek büyüyen gücün markası

*Hangi
Sabah Duru?*

Mahmut Tezcan'dır. Filmcilikte de iddialı olan ünlü plak yapımcısı, daha sonraki yıllarda Kadir İnanır (Acılar Paylaşılmaz) ve Tarık Akan (Kimlik) gibi star oyuncularla da film yapacaktır.

Ancak bu aşamalar sırasında beklenmedik bir "kopuş dönemi"ne girilir. İlişkiler birden "kumdan bir kale"ye dönüşür. Mahmut evi terk eder, sonra barışırlar. Ama sonuç değişmez. Yıldız Tezcan olayındaki gibi denge bozulur.

Müşerref Tezcan'ın da Mahmut'un yaşamında Yıldız Tezcan'dan bir farkı yoktur.

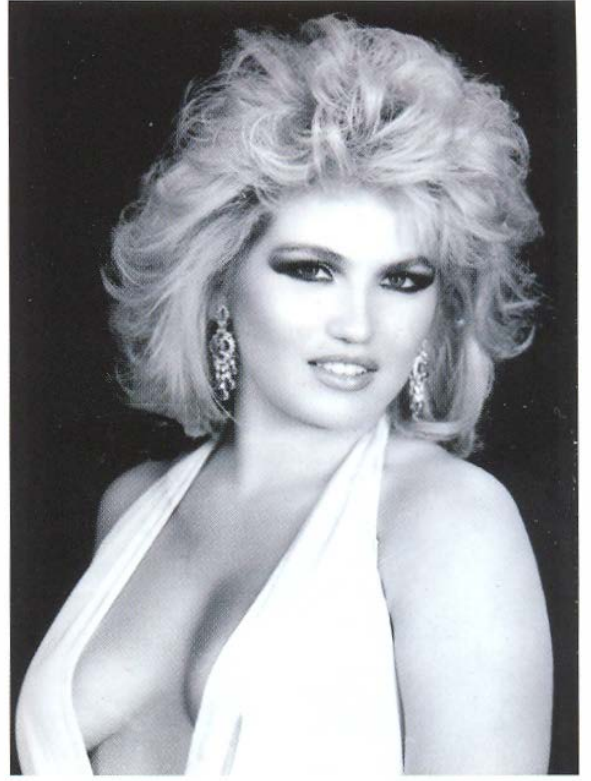
Onun da Mahmut Tezcan'dan iki çocuğu vardır Tezcan ve Halil İbrahim. O da şöhret merdivenlerini tırmandıkça, erkeğine üstten bakacaktır. Geriye dönülmesi imkansız bir kopma noktasına gelen çiftin aralarındaki çok özel nedenler hangi boyutlarda gelişse de. "Pygmalion" olayının bilinen kurallarına göre, tüm Mahmutlar, tüm Müşerrefler için "yazgı" değişmeyecektir. Müşerref Tezcan'ın, Yıldız Tezcan'dan bir farkı, kocasını aldatmadan terketmesidir. Ya da bir başka deyişle "aile içi sorunlar yüzünden ayrılmak zorunda kalması"dır.

Birbiri ardına yaşadığı düş kırıklıklarından ve eşi Müşerref'den olaylı bir boşanma macerasından sonra tekrar "canavar"a dönüşen yeni "vampirella"lar yaratacak mıdır? Kuşkusuz hayır.

Geçmişte yaşanmış bazı olaylar nedeniyle Yılmaz Duru'nun eşi Sabah Duru'ya kızıp, bir inat tepkisi olarak Sabah Duru adını koyduğu yeni şarkıcı adayı güzel bir hanımı lanse etse de, Mahmut Tezcan yorgundur artık. Küskündür ve "kurban" olmaktan da bıkmıştır. Mutluluğu evlendiği üçüncü ve son eşinde bulacaktır. Tarabya Yıldızlar Sitesi'ndeki evinde. Bu üçüncü eş, ne bir yıldız, ne de bir şarkıcıdır...

Meraklısına Notlar:

Mahmut Tezcan, çok renkli bir yaşam içeren anılarını teybe okuyacak, ben de yazacaktım. Birkaç kez görüşmemize karşın yazım işi gerçekleşemedi. Ve Tezcan'ı 2011'de yitirdik.

Türk Filmlerinin Hayalet Şarkıcıları

Muhsin Ertuğrul'un 1931'de yönettiği "İstanbul Sokaklarında" ilk şarkılı film denemesidir Türk Sineması'nda. 1944'de Talat Artemel'in yönettiği "Hürriyet Apartmanı"nda şarkıları okuyan Müzeyyen Senar'dır. 1945 yapımı "Köroğlu"da ise Mustafa Çağlar. "Yayla Kartalı"nda Necmi Rıza. Bir yıl sonra Suzan Güven "Harman Sonu" adlı filmde 12 şarkı birden okur. 1950'li yıllarda Sabite Tur (Gülberman), Mefharet Yıldırım, Hamiyet Yüceses, Ahmet Üstün, Zehra Bilir, 1960'larda

Şükran Özer, Gönül Yazar, Saime Sinan, Alaattin Yavaşca, Aynur Akın, Sevim Tanürek, Nesrin Sipahi ve oyuncu olarak kamera karşısına çıkmadan önce türkülerini seslendiren Nuri Sesigüzel'di bazı filmlerde.

Bu "hayalet şarkıcılar" dizini uzar da uzar. Sonu yok gibidir. Plaklardan yürütülerek film sahnelerinde kullanılan şarkılar, türküler... Ne söz yazarlarına, ne bestecilerine, ne yorumcularına ne de yapımcılarına telif hakları ödenmeyen o yıllar.... Ve yine yabancı kaynaklı plaklardan aşırılarak yerli yapımlarda kullanılan çalıntı fon müzikleri. Korsanlığın, hırsızlığın ve o sömürü düzeninin altın yıllarıydı 1960'lar, 1970'ler. 1987'de MESAM (Türkiye Musiki Eseri Sahipleri Meslek Birliği) kuruldu da Türk söz yazarlarının, bestecilerin ve şarkıcıların hakları, güvence altına alındı.

KİM KİMİN GÖLGESİ?...

İşte Şükran Ay, Sevim Şengül ve Belkıs Özener (Özyeğiner) o

*Belkıs
Özener, genç-
lik yıllarında
Yeni Venüs
dergisinin
kapağında.*

sancılı dönemlerin en çok sömürülen “hayalet şarkıcılar”ıydı. Yani film karelerinde kendileri olmayan, Türkân Şoray gibi ünlü yıldızlara gazino sahnelerinde, yalnızca sesleriyle hayat verip dublörlük yapan varlıksız, kimliksiz birer “hayalet”ti onlar... Bu senkronize olayda kim kimin gölgesiydi acaba .

“Vesikalı Yarım” Lütfi Ö. Akad-Safa Önal-Türkân Şoray üçlüsünün tarihi geçen çok önemli filmleridir. Ve Şoray bar kadını Sabiha rolündedir. Ama bu kez sahneye çıkıp şarkı söylemez. Filmin şarkıları

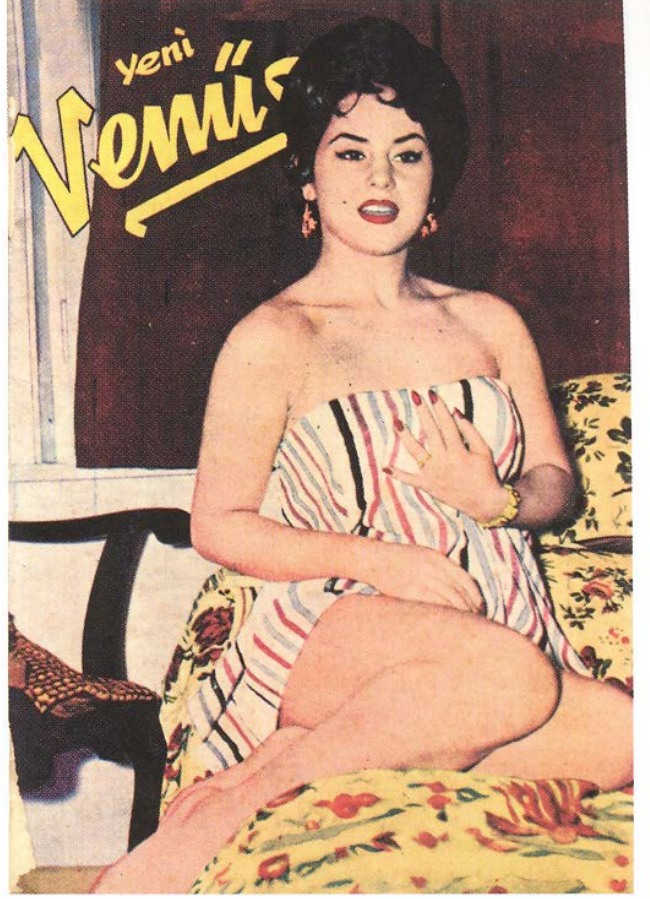
saz salonunun hoparlöründen duyulur bir sahnede:

“sana cefa etmedim ki, / gönlünü incitmedim ki,
sen aşk nedir bilmez misin?..

Ses, Şükran Ay’ındır. 1969 yapımı “Paprika Çingene Aşkı”da Şükran Ay’ın yalnızca sesiyle şarkılarıyla yer aldığı filmlerinden biridir.

Yıllar boyu “saklı” kalan Gönül Yazar’ın kızkardeşi Belkıs Özener ise, bir” hayalet şarkıcı” olarak kimleri seslendirmemiş, güzel sesiyle kimlere hayat vermemişti ki şu Yeşilçam’da. Düne kadar sesi soluğu çıkmayan Özener’i yıllar sonra yeniden keşfedecektik. Biz sanat toplumu olarak hep böyle miyiz?.. Nedir bu?.. Vefasızlık mı, ilgisizlik mi, unutkanlık mı, adam sende-

*Belkıs
Özener,
ablası Gönül
Yazar’la
1960’lı
yıllarda.*

cilik mi?.. Siz nasıl tanımlarsınız...

Belkıs Özener'in iki güzel pozu.

Yerli filmlerimizin çıtı pıtı, sıcak kanlı, sevimli ve ünlü yıldızlarımızın "dublör ses"i Özener, bir söyleşi sırasında ki sitemlerinde yerden göğes kadar haklıydı kuşkusuz. Ne diyordu : "Türkân Şoray'la el bile sıkışmışlığımız yoktur. Sadece bir-kez "Ayşem" filminin kutlaması sırasında Acar Film stüdyosunun tüm ekibiyle beraberken karşılıklı kadeh kaldırdık hepsi bu. Oysa ki Filiz Akın çok daha az filmde sesi olmama rağmen bana çok yakınlık göstermiştir. Hatta koleksiyon

albümüm çıktığında tedavi görüyordu ve beni Amerika'dan arayıp rahatsız olduğu halde nezaket gösterip tebrik etti. Ama açıkçası bana en çok yakınlık gösteren Fatma Girik ve Hülya Koçyiğit'tir."

Ablası Gönül Yazar'ın şöhreti altında yaşamaktan yıllar sonra kurtulup gündemdeki yerini alan Belkıs Özener'in Yeşilçam öyküsü 1962'de başlar. Osman F. Seden'in yönettiği, Fatma Girik'le Fikret Hakan'ın oynadığı "Sokak Kızı" adlı filmle. Özener, Fatma Girik'in ağzıyla ilk şarkılarını okur Yeşilçam'da. 1967'de "Sinekli Bakkal", 1968'de "Ayşem", 1969'da "Buruk Acı", 1970'de "Kara Gözlüm" adlı filmlerle Türkân Şoray'ın gölgesidir artık.

*Sevim Şengül,
terzisiyle.*

1975'de "seks komedileri furyası"nı yaygınlaştıran "civciv çıkacak kuş çıkacak" şarkısını okuduğu son filmidir. Özener'in bir "hayalet şarkıcı" olarak sinemasal yaşamında ki en büyük sürpriz, şöhretin bu sonlanmanın ardından gelmesidir. Yıllar sonra 2006'da. Ve Belkıs Özener şöhret olduğunda 66 yaşındadır...

BİR SESSİZ ÖLÜM....

Bir dönemlerin ünlü Türk müziği sanatçısı Sevim Şengül'ü kulüpçü eşi Beşir aracılığıyla tanımıştım yıllar önce. Ve de sık sık konser bürolarında karşılaşıyorduk. Sessiz, ha-

nım hanımıcık bir sanatçıydı, o günlerde üzerimde bıraktığı izlenimlere göre ...Yumuşak ve romantik bir sesi vardı sanatçının. Ve hatırladığıma göre en ünlü şarkılarından biriydi "Mehtaplı Gecelerde Hep Seni Andım". Zeki Müren'e dek tüm sanatçılar, Şengül'ün bu ünlü şarkısını repertuarlarına almışlardı.

1950'li yılların ortalarında gazinolarda şarkı söyleyerek yaşamına atılan Sevim Şengül, Türkân Şoray'lı filmlerle de ün yapmıştı. Şoray'ın oynadığı filmlerdeki şarkılı sahnelerin görünmeyen kahramanıydı. Türkân Şoray oynuyordu, ama şarkıları da okuyan Sevim Şengül'dü. Bu filmlerinden biri de "Gözleri Ömre Bedel"di. "Veda Busesi" adlı filmde ise "İçin İçin Yanarım" şarkısını okumuştı.

Ünlü bestekar Metin Bükey'in arkasında olduğu Şengül "Sürtük" adlı filmde yine Türkân Şoray'ı seslendirir şarkılarıyla "Hancının Kızı", "Makber" ve "Meyhaneci" de ilk yıllardaki filmleridir. "Kocaoğlan" ve "Kahreden Kurşun" gibi Yılmaz Güney filmlerinin de şarkıcısıdır Sevim Şengül.

Yıllar sonra , bir akşamüzeri Taksim meydanında karşılaştığımızda, ayaküstü bir iki laf etmiştik. Şengül'ü biraz yorgun ve çökmüş görmüştüm. Kuşkusuz bazı sorunları vardı. Ama yine de yılların ardında bıraktığı o esmer güzelliğinin izlerini taşıyordu.

Bu "hüzünlü karşılaşma"dan sonra Şengül'le bir söyleşi yapma-

yı kafamda kurmuştum. Tam hazırlanıyordum ki.. Ama geç kalmıştım. Sanatçının ölüm haberini aldım.... "Hüzünlü karşılaşma"nın bir "acı son"uydu bu. Ve giderek medyatik alanın dışına itilmiş birçok unutulmuş eski sanatçının değişmeyen yazgısıydı bu "sessiz ölüm"ler.

*Sevim
Şengül'ü
bugün acaba
kimler
hatırlayacak?*

61 yaşındaki sanatçının ölümünden, birkaç satırla geçirilen bir iki gazete haberinin dışında, kimse söz etmemişti.

"Sevim Şengül öldü" diye dünyayı ayağa kaldıracak değillerdi ya!.. Tüm

günah ve sevapları yılların ardında kalan Şengül'ün, medyatik bir kişiliğe sahip olamadığı için elbette ki yüksek düzeyde reytingi de yoktu.

"Bu ne sevgi ah,
Bu ne ıstırap...."

Abdullah Yüce'nin 1960 yapımı "Mahallenin Sevgilisi" adlı filmde okuduğu şarkı gibiydi o eski yaşamlar...

Merekliısına Notlar :

Sevim Şengül 1999'da, gazeteci Savaş Ay'ın annesi Şükran Ay'da 2012'de yaşamını yitirdi.

Kaynakça :

- * Ağâh Özgüç, Filmler, Şarkılar ve Toplumsal Etkileri, Milliyet Sanat der.sy.
- * Cenk Erdem, Nostaljinin Annesi Benim-Belkıs Özener, Cumhuriyet Pazar eki, 5 Ağustos 2012

Filmlerin “Gizli Ortağı”

Yeşilçam Bankeri

Ferdinant Manukyan

“Manukyan”lar köklü, büyük çok renkli bir aile. Bu ünlü aileden Dame de Sion (Fransız Kız Lisesi) mezunu, Rolls Royce markalı muhteşem arabasıyla, sınırsız servetiyle, sayısız malları mülkleriyle bir döneme damgasını vuran işkadını(!) Matilt Manukyan’ı 2002’de yitirmiştik.

Biyografik bir belgeye ve kendi açıklamasına göre 1907, nüfus kağıdına göre ise 1915 yılında Söğütözü’de doğmuş Matilt Manukyan. Yüksek Kaldırım (Karaköy) Zürafa sokağındaki genelevlerin “patroniçesi” olarak tanınan Bayan Matilt Manukyan ailesinin de “büyük beyni” o yıllarda. 1989’da Koç ve Sabancı gibi ünlü ailelerin de üstlerine çıkarak “vergi rekortmeni” olan “genelevler imparatoriçesi”, 1996’da Eminönü’nde bir saldırıya uğramış, şöförü ve koruması öldürülmüştü.

Ünlü sosyete terzisi Maksut’un yanından yetişen ve uzun süre terzilik yaptıktan sonra iş değiştiren Matilt, Zürafa sokağındaki abazan müşterileri için “kadın tüccarı” üst düzey çok özel müşterilerinin tanımıyla da ünlü bir “seksüel prodüktör”dür. Vergisini ve sigortasını ödediği “seks işçisi” kızlarının da “abla”sıdır.

ÖRTÜLÜ ÖDENEK, BİR GİZLİ KASA...

Gençlik yıllarında Ermeni güzeli hoş bir kadın olan Matilt’in kardeşi Ferdinant Manukyan’ın da renkli bir yaşamı var. Sultanhamam’da manifaturacılık yapan baba Manukyan’ın oğlu Ferdinant, baba işinin izini sürer bir sü-

*Banker
Ferdinant
Manukyan’ın
ablası Matilt
Manukyan, bir
dönem vergi
rekortmeniydi.*

re. Sonra bankerlik yapar. Özellikle de müşterileri film yapımcılarıdır.

*Ödenmeyen
filmci
bonolarıyla
mayo yapan
Suzan Avcı.*

Türk Sineması Ferdinant Manukyan'ı iyi tanır. Gerçekten yıllar boyu Yeşilçam'a yararlı olmuş bir "gizli kahraman"dır o. İşte Türk sinemasının en küçüğünden, en büyük yapımcısına kadar mali destek sağlamış bir "para babası"dır. Ve yaşamının bir bölümünü alacaklılarının senedini, bonosunu kıldığı sinemacıların peşinde koşmakla geçmiştir.

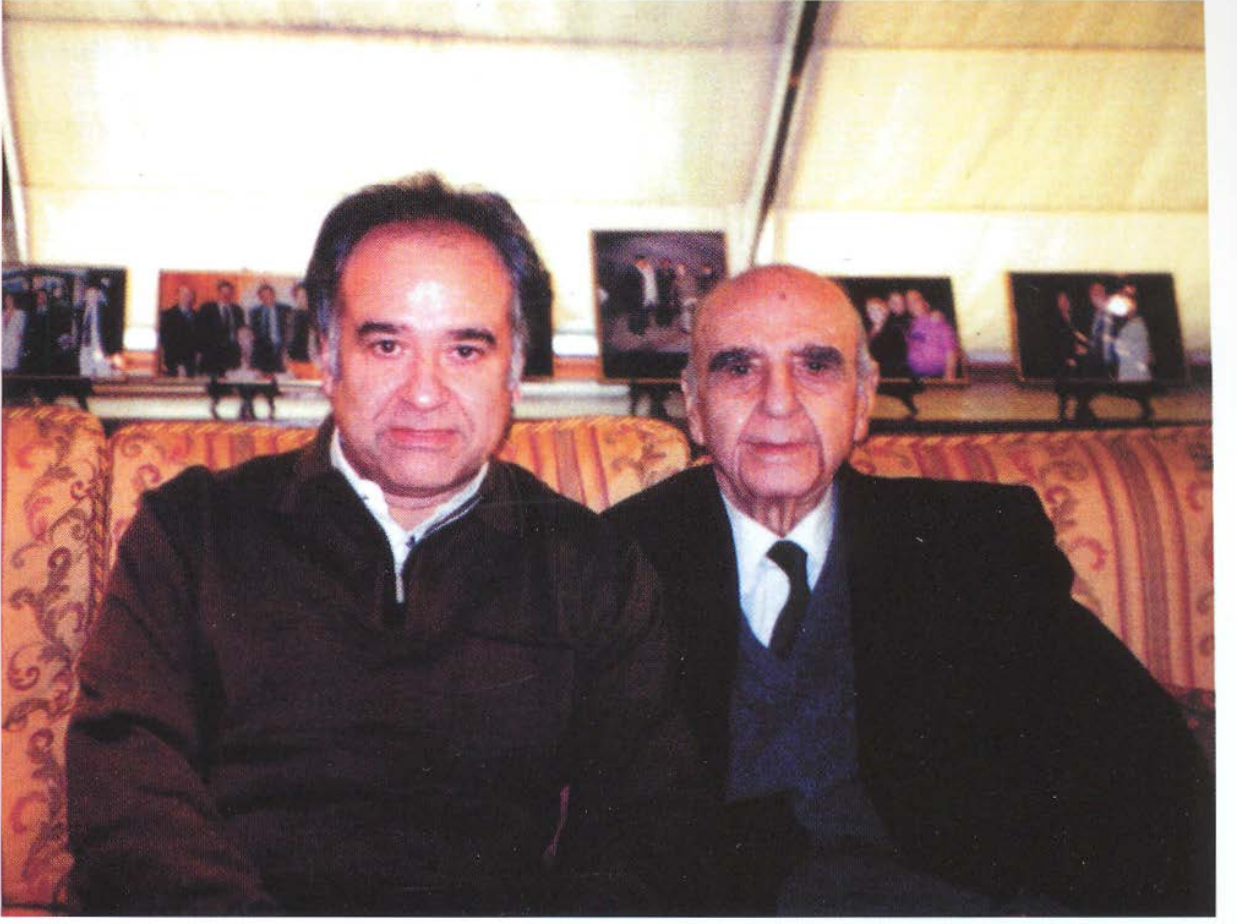
Bono-senet alış-verişi üzerine kurulan Türk sinemasının ekonomik yapısı tefecilerin denetimi altındadır. O yıllarda "çek"le ödeme uygulamasına geçi-

lemediğinden oyuncular, işletmeci-yapımcı bonolarıyla çalışmalarını sürdürmektedirler. Ferdinant Manukyan da ekonomik sorunları nedeniyle borçlarını ödemeyip zor durumda kalan sinemacıların bonolarını nakit paraya çeviriyordu.

Siz hiç, ödenmeyen ya da karşılığı olmayan yapımcı bonolarıyla bikini yapıldığını gördünüz mü?... Yeşilçam'ın güzel kadınlarından Suzan Avcı bunu yaptı. 1964 yılında gazetecileri önünde soyunarak... Günleri geldiği halde o ödenmeyen bonolarla. Bu "bonolu protesto"ya abartılı medyatik bir olay gibi bakılsa da, bir gerçeği yansıtması açısından ilginçti...

Tefecilerin kol gezdiği bu dönemlerde Ferdinant Manukyan hem insafli hem de sertifikalı yasal bir bankardı. Faturasını kesen vergisini ödeyen. Ses mühendisi-yapımcı Necip Sarıcı, o yılların Ferdinant'ını şöyle tanımlar:

"Yeni stüdyoyu kurduğumuz zaman bize de yardımcı oldu. Bankaların altında faiz alıyordu. Normalde % 5 alıyorsa, bizden % 3.5 alırdı. Her hafta bize ödeme yapardı. Cari hesabımız vardı onda. Tıpkı banka gibi... Manukyan, sabah saat 10.00'da Tarhan Han'daki ofisinden çıkar, İstiklâl Caddesi üzerindeki Türkiye İş Bankası şubesine gelirdi. Tüm hesabı oradaydı. Çok güvendiği kişilere de bu bankada randevu verirdi. O hesabını yapan, parayı

bir zarf içine koyar, senetleri alır, parayı teslim ederdi.”

Manukyan, borçlarını ödemeyen, protesto edilen bir çok sinemacının kurtarıcısıydı. Ablası Matilt de “gizli kasa”sıydı Ferdinat’ın. Genelevler kraliçesi “büyük abla”nın “örtülü ödenek” gibi Yeşilçam’a akıtılan parasıyla, kimbilir kaç film yapılmıştı?..

ADALAR’IN TANGO KRALI...

Koltuğunun altındaki, içi tahsil edeceği bono ve senetlerle dolu, rengi solmuş deri çantasıyla yıllardır film şirketlerinin kapılarını aşındırmaktan yorulmayan Ferdinant Manukyan’ın bir zamanlar Adalar’da “tango kralı” olduğunu biliyor muydunuz? Ve geçenlerde konuyla ilgili bir anısını anlatmışlardı Manukyan’ın... 1970’li yıllarda Ferdinant bir film yapımcısıyla birlikte gittiği Adana’da “Kuzum bu gece pavyona gidip eğlenelim” diye tutturmuş. Ve gitmişler. Ferdinant bu kez de “Pavyonun en güzel dans eden kızı kim? Canım tango yapmak istiyor” diye fırlamış piste. Biraz sonra pavyonun en güzel dans eden kızını bulmuşlar. Ve o gece “baba”, bir “comparsita” çekmiş ki izleyenler küçük dilini yutmuş. Çünkü böylesine güzel böylesine zarif figürlerle danseden bir ihtiyar delikanlıyı ilk kez görüyorlarmış. Düşünün, 1970’lerde Manukyan, en azından 60 yaşındaydı.

*Ferdinant
Manukyan,
Londra’da
yaşayan oğlu
Manuk
Manukyan’la.*

GÜZEL KARISI PAPAZA KAÇINCA...

*Ferdinant
Manukyan*

Bu tatlı anıların yanında elbette acılar da olacak...

Ferdinant Manukyan'ın renkli yaşamında unutamadığı en acı olay, genç ve güzel eşinin bir papaza kaçıışıdır. O günlerde bu olay Hürriyet Gazetesinin birinci sayfasında, üstelik manşet olarak bomba gibi patlamıştı... Evet biricik oğlu Prens Manuk'un annesi, çok ünlü bir papazla basılmıştı... Ve bu haber günlerce herkesin ağzına sakız olmuştu.

Gerçekten bu olayın acısını yüreğinde yıllarca bir yumruk gibi taşımıştır Baba Manukyan. Ne çare ki tüm

acılar, tüm mutluluklar insanlar içindir. Yazgıya karşı insanın elleri kolları bağlı ve çaresizdir... Ve o olaydan sonra kendisinden çok genç olan karısından boşanacaktır. Çapkın papaz da kilise yönetimi tarafından aforoz edilir..

Unutamadığı mesleki acılarından biri de şu Yeşilçam'da, kime yardımcı olduysa çoğundan kazık yemesidir. Kimi zaman dolandırılmış, parasını alamamış ve çaresiz kalınca da, işbirliği yaptığı bazı yapımcıların filmlerine haciz yoluyla el koymuştur.

Parasal destekleri nedeniyle bir çok filmin "gizli ortağı" sayılan Ferdinand'ın Yeşilçam'daki en sıkı dostu yapımcı-yönetmen Türker İnanoğlu'ydu. Baba-oğul gibiydiler. Ve en çok destek verdiği sinemacılardan biri de Hasan Tual'dı...

Ferdinant Manukyan bu ara işi büyütür. 1962'de Şişli'de kendi adına bir film stüdyosu kurar. O yılların teknolojisine göre montaj ve seslendirmeye birlikte laboratuvar işlemlerini de içeren bu kuruluşun adı "Yıldız Film Stüdyosu'dur. Kurnaz Yeşilçam bankerinin asıl beklentisi, faizle para verdiği, senetlerini kırdığı yapımcıları, teknik işlemler için sahibi olduğu stüdyoya yönlendirmektir. Bunda başarılı da olur. Şipşak çekilmiş, düşük bütçeli konfeksiyon türü ucuz filmlerin stüdyosu haline gelse de...

Ferdinant, stüdyo işleriyle uğraşıp tahsilat peşinde koşarken jilet gibi çapkın, zampara oğlu Manuk ise, bu arada yapımcılığa

*Ferdinant
Manukyan,
Türker
İnanoğlu ile.*

heveslenir. Babası Ferdinand'ın adına birkaç filmin yapımcılığını üstlenir. Filmlelerinde sevgilerini oynatır. Manuk Manukyan yıllar sonra İngiltere'ye gidip Londra'ya yerleşecektir. Orada evlenir çocuk sahibi olur. Önce emlakçılık yapar, sonra pansiyonculuk...

İŞTE ASIL DRAMATİK SON...

Yıldız Film Stüdyosu'nun durumuna gelince, Türk sineması adına bu da bir başka "acı"dır. Kapanış öyküsü gerçek bir drama dönüşür.

Yaklaşık on yıldan beri sinemamıza teknik açıdan iyi-kötü hizmet veren stüdyonun kapısına, binanın satışı nedeniyle kilit vurulacaktır. Ancak birçok film şirketinin deposu haline gelen stüdyonun boşaltılması gerekmektedir. Ferdinand Manukyan, önce filmlerin sahiplerine başvurur. Ardından gazetelere ilan verilir. Ama kimse filmlerini almaz. Bu kez stüdyo boşaltılıp, içerdeki tüm negatifler kapı önüne yığılır. Yine kimseden ses çıkmaz. Ne filmlerin sahiplerinden ne de onları arşivlemesi gereken sinemayla ilgili kurumlardan...

Şimdi suç kimin?.. Herhalde Ferdinand Manukyan'ın değil...

O kapı önüne yığılan filmlerin negatifleri nerelere gitmiş olabilir? Gümüşlerini çıkarmak için negatifleri kiloyla satın alan hurdacı Mevlüt'e mi gitti? Ya da Sarayburnu'ndan denize atılan bir kamyon filmin aralarında mıydılar? Kaydı kuydu tutulmadıkları için Allah bilir...

Meraklısına notlar:

Ferdinant Manukyan'ı 2006'da yitirdik.

Kaynakça:

- * Ali Can Sekmeç, Büyülü Fener Bekçisi Necip Sarıcı, sh: 103-104, Antalya Altın Portakal Film Festivali yay. Ekim 2012-12-17
- * Hatice Seçkin, Manukyan Anlatıyor, Aktüel der. sy: 7, 22-28 Ağustos 1991

Vakitsiz, Mevsimsiz, Acele Ölüme Yatmak: *Nil Göncü*

“Kuyu”, Metin Erksan’ın önemli, sıradışı filmlerinden biri. Çok olaylı bir çalışma. Olaysız bir filmi yok ki Erksan’ın. Başı hep derttedir. Ya sansür belası, ya da başka şeyler...

“Afyon’a bağlı Dinar kasabasında çekimine başlanır “Kuyu”nun. Yörenin ünlü kişisi Dinar’lı şair Nedret Gürcan, mekân kullanımında yardımcıdır Erksan’ın... Dile kolay, üç buçuk ay sürer filmin çekimi, ama yine de bitmiş sayılmaz. Ekip gergindir. Önce, filmin görüntü yönetmenliğini üstlenen Metin Erksan’ın yeğeni Men-

gü Yeğin, kaçarcasına seti terkeder. Yerine Ali Uğur getirildiğinde, bu kez de Erksan’la yaptığı bir tartışma sonucu oyuncuların Demir Karahan kaçar.

Filmin yapımcısı Necip Sarıcı zor durumdadır. Şaşkındır, ama filme para bağladığından, öyle ya da böyle filmi bitirmek zorundadır.

Görüldüğü gibi, buraya kadar olanlar, çekim öyküsünün ikinci yarısını oluşturur. Elbette bu öykünün bir baş tarafı vardır. Başa dönersek yine de ortalık günlük güneşlik değildir.

O gün, ünlü yönetmen Metin Erksan, Tophane’ye inen İtalyan yokuşundaki evinde oldukça huzursuzdur. Yerinde duramaz. Bir oraya, bir buraya... Sorun nedir?..

“Kuyu”nun Fatma’sını kim oynayacaktır?..

Aslında Metin Erksan’ın bu iddialı projesinde düşlediği iki oyuncu, Türkân Şoray’la Yılmaz Güney’di. Ve ilk kez iki büyük star, “Kuyu”da karşı karşıya geleceklerdi. Ne var ki, Türkân Şoray’ın o tarihlerde bir başka şirketin filminde oynaması, Yılmaz Güney’in ise askerlik durumu bu düşsel birlikteliği engelleyecekti.

*Nil Göncü,
“Kuyu”
filminde.
(yanda)*

SÜRPRİZİN ADI NİL GÖNCÜ...

Nil Göncü

Yıl 1968.

Beyoğlu'nda ünlü bir gece kulübündeyiz. Kulüp Reşat'tı galiba. Bir yaşgünü kutlanıyor. Pasta kesilirken flaşlar patlıyor birbiri ardına. Foto muhabiri arkadaşım Fazıl Durukan, yaş günü kutlanan kızı tanıştırıyor:

Adı Nil Göncü...

Sıcağı sıcağına ertesi gün, soluğu Metin Erksan'ın evinde alıyoruz 19 yaşındaki Nil Göncü ile...

Erksan vizöründen bakar gibi, dikkatle inceliyor Göncü'yü. Sonra yüzündeki makyajı

siliyor, başını bir basma parçasıyla sarıyor. Birden yüzü gülüyor Erksan'ın. Ve sevinçle bana sarılarak: "İşte aradığımı kız. Osman'ın defalarca kaçırdığı köylü kızı Fatma bu" diyor. Nil Göncü, rüyada gibi, heyecanlı ve ürkek. Prova çekimlerinden sonra "Kuyu"nun çekimine başlanıyor. Nil Göncü başrolde, Fatma karakterini canlandırıyor. Metin Erksan gibi bir büyük ustanın denetiminde. Şansa bakın nerden nereye?... Kulüp Reşat'tan Yeşilçam'a. Nişantaşı L.C.C Mankenlik Okulu Tiyatro Bölümünde bir süre okuyan ve üç erkek kardeşi olan Göncü, Yozgat'lı bir ailenin kızı. Bu arada bale dersleri de almış. Bale çalışmaları sırasında düşüp, bir damarı çatlayan Nil Göncü'yü üzen, karnı üzerinde kalan ameliyat izleriydi.

Estetik bir operasyonla,o izlerden kurtulmak neydi ki?.. Oysa daha önemlisi, daha acısı, onu asıl düşündüren, nasıl olmuşsa bir süre önce bir fotoğrafçıya verdiği açık saçık pozlardı. Bu fotoğraflar, skandal peşinde koşan paparazzi basınının eline geçtiğinde, kimbilir nasıl harcanacaktı?... Hele sinemada şöhret olduktan sonra, kimsenin gözünün yaşına bakmıyacaktı. Sibel Kekilli örneğinde olduğu gibi...

"Duvara Karşı"adlı filmle uluslararası üne kavuşup ödüller alan Sibel Kekilli'nin küçük yaşlarda çekildiği Alman yapımı pornolar, bir bir ortaya çıkarılmıştı. Acımasızca, haince ve organize bir yöntemle tüm ülkelere dağıtımı yapılarak... Oysa Kekilli, geldiği yeri öylesine aşmıştı ki ve batılı bir sinemacı der ki:"Kişilerin geldikleri yerler değil, gelecekleri yerler önemlidir."

Nil Göncü'ye şöhret olduktan sonra zarar görmemesi için, o

fotoğrafların izini sürüp, kimseyi uyandırmadan, sessiz ve derinden giderek toplamayı başarabilmişim. Sahaplardan ve müzayecilerden...

BİR METİN ERKSAN FİLMİNDE OYUNCU OLMAK...

Çok çeşitli olaylarla çekimi aylarca süren "Kuyu" filminde zor günler yaşayan, bu projeye para bağlayan Necip Sarıcı mıydı yalnızca?.. Bir Metin Erksan filminde oyuncu olmak da zordur...

Nil Göncü'nün, önceki yıllarda geçirdiği ameliyat sonucu, ağır ve yorucu işlerden kaçınması gerekirken, "Kuyu"da tuzlu göllerde, bataklıklarda, dağlarda taşlarda sürüklenerek "Allahın belası film bir türlü bitmiyor" diyerek çılglık çılgılığa bir oyun sergilemesi asla yadsınamazdı. Kaldı ki Göncü, bu konuda bir "profesyonel" değil, bir "amatör oyuncu"ydı. Ve Metin Erksan, 27.09.1968

*Nil Göncü,
Adana'da
ödülünü
Festival
Başkanı
Şenel
Türker'den
alırken.*

*Nil Göncü,
Adana Film
Festivali'nde
Metin Erksan
ve Necip
Sarıcı ile.*

27.09.1968 tarihli Dinar'dan postaladığı mektubunda diyordu ki : "Nil Göncü'yü senin aracılığıyla buldum. Yani sen bu filmin temeline bir taş koydun. Yeryüzünün en güzel filmlerinden biri olacak Kuyu..."

Erksan'ın deyişiyle "yeryüzü"nün olup ol-

Ağah Özgöç Kardeşim,

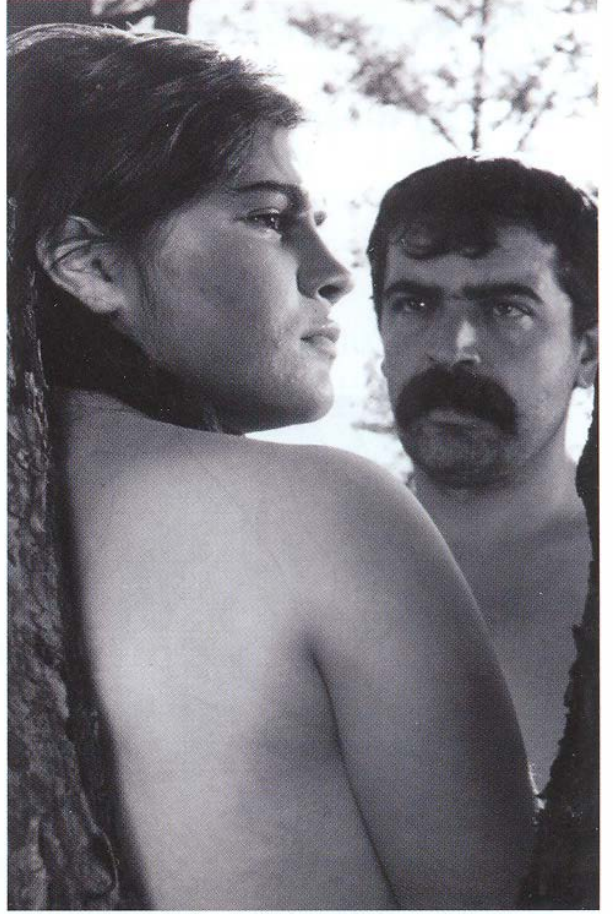
Bundan önce sana Dınardın Kuyu filmine ait fotoğraflar ve birde yazı göndermiştim. Ve de sana gönderdiğim fotoğrafların çeşitlerini diğer gazeteci arkadaşlarıma gönderdiğim fotoğrafların çeşitlerinden ayrı tutmuştum. Bugüne kadar sana gönderdiğim fotoğraflar PAZAR'da çıkmadığına göre, herhalde bu işin bir sebebi olmalı. Sebepini ben biliyorum. Çok tabii olarak ve de çok haklı olarak sen bu işte kendini diğer gazeteci arkadaşlarından önde görüyorsun. Zira ben NİL GÖNCÜ'yi Senin aracılığıyla buldum. Yani sen bu filmi temelinde bir taş koydun. Elbette senin bu filme karşı tutumunda ayrı bir şey olacak. Ayrıca senin buraya muhalehale gelmeye de gerekti. Sinemaya Senin aracılığıyla giren bir kızın ve Kuyu filminin röportajını muhalehale ve mutlaka yapmalıydın. Yapacaktın bunu. Baksana. Ağah, buraya geldiğimizden beri ölesiye çalışıyoruz. Şartlar ve havalar sürekli engel oluyor çalışmalarımıza. Sana defalarca yazmış istediğim halde inatçı bir fırsatı bulamadım. Bilirsin ben hiç dürüstlükten ayrılmam. Ve de her şeyin doğrusunu söylerim. Ben senin bundan

söylemeyeceğim sana. Fotoğraflar bahatın ne filin verecek. Kuyu filmi hakkında çok şey biliyorsun. Teriyözünün en güzel filmlerinden biri olacak olan Kuyu hakkında en güzel yazıda sen yaz. Gözlerinden öperim. Ve gene gene NİL GÖNCÜ için beslen'kül ederim Sana. Yalnız bu

madığı tartışılrsa da Türk Sinema Tarihi'nin en önemli ve ayrıksı filmlerinden biriydi "Kuyu". 1969'da kurulan 1. Adana Film Festivali'nde ve Kemal Tahir başkanlığında "en iyi film" seçiliyordu. Filmin toplam 6 ödülü vardı. "En iyi Yönetmen" Metin Erksan, "en iyi yardımcı oyuncular" Hayati Hamzaoglu ve Aliye Rona'ydı.

*Nil Göncü,
"Kuyu"da
Hayati
Hamzaoğlu
ile.*

Festivalin resmi değerlendirmesi dışında "iki özel ödül" daha eklenmişti. Biri "en iyi stüdyo ödülü"ydü. Ve bu ödüllendirme Adana yöresinin ünlü zenginlerinden işadamı Ahmet Salmaz'ın ısrarlarıyla gerçekleşmişti. "Güney Sanayi Özel Ödülü"ydü bu. Güney Sanayi kuruluşunun büyük patronu Ahmet Salmaz'ında Adana Sinematek Klübü ve Türk Film Arşivi'yle birlikte festivalin kuruluşunda katkıları vardı. Ünlü sanayici, (laf aramızda) Göncü'ye de biraz vurgundu...

BU NASIL BİR YAZGIDIR Kİ...

"Kuyu" filminin başarısından sonra şansı açılan Göncü, İzzet Günay'la birlikte "Garibanlar Mahallesi"nde başrolü paylaşır. Ardından "Kanlı Sevda" da Tugay Toksöz'le birlikte...

1969, şanslı yıldır Göncü'nün, gerçekleştireceği hayalleri vardır. Bundan böyle kendi ayakları üzerinde durmak zorundadır. Baba evinden ayrılıp, Nişantaşı Kodaman sokakta, güzel bir daire kiralar. Mutlu ve özgürdür.

Murat Soydan'la "Devlerin Öcü" filmde oynarken geceyarısı birden sancılanır, İstanbul dışındadırlar. Önce Edremit Devlet Hastanesi'ne yatırılır. İstanbul'da Şişli Çocuk Hastanesi'nde ise ameliyata alınır. Annesi Hicret Göncü başucundadır :

"Şayet ölürsem, son gecemi evimde geçirmek istiyorum. Cenazemi hastanede bırakmayın..."der.

19 yaşındaki Nil Göncü'nün son sözleridir bu, ne yazık ki... Vasiyeti yerine getirilir. Çılgık çılgığa bir Kodaman sokağı. Teninin sıcaklığını yitirmiş soğuk yatağı, sonsuz bir yolculuğun "musaalla taşı" gibidir.

Yarım kalan son iki filmi "Devlerin Öcü" ve "Sarı Çizmeli", dublör kullanılarak bitirilir.

Vakitsiz, mevsimsiz ve acele "ölüme yatmak" nasıl bir yazgıdır ki...

Bir Kuş Olup Uçtu Gitti

Hayri Caner...

“1954 yılında Şişhane’deki Yeni İstanbul Gazetesi’nin matbaasında basılan Türkiye Spor gazetesindeki ilk yazım bir spor öyküsüdür. Yıllarca spor yazıları yazdım. Turhan Selçuk ve İlhan Selçuk biraderlerin çıkardığı bir günlük spor gazetesinde ne kadar keyifli spor hikâyeleri yazıyordum. Para vermiyorlardı, maç bileti veriyorlardı. Olsun, ben çok mutluydum. İki bilet veriyorlardı. Ben de İnönü Stadı’ndaki kuyrukta bir vatandaşa ikinci bileti veriyordum. Hasta Beşiktaş’lıyım. Rahmetli Mustafa Kızıltan’ın Beşiktaş Dergisi’nde de köşe yazıları yazdım.

Sinema yazılarına başlangıcım 1959 yılında Şükran Kurda-kul’un çıkardığı Yelken Sanat Dergisi’nde oldu. Daha sonra çalış-tığım spor gazetesi Günlük Spor’da, Dilaver Uzgören’i ikna ede-rek sinema sayfalarına başladım. Ve de sonra Kadri Yurdatap çık-tı bir gün karşıma. Beni Sinema 60 Dergisi’ne aldı. Sezen Cum-hur’lu, Can Kolukısa’lı, Melih Vassaf’lı, Fecri Ebcioğlu’lu kadro-suyla (Tekin Aral da karikatür çizerdi) dev bir sinema dergisiydi. Daha sonraları rahmetli Yücel Hekimoğlu, Agâh Özgüç de katıldı aramıza. Aysan Tümer sayfalarımızı çizerdi. Ünlü ressam Remzi Türemen kapak resimlerini hazırlardı. Ve tabii Kurtiş Hanı’nın

*Hayri Caner,
Agâb Özgüç,
Metin Erksan
ve Tekin
Aral'la.*

(Cağaloğlu) üst katında Yeşilçam filmlerinin afişlerini hazırlardı. Ona daha sonra Güzel Sanatlar Akademisi öğrencisi Cemal Dünder katıldı. Cemal Dünder'la iki çizgi romana imza attık. Sonuncu çizgi roman "Bana Yalan Söyle" Hürriyet Gazetesi'nde bir yıl sürdü. Büyük beğeni kazandı. Her nedense, İkitelli'nin tellerine takıldı ve yayın yönetmeni Ertuğrul Özkök bir hafta içinde çizgi romanı bitirmemizi emir buyurdu!.."

İşte "bizim yokuş" Babıali'deki gazetecilik-yazarlık serüvenini böyle özetler, bir yazısında Hayri Caner. Ayrıca 1960'da Si-Sa, 1969'da ise Akademik Sinema adlı dergileri yayınlar. Bazı yazılarında Kaya A. Zeren takma adını kullanan Caner, Malik Yolaç'ın sahibi olduğu Akşam Gazetesi'nde de bir süre çalışır.

1998 yılının hüzünlü bir mayıs günüydü. Kasımpaşa'da bir cami avlusunda son kez görmüştüm Hayri Caner'i. O "son yolculuğu"na hazırlanmak üzere musalla taşında yatıyordu. Cahit Sıtkı Tarancı'nın bir şiirindeki gibi:

"O taht misali musalla taşında"

Omuzlar üzerinde taşındıktan sonra bir "kuş olup uçup gitmişti" Hayri Caner.

"İnsan yalnız doğar yalnız ölür..."

Bu sözler, sanki Hayri Caner için söylenmişti. Ve gerçekten de Caner, "yalnız" yaşadı, "yalnız" öldü. "Yalnızlık ve sevgisizlik" iki temel sorunuydu. "Sevgisiz kaldığım anda yine intiharı denemekten başka çarem yok" diyen Caner'in hayata küskün ve kırılğan iç yapısına özgü bir dramı vardı. Bu nedenle üç kez intihara teşebbüs etmişti.

Hayri Caner, gönlünce çocukluğunu bile yaşayamadı. Genç yaşta iş hayatına atıldı. Berber çıraklığı, simitçilik, avukat sekreterliği yaptı. Fotoğrafhanede çalıştı.

Sinema oyunculuğu ise, Metin Erksan'ın "Mahalle Arkadaşları" adlı filmiyle başlar Caner'in.

Sayısını ve ismini hatırlayamadığı kadar birçok filmde irili ufaklı çeşitli karakterleri canlandıran Hayri Caner, birden kendini hızlı bir çalışma temposu içinde bulur. Aynı günde 3 ayrı filmde birden oynadığı olur. Ve film setlerini birbirine karıştırmadan. Çok sevdiği yönetmen Osman F. Seden'le ilgili bir anısını şöyle anlatır:

"Çok mert insanlar var Yeşilçam'da... Osman F. Seden bunlardan biri... Osman Abi bir gün beni bir köşeye çekti: 'Feridun'la (Karakaya) seni çift yapacağım, ne dersin Hayri?' diye sormuştu. Ben, hemen kabul ettim. Aktörlük yaşantımda yeni bir dönem başlayacaktı. 'Tamam' dedim Osman Abime. Günler geçti, çıt yok. Filme Mehmet Dinler başlamış bile. Bir sabah Mehmet Dinler'i gördüm. Feridun Karakaya senaryoyu almış, benim bölümlerimi kırmızı kalemle çizmiş, atmış. Şaşırdım Osman Abi de çok üzülmüş tabii..."

Ufak tefek komedyen rolleri derken Lâle Oralıoğlu'nun yönettiği "Hüdaverdi Pırtık"la ilk başrol. Hayattaki tek dayanağı "sevgili annesi" Feride'nin ölümü. Ne acıdır ki, Darülaceze'de yaşamını yitiren annesinin cenazesine gidemez. Gidemediği için de suçluluk duygusuyla yaşar. Bekâr evleri, otel odaları 7 yıl süren bir Londra macerası... Bulaşıkçılık yaptığı Londra'da bir İngiliz kızıyla formalite evliliği, sonra da yurda dönüş...

Londra'daki ünlü Capitol Otel'i'nin mutfağında bulaşıkçılık

*Hayri Caner,
Sami
Hazinses ve
yönetmen
Mehmet
Dinler'le bir
filmin
çekiminde.*

yaptığı günlerde, televizyonların “bilgi yarışması şampiyonu” yıllanmış dostlarından Naki Turan Tekinsav’a hasret dolu birkaç mektup yazar. Ve Beyoğlu Aslıhan sahaflarından Halil Bingöl’de bulduğumuz 1974 tarihini taşıyan bu “gurbet mektupları”nın birinde der ki:

“Bütün zorluğuna rağmen bulaşık yıkama işine alıştım. 22.50 paund alıyorum. Yemeğimi orada yiyorum. Londra gibi yerde yemek yemenin kaç mal olabileceğini sana anlatmak zor olmasa gerek... İşte yine kolum yoruldu. Bütün gece bulaşık yıkamış, yemek artıklarını temizlemiş, bine yakın tabak çanak raflara yerleştirmiştim... Kadri (Yurdatap) beni sorarsa İngiltere’de film çeviriyormuş dersin...”

Kadri Yurdatap, Hayri Caner’in profesyonel gazetecilik yaşamında Babıali patronlarından biriydi. Yurdatap’ın yayınladığı o yılların haftalık popüler sinema dergileri Sinema (1961) ve daha sonra Yıldız’da yayın müdürü olarak tek sorumlu kişi Caner’di. Patronuyla aralarındaki özel sorunlar nedeniyle habersiz, gizlice Londra’ya uçmuştu.

O gidiş, o gidişti... Yedi yıl sonra bu Londra dönüşünde yine film setleri, sonu gelmeyen yalnız yaşamı, Tepebaşı’nda kaldığı bir oteldeki yangında yanıp kül olan kitapları, belgeleri, kanyak ve bira şişelerinde dostluk arayışı...

*Hayri Caner,
Necdet
Tosun’la.*

Ve yaşamı boyunca böyle çok acılar yaşadı Caner. Yaşamı boyunca dostluğu ve sevgiyi; yalnızca içki kadehlerinde aramasının nedeni, kuşkusuz bu tür acılar olmalıydı. Yeşilçam’da bir adı da

ufak tefek, yarım porsiyon fiziği nedeniyle "Parmak Çocuk"a çıkan Caner'in birlikte yaşadığımız bir anıyı anımsıyorum:

Hayri Caner, İzzet Günay'la bir filmde.

"1960'lı yılların ortalarıydı sanıyorum. Haftalık Sinema Dergisi'ni hazırlıyor, hem de sekreterliğini yapıyor. Bir gece öylesine güzel içmişti ki... Bulunduğumuz meyhane, pansiyoner olarak kaldığı Taksim Talimhane'deki evin hemen yakınlarındaydı. O gece bir iki arkadaşımız daha vardı yanımızda. Geçmiş yıllar, kimler olduğunu şimdi pek iyi hatırlayamıyorum. Baktık, Caner'in ayağa kalkıp yürüyebilecek hali yok. Ne yapalım. Bir müziplik yapalım dedik... Ve

rastlantıya bakın ki, o sırada meyhanenin önünden geçen, sırtında büyükçe bir küfe taşıyan hamalı çevirdik. Hayri Caner'i adamın sırtındaki küfeye bir çuval gibi yerleştirip, evine öyle götürmüştük. Ne gülmüştük o gece. Pansiyonun sahibi yaşlı madam da gülmüştü bu halimize..."

Oktay Ekinci soruyordu bir köşe yazısında: Hiç "küfelik" oldunuz mu?.. diye. İşte Hayri Caner, Ekinci'nin tanımıyla böyle "küfelik" olmuştu bir Beyoğlu gecesinde...

Hey gidi günler, hey...

Yaşamın cilveleri bu, ne yaparsınız?..

"YEŞİL GÖZLÜ MELEK" Mİ; O DA KİM?..

1962 yılında Ses Dergisi'nin bir yarışması sonucunda sinemaya girmişti. Ve gerçek adı Devlet Muhsin'di. Çeşitli güzellik yarışmalarında da şansını deneyen İskenderiye doğumlu ve Mısır kökenli bir ailenin kızıydı. Zeytin yeşili gözleri nasıl da etkilemişti Caner'i?.. Vurgun yemiş gibiydi. Aslında garip bir ikilem içindeydi Caner. Çünkü Devlet, düşlerinde hem vardı, hem yoktu. Yani Attilâ İlhan'ın bir şiirindeki gibi "uzaktan sevme"nin gizli acılarını içine gömerek yaşamıştı...

Ölümü de bir başka acıydı. Parasızdı, yalnızdı, evine kapanmıştı. O zor günlerinde sinema yazarları dostların Ali Ulvi Uyanık'la, Hakan Sonok, ellerinden geldikçe yardımcı olmaya çalışmışlardı Caner'e. Ve Cihangir Ülker Sokakta'ki evinde, kapısı kırılarak bulunmuştu cansız vücudu o gün... Kendinden başka kim-

*Hayri
Caner'in
vurgun yediği
Yeşilçam
güzellerinden
Devlet
Devrim.*

seye zarar vermeyen Caner, "saklı bir intihar girişı"nin bir "kurban"ı mıydı yoksa?. Kim bilir...

Ve geriye ne kalmıştı yaşamından?..

Belleği zayıf, değerlerine sahip çıkmayan umarsız, bu toplumda, bir tuşu kırık emektar daktilosu mu?..

Meraklısına Notlar:

Hayri Caner'i 1998'de yitirdik

Kaynakça:

- * Hayri Caner'in Not Defterinden, Strateji der., sy: 9, 19 Mart 1998
- * Ağâh Özgüç, Türk Sineması'nda Mektuplar, Antrakt der., sy:58, Eylül 1996
- * Oktay Ekinci, İstanbul'da 'Küfelik' Olabilmek, Cumhuriyet gz., 22 Temmuz 2001

*Bir Boykot ve
Bir Yeşilçam Dramı:*

Suphi Kaner

Suphi Kaner

1960' lı yılların hemen başları. Tepebaşı, Aynalıçeşme ve Duraç sokağı. Sokağın ismini taşıyan apartmanda kimler mi oturuyordu?.. İki ünlü isim. Birinci katta Fatma Girik, dördüncü katta ise Suphi Kaner. Şöhretlerinin en taze yıllarındalar. Fatma Girik'le röportaj yapmaya gittiğimizde üst kata çıkmadan ve Kaner'i ziyaret etmeden yapamazdık.

Duraç sokağının sakinleri, özellikle de semtin çocukları Suphi Kaner'i ne kadar da çok seviyorlardı. Kaner de onları. Film setlerinden dönüşünü bekleyen çocuklarla top oynardı mahallede. Az mı camlar kırılmıştı Duraç sokağında. Gerçekten de Suphi Kaner'in en sadık hayranları çocuklar değil miydi? Önce çocuklar sevmiştii onu. Ve bir söyleşi sırasında:

“ Beni seven iki milyon Türk çocuğı olduğunu biliyorum “ diyordu.

Özel yaşamında ve sinemada çocuklarla bu denli sıcak ilişkiler kurmasının sırrı neydi Suphi Kaner'in?.. Yoksul bir çevrede dışlanarak, her tür sevgiden yoksun bir yaşam geçirmesinden mi, ya da yıllarca içinde taşıdığı çocuksu, o masum ve saf duyguları beyaz perdeye yansıtmamasından mı kaynaklanıyordu?..

DÖRT SANDALYE ÜZERİNDE YATTIĞI ACILI GÜNLER...

İlkokulu bitirir bitirmez çok genç yaşlarda hayata atılan Suphi Kaner, Şehzadebaşı Ferah ve Turan sinemalarında gazoz fıstık satmış, sinema kapılarında bilet kesmiş, makine dairesinde ve localarında dört iskemleyi yanyana dizerek, salon perdelerini yorgan gibi üstüne örterek yatıp sabahladığı yılları nasıl hatırlamasındı ki... Ve acıyla hatırladığında ise diyecekti ki :

“Başrolünü Gönül Bayhan'la oynadığım “ Benzincinin Aşkı”

adlı filmin galası için bir davetiye vermişlerdi. O gece sinemanın locasına girdiğimde bir de ne göreyim?.. O sandalyeler, üzerinde yattığım sandalyeler değil mi?

Kaner'in sözünü ettiği "Benzincinin Aşkı" 1959 yılında afişine birinci isim yazılıp başrolünü oynadığı ilk filmi Kaner'in. Ve 1960'da apartman komşusu Fatma Girik'le "Üsküdar İskelesi" adlı filmde başrolü paylaşacaktır. 1962 en hızlı yılıdır. "Cafer Çocuk Hırsızı" ve "Gol Kralı Cafer"le de yeni tiplmesiyle biraz daha öne çıkar. Bu arada Suna Pekuysal'la da bir "komedi filmleri çifti" oluşturur. Tıpkı Mualla Sürer-Vahi Öz çifti gibi...

İlk kez 1946'da Eyüp Halkevi'nde sahneye çıkan Suphi Kaner'in sinemaya girişi tiyatro oyunculuğuyla başlar. 1950'de Fikret Hakan'la "Sahne 8" adlı bir tiyatro kuran Kaner, 1958'de sinema oyunculuğunun yanısıra filmde yönetir. "Aşkın Kudreti" ve "Üsküdar İskelesi" yönetmenliğini yaptığı filmlerdir. 1961 yapımı "7 Günlük Aşk" da, yakın dostu Kadir Savun'la ortaklaşa kurduğu Azim Film şirketi adına yönetmenliğini yaptığı bir filmidir. Ancak bu ortaklık uzun sürmez. Yapımevini zararla kapatırlar.

*Suphi Kaner,
"Üsküdar
İskelesi"
adlı filmin
çekiminde,
Kemal İnci,
Gülderen Ece
ve Fatma
Girik'le.*

BİR TÖVBE ETME İLANI:

Suphi Kaner'in sinemasal açıdan ve tipleme konusunda temel özellikleri şöyle sıralanabilir. Öncelikle güldürü ustasıdır. Genelde yoksul çevrelerin küçük insanlarını canlandırır. Bu küçük ve ezik insan dünyaları, gerçekte yaşamının bir parçasını oluşturur. Saftır, altın yürekli, yardımseverdir. Ve yarattığı tiplmelerle,

Sayın seyircilerim, meslektaşlarım

24 - 11 - 961 tarihinden itibaren, on sene-
den beri devamlı olarak içtiğim içkiyi, gerek
sıhhatim ve gerekse dostlarıma karşı davra-
nışlarımın anormalleşmesi bakımından bırak-
tım..

Bundan böyle, her kim beni içki içerken
veya içkili görürse kendilerine tarafımdan
«1000» TL. sı ödenecektir.

Hürmelerimle

SUPHI KANER

yaşam biçimiyle o kü-
çük insanların duyarlı
bir temsilcisi sayılır.
“Mahallenin Sevgilisi”
ve “Mahalle Arkadaşla-
rı” adlı filmlerinde ol-
duğu gibidir.

Bu denli sevilmesi-
ne ve sinemasal başa-
rısına karşın, içsel bir
sorunu vardır Ka-
ner’in. Sorun aşırı de-

recede alkol bağımlısı olmasıdır. Alkol, dengesiz yaşamındaki en
tehlikeli dostudur. Onu bozar. Örneğin alkollü bir gecede Klüp
Fuaye’de “Bu panoda neden benim resmim yok?” diyerek taşkın-
lık yapar. Panoyu yerinden söküp indirir.

Bu tür tatsız olayların ardından ve alkol tedavisi için yatırılan
hastaneden her çıkışında tövbe eder. Ağzına içki koymayacaktır.
Verdiği sözü tutamaz ki... Küçük kanyak şişesi “zula”sında, kış
cebindedir. Film setlerinde çay içtiğini zannedersiniz...

Çok bildik bir deyimle göre “söz uçar yazı kalır” derler ya. İşte
Suphi Kaner’in bir dergiye verdiği ilan bu “tövbe” nin kalıcı ve
en somut belgesidir. “Seyirci ve meslektaşlarıma” hitaben başlı-
yan bu ilginç ilanda “On yıldan beri devamlı olarak içtiğim içkiyi,
gerek sıhhatim ve gerekse dostlarıma karşı davranışlarımın anor-
malleşmesi bakımından bıraktım...” diyerek.

Suphi Kaner, ne derse desin, “tövbe”sini tutmayacaktır. İnadı-
na kendini içkiye verir. Ruh sağlığı da bozulmuştur. Sağa sola bi-

*Suphi Kaner,
“Ayvaz
Kasap”
filminde
Sabiha
İzer’le.*

linçsizce savrulan bir sonbahar yaprağı gibidir. Çalıştığı filmin setine de gidemez. İşi aksayan yapımcının şikâyeti üzerine, Murat Köseoğlu, Hürrem Erman, Şahan Haki, Turgut Demirağ ve Hulki Saner' den oluşan Türk Film Prodüksiyonlar Cemiyeti " 6 ay boykot kararı " alır. "Ezrailin Habercisi" son filmlerinden biri olur Kaner'in. Ünlü komedyen, hakkında alınan kararı gurur meselesi yapıp intihar edecektir.

ÖLÜMÜNDEN ÖNCEKİ SON KONUŞMA...

İntiharından bir hafta kadar önceydi. Boğazda bir restoranda, konuyla ilgili konuşmak üzere buluştuğumuzda, Suphi Kaner çok üzgündü. Boşalmak, rahatlamak ve kendini savunmak istiyordu. Suphi Kaner neden içiyordu, neden işe gitmemiştii, neden boykot kararı alınmıştı?.. O Pazar günü, bu soruları şöyle yanıtlıyordu Kaner:

"İçki beni sadece dinlendiriyor. İçki, tekelin onlara verdiği yalancı bir şahit oldu. Ve içkime o kadar alıştılar ki, beni zorlan içirmek için gerekeni yapıyorlardı... Ben seyircinin karşısına yıllardır, fedakâr, iyi arkadaş, iyi insan olarak çıktım. Benim oynadığım tipler bunlardı. Bana onun bunun karısını dikiz ettirip, rontgenci rolünü verdikleri için işi bıraktım... Tazminat davası açacağım. Şirketlere "iş vermeyin" tabirini kullanmaları bir suçtur, prodüksiyonlar cemiyetinin. Bu bir sendika kararı olsaydı hürmet ederdim. Ayrıca bana üç defa, konuyu konuşmak üzere davet ettiklerini söylüyorlar. Bunlardan hiç haberim yok... Türk sinemasının bir gün beni anlayacağını bekliyorum. "

*Suphi Kaner,
Semih Sezerli
ve Nilüfer
Sezer'le.*

Ne yazık ki, Türk sineması onu "anlıyamadı" 30 yaşında yi-

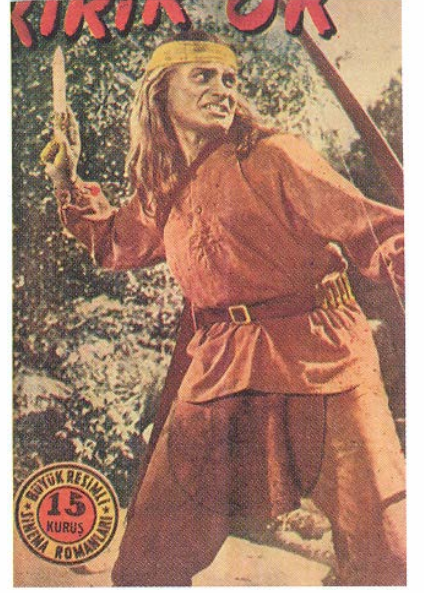
tip gidecekti. "Boykot Kararı"ndan sinema oyuncusu ve yazar dostu Afif Yesari'nin Kasımpaşa Bahriye Caddesi'ndeki 181 nolu evinde. "Uykuya hasretim, dört gündür uyuyamadım. Beni 12'den önce uyandırmayın" deyişi son sözleriydi. Daha önce 4 kez intihar girişiminde bulunan Suphi Kaner, bu kez uyanamayacaktı. O gece yatmazdan önce üç tüp Nembutal adlı hap almıştı.

Suphi Kaner öldüğünde cebinde 15 lirası vardı. İkizleri kızı Aşkın ve oğlu Taşkın'a daha iyi bir yaşam

sağlama uğruna, set çalışması olmadıkları günlerde vizyondaki yabancı filmleri izleyip özetlerini çalakalem yazdığı daktilo makinesi de rehineydi. Bir formalık film özetlerini içeren bu tür "Sine-romanları"nın moda olduğu yıllarda, imzalı imzasız bir bölümünü Suphi Kaner yazmıştı.

Koma halinde hastaneye yatırılan Suphi Kaner'i yaşatmak için Film San başkanı ve yönetmen-yapımcı Ümit Utku, yetişip kan vermişse de sonuç değişmemişti. Ve cenaze töreni de oldukça gergin geçmişti Kaner'in. Ünlü komedyenin ölümü nedeniyle

Suphi Kaner'in izleyerek yazdığı Kırık Ok filminin Sine-roman kapağı

Suphi Kaner'in İntihar ettiği ev ve intihar ettiği yatakta Afif Yesari ve Yaşar Şener.

*Yüksel
Hazar, bir
artist değil.
Kaner'in
çocuklarına
bir süre
sahip çıkan
bir talebe
yurdu sahibi*

*Suphi
Kaner'in
ikizleri
Aşkın ve
Taşkın..*

**Suphi Kaner'in çocuklarının
dışarda kalma olayının diğer yüzü:**

ŞİMDİDE

Yurt Sahibesi Yüksel Hazar Konuşuyor!

suçlanan şikâyetçi yapımcının gönderdiği çelenk, canı avlusunda o gergin hava içinde Aysel Tanju ve Diclehan Baban tarafından parçalanıyordu.

Suphi Kaner'in ölümüyle oturdukları Eyüp'teki gece-kondularında zor durumda ka-

lan talihsiz anne Ender Kaner ve üç yaşlarında olan ikizlerine yardım için birkaç sinemacı aralarında bir komite kurmuşlardı. Ve bu arada bir gazete "yardım kampanyası" düzenlemiş, Suphi Kaner hayranı bir hanım Yüksel Hazar ise, Şişli'de sahibi olduğu talebe yurdunda kışı geçirmeleri için Kaner ailesini misafir etmişti.

"Babasız evlerin babasız çocukları" olarak yıllardır mücadele veren Aşkın'la Taşkın, 1961 doğumlu olduklarına göre bugün 52 yaşlarındaydılar...

Kaynakça :

- * Sinema Der, sy: 56, 6 Aralık 1961
- * Agâh Özgüç, Suphi Kaner'le İntiharından Bir Hafta Önce Yapılan Konuşma, Ekspres gz, 5.9.1963
- * Geçmiş Zaman Olur ki, Filmciler Suphi Kaner'i Boykot Etmişti, sy: 965, 1975
- * Yurt Sahibesi Yüksel Hazar Konuşuyor, Perde Der, sy ; 37, 15 Haziran 1964

*Dame de Sion’lu “Baby-Bomb”
ya da Yeşilçam “Lolitası”:
Hilâl Esen*

Hilâl Esen

Dame de Sion’lu “Baby-Bomb” ya da Yeşilçam “Lolitası”:

“Baby-Bomb”, 1960’lı yıllarında yaşı 17’den küçük olan kızlara verilen bir isimdi Amerikan sinemasında. Daha bildik ve genel deyiimiyle ise “Lolita”lar... Stanley Kubrick’in “Lolita”sındaki Sue Lyon örneğin... Rus kökenli yazar Nobokov’un aynı ismi taşıyan romanından doğmuş bir “çocuk kadın” karakteri Lolita.

Bizim sinemamızdaki benzer örneklerden biri Hilâl Esen. Ama hemen değil, bu benzeşme, “çocuk yıldız” olarak kamerayla tanışmasından sonra, 1964-1965 döneminde oynadığı filmlerle gerçekleşir.

Ve kamerayla tanışma öncesi de hayli hareketlidir Esen’in. İlk kez 7 yaşındayken bir okul müsamesinde sahneye çıkar. O yıllarda Madam Olga’dan bale dersleri almaktadır Taksim’deki sütiyosunda. Site Tiyatrosu’nda, Çapa Öğretmen Okulu’nda temsiller verir. Sinemaya ise yönetmen Kemal Kan’ın aracılığıyla girer.

“İlk filmim Çapkın Çocuk’tur” der. Oysa bu isimle bir film

yoktur Türk Sineması'nda Ya filmin ismi değişmiştir ya da yanlış hatırlıyordur Esen. 1962 yılında Kemal Kan'ın yönettiği bir filmde Hümaşah Hiçan ve Muzaffer Tema'yla birlikte oynamıştır. Ama "Gönül Ferman Dinlemez"dir filmin adı. Filmin yapımcısı da annesi Feyturiye Esen'dir. İki yıl sonra da yönetmenliği deneyecek olan Feyturiye Esen, kızı için film şirketi kurmuştur. Ve kızının adını verdiği yapımevinin de ilk filmidir bu.

YAŞI KÜÇÜK SEVGİLİ...

Kökenleri Osmanlı devlet adamı ve tiyatrocusu Ahmet Vefik Paşa'ya dayanan, refah düzeyleri yerinde, İzmirli bir ailenin iki kızından biridir Hilâl Esen. Annesi Feyturiye Esen, edebiyat mezu-nudur. Baba İsmail Hakkı, gemi kumanyacılığı yapmaktadır.

Dame de Sion Fransız Kız Lisesi'nde okuyan Hilâl Esen, Ümit Utku'nun yönettiği ve Orhan Günşiray-Nebahat Çehre ikilisiyle birlikte oynadığı "Çiçeksiz Bahçe"den sonra, bu kez Fikret Hakan'la "Şafak Yıldızı" adlı filmde kamera karşısına çıkacaktır. Rahmi Kafadar'ın yönettiği bu filmde bir kimlik değişimi içindedir. Sanki birdenbire büyümüştür. Bir "çocuk yıldız" değil de bir "küçük kadın" görünümündedir.

*Hilâl Esen,
Fikret
Hakan'la
"Şafak
Yıldızı" adlı
filmde.*

Fikret Hakan, 1965 yapımı "Şafak Yıldızı"nda iki ayrı karakteri canlandırır. Birinde Hilâl Esen'in babası rolündedir, diğerinde ise sevgilisini oynar. Hakan'a göre Esen'in yaşı küçük olduğun-

dan bu ikinci ilişki, o yılların baskıcı ahlaki koşulları nedeniyle üstü örtülü biçimde sergilenir.

1965'deki Ahmet Mekin'li "Canım Benim", ilkinden çok daha cesurcadır. Herşey net ve belirgindir. Hilâl Esen, Ahmet Mekin'in çocuk yaşlardaki sevgilisidir. 13 yaşlarında bir Lolita'dır. Filmin bir

Anne Feyturiye Esen'in yönettiği kızı Hilâl Esen ve Ahmet Mekin'in oynadığı "Canım Benim" adlı filmin çekimi.

sahnesinde Baby Doll giyer, Ahmet Mekin'le öpüşür. Bu tür mizansenler de annesinin denetimindedir. Anne Feyturiye Esen, filmin yönetmeni ve yapımcısıdır çünkü...

Feyturiye Esen'in ilk ve son yönetmenlik denemesidir bu. Filmin çekimlerinde "başla" ve "dur" anlamını içeren "motor" ve "stop" demeyi, arada bir zorlanıp unutsada Türk sinemasının "kadın yönetmenler tarihi" ne ismi yazılacaktır. Ve "Canım Benim"

bir aile filmidir. Filmin bir sahnesinde baba İsmail Hakkı, diğer kızı İclâl Esen'de figüranlık yaparlar.

FİLMDE

OYNAMANIN CEZASI:

Çetin Emeç'in yazışları müdürlüğünü yaptığı Ses Dergisi adına röportaj için gittiğimizde 37 yaşındaki yapımcı-yönetmen anne, sorularımıza şu ilginç yanıtı verir:

"En zoruda buydu. Bir ana olarak tarifini yapamıyacağım garip bir duygu bu. Gözümün önünde kızım bir erkekle öpüşüyor, ben de seyrederim..."

Bu set röportajı ve Hilâl Esen'in Baby Doll giydiği ya-

Hilâl Esen, Vedat Türkali'nin yönettiği "Sokakta Kan Vardı" adlı filmde.

*Hilâl Esen ve
Ahmet Mekin
"Canım
Benim"
adlı filmde.*

taklı sahneler yayınlanınca, Fransız Kız Lisesi yönetiminin tepkilerini çeker. Olay ciddidir. Disiplin Kurulu'na verilen Hilâl Esen'in okul ile tüm ilişkileri kesilmiştir. Yani açıkça kovulmuştur.

Hilâl Esen'in okuldan atılmasına benzer bir öykü de Leyla Sayar'ın başından geçmemiş miydi?.. "Sokakta yürümem imkânsız. Beyoğlu'na çıktığım zaman trafik duruyor," diyen Sayar'da, bir güzellik yarışmasına girmesi yüzünden Üsküdar Kız Koleji'nden kovulmuştu. Kaldı ki, asıl Leyla Sayar, sinemaya girmeden önce kolej yıllarında tam bir Baby-Bomb, bir Lolita'ydı...

*Hilâl Esen,
öpüştüğü ve
Baby Doll
giydiği bu
sahneler
yüzünden
başı derde
girmişti.*

Vedat Türkali'nin yönettiği, Yılmaz Güney'in oynadığı "Sokakta Kan Vardı" adlı filmde de küçük bir rol üstlenen Esen,

*Lolita
pozuyla Hilâl
Esen.*

*Leyla Sayar da
bir güzellik
yarışmasına
girdiği için
Üsküdar Kız
Koleji'nden
kovulmuştu.*

sonraki yıllarda iki kez evlenip ayrılır. Sinema oyunculuğuna ara verdikten sonra da Amerika'ya yerleşir. 6 yabancı dil bilen Esen, kurslara girip diplomasını aldıktan sonra da ölene dek emlak komisyonculuğu yapar. Geçirdiği ağır bir hastalık sonucu ülkesine dönmek zorunda kalıp, Dalaman'daki kız kardeşi İclâl'in yanına yerleşerek son günlerini yaşar.

İlk eşinden Eyüp İsmail, Avusturalya'da, ikinci eşinden olan oğlu Kutay ise Miami'de, birbirlerinin uzağında yaşamaktadırlar... Amerikan pasaportlu Hilâl Esen, öldüğünde 59 yaşındadır.

Meraklısına Notlar:

Feyturiye Esen 2004'de, Hilâl Esen 2011'de yaşamını yitirdi.

Kaynakça:

* Ağâh Özgüç, Bu da Yerli Lolita, Ses Der, sy: 17, 24 Nisan 1965

“Kel Mahmut” Deyince Münir Özkul

Aslında Münir Özkul’u iki boyutuyla ele almak gerekiyor. Tiyatroda oyunları, sinemada filmleriyle... Bu sanatsal yaşam biçimi öylesine içiçe ki. Ve Özkul’un dünyasında bu ikiliyi birbirinden ayırabilmek öylesine zor ki... Ve elbette ki, Özkul’un tiyatro dünyamızdaki serüvenini ve durduğu yeri, tarihsel bir bakış açısıyla ele almak, özellikle de tiyatro yazarlarının görevi olmalı, bizim değil. Bizim konumuz ağırlıklı Özkul’un sineması. Bu ikili ortak yaşam öyküsünün akışı içinde tiyatroculuğundan, yalnızca bilgilendirme nedeniyle söz etmeye çalışsak da... Örneğin “Tiyatroculuğa nasıl başladınız?” gibi klasik bir soru yönelttiğinizde, Münir Özkul şu yanıtı verecektir:

“1941 senesinde, Bakırköy Halkevi’nde, amatör olarak ilk defa sahneye çıktım. Profesyonel olarak ise 1948’de Ses Tiyatrosu’nda başladım. İki sene devam ettikten sonra ayrıldım. Bir senem istirahatle geçti. Sonra da Küçük Sahne’ye girdim. 1958-59 döneminde İstanbul Şehir Tiyatrosu’nda, 1959-60’da Ankara Devlet Tiyatrosu’nda, 1960-61 yıllarında ise İstanbul Aksaray’da Bul-

*Münir Özkul,
eski
dostlarından
Sadri Alışık,
Müca
Ofloğlu ve
Orhan Boran
ne yazık ki
dostlar artık
yaşamıyor.*

var Tiyatrosu'nda çalışmalarımı sürdürdüm."

Özkuş'un tiyatro yaşamı, daha sonraki yıllarda Karaca, Site ve İstanbul Tiyatrosu sahnelerinde sürüp gidecektir. Profesyonelliğe adımını attığı ilk oyun, "Aşk Köprüsü"dür. Asıl konumuz, ya sinemada?...

Özkuş'un sinema oyunculuğuna başladığı yıl 1950'dir. İlk filmi ise, Ziya Şakir'in "Sadullah Ağa" adlı romanından uyarlanan "Üçüncü Selim'in Gözdesi"dir. Özkuş, küçük ve silik bir rolle kamera karşısına çıkar. Vedat Ar'ın yönettiği filmin başrollerini Münir Nurettin Selçuk'la Perihan Altındağ paylaşır. Özkuş'un ilk dönem çalışmaları hep tarihsel konulu filmlerden oluşur. "Lale Devri", "Vatan ve Namık Kemal" ve "Yavuz Sultan Selim Yeniçeri Hasan" gibi.

1950 ve 1952 yılları arası tarihsel filmlerin ve Osmanlı Sultanı tiplerinin egemen olduğu bir dönemde sinemaya girmiştir Özkuş. Çok küçük ve de ses getirmeyen rollerle yetinmek zorundadır. Ve yine de "Barboros Hayrettin Paşa" filmindeki küçük rolüyle, dönemin sinema "tenkitçi"si Sezai Soğelli'den geçerli not alır.

"EDİ VE BÜDÜ"YLE GELEN İLK BAŞROL:

Münir Özkuş'un sinemaya girdiği 1950'li yıllarda "komik oyuncu" bolluğu vardır. Vahi Öz, Muzaffer Hepgüler, Renan Fosforoğlu, Zeki Alpan, Orhan Erçin, Aziz Basmacı, Kenan Büke, Osman Zıt, Mehdi Zıt, Tevhit Bilge, Özcan Bilge, Salih Tozan, Mah-

*Münir Özkuş,
Vasfi Rıza
Zobu'yla ikili
oluşturduğu
"Edi ile
Büdü"
filminin bir
sabnesinde.*

mut Arseven dönemin el üstünde tutulan belli başlı komedi oyuncularındır. Orhan Erçin “Çeto” ile “Şaban” tiplerini oynar. Mahmut Arseven “Memiş”i, Osman ve Mehdi Zıt ise “Zıt Kardeşler”i... Ama bu bir dizi ünlü ismin önünde bir hızlı koşanı vardı ki, güldürü sinemasının ve dönemin asıl “yıldız oyuncu”su İsmail Dümbüllü idi.

Türk tiyatrosunun ve sinemamızın “tipik bir halk komiği” olan ve Haldun Taner’in deyimiyle “ortaoyununun son temsilcisi” İsmail Dümbüllü’den söz ederken ve de yeri gelmişken, Zeynep Oral’dan alıntıladığımız bir olay aktaralım. Bu ilginç olay, 1950’lerden yıllar sonra geçer. Elbette konumuz yine Münir Özkul’lu ilgilidir.

Dümbüllü, bir gece Özkul’un oynadığı “Kanlı Nigâr”ı izlemek üzere Arena Tiyatrosu’na gider. Oyunu izledikten sonra sahne arkasında Özkul’u bulup tebrik eder. Ardından kavuğunu (Osmanlılar dönemine ait olup ortaoyununda kavuklu adıyla anılan tiplerin başına giydiği bir tür sarık) Özkul’a şöyle der:

“Bana göre sen kitaplı tiyatrocusun. Ortaoyununun, kavuklunun altından kalkmak, kitaplı tiyatrocunun kolay kolay başaracağı iş de değildir. Ortaoyunu başka bir şeydir. Başka bir tarzıdır. Sen bu tarzı bilmeden dalıp gitmişsin. Ama iyi becerdiğin için kavuğumu sana verdim. Benden sonra, bu işi sen sürdüreceksin...”

Dümbüllü İsmail de yıllar önce, tuluat tiyatrocularından ustası Kel Hasan Efendi’den teslim almıştır bu ünlü kavuğu. Ustadan çırağa doğru sürüp giden bir gelenektir bu. Ve şimdi, teslim alma

*Münir Özkul,
Mine Soley,
Nuri
Sesigüzel,
Muzaffer
Nebioğlu ve
Yıldız
Tezcan’la.*

sırası Özkul'dadır. Aktör Münir Özkul, "Kanlı Nigâr"la "yılın en başarılı erkek oyuncusu" seçildiğine göre, yanılmıyorsak bu "kavuk verme" olayının geçtiği yıl 1967'dir.

Biz, yine Özkul'un sinemadaki ilk yıllarına dönelim.

1950'li yılların "tarihi filmler furyası"ndaki küçük rolleriyle köşebaşlarını tutan komedi oyuncuları bolluğu karşısında ve onların aralarından sıyrılıp, sinemada tırmanışa geçmesi oldukça zorlu bir iştir Özkul'un. Hele İsmail Dümbüllü gibi bir "jön komik" varken...

Bir süre sonra "Edi ile Būdū" adlı senaryo, Özkul'un imdadına yetişir. Senaryonun yazarı gazeteci Burhan Felek'tir. İlk kez başrol, yani "jön komik" oynayan Özkul'un ismi, filmin afişlerine Vasfi Rıza Zobu'dan sonra ikinci yazılır. Ünlü "Laurel-Hardy" ikilisinin yerli bir benzeri olan Edi tiplemesini Zobu, Būdū'yü de Özkul canlandırır. Şadan Kamil'in yönetmenliğini yaptığı "Edi ile Būdū", gösterime girdiğinde (1952) halkın ilgisini çeker. Film iş yapar. Filmle ilgili bir tenkit yazısında şu satırlar yer alır:

"... Küçük Sahne'de ve Lâle Devri filminde pek beğendiğimiz Münir Özkul'u burada bir parça harcanmış bulduk. Acaba bu kendisine verilen nankör tipten mi, yoksa hiç oturmayan dublaj sesinden mi ileri geliyordu?"

Oysa, ardından sıcağı sıcağına ikincisi çekilen ve bu kez oyuncu kadrosuna Neriman Köksal'ın da katıldığı "Edi ve Būdū Tiyatrocı" adlı bu "devam filmi" inadına yine iş yapacaktır.

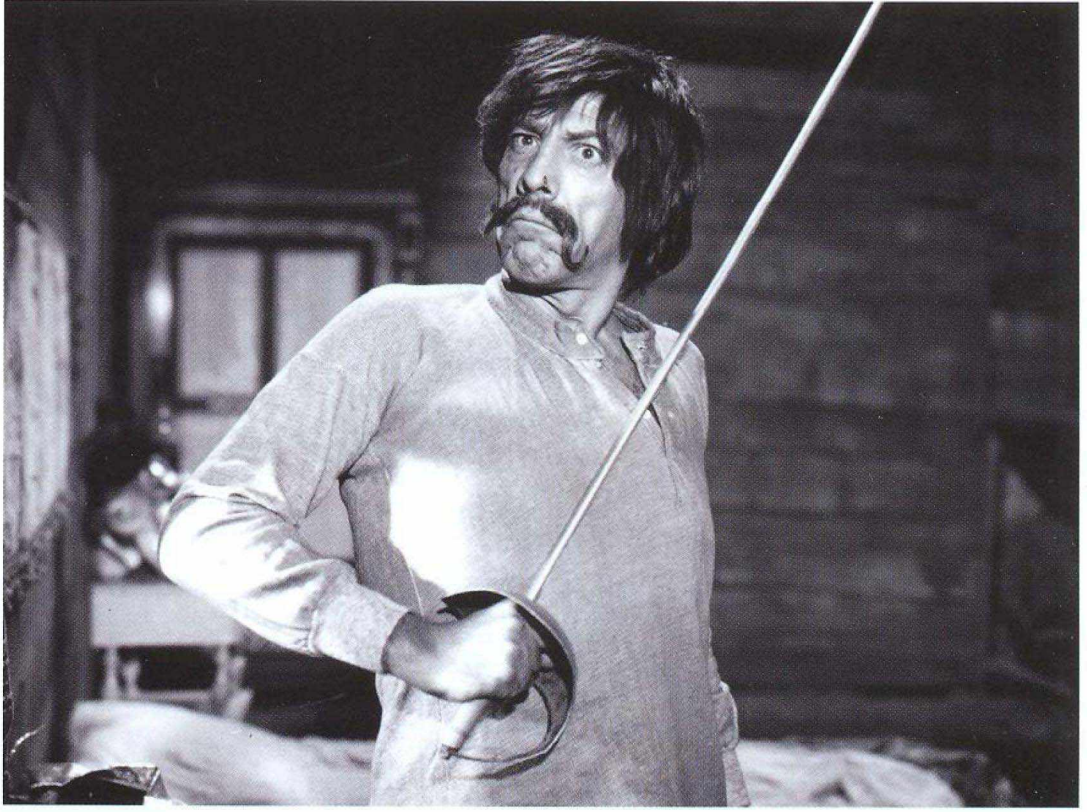
BİRAZ DRAM, BİRAZ DA MELODRAM...

İki filmlik "Edi ile Būdū" dizisinden sonra önü giderek açılır Özkul'un. Bu açılım sonrası kimi filmlerde başrol üstlenir, kimi filmlerde "ikinci adam"ı... Tarihsele bir sıraya göre gidersek Mual-la Kaynak'la (Bir Aşk Hikâyesi), Seser Sezin'le (Kalbimin Şarkısı), Muhterem Nur'la (Yaman Gazeteci), Sadri Alışık'la (İftira) başroleri paylaşacaktır.

1955'den 1960'lı yılların sonlarına dek, yeni tiplemelere doğru yolaldığını görürüz. İlk kez bir "jön komik" olarak tırmanışa geçen Münir Özkul'un bu döneminde asıl dikkat çekici yanı, karakter değiştirip farklı bir kimlikle kamera karşısına çıkmasıdır. Bir oyuncunun yeteneklerini sergileme açısından tek düzeliğin dışına çıkıp, tipolojik yapısına uygun düşen her tür rolü üstlenmesi doğaldır. Alışılmışlığın dışına çıkmak bizim sinemamızda, aynı tiplmeyi sürekli görmek isteyen bizim seyircinin kemikleşmiş, o fanatik değerlendirmesiyle, zaman zaman ne kadar ters karşılanırsa da...

"Edi ile Būdū" dizisinin yönetmeni Şadan Kamil, bu kez Münir Özkul'a çok farklı bir çizgide rol verir. "Tuş-Bir Aşk Hikayesi" ad-

Münir Özkul,
"Donkişot
Sabte
Şövalye'de..

lı filmde sigara ve içki bayiliği yapan aşık bir genci oynar. Aynı mahalleden sevdiği kız, zengin bir aile çocuğu tarafından tecavüze uğrar. Senaryosunu Haldun Taner'in yazdığı filmin sonunda, tecavüz kurbanı genç kız, umumhaneye kadar düşer. Ve dönemin bir "film tenkitçisi" de Özkul'un dramatik ağırlıklı oyunu için "Münir Özkul, rolünde çok muvaffak olmuştu" diye yazar.

Lütfi Ö. Akad'ın bir yıl sonra yani 1956'da yönettiği "Kalbimin Şarkısı" adlı filmle bu tür oyunculuğunu sürdürür Özkul. Akad'ın da hiç tutmadığı ve "batı özentili saçmasapan bir film" diye tanımladığı "Kalbimin Şarkısı", aşırı duygusal ağır melodramdı. Özkul, müzik tutkunu piyanist bir genci canlandırır. Evlidir ve karısını da (Sezer Sezin) aynı tutkuyla sevmektedir. Ne var ki, aynı pavyonda çalıştığı konsomatris Hicran da (Altan Karındaş) Özkul'un peşindedir. Çok sevdiği karısının, kendisini birlikte çalıştığı kemancı arkadaşıyla aldattığını sanan Münir, Hicran'a sığınır. Öykünün sonu sürprizle karışık acı bir olayla sonuçlanır.

İlk "sinema profesörü"müz Alim Şerif Onaran'a göre, oyuncu seçimindeki tutarsızlık, filmin başarısızlığında etkili olmuştur. Bu görüşe göre söz konusu etkenlerden biri, Özkul'un "tiyatrodan ve sinemada yaşattığı rollerin dışında bir çizgide" oynamasıdır.

SIRRI GÜLTEKİN VE ERTEM EĞİLMEZ...

Münir Özkul, 1965 ile 1971 yılları arası, sayısal açıdan oyunculuk kariyerinin en hızlı dönemini yaşar. 1965'de 10, 1970'de 13 ve 1971'de 14 film çekerek kendi rekorunu yine kendi kırar. An-

cak bir anlamda bu “başa dönüş” demektir.Yani, sinemaya başladığı ilk yıllardaki gibi, “yan hikaye rolleri”yle yetinmek zorunda kalır. 1960’lı ve 1970’li yılların ünlü yıldızlarından Öztürk Serengil’in (Cezmi Bond 007), Yılmaz Güney’in (Kan Gövdeyi Götürdü), Vahi Öz’ün (Kart Horoz), Kartal Tibet’in (Senede Bir Gün), Tamer Yiğit’in (Seveceksen Yiğit Sev) gerisinde oynar. Bundan böyle “yan öykülerin karakter oyuncusu”dur.

Özkul’un sinema yaşamına topluca bakıldığında, onu destekleyen, onu yönlendiren iki yönetmen görülür. Biri, kendisi gibi Bakırköylü olan eski dostu Sırrı Gültekin, diğeri Türk Sineması’nda kendine özgü bir ekol yaratan Ertem Eğilmez... Yaklaşık 150 filminin 18’ini Gültekin’le, 28’ini de Eğilmez’le birlikte çekmiştir Özkul.

1965 ve 1971 yılları arasında genel çizgisi olarak “yardımcı oyunculuğu” ağırlık kazansa da, arada bir dar bütçeli sıradan filmlerin başrollerinde oynar. Örneğin Cervantes’in ünlü eserinden uyarlanan ve Semih Evin’in yönettiği “Donkişot Sahte Şövalye” güldürüsü gibi...

Yine Semih Evin’in “İşte Deve İşte Hendek” ve “Ver Allahım Ver” adlı filmlerinde.

Ertem Eğilmez ise, 1965’de ilk kez iki filminde (Kart Horoz, Senede Bir Gün) “yardımcı oyuncu” olarak denediği Özkul’u 10 yıl sonra afişlerin tepelerine tırmandıracaktır. “Hababam Sınıfı” ve “Bizim Aile” filmlerini afişlerinde, Tarık Akan’ın önündedir Münir Özkul ismi. Aslında bir “takım oyunculuğu”egemendir Eğilmez’in filmlerinde ve Arzu Film ekolünün güldürülerinde. Yani bu takım anlayışı içinde her oyuncu başroldedir. Bu tiplere sinemasının ağır bastığı güldürülerde her oyuncu öne çıkar. Nasıl ki Münir Özkul, “Hababam Sınıfı” dizilerindeki “Kel Mahmut” tiplmesiyle öne çıkıp bu unutulmazlara damgasını vurmuşsa...

“KURTARILMIŞ FİLMER” KALICI, YA OYUNLAR?

Dümbüllü İsmail’den teslim aldığı kavuğu, yirmi yıl kadar sonra, meslektaşı Ferhan Şensoy’a devreden Münir Özkul, bugün 88 yaşında... Ve sağlık nedenleriyle uzun yıllar önce kendi kabuğuna çekilmiş, yalnızca geride bıraktığı kimi tatlı kimi acılarla dolu o alkollü sarhoş gecelerden oluşan anılarıyla yaşamını sürdürüyor. Ve de sık sık televizyon ekranlarında gösterilen o “kurtarılmış filmler”iyle teseli bularak... Yıllar önce yitirdiği sevgili dostlarından Sırrı Gültekin’i, Adile Teyze’yi, İhsan Yüce’yi, Ertem Eğilmez’i, Kemal Sunal’ı düşleyerek...

“... Kavuğumu sana verdim. Benden sonra, bu işi sen sürdüreceksin, diyen, ama ona bir “çırak” olarak söz verip yerine getiremediği Dümbüllü’yü de kuşkusuz...

Evet filmler ve anılar...

Filmler kalıcı, ya koca bir ömrü uğruna harcadığı oyunlar...

Bu hızlı ve maceralı yaşamında 4 kez evlenmiş Özkul. İlki Şadan Hanım. Bu Karadenizli hanımdan 2 çocuğu var, Ferdi ve Hayriye. İkinci evliliği ise Türk Sinema ve Tiyatrosu'nun en yetenekli ve en hoş oyuncularından Suna Selen. İrfan Tözüm'ün yönettiği 1992 yapımı "Cazibe Hanımın Gündüz Düşleri"ndeki oyunu nasıl unutulabilir ki Selen'in... Bu evlilikten bir kızı var, seslendirme sanatçısı ve tiyatro oyuncusu Güner Özkul. Üçüncüsü Yaşar hanım, dördüncüsü de yıllardır başucundan ayrılmadığı eşi Münir Özkul'la birlikte zor günler yaşayan, çileli kadınlarından Umman Hanım...

Kaynakça:

- * Lâle Oraloğlu, Ayda Bir der, sayı:7, 1 Ocak 1953
- * M.Nihat Özön-Baha Dürder, Türk Tiyatrosu Ansiklopedisi, Remzi Kitabevi, 1967
- * Sezai Solelli, Haftanın Yerli Filmi, Barbaros Hayrettin Paşa, Yıldız der, sayı: 52, 22 Aralık 1951
- * Zeynep Oral, Özkul "Dümbüllü Kavuşunu Bana Verip Ortaoyununu Sürdüreceksin" Demişti, Milliyet Sanat Der.
- * Sezai Solelli, Lüks Koltuktaki Adam, Haftanın Yerli Filmleri: Edi ile Büddü, Yıldız der, sayı: 8, 14 Şubat 1953
- * Alim Şerif Onaran, Lütfi Ömer Akad'ın Sineması, 78-77, Altın Portakal Kültür ve Sanat Vakfı yay, 2001

Olgunluk Döneminde TV Dizileriyle Yeniden Keşfedilen Nebahat Çehre

“Geç kalmışlık” yalnızca Nebahat Çehre’ye özgü bir sorun değil Türk Sineması’nda. Önce bunun altını çizelim. Bu saptama sanat dünyamızın her alanı için geçerlidir. Öyle ki, kimi sanatçılar daha yolun başında, yani “kuluçka dönemleri”nde, yani en “taze” zamanlarında fırsatları değerlendirip kitlesel anlamda gerçek bir “star” olmayı başarırlar, kimileri de, yorgunluk, yaşlılık ya da ustalık yıllarında.. Şener Şen gibi.

İşte Nebahat Çehre de bu ikinci örneklerden. Tek ilginç farkı, 1961’den 1988’e dek 93 fiilmde oynamasına karşın, ancak yıllar sonra televizyon dizileriyle yeniden keşfedilmesi. Türk TV dizilerinin başlangıç tarihi 1974 olduğuna göre, demek ki 1992’de, yani 18 yıl sonra yeni bir Nebahat Çehre doğuyor.

Aslında her oyuncu için geçerli olan, ama çok kullanılagelen o klasik ve beylik bir tanımlamayla sorarsak: “Nebahat Çehre’nin Türk Sineması’nda yeri nerededir?” diye bir sorunun yanıtını sonlara bırakıp, filmografik dünyasına bakalım önce.

GÜZELLİK YARIŞMALARINDAN YEŞİLÇAM’A...

Bir süre mankenlik yapan, 1959’da “Adalar Güzeli”, aynı yıl Türkiye Güzeli seçilen Nebahat Çehre, önce vücut yapısıyla öne çıkar. Çene kısmındaki o çok hafif doğal arıza, film karelerine ve fotoğraflara sürekli yansıyor yüz sinematografisini bozsa da, büstünün altındaki kaide, yani kusursuz güzellikteki vücudu asla tartışılmaz.

Nebahat Çehre 1961’de Ümit Utku’nun Güzide Sabri’den uyarladığı “Yaban Gülü” adlı filmle Yeşilçam macerası başlar, 17 yaşındaki Samsun-

*Nebahat
Çehre,
Yeşilçam'ın
güzellik
kralçelerinden.*

lu Nebahat Çehre'nin. Filmin başrol oyuncularını Göksele Arsoy'la Leyla Sayar'dır. Çehre'nin ismi ise, afişlere Gönül Bayhan'dan sonra yazılır. Yabancı olduğu Yeşilçam'da eli-kolu bağlıdır. Nasıl hareket edeceği, nasıl bir politika izleyeceği konusunda hazırlıklı olduğundan, Ümit Utku'nun denetimi altına girer. Çaresizdir... Sığına- cak dalı yoktur. Ve Utku'nun yönettiği beş filmde oynar.

Aslında bu şanslı bir başlangıç sayılır. "Yaban Gülü" geniş rekorları kıran bir iş filmidir. Sinemaya girişinin ikinci yılında ise iddialı bir filmle kamera karşısına çıkar. Bu, Türk Sinema Tarihi'ne damgasını vuran "bir Metin Erksan filmi"dir. Nebahat Çehre, tiplemesine, yaşına uygun ve gerçekçi ya- nı ağır basan bir genç kız ka-

rakteri yakalamıştır. "Acı Hayat"la. Ayhan Işık'ın, Türkân Şoray'ın ve Ekrem Bora'nın karşısında (zaman zaman aksasa da) ezilme- mek için var gücüyle kendisini kanıtlamaya çalışır. Böyle bir ro- lü, ya da daha çarpıcı, Nebahat Çehre'yi Nebahat Çehre yapan bir kadın karakterini nasıl yakalayabilecektir. Ve Metin Erksan gi- bi usta bir yönetmenin denetimi altında...

İşi zordur Çehre'nin. Yine de kabuğuna çekilip bekler. Karam- sar ve mutsuz değildir. Ve bilir ki, güneş her sabah aynı yerden doğmayacaktır. Umudunu yitirmeden, hızlı bir tempoyla birbiri ardına film çekmesine karşın, nedense bir türlü önü açılmaz. Sı- radişi yönetmenlerden Osman F. Seden'le (Affetmeyen Kadın), Memduh Ün'le (Dağ başını Duman Almış) çalışsa da sonuç de- ğiş- mez...

YILMAZ GÜNEY'Lİ DÖNEM...

1964'de Nuri Akıncı'nın yönettiği "Kamalı Zeybek"te karşılık- lı oynadığı Yılmaz Güney'le tanışınca, Çehre'nin "ikinci dönem"i başlar Yeşilçam'da. Bu kez onun denetimi altındadır. Tutunacak

*Nebahat
Çehre,
manken
Sandra ile
Klüp 12'de.
Aşağıda bir
arkadaşıyla.*

bir dal bulmuştur. Bu birliktelik çok kısa bir süre içinde “büyük bir aşk”a dönüşür. “Büyük bir aşk” diyoruz, hem de nasıl... 450 gün süren bu evlilik macerası, bugüne dek yazılmayan çok özel bir “Yeşilçam romanı”dır Türk Sineması’nda. Evet Yeşilçam’ın hırçın çocuğu Yılmaz Güney’in yaşamına giren “üç çileli kadın”dan biridir Nebahat Çehre.

Nebahat Çehre, 1964-1968 yılları arası, 13 filmde karşılıklı oynar Yılmaz Güney’le. “Pire Nuri” ve “Seyyit Han - Toprağın Gelişi”, birlikte oynadıkları son filmleridir. Özellikle de “Seyyit Han” Nebahat Çehre’nin “en iyi filmi” olduğu gibi, Türk Sinema Tarihi’ne de damgasını vurmuş sıradışı örneklerden biridir.

“Seyyit Han karşısında büyük heyecan duydum. Yılmaz Güney, gerçekten halktan yetişmiş, halkın bir şeyi nasıl görmek istediğini, belki derin ilmiyle değil, yaşantısıyla bilen bir halk sanatçısıdır. Böyle sanatçılardan bir aydın olarak benim öğretecek şeyler olduğuna inanıyorum,” diyen Kemal Tahir’i bile etkileyen “Seyyit Han” konusunda tek bilimsel eleştiri de Onat Kutlar yazar. Ve Nebahat Çehre, boynu bükük töre kurbanı Kürt kızı Keje karakterini canlandırmıştır.

Nebahat Çehre’ye, sinemasal anlamda bu yaralı birliktelik için en unutulmaz hediyesidir “Seyyit Han” , Yılmaz Güney’in. Sevgili eşine kan kusturduğu günlerden sonra, bedelini ödemeye çalışır. Onu, nasıl acımasızca incittiğinin farkındadır çünkü. O güçlü, egemen erkek imgesinin altında kırılğan ve içi içine sığmayan bir yürek taşısa da “suçlu”dur...

Nebahat Çehre, Güney’den boşanıp tüm bağlarını kopardıktan sonra, sinema yaşamının son dönemlerine girer. 1969’dan

ACI HAYAT

AYHAN IŞIK TÜRKÂN ŞORAY
EKREM BORA NEBAHAT ÇEHRE
REJİ ve SENARYO: METİN ERKSAN

1988'e dek. Artık özgürdür. Hiçbir erkek omuzuna yaslanmadan, tek başına ayakları üzerine durmaya çalışır. Başka seçeneği de yoktur. Ve giderek ekonomik düzeni bozulduğundan, çaresiz "Calamity Jane ve Modesty Blaise kopyası filmlere doğru yol alır. "Zoro Dişi Fantoma'ya Karşı" türünden filmlerle...

OLGUNLAŞTIKÇA DAHA BİR GÜZEL...

Melih Gülsen'in 1988'de yönettiği ve Tarık Akan'la birlikte oynadığı sol eğilimli "Kimlik", son dönem filmlerinden biridir. Nebahat Çehre'nin. Ve Çehre, 4 yıl sonra "Yedikuleli Mihriban" adlı TV dizisiyle tekrar ortaya çıkar.

Bu çıkışı oldukça şaşırtıcıdır. Bu süreçte Nebahat Çehre'ye birşeyler olmuştur. Neler olmamıştır ki, Yıllar öncesinin o arızalı çene yapısı, gizli bir el tarafından sanki törpülenmiş gibidir. Aslında bu yenilenmiş çarpıcı büstü, kaidesinin, yani güzellik yarışmalarından zaferle çıkan kusursuz vücudunun öylesine oturmuştur ki...

Ve asıl şimdi daha genç. Çevresinde dikkatle izlenen giyim-kuşamıyla karizmasıyla. Yaşamının en güzel döneminde bir kadın olarak. Büyük bir değişim geçiren yüz hatlarıyla ve o dişil görünüşüyle. Dünden daha etkili. Bu fiziksel değişimin sırrı nereden kaynaklansa da?... O, artık 1960'lı yılların Nebahat Çehre'si değil.

Nebahat Çehre, "Acı Hayat"da Ayhan Işık'la.

*Nebahat
Çehre,
unutul-
mayan filmi
"Seyyit Han"
adlı filmde.*

Unutulduğu, dışlandığı o iç acıtıcı günlerden sonra TV dizileri furyasının keşfettiği, 60'lı yaşların Nebahat Çehre'si şimdi. Zeki Ökten'in "Gülüm" adlı filmindeki (2002) mincik rolüyle, özellikle de yeni maskıyla Nebahat Çehre, bir başka Nebahat Çehre'dir...

Ve elbette, onu keşfeden televizyon dizileriyle değil. O, ne "Aşk-ı Memnu" ile, ne de "Muhteşem Yüzyıl" dizisiyle.. Metin Erksan'ın "Acı Hayat"ıyla, Yılmaz Güney'in "Seyyit Han - Toprağın Gelini"yle sözedilecek Türk Sineması'nda Çehre'den. Kalıcılık, zaman aşımına karşın, eskimeyen nitelikli sinema filmlerine özgüdür yalnızca. Ve bugün nerede, nasıl bir duruş sergiliyorsa, Nebahat Çehre de ordadır sonuçta...

Kaynakça:

- * Turhan Gürkan, Kemal Tahir ile Söyleşi, Seyyit Han, sh: 47-49, Güney yay., Şubat 1976
- * Onat Kutlar, Yeni Sinema der., sy: 24, Kasım 1968
- * Alican Sekmeç, Türk Televizyon Dizileri, sh: 125, 2. Antalya TV Ödülleri yay., 2011

“İyi Seven Kötü Döven”

Hafiyemiz:

Orhan Günşiray

●Orhan Günşiray, Türk sinemasının “milli torna-vida”sıdır, sevimli çapkınıdır, macera adamıdır. Ama yaşadığı bazı olaylar vardır ki çoğu kez su yüzüne çıkmaz. Çok şey gizli kalmıştır yaşamında. Birçok ünlü yıldızla ilişkileri olmuştur. Bazıları da magazin basınının yakıştırmasıdır. Bu konularda adı çıkmış bir çapkının elbette ki işi zordur. Yaşamadığı, yalnızca üzerine atıldığı “hayali maceralar” konusunda kendini

savunamaz, savunsa da inandıramaz... Çoğu kez köşeye sıkıştırılmış adamı oynar. Ya da oynamak zorunda kalır....

Adı çapkına, zamparaya çıkmış bir adam olarak sürekli izlenir. Bilinir ki onun olduğu ve nefes aldığı her yerde bir olay vardır. Çünkü renkli yaşamı, ele avuca sığmayan kişiliği hep önde gider. Böyle bilinir, böyle tanımlanır. Hele Günşiray, İstanbul dışında film çekmeye gitmişse. Karşılıklı başrollerini paylaştığı kadın oyuncu kimdir? Nerede film çekerse çeksin hemen pusuya yatırılır... Örneğin 1964 yılında İlhan Engin’in yönetmenliğini yapacağı “Şeytanın Uşakları” adlı filmde oynamak üzere Karamürsel’e hareket edince yine karşısında gazetecileri bulur. Kurtuluşu yoktur. Çünkü film ekibinde Sema Özcan vardır.

Çok renkli ve hızlı yaşamı nedeniyle Orhan Günşiray, özellikle de paparazzi takımının “haber kaynağı” olmuştur. Bir başka yakıştırmayla söylersek Günşiray “film gibi adam”dır. Onun rekorlarına kolay kolay kimse ulaşamaz Yeşilçam’da. Yani aynı hızla evlenir, aynı hızla boşanır. Sekiz mi, dokuz mu, kaç kez evlenip kaç kez boşandığının kesin sayısı bilinmez. Ve yıllar sonra ilk kez,

*Orhan
Günşiray*

*Orhan
Günşiray,
kalabalık
ailesiyle,
ama yine de
eksikler var
bu tabloda.*

Yener Süsoy'un yaptığı bir röportajda kendi ağzıyla doğrular:

"Bugüne kadar birisiyle iki kere olmak üzere 8 kere evlendim. 1947'de ilk eşimin adı Ayşe'ydi, ama şimdi soyadını hatırlıyorsam şerefsizim. Zaten 20 gün sonra ayrıldık,öyle bir şeydi. 1948'de evlendiğim büyük oğlum Murat'ın annesi olan ikinci eşim Ferhan Kumbar'la üç ay sonra ayrıldık, ama boşanmamız iki sene sürdü. Ordaki eşlerimi ben değil, onlar boşadı beni, akıllılar. Üçüncüsü Perran, Dördüncü Nilüfer'in annesi Meliha Başkurt, beşincisi Mahir'in annesi Gülsevil, altıncısı Aslı'nın annesi Zeynep, yedincisi Gülüm'ün annesi Gülçin. Sinemaya Meliha'yla evliyken girdim, o ve ötekiler buna tahammül edemediler. Dikkat edersen bende bir seneyi geçmez hemen çocuk olur. Eşlerim hepsi varlıklı insanlardı, kendi paralarından da sarfettiler. Ben dışarıda yaptığım zamparalığa da beş kuruş vermedim, bir kuruşluk hediyeye almadım..."

Ancak Orhan Günşiray'ın bu açıklaması oldukça karışık. Günşiray'ın oğlu tiyatro-sinema oyuncusu Mahir : "Babamın sıralaması bana göre yanlış" diyor. Ve şöyle sıralıyor babasının kadınlarını. İlki Ferhan, ikincisi Perran, üçüncüsü Meliha, dördüncüsü Gülsevil, beşincisi Zeynep ve altıncısı da Gülçin hanımlar... Toplam 7 nikah, 6 kadın ve 5 çocuk. 7 nikâh olduğuna göre, demek ki biriyle nikâh tazeleyip iki kez evlenmiş baba Günşiray. "Altı Karılı Günşiray", Sadık Şendil'in ünlü oyunundaki "Yedi Kocalı

Hürmüz” ün çapkın erkek versiyonudur desenize.

Orhan Günşiray, Türk sinemasında bir Hollywood oyuncusu gibi yaşayan “tek yıldız”dır yanılmıyorsak.

Günşiray’ın gökemli yaşam biçimi romanlara konu olabilecek kadar zengin ve hareketlidir. 1960’lı yıllarda Levent’teki şahane villasıyla, atlarıyla, köpekleriyle, aşçılarıyla, hizmetçileriyle, lüks otomobilleriyle, kotrasıyla... Herşeyi hovardalık uğruna yitiren Günşiray’ın en kötü zamanında bile olsa elden çıkarmadığı, gözü gibi baktığı ve o hızlı yaşamından asla dışlıyamadığı en sadık dostu, “Halikarnas Balıkçısı” adını verdiği kotrasıydı. Kalamış yat limanına demirlediği teknesini, dönemin ünlü spikeri Tarık Gür-can’dan satın almıştı.

Yakın dostlarına göre Orhan Günşiray, tam bir “sefa adamı”ydı. Kendi adına kurduğu “Günşiray Film Şirketi”nin Beyoğlu’nda ki bar dekorlu, gizli yataklı ofisi de bu yaşamın bir parçasıydı. Ve o gizli yatak bir düğmeyle hemen önünüze açılıyordu.

ADLIYE KORİDORLARI İKİNCİ ADRESİ...

Çok hareketli yaşam biçimleri eskilerin deyimiyle “zaptırap” a alınmadığında “şöhret”in de bir “bedel”i olacaktı. Sık sık ipin ucunu kaçırıp, renkli yaşamını kontrol edemeyinci başı derttedir Günşiray’ın.

Adı bir iğfal olayına karışır. Olay, ünlü aktörün ofisinde sekreter olarak çalışması için anne ve babasından izin aldığı Levent’te oturan kızla ilgilidir. Savcılığa başvurup Günşiray’ı suçlayan kızın annesi, ifadesini değiştirince davanın seyri değişir. Ve olay Günşiray’ın şoförü üzerine yıkılır. Bu kız kim mi? Sonradan sinema oyuncusu olan bir taze. Ama adı bizde kalsın, müsaadenizle...

Bu kez de Orhan Günşiray, sosyetik bir ailenin kızları olan,

*Orhan
Günşiray,
eşiyle
birlikte.*

yaşları küçük iki kız kardeşi, bir arkadaşıyla birlikte alıkoymaları yüzünden suçlanır. Günşiray bu olayda da şanslıdır. Ve tüm skandallardan ustalıkla sıyrılmasını bilir. Filmelerinde canlandırdığı Mike Hammer kopyası bizim yerli hafiyemiz Murat Davman gibi...

Sinema oyunculuğuna başladıktan on yıl sonra Günşiray, gazino patronluğuna da soyunacaktır.

1967'de Yeniçeri adıyla ilk gazinosunu açar. Sonraki yıllarda "Dolçe-Vita" yı... Bu yeni işinde sinemacı dostları onu yalnız bırakmaz. Kısa bir sürede "Dolçe-Vita" şöhretlerin uğrak yeri olur.

DOLÇE - VİTA'da

Zevk Neş'e sizi bekliyor

- Zengin ve yeni program...
- Sevdığınız sanatçılar...
- Boğazın taze balıkları...
- Temiz servis, nefis mezeler...
- Ne yerseniz yeyin, adam başına 35 lira...

Orhan Günşiray

Dolçe - Vita'da sizi bekliyor.

ADALARDAN BİR YAR GELİR BİZLERE :

Tatlı tatlı gülen güldükçe de bir lastik gibi ağız genişleyen Günşiray sinemaya geçmeden önce de hareketli bir çocukluk ve gençlik macerası yaşamıştır. Babası bir polis müfettişi olan ünlü aktörü, Büyükkada'nın eşrafından herkes tanır. Çünkü yaşamın bir on yılını burada geçirmiş ve 1950'de düzenlenen bir yarışma sonucunda "Büyükkada'nın en güzel vücutlu erkeği" seçilmiştir.

Fenerbahçe'li Lefter'le de sıkı bir dostluğu olan Orhan Günşiray bu arada futbolculuk da yapmıştır. Önce Kayseri Sümerspor'da, sonrada Beyoğluspor'da... Sonra inşaatçılık derken ver elini sinema. İşte Büyükkada'lı vücut güzeli gencin Yeşilçam macerası böyle başlar. Arkadaşı film yapımcısı Hasan Kazankaya'nın

*Orhan
Günşiray,
adliye koridorlarında.*

*Günşiray'ın
Dolçe-Vita
ilanı.*

T. C.
BEĐEN TERBİYESİ UMUM MÜDÜRLÜĞÜ
Bir Kulüp veya Teşekkül Namına
Müsabakalara Girecek Sporculara Mahsus Tescil Fişi

Bölgesi
Kütahya

Bölge No.
208

Kulübü
Yurda, Güç, Gurubu
Tayvanlı Gençler
Yurdu
Gençlik Kulübü
Sporcunun

Adı ve Soyadı : Orhan Günşiray
Babasının adı : Mehdi
Anasının adı : Nebiye
Doğum günü ve yılı : İstanbul Beyoğlu 928
İşi : Güç
Nifasta kayıtlı olduğu yer : İstanbul Beyoğlu
Sınıf : 51
Cilt No. : 72

Tescil edilmiştir.
Kulüp Başkanı :
Bölge Başkanı :
Umum Müdürhçe tescil edilmiştir. 1946
Sicil ve Lisans Müdürlüğü

teklifiyle ilk filmi çevirir ve "Fosforlu Cevriye" deki rolüyle de zirveye tırmanır.

Orhan Günşiray artık 60'lı yılların, Ayhan Işık ve Göksel Arsoy'la birlikte "üç büyükler"inden biridir. Ve Günşiray, o yıllarda film başına aldığı para 60 bin liradır.

Bir dönem aksiyon filmlerinin ünlü ismi Orhan Günşiray'ı günümüz yerli film seyircisi, özellikle de genç kuşak ismini anımsassa da yeteriyle tanımazlar. Ama eskiler, bu ele avuca sığmayan "aşk ve macera

Orhan Günşiray'ın futbolculuk yıllarındaki lisansı.

Günşiray, barem ağası gibi. Berrin Baran, Tülin Elgin ve Ceyhan Cem'le "Kadın Okşamamak İster" adlı filmin bir sahnesinde.

adamı"nı iyi bilir, iyi tanırlar. Yeni oluşan genç film seyircisi ise Günşiray'ı ancak TV ekranlarında gösterime giren filmlerini izleyebildikleri kadar tanıyabiliyorlar. Bir dönemin ünlü yıldızı eski filmlerinde ne yapıyor ? Hızla silah çekiyor, yumruklarıyla da düşmanlarını mendil gibi ikiye katlıyor, vuruyor, kırıyor, seviyor. Ümit Deniz'in romanlarından fırlayan bir Murat Davman, ya da

*Orhan
Günşiray,
sinemamızın
ilk
"Karaoğlan"ı.
yanda filmin
afişi.*

Mickey Spilane'nin bir Mike Hammer'i sanki... Türk sinemasındaki yerinin başlıca özelliklerinden biri, Günşiray'ın yaman bir "aksiyon adamı" olmasıdır. Yani Türk sinemasına bir hareket getirmiştir... Başka bir tanımlamayla "iyi seven, kötü döven hafiye" tiplemesinin bir simgesi idi Yeşilçam'da.

GÜNŞİRAY'DAN KARAOĞLAN OLUR MU?

1962'de oynadığı "Cengiz Han'ın Hazineleeri-Karaoğlan" bir yana, aynı yıl en unutulmaz filmini çeker Orhan Günşiray. Bu pek çok kişinin atladığı, unuttuğu ve yıllar önce TRT kanalında oynadık-tan sonra ortalara çıkmayan , kimi eleştirmenin 4 yıldız verdiği "İkimize Bir Dünya"yı...

O dönemde hayranları Günşiray'ı vurdulu kırdılı aksiyon filmleriyle tanıdığından bu filmi anımsamaları çok zordur. Oysa, Nevzat Pesen'in John Steinbeck'in "Fareler ve İnsanlar" romanından uyarladığı Günşiray-Kadir Savun ikilisinin bu filmi Türk sinema-

*Orhan
Günşiray,
yarına kalıcı,
ne yazık ki
ortada
olmayan
"İkimize Bir
Dünya" adlı
filmde
Çolpan
İlhan'la.*

*Orhan
Günşiray,
Yunanlı Alik
Vuyuklaki ile
"Sıralardaki
Heyecanlar"da.*

*Türkiye
kopyasında
Günşiray'ın,
Yunanistan
kopyasında ise
Dimilri
Papamihal'in
oynadığı iki
versiyonlu
"Sıralardaki
Heyecanlar"ın
kokteyli...*

sında çok önemli filmlerinden biridir. Ve yıllardır ortaya çıkmadığı için "İkimize Bir Dünya" , Günşiray'ın film filmografyasında bir "üvey evlat" gibi durur...

Aynı yıl, Suat Yalaz'ın ünlü çizgi-romanından Atıf Yılmaz'ın sinemaya uyarladığı "Cengiz Hanın Hazine-

leri" adlı filmde Orhan Günşiray, Karaoğlan olamaz. Bir Orta As- ya Türküne de benzemez. Suat Yalaz'ın deyimiyle "cıvık bir adam" olmaktan öteye geçemez. Tipleme olarak da bir Karaoğlan estetizminden uzaktır. Günşiray yanlış bir seçimdir. Ve yıllar sonra, bilindiği gibi Karaoğlan tiplemesine en uygun düşeni Kartal Tibet olacaktır.

1963'de ünlü Yunanlı dilber Alik Vuyuklaki, Birsel Film Şirketinin sahipleri Nüzhet-Özdemir Birsel kardeşlerin davetlisi olarak Türkiye'ye geldiğinde, yine Orhan Günşiray adı manşetlere çıkar. "Bir adamın adı çıkacağına canı çıksın" derler ya!... Adı Muzaffer Tema gibi "milli tornavida"ya çıkan Günşiray ne yapsın ki ?..

Oysa Alik Vuyuklaki, bir Türk-Yunan ortak yapımı olan "Sıralardaki Heyecanlar"da Günşiray'la başrolleri paylaşacaktır. Hepsi bu.

Magazin basınının yakıştırmasına göre çekim sırasında, ne Günşiray'ın Alik Vuyuklaki'ye evlenme teklif etmesi, ne de Vu-

Orhan
Günşiray,
"Tek Kurşun"
adlı filmde
Peri-Han'la.

yuklaki'nin Günşiray'dan etkilendiğini açıklaması önemli olan. İki ayrı versiyon olarak çekilen filmin Türkçe kopyasında Günşiray'ın, Yunanca kopyasında ise Yunanlı aktör Dimitri Papamihail'in oynaması, asıl önemli ve ilginç olan...

BİR AĞIT GİBİ...

Ve bugün sinemadaki ismini oğlu Mahir Günşiray sürdürüyor izinden giderek. Oyunculuk, babadan oğula geçen bir aile mirası. Aslına bakarsanız Mahir Günşiray, babasının sağlığında kamera karşısına çıkmış. 1965'de "Oğlum Oğlum" adlı filmde, baba-oğul karşılıklı oynamışlar. O yıllardan bu yana usta bir aktör şimdi. Hıncal Uluç, Orhan Günşiray'ın ölümünün ardından bir acıyı şöyle dile getiriyor : "Ben Yeşilçam filmlerini Orhan Günşiray sayesinde sevdim. O aptalca kör olan aşıklar, veremli kızlar melodramları midemizi bunaltırken, Günşiray'ın polisiye komedileri si-

nemamıza aksiyon, heyecan ve ruh getirmişti. Filmlerinde zamanın en güzel kızlarıyla oynardı, Sultan yasaları olmayan “...

Tonla film çekti, tonla para kazandı. Sakıp Ağa'yı bile kıskandıracak bir hayat yaşadı. Paralar da bitti.. Sinema da...

Öldüğünü tek sütun haberler duyurdu. Sinemada tören düzenlemişler cenazesini kaldırmadan... 30 kişi gelmiş...

“Vefasızlık” diyor gazeteler... Ölüsüne... Peki dirisine var mıydı?... O Orhan, kanserle cebelleşir ve sefalet içinde ölüme giderken, o 30 kişi de yoktu ya yanında. Ve “vefasız” diyen gazeteler...

Düşmeyeceksin... Bu ülkede düşmeyeceksin... Çünkü düşenin dostu yok ki, vefakârı olsun !...

Bir ağıt yakıyor Hıncal Uluç, Orhan Günşiray'ın ölümünün ardından...

*Orhan
Günşiray,
oğlu Mahir
Günşiray ve
Filiz Akın'la,
bir filmde.*

Meraklısına Notlar :

Orhan Günşiray'ı 27.8.2008'de yitirdik.

Kaynakça :

- * Nebil Özgentürk, Delifışek Delikanlı Orhan Günşiray, Sabah gz, 18 şubat 1999
- * Yener Süsoy, Çapkın Değil Hıyarım Tam 8 Kere Evlendim, Hürriyet gz, 9 nisan 2002
- * Hıncal Uluç, Günşiray, Sabah gz, 2 Eylül 2008

Yarım Kalan Anılarıyla
"Bay Yeşşeee"
Öztürk Serengil

*Ajda Pekkan,
Öztürk
Serengil ve
Suzan Avcı.*

Ünlü komedyenin birdenbire inişe geçtiği yılların başı, 1984 yılıydı. Öztürk Serengil, birgün Has Holding'in yayını ve Metin Has'ın sahibi olduğu Hafta'nın Sesi Gazetesi'ne gelmişti. Elinde bir dosya içinde özel fotoğrafları, 35 yıllık sinema anılarının tefrika edilmesini istiyordu. Ve anılarının ilk bölümlerini de el yazısıyla yazmıştı.

Daha sonraki gelişlerinde, yazdığı metinler üzerinde uzun boyu konuşmuş, bu arada anlattıklarını da ekleyerek çalıştığım Haftanın Sesi Gazetesi'nde tefrika etmeye başlamıştık. Serengil, Yeşilçamla ve içinde yaşayan kişilerle ilgili neler bilmiyordu ki. Onları yazıya dökmesi, O günün koşullarıyla mümkün değildi. Ancak anlattıklarıyla, kaleme aldıklarıyla yetinmek zorundaydık. Öztürk Serengil kimdi?

Anılarına geçmeden önce, bir "yaşam yorgunu" olan Serengil'i fanatik hayranları, tek kelimeyle "Yeşşeeee" diyerek hatırlayacaklardır. "Yeşşeeee..." bu uyduruk lümpen deyim, Serengil'in Türk Sineması'ndayaratığı karakterin unutulmuş simgesidir.

Gerçekte yıllar önce "Yeşşeeee" denilince, akla hemen Öztürk Serengil gelirdi... Onun zirveye çıktığı günlerde, çocuk seyicilerin dilinden düşmeyen, günlük hayatımıza kadar giren bu slogan, bir dönemin Meclis kürsülerinde bile bazı tartışmalara neden olmuştur. Hatta ünlü devlet adamı, Türkiye Cumhuriyeti'nin "İkinci Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün ile bir sohbet sırasında, bu sözcüğü kullandığı bilinir: "Yeşşeeee..."

Hayatı çeşitli maceralara dolu olan ve bir zamanlar yapımcıların baş tacı ettikleri Öztürk Serengil, belli bir dönemde "yıldız oyuncu" olarak damgasını vurmuştur.

"Yeşşeeee", "Kelaj", "Mangıraraj" gibi sonlarını "aj"la biten argo türü kelimeler uyduran Serengil, bu saltanat döneminde Türk Sineması'na ne deyimler kazandırmıştı. "Babem", "Şepkem", "Temem Bilâkis" ve daha neler neler o yıllarda... Sinema oyunculuğunun dışında, özel yaşamında da renkli bir kişiliğe sahiptir. İşe, sıfırdan başlayan ünlü aktör, sinemayla iç-içe 35 yıl yaşamış, uzun süre şöhretin zirvelerinde dolaşmış ve bu arada da birçok oyuncu gibi, büyük aşamalardan sonra inişe geçmiştir. Bu yalnız Öztürk Serengil için değil, tüm oyuncular için kaçınılmaz bir sonuçtur. Oysa zaman aşımı nedeniyle kendiliğinden de ortaya çıkabilen bu sonucu, ünlü komedyenin kendisi yaratmış, zirve sarhoşluğunun, kumar gibi tutkuların kurbanı olmuştur... İnişli çıkışlı bir yaşamı olan Öztürk Serengil, bir anlamda "ölüp ölüp dirilen adam"dır... Çünkü her düşüşün sonunda, yaşama "elde var sıfır"la başlamış, zekâsıyla kendini tekrar toparlamış, yeniden zirveye tırmanmıştır. Ama yanlışlarının cezasını çok pahalı ödemesine karşın, gereken dersi almakta hep geç kalınış, hatalar, hataları kovalamıştır. Öztürk Serengil'in yaşam çizgisine şöyle kısaca bir göz attığımızda neler görmeyiz ki? Tabelâ ressamlığından tiyatro sahnelerine. Sonra Yeşilçam, sonra Nişantaşı Rumeli Caddesi'nde "Abidik Gubidik" adıyla açtığı gece kulübü. Kısa sürede şöhretlerin uğrak yeri olmuştur. Ardından Serengil Plak Şirketi, sonra yine Serengil adıyla ithalat-ihracat firması, gazinoculuk, şovmenlik ve yurtdışı turneleri derken kumar tutkusuyla tüm kazandıklarını, sahip olduğu mülkleri, katları yavaş yavaş satıp yitirisi... 1970'de Libya'daki otelini, 1983'te İskenderun'daki gazinosunu...

Trablus'ta Turgut Reis'in zindanında 23 gün yatması, Berlin'de bir gece kumarda 140 bin mark kaybetmesi. Serengil'in Libya'dan kaçışı ise, başlı başına bir romandır. Ayrıca "Unuttun bizi Süleyman" adlı plağıyla dönemin başbakanı Süleyman Demirel'i kızdırması... Öztürk Serengil, yoktan varolan ilginç bir kişilik, sıradışı bir Yeşilçam Sineması oyuncusudur. Ama onu zirveye tırmandıran bu aşamada, Mücap Ofloğlu ismi asla unutulmamalıdır. Ofloğlu ona sesini vermiştir. "Yeşşeee" derken konuşan, ağzı lâf eden Serengil değil, Mücap Ofloğlu'dur.

Giresun'dan kalkıp yollara düşen Serengil, İstanbul'a vardığında, ayağının tozuyla, dönemin 100 bin tirajlı haftalık Yelpaze Dergisi için çekilen "Aşka İnandım" adlı foto-roman'da Muazzez Arçay ve Melike Cemali ile birlikte oynar. Yıl 1954'dür. Kömür karası saçları henüz dökülmemiştir.

"Aşka İnandım" ülkemizde çekilen ilk yerli foto-roman ya da ilklerden biridir. O tarihlerde foto-roman'cılık salgın haline dönüşmemiştir daha. Ama bu çekim biçimi, cansız ve yalnızca poz vererek oluşan bir çalışma içerse de, Giresunlu Serengil'in fotoğ-

Foto-Roman Aşka İnandım

Takdimeden: *Pardi Film*
Oynayanlar:

Muazzez Aray
Öztürk Serengil
Melike Cemâli
Mustafa Dağhan
ve 20 Figüran

Nihâl Altın
Yıldız Pınar
Bürsel Timuçin
Ümit Kuban

1

İşte bizim maceramız...

O halde bazı
şeylere göz
yumacaksın.

Adam sen de...

3

2

Hoş geldin şekerim. Beni
nasıl oldu da hatırladın?

Enver zaten
sevmediği, hoş-
lanmadığı vasfı
den şimdi de
iğrenmişti... O
gün büsbütün
canı sıkılmış, bir
az avunmak için
çoktanlır evine
dayet eden
Bedriye'ye git-
mişti...

4

Gece geç vakitlere kadar neş'eli saatter
yaşarlardı. Bedriye, Enver'i kendisine bağ-
lamak için elinden gelen her şeyi yapıyor-
du. Enver'in gözünde bu zavallı genç
kadın, Bedia'dan çok daha dürüst bir
insandı...

5

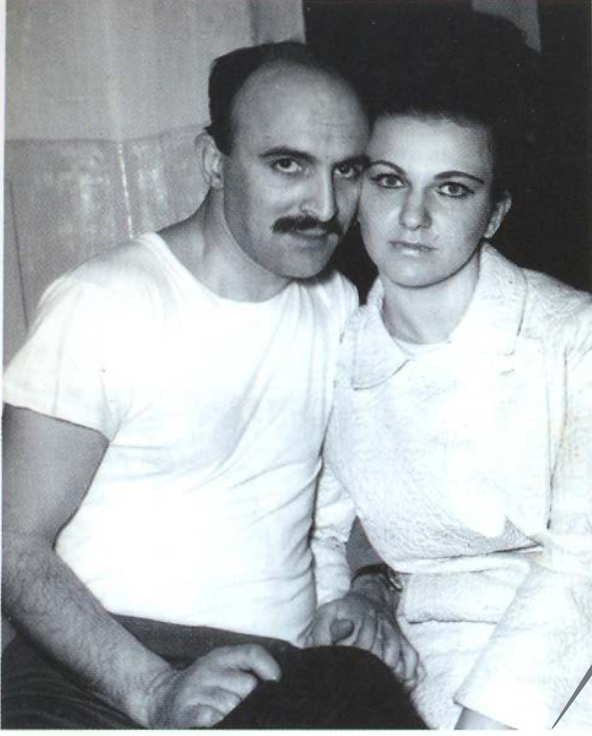

6

Yalan söylemediğin için
seni daha çok seviyorum.
Bana malik olmak için,
seni seviyorum, diye
yalan söylemedin.

Sahne,
yapmacık
ta olsa,
Bedriye'nin
bu alakası
Enver'in
hoşuna
gidiyordu.
Bedriye
misafirini
memnun
edeilmek
için çırpıp
duruyordu.
O günden
sonra,
Enver bir
çok defalar
Bedriye'nin
evine geli..

raf objektifi karşısında ilk oyunculuk provası sayılır.

Öztürk Serengil, eşi Nevin'le.

ŞİMDİ SÖZ SERENGİL'DE

Yıl 1951... 22 yaşına yeni basmıştım. Ve artık, Giresun'daki evimi barkımı terk etmeye kararlıydım. İstanbul'a gidecektim. Kararımı babama açtığımda çok sinirlendi. Titriyen yüzündeki gözleri kan çanağına dönmüştü. Babam, öfkeyle elini cebine attı. Bir 7,5

lira çıkararak bana uzattı. Sert ve tiz sesiyle:

"Al... Çok şerefli bir yere gidiyorsun. Orospuların, puştların, pezeveneklerin, üçkâğıtçıların, külhanbeylerin, mesire yerine, Beyoğlu'na artist olmaya gidiyorsun ha!... Bravo sana!" dedi.

Elimdeki tahta valize bir tekme atarken, parayı avucuma sıkıştırması da aynı anda oldu. Sonra da kapıyı göstererek: " Hadi şimdi defol!... Defolll!..." diye bağırды.

Büyük bir gürültüyle kapanan kapının ardından babamın haykırışı, bugün bile kulaklarımda yankılanır. Sinemayı, ilk defa 7 yaşındayken Antakya'da görmüştüm. Ve dünyada hiçbir şey beni bu kadar derinden etkilememişti. İlk kez izlediğim filmde de, o dönemlerin çok ünlü çocuk yıldızı Shirley Temple oynuyordu. Film bittiğinde ben artık artist olmuşum! Evde, tuvalette, masada yemek yerken, yolda yürürken, okulda ders dinlerken, hep kafamın içinde film çeviriyordum. İşin kolayını da bulmuştum; " Dalga geçtiğim anlaşılmasın" diye gözlerimi sürekli ders anlatan hocaya dikerdim.

Yine bir gün, aynı numarayı sürdürdüğüm sıra, hoca birden bana döndü: "Dersi, Öztürk kadar can kulağı ile dinleyen yok. Kalk oğlum ayağa ve şu salaklara anlattığımı özetle"

Yerimden kalkarken düşmemek için sendelediğimi hayal-me-yal hatırlıyorum. O gün, asıl salağın ortaya çıkmasına çok üzül-müştüm.

BABAM TARİH ÖĞRETMENİYDİ

Aslında vasatın altında bir talebeydim ben. Buna bir de tembelliğimi eklerseniz, gerisini düşünün artık... Okuduğum sınıfları

Öztürk Serengil'in zirveye çıktığı film "Adanalı Tayfun"da Suzan Avcı'yla.

kopya çekerek veya tehdit gücü ile geçiyordum. Babamın aynı lisede tarih hocası olması, işimi çok güçleştiriyordu. Ne yap-sam, herşey babama yetiştiriliyordu. Sert mizaçlı bir kişiliğe sahip olan babam da, hiç affetmez, hep bana eziyet ederdi. Aramızdaki bu sürtüşmeler yüzünden her sınıfta, "çift dikiş" geçiyordum...

Sınıfta sululuk yapmak, dersleri kaynatmak

için akıl almaz hergelelikler icad etmem başlıca özelliklerimden biriydi. Dikkati çekmek için herşeyi yapıyordum. Ve okuldaki en büyük başarım, ikmale kalmak olurdu. Buna, tüm Giresun alış-mıştı. Sınıf geçişim ise, o küçük şehirde büyük hadise olur, herkes annemi kutlamaya gelirdi. Delikanlılık yıllarımda oldukça yakışıklıydım. Kızlara, henüz çocuk yaşlardayken meraklı oluşum, okuldan kaçarak kahvehanelerde sürtüşüm, geceleri gizlice genelevlere gidişim ve bu arada kumar tutkum, daha ileri yıllarda

Osman F. Seden, Serengil ve Ajda Pekkan, "Adanalı Tayfur" filminin setinde.

kaderin beni, hangi noktaya getireceğinin sinyali veriyordu.

VER ELİNİ İSTANBUL!

"Kadeş" vapurunun 2. mevki güvertesinden son defa bakıyordum çocukluğumun geçtiği Giresun'a... Ve içimden de "Ulan Öztürk" diyordum." Bu memlekete günün birinde, davul-zurna ile döneceksin."

Ve beni uğurlayan arkadaşlarım, rıhtımdan el sallıyorlardı. Topal Sacit, Deli Aşır, Sütçü Muzaffer, Ayı Burhan, Eczacı Reha hepsi rıhtımdaydılar... Deli Aşır ise avazı çıktığı kadar bağıyordu: "Artist olmadan gelme..."

Vapur hınca hınç doluydu. Bir yanda kemençeler, yanık Laz türküleri dile getirirken, diğer yandan da namazlar kılınıyordu. Herkes, iş bulmak için İstanbul'a gidiyordu... Yolcularla, Laz türküleriyle tipik bir Karadeniz vapuruydu "Kadeş"...

ARKADAŞIM ABİDİN...

Ben, şaşkın ve aval aval çevremde olup bitenleri izlerken, birden arkadan gelen bir çift el, gözlerimi kapadı : "Söyle ben kimim?"

Sesinden tanıyamadığım adamın kollarından silkinerek kurtuldum. Geriye döndüğümde sevinçten adeta havalara uçtum. Çocukluk ve okul arkadaşım Cemal'di bu. Okulun en güzel resim yapan öğrencisiydi. Bir yıl önce İstanbul'a gelip, Babıâli'de bir resim atölyesi açmıştı. İçki ve sigara kullanmayan, dinine son derece bağlı olan arkadaşım Cemal, Trabzon'dan İstanbul'a dönüyordu. Hemen yanındaki arkadaşını tanıştırdı bana: " Bizim Of'tan Abidin"

Biz yaşta, ama zayıf, karga gibi biriydi arkadaşı. Babası tuhafiyeciymiş. İstanbul'da dükkânları varmış. İyi giyimliydi, Türkçesi de benden çok daha düzgündü. Bol espri yapıyor, gördüğü filmleri yaşar gibi anlatıyordu. Ferdi Tayfur'un sesini taklit ederek, Loral-Hardy'yi çok iyi canlandırıyorlardı. Yeni arkadaşım hayat dolu, fakat biraz hayalperestti. Hele bir de benim artist olacağımı öğrendince, bana akademi hocası gibi "Nasıl artist olunur, nasıl rol yapılır?" diyerek ders vermeye bile kalkışmıştı. Onun da asıl amacı, benim gibi artist olmaktı.

O gün çok çabuk geçmişti... Abidin filikalara tırmanıyor, kapitan köşküne çıkıyor, babasından büyük kişilerle tartışıyor. Civa gibi biriydi. Ve, vapur Karaköy rıhtımına yanaştığında, bana adresini vererek, Cemal'le kalabalığın arasına karıştı.

1981 yılının Mart'ında jübilemi yaparken, teberrulu biletlerin satışı için, büyük kuruluşlardan randevu alıyordum. Biletlerinin satışını eski karım Nevin yapıyordu. Ve birgün Nevin, bana tele-

fon ederek, Banker Kastelli'ye gitmemi söyledi. Ünlü banker beni bekliyordu. Neden bilmem, Banker Kastelli'yi o ana kadar bir musevi sanıyordum. Altın Han'daki bürosuna gittiğimde beni çok sıcak bir ilgiyle karşıladı. İkramlarda bulundu. Ve jübile biletlerim için hatırı sayılır bir teberruda bulundu. Uzun bir sohbetten sonra sordu:

"Cemal'i görüyor musun?"

"Anlamadım, hangi Cemal'i?"

"Akılsız... Şimdi İzmir'de, iki mahalle yapıyor kardeşimle."

Birden şaşırılmıştım.

"1951 yılında "Kadeş" vapurundaki seyahatimizden beri..."

Demek Banker Kastelli, benimle birlikte İstanbul'a artist olmak için gelen ve Cemal'in tanıştırdığı Abidin Özden'di... Hey gidi Abidin hey!... Nereden nereye...

Yıl 1951'di. Ve kış alabildiğine bastırmıştı. Böyle soğuk bir öğle üzeri, Yeşilçam sokağındaki Özsüt muhallebicisinin kapısından çıkarken (Allah rahmet eylesin) Suphi Kaner, beni Fikret'le tanıştırdı. Üzerinde siyah bir montgomeri, koltuğunun altında da sıkı sıkıya tuttuğu bir dosya vardı. İnci gibi bembeyaz dişleriyle gülerek: "Sevindim" diyebilirdi sadece.

Ne var ki, bu "sevindim" kelimesi, ağzından üç taksitte çıkmıştı.

"Vah" dedim içimden, demek, bu yakışıklı genç, kekemeydi. Yeni arkadaşım, dışarıdaki dondurucu soğuktan konuşacak bir

*Serengil,
Vahî Öz,
Müfit İlkiz,
"Şepkemen
Altındayım"
adlı filmde.*

şey bulamayınca, bizi içeriye davet etti. Bir süre konuştuk. Fikret, “Köprüaltı Çocukları” adlı filminden tam bin lira almış. Ve bu parayla da kışı çıkaracakmış. O günlerde kendi parasıyla, bir de kitap bastırmış. 400 lira karşılığında bastırdığı bu hikâye kitabının adı “Tellak Ali”ydi. Hemen o gün bana:

“Size bir kitap imzalayabilir miyim?” dedi.

“Çok memnun olurum. Akşamları soba yanındaki yatağıma uzanarak kitap okumak en büyük zevkimdir” diye cevap verirken, Suphi Kaner birden kahkahayı basmıştı. Tabii biz de Suphi’nin ardından makaraları koyverdik. Bütün bunlara karşılık şaşkın şaşkın çevresine bakıp olanlardan bir şey anlamayan yalnızca Fikret’ti. Suphi, olduğu yerde iki büklüm olmuş hem gülüyor, hem de beni göstererek:

“Pijamalarını giymeden yatağa girmez paşazadem” diyordu...

Neden sonra Fikret Hakan dalga geçtiğimizi anlamış, bana dönerek sormuştu:

“Nerede oturuyorsunuz siz?”

“Pıtpıt’ın kahvesinde...”

İşte Fikret Hakan’la böyle tanışmıştık. Tam 33 yıl önce...

ÇÖP TENEKESİ KAPAKLARINI ÇALIP YAKTIK

O gün üçümüz de birbirimizden hiç ayrılmamıştık. Fikret, akşamüstü bizi Çiçek Pasajı’na götürdü. Amerikan salatası, sahanda pastırmalı yumurta yedik, yanında da votkalı bira içtik. Fikret o gece:

“Anca beraber, kanca beraber” deyip, bizi bırakmadı.

Ve Cihangir’in meşhur “Sormagir” sokağındaki evine götürdü. Gece orada yattık... Birbuçuk yıldır, kahve iskemlelerinde yatmaya alıştığımдан, gece bir türlü yumuşak yatağa ısınamamış, sabahı zor yapmışım...

Aç ve sefil durumdaydık. Fikret Hakan, Suphi ile bana öyle bir zamanda kucak açmıştı ki... O’na ömrüm boyunca minnettar kaldım. Fikret, kıcı delinmiş pantolonumu değiştirmiş, cebindeki üç-beş kuruşu bile bizle paylaşmıştı...

Suphi Kaner, Türk Sineması’nda en büyük komedyenlerden biri olacaktı. Biliyordum... Çok duygulu ve iyi bir yazardı. Ayrıcı hayat dolu bir insandı. Şair ruhluydu. Yalan dolan bilmezdi. O da, yıllar sonra büyük şöhrete kavuşup, debdebeli bir hayat yaşadıkdan sonra alkolün esiri olacak, en verimli çağında bu dünyadan göçüp gidecekti...

İşte bir geceliğine geldiğimiz Fikret’in evinde üç yıl kalacak, kitaplara sığmayacak sayıda ortak anılar yaşayacaktık. Bu ev, hayatımızın akışını değiştirecekti.

1952’yi 1953’e bağlayan gece, herkes neşe içinde yılbaşını

kutlarken, odun yüzü görmeyen sobanın başında bağdaş kurmuş-tuk. Dışarıda kar diz boyuydu. Soğuk, çekilir gibi değildi. Üzeri-mizde battaniyeler vardı. Soğuktan tir tir titrerken, Suphi her za-man olduğu gibi parlak (!) bir fikir attı ortaya. O yıllar belediye, İstanbullulardan evlerinin önünde bir çöp kutusu bulundurmala-rını istiyordu. Halk bu emre severek uymuş, kocaman bidonlar-dan çöp kutulurı, kalın tahtalardan da bunlara kapak yapılmıştı. Gazeteler, o günlerde rengârenk boyanmış çöp kutularının so-kaklara yeni bir hava getirdiğini yazıp, bu uygulamayı övüyorlar-dı. Hatta o tarihte bazı meraklı vatandaşlar, özellikle de gayrimüs-lümler, çöp bidonlarının kapaklarını cevizden yaptırmışlardı.

Suphi, battaniyeyi üzerinden atmış, uykuda gezer gibi yavaşça ayağa kalkarken:

“İki aptal, beni dinleyin” dedi. “Bu sabah size bir ton odun al-dım. Süprizim büyük... Ayakkabılarınızı giyin ve peşimden gelin. Haydi, marş, marş...”

Çaresiz, robotlar gibi onu takip ederek kapıya vardığımızda, Fikret, boğuk sesiyle:

“Neredeymiş onlar?” diye soruyordu...

Suphi, o gün ışıkların alacakaranlığında, sokağın bir köşesini gösteriyordu bize. Ben durumu anlamış, hemen peşine düşmüş-tüm bile. Çöp bidonu kapaklarını, dörder-beşer eve taşıdığımız-

Öztürk
Serengil,
Fatma Girik,
Ahmet Tarık
Tekçe ve
Fikret
Hakan'la
“Badem
Şekeri” adlı
filmde.

da, artık mutluyduk. Odanın ortası, tepeleme doluydu. Ertesi gün öğleye kadar soba yakmış, özlemini duyduğumuz sıcaklığı ilk kez doyasıya tatmıştık. İki gün sonra Milliyet Gazetesi'nde çıkacak olan şu üç satırlık haber, kim bilir kaç kişinin dikkatini çekecekti:

“Cihangir, Sormagir Sokağının çöp tenekesi kapaklarını ne maksatla aldıkları belli olmayan hırsızlar, şiddetle aranmaktadır.”

BİR PANTOLON HİKÂYESİ

Fikret'in yaşamındaki en büyük şansı, annesi ile teyzesi idi..

Her ikisi, Fikret'i, hem sanatsal, hem de maddi yönden destekliyorlardı. Arada bir yemekler yapıp getiriyorlar, kirli çamaşırlarını yıkamak için götürüyorlardı. Fikret ise, onları azarlıyor, ev kirası dışında hiçbir yardımı kabul etmeyeceğini, her defasında tekrarlıyordu. Amacı, hayat mücadelesini tek başına vermektir.. Güzel giyinmeye, kadına, kitap okumaya daha o yıllarda meraklıydı Fikret... Asıl adı Bumin Gaffar Çıtanak'dı. Babası tarih profesörü, başka bir anadan doğma ağabeyi de, Ankara'da mühendisti. Yıllar sonra ağabeyiyle ilk tanışmalarına şahit olmuştum. Ailenin kökeni ise, Kafkasya'ya dayanıyordu.

Fikret'in, en nazik zamanlarda giyip, gözü gibi sakladığı bir pantolonu vardı. Bunu, filmlerde ya da önemli randevusu olduğu zamanlarda giyerdi. Artık ben de filmlerde oynamaya başlamıştım. Önemli randevularım sıklaşmıştı. Kazandığım para, ancak boğazıma yetiyordu. Değil pantolon, külot alacak gücüm yoktu. İşte Fikret'in pantolonunu, ondan izinsiz birkaç kez giydim. Fakat Fikret

Öztürk Serengil, Filiz Akın'ta "Cüppeli Gelin" adlı filmde.

her defasında durumu anladı ve bir daha giymemem için beni ikaz etti.

O ara Kemal Film şirketinden önemli bir rol çıkmıştı. Bu nedenle de, film setine şık bir kıyafetle gelmem isteniyordu. Erken- den kalktım, geceden yürütüp sakladığım pantolonu, tuvalette giyerek, sete gittim. Öğleye doğruydum... Çekim provaları yapı- lıyordu. Kemal Film platosu, ana baba günüydü. Tüm kadın ve er- kek figüranlar, pür dikkat, bizi izliyorlardı. O devrin en büyük jö- nü olan Turan Seyfioğlu'na kafa tutan çete reisi rolü oynuyor- dum. Filmin ismi de galiba "Öldüren Şehir"di. Rol icabı iki basa- mak çıktığım merdivenden, küstah bir ifadeyle Turan Seyfioğ- lu'na:

"Civarımda dolaşma, ayaklarını kırarım" diyecektim.

Habire provalar yapılıyordu. Etrafa sattığım cakadan, ben bile etkileniyordum. "Son prova" denildi. Herkeste acayip bir telaş... Yalnızca rejisör Osman Seden'in sesi duyuluyordu sette:

"Aferin, bok gibi oldu" (bu lâf onun konuşmasında 'çok iyi ol- du' anlamına gelir)

"Başla, motor" komutu üzerine ben, senaryodaki lâfımı etme- ye hazırlanıyordum ki, birden bir başka sesle irkildim:

"Çıkar ulan pantolonunu"

Bu ses, üzerimde şok etkisi yaptı. Senaryoda böyle bir lâf yok- tu. Herkes birbirine bakıyor, set dışından gelen bu sesin sahibini bulmaya çalışıyordu. Turan Seyfioğlu, Osman Seden ve kamera- man Kriton İlyadis, hepsi şaşkındılar...

O cümleyle aynı sert tonla, ikinci kez tekrarlanınca, işin ciddi-

*Serengil,
Muhterem
Nur, Hüseyin
Baradan,
Türkân
Şoray, Devlet
Devrim, ve
Vahi Öz
"Beni Osman
Öldürdü"de.*

yeti anlaşılmıştı. Yapılacak tek şey vardı..

Herkesin şaşkın bakışları arasında ilk kez striptiz yapan bir bar artisti gibi, soğuk terler dökerek, utançtan bir elimle trabzana tutundum, bir elimle de pantolonu güç belâ çıkardım. Hışım ile gelen Fikret, bir an önümde durdu. Koltuğunun altına sıkıştırdığı eski pantolonumu bana uzattı. Kendi pantolonunu alarak aynı hızla kayb oldu.

Sette sessizliği bozan, Osman Seden oldu:

“Paydos... Reis’in kışına göre pantolon alınsın...”

Beyoğlu Olgunlaşma Enstitüsü’nün bitişiğindeki binanın 3. katında, Orhan Günşiray’ın dillere destan bir film yazıhanesi vardı. Duvara şöyle parmağınızla bir dokundunuz mu, koca duvar içeriye doğru döner, şahane bir Amerikan bar ortaya çıkardı. Düşmeye bastığınızda ise, küçük ama zevkle döşenmiş yatak odasına girerdiniz.

Orhan Günşiray, aşkla ilgili tüm “ameliyatlarını” (!) bu odada yapardı. Tesadüf bu ya, yazıhanesinin tam karşısında, o yılların en ünlü fotoğraf stüdyosu olan, “Bella” vardı. Bir gün, Bella’nın üstündeki kadın penceresinden Orhan’ı dikizliyordum. Şaka da olsa, odaya kimi atacağını merak ediyordum hani...

O gün Bella’nın bulunduğu binada, bir mühendise ait olan büroya, arabamı satmak için gelmiştim. Arabamı almak isteyen mühendis, para çekmek için bankaya gitmişti. Onu bekliyordum. Bu ara ne göreyim Günşiray’ın yazıhanesi tabak gibi karşımda durmuyor mu? O sırada Orhan pencereye yaklaşp, caddeye baktı. Kafasını kaldırdığında ise beni gördü... Görür görmez de şaşırdı tabii. Karşıdan eliyle “Ne yapıyorsun” diye işaret etti. Sonra kendisine telefon etmemi istedi.

Hemen telefon açtım:

“N’apıyorsun ulan orada?” dedi.

“Arabamı satıyorum, adam para almaya gitti... Bekliyorum.”

“Ne, satıyor musun? Yapma yahu...”

“Valla satıyorum...”

“Kaça?”

Arabayı bir süre önce 4.250 liraya almıştım. Markası “Simca”ydı. 1952 model, görünüşü hoş, fakat turşusu çıkmış bir arabaydı. Bin metre gitse, iki bin metre de arkadan iterdik. Kulakları çınlasın Hüseyin Baradan çok itti, bu külüstürü. Ama görenler, “Öztürk’ün arabası var” diyorlardı ya...

Mühendisle beş bin liraya anlaşmıştım. Hâlbuki telefonda Orhan’a “salladım”:

“Sekiz bine satıyorum...”

“Yapma yahu... Ulan ben bu arabayı, “Öztürk satarsa bizim karıya alırım” diye hep düşünürdüm.”

Öztürk
Serengil,
Suzan Avcı
ile
"Keloğlan"
filminde.

"N'apıcaksın bu arabayı karıya alıp da?"

"Yahu bizimki araba kullanmak istiyor. Ben acemiye arabamı kullandırır mıyım? Hayrını gör sonra. Seninki tam bu iş için ideal-di be. Hadi şunu bana sat."

"Olur mu lan. Adam neredeyse gelecek. Ayıp olur bu iş bitti."

"Bana bak on bin veriyorum, tamam mı? Çabuk buraya gel. Hem seni "Cengiz Han'ın Hazineleleri"nde oynatacağım" dedi ve telefonu kapattı.

Yerimden fırladım on bini duyunca. Kapıdan çıkıp bir merdiven inmiştim ki, adamla burun buruna gelmeyeyim mi?

"Hayrola Öztürk Bey nereye?"

"Affedersiniz, aşağıya iniyorum. Bella'ya tuvalete gidiyorum, şimdi gelirim..."

Tabii ben "vınnn" bulana aşk olsun!.. Hemen soluğu Orhan'ın yanında alıp onluğu cebe indiriyorum. Daha Oynamadığım rol için de yedi bin beşyüz... Ohhh, ne güzel iş... Anahtarı teslim ettim, "Arabayı da karşı sokaktan al" deyip hemen tüydüm.

ORHAN HER YERDE BENİ ARİYOR

Günşiray, o zamanlar elli bin lira alıp, ayda üç film çekiyordu. Paranın hesabını asla bilmezdi. Neleri yoktu ki. Kotralar, villalar... Evde uşaklar, aşçılar, hizmetçiler, dadılar... Ve de her karı-

sından bir çocuğu vardı. Zevkine böyle düşkün bir adam görmedim Türk Sineması'nda. Üstüne üstlük, bir de evde eşek sıpası beslerdi. Boynunda kırmızı kurdele, kuyruğunun poposuna yakın yerinde ise, otomobil kornası gibi bir de çanı vardı sıpanın... Hayvan, odadan odaya gezerdi. Herkes Orhan'a yaranmak için hayvanın dudaklarından öper, yanağına yüz sürerdi.

Bir gün, kahvede okey oynarken, içeriye rahmetli Ahmet Tarık Tekçe girdi. Ve alaylı alaylı gülerek:

“Seni Orhan arıyor, ağzına edecek. Küplere binmiş. O'na, motorsuz araba satmışsın” dedi.

Siz, kahvedeki şamatayı düşünün. Ahmet Tarık bu. Ağzına düştünüz mü yandınız... Rahmetli Vahi Abi (Vahi ÖZ) derdi ki:

A. Tarık, Feridun Çölgeçen ve Salih Tozan'ı Rusya'ya gönderin, gerisine karışmayın. Onların yaptığı dedikodudan Rus milleti on günde birbirine düşer..”

Ne yapacağımı şaşırmıştım. Üstelik Fikret'in filmine de başlayacaktık. İçime bir kurt düşmüştü, kalktım gittim. Yazıhaneye yaklaşırken rastladığım tanıdıklar bana gülüyor:

“Ulan, motorsuz arabayı nasıl sattın?” diyorlardı.

Şakanın da bir sırası, bir ölçüsü vardı. Bu arabayı oraya uçurarak getirmemiştim ya. Acaba ne olmuştu da, motoru yok deniliyordu? Bir şey anlamamıştım.

“KÜLÜSTÜR”ÜN BAŞINA GELENLER

Yazıhaneye girdiğimde, suratı ekşimiş Orhan'la karşılaştım. Zoraki bir tebessümle:

“Yahu, nedir bu motorsuz araba hikâyesi” dedim.

Orhan, boş gözlerle baktı:

“Birader, sorma başımıza gelenleri. Arabayı yedi-sekiz gün sonra hatırlayarak yanına gittiğimde bir de ne göreyim? Kaputu da, kapısı da açık. Her tarafı didik didik edilmiş. Ne aküsü kalmış, ne de bir boku... Soyulmuş araba.”

Orhan Günşiray, bir süre sonra arabayı bir güzel elden geçirtti. Hanımı da araba kullanmayı öğrendi...

Aradan dört yıl geçmişti. Levent sokaklarında film çekiyorduk. Orhan'ın evinin önünde, terkedilmiş bir araba, üstünde ve içinde şoförcülük oynayan bir sürü çocuk gördüm. Benim sevgili emektarım, tıpkı bir enkaza dönmüştü. Yaklaşp önünde durdum. Duvar üstünde oturan gençler yanıma geldiler.

“Yahu” dedim. “Bu Orhan'ın arabası değil mi?”

“Sorma abi, açıkgözün biri, Orhan Abi'ye motorsuz araba satmış...”

Ben lâfın sonunu dinlemeden:

“Vay eşşeoğlueşşek” deyip oradan uzaklaştım...

*Öztürk
Serengil,
Esen
Püsküllü ile
"İstanbul
Kazan Ben
Kepçe" adlı
filmde.*

Belgin Doruk, oyuncu olarak Türk Sineması'na saygınlık getiren "ilk kadın"dır diyebilirim. Bu yüzden Yeşilçam'da bir adı da "hanımefendi"ye çıkmıştır. Ve o yıllarda, aile kızlarının sinemaya heveslenip, artist olma girişimlerinin temelinde, yine Belgin Doruk yatar. Özel hayatıyla herkese örnek olmuş bu tertemiz sanatçıya, tüm Yeşilçam şapka çıkarmıştır. Bu kadar saygı duyduğum ve beğendiğim Belgin Doruk'la, ne yazık ki, sanat yaşamım boyunca hiçbir filmde karşılıklı oynamak kısmet olmadı. Bugüne dek 289 filmde rol almama karşılık Belgin Hanım'la oynayamamamın eksikliğini daima duymuşumdur. Ve anlatacağım olaya kadar hiç karşılaşmadık, hiçbir vesileyle de "merhabalaşamadık."

Biz artistlerin en kızdığı ve tepesini attıran olayların başında telefonla sık sık "rahatsız edilmek" gelir. Çünkü kimi telefonu açar, ses vermez, boşuna beklersiniz. Kimi aklınızın alamayacağı küfürleri savurur, tehdit eder, siniriniz bozulur. Eğer erkekseniz, karınızla, kadınsanız kocanızla ilgili düzmece olaylar anlatıp huzurunuzu bozarlar. Bu yüzden telefon cihazını Şişli'deki evimin sekizinci katından tam altı kere aşağıya attım. İnanır mısınız, ahizeyi hırsımdan yemeğe kalktığım anlar bile oldu...

“BELGİN DORUK SİZİ ARİYOR...”

Bu ara bir hanım kız, benim telefona abone olmuştu. Habire saat başı arıyordu. Yine bir gün, misafirlerimle birlikte evde otururken, hizmetçim yanıma gelip:

“Beyefendi, sizi Türkân Şoray arıyor” dedi.

Kalkıp, ahizeyi aldım. “Dangul dungul” konuşan bir hatunun sesiydi:

“Eyi günler, n’idiyon? Ben, Türkân Şoray.”

Artık yıllardır kanıksamıştık, bu tür aldatmacaları. Bu nedenle, gerçekten bir hanım artist aradı mı, inanmayıp çoğu kez çıkmazdık telefonlara.

“Beyefendi, Ajda Pekkan” dendi mi, “Telefonu suratına kapat” diye tokat atar gibi bağıırdım. Nevin de (eski karım) küplere binirdi.

Gazinocu Osman Kavran’dan aldığım bir teklif üzerine, bizim artist takımından Lunapark Gazinosu’na kimi çıkaracağımı düşünüp, onlarla görüşmelerimi sürdürdüğümü bir sıra, yine hizmetçim yanıma gelip:

“Beyefendi, Belgin Doruk” dedi.

Cevabım hazırıldı:

“Kapat” dedim.

Bu ara salonda oturan misafirlerime de durumu açıklayıp:

“Kusura bakmayın, bunlar sahteleri” dedim.

Aradan beş-altı dakika geçmişti ki, hizmetçim tekrar geldi. İki gözü iki çeşmeydi.

“Beyefendi, bu Belgin Doruk! Ben kapatıyorum, o açıyor. Kötü lâflar ediyor, artık dayanamıyorum” deyip gitti...

Bu ara benim de kel kafam atınca, hışımla elime aldığım telefonda, açtım ağzımı, yumdum gözümü.

Biraz sonra, bu kez de yönetmen Sırrı Gültekin aradı.

“Öztürk’çüğüm, biraz önce Belgin Hanım’a hakaret etmişsin. Kadıncağz çok üzgün.. Ona senin sahte isimlerle nasıl cebelleştğini anlatıp, teskin etmeye çalıştım. Asıl olay şu: Belgin, bir mali kriz içinde. Şimdi, seni tekrar arayacak” deyince, donup kalmıştım.

Şimdi ben bu kadının karşısına hangi yüzle çıkacaktım. Neyse, randevu saatinde Belgin Hanım geldi. Uçar gibiydi, hep gülüyordu. Anlamadığım garip garip şeyler söylüyordu. Cümlelerini bitiriyor, hep yarım bırakıyordu. Elinde küçük bir vazoy vardı. İçinde pamuk... Vazoyu sıkı sıkıya tutuyordu. Bize, hediye getirmişti. Bu arada:

“Ben alaturka okumak istiyorum” diyordu...

Ayakta dolaşüyor, evin eşyalarını tetkik ediyordu. Biz ise salak salak ona bakıyorduk sadece. Daha önce onu tanımayıp, bir ara-

ya gelmediğimiz için bu hareketleri karşısında bir fikir yürütemiyordum. Ama durumunda bir anormallik olduğu kesindi. Nitekim daha sonra evlerine gittiğimizde, eşi Özdemir Birsnel, Belgin'in çok büyük bir ruhsal bunalım geçirdiğini açıklamıştı. Meğer zayıflamak için kullandığı haplar kadıncağızı bu hale getirmişti. Bir ara, kliniğe bile yatmıştı. Gerçekten durum çok üzücüydü. Hem tedavi edilmesi, hem de bu arada maddi krizden kurtulması için bir şeyler yapması gerekiyordu. Onu sahneye hazırlamaları için Erköse Kardeşler'e talimat verdim. Ne var ki, zaman geçip gidiyor, Belgin'de en ufak bir ilerleme olmuyordu.

Erköse Kardeşler, bir karış suratla karşıma geliyor, benim de moralim bozuluyordu. Ona, üç yüz bin lira avans vermiştim. Beş bin lira da yevmiye alacaktı.

Sonunda prova general (son ve büyük prova) gelip çattı. Türkiye'nin bütün maruf simaları salonu doldurmuştu. İlk defa, böyle döner sahneli bir gazinoda ünlü sinema sanatçılarının imtihan vereceği bir geceydi. Ve yenilip içildikten sonra Haldun Dormen, bir açılış konuşması yaptı. Sonra da sahne açıldı... Sırasıyla herkes çıkıyor, işini bitiren sahneden iniyordu. Her şey iyi idi. Sıra Belgin Hanım'a gelmişti... İsmi anons edilince, büyük bir alkış koptu. Ama ne sahneye gelen, ne de giden vardı. Derken alkış sesi kesildi, mırıltılar başladı.. İşte bu ara Belgin Doruk sahneye koşarak geldi. Şarkı yerine acaip kasideler okuyordu. Boynuna ipe as-

*Serengil,
Selma
Günert ile
Cezmi Band
"007 Buçuk"
adlı filmde.*

tığı, kocasının çerçevesi bir fotoğrafını, ön masada oturanlara gösteriyor, anormal hareketler yapıyordu. Yıldırım gibi koşarak sahneye fırladım. Elinden mikrofonu alıp “Perde” diye bağırdım.. Aynı anda koluna girerek, onu içeriye götürmeye çalışıyordum. Belgin Doruk ise diremiyor, anlamadığım bir şeyler söylüyordu. Onun daha fazla küçük düşmesine izin veremezdim. Anlaşılan, rahatsızlığı yeniden başlamıştı. Birkaç kişinin yardımıyla onu odasına getirdiğimizde, ellerimin üzerinde tırnak izleri vardı. Derin çiziklerden kan akıyordu. Ben kanları temizlemeye çalışırken birden Osman Kavran’ın sesini duydum:

“Ha bu Ozturk, nereyedir?”

“Burdayım patron”

“Bu hanımı en büyük hastaneye yatıracoğsun. Bu bir... Yarın benim üç yüzü geturecoğsun, iki” dedi ve gitti patron.

Belgin Doruk’un tekrar bunalıma girmesinin tek nedeni, ilk sahne imtihanını vereceği gece, kocası Özdemir Birsel’in yanında olmamasıydı, sanıyorum. Çünkü benden aldıkları avansla kocası, Aydın’a film çekmeye gitmişti. Böylece de korktuğum başıma gelmişti. O gece Özdemir Bey’e, parayı iade etmesi için telefon ettiğimde cevap hazırды. Para film çekimi nedeniyle suyunu çekmişti... Ertesi gün Beyoğlu 1. Noteri’nden, Kartal’daki 28 dönümlük arazimin Osman Kavran adına yaptırdığım satış mukavelesini masanın üzerine koyarken:

“Hata benim patron. Buyrun paranızı” dedim.

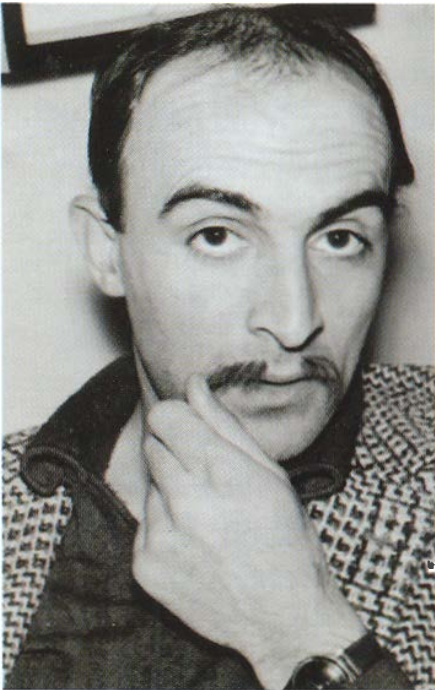
Ve tam çıkıp giderken, Osman Kavran arkamdan:

“Dur bağayım” dedi.

Yanıma kadar geldi. Bir elini omzuma koyarken, bir eliyle de buruşturduğu kağıdı yere attı. Ardından gök gürültüsüne benzeyen bir kahkaha patlattı:

“Kel bağa tapu veri.. (Kel bana tapu veriyor) Haaa haaa.. Hay senin o kafağa da” diyordu.

Gazinocu Osman Kavran’ın belirli bir tahsili olmamasına karşılık, üniversite mezunlarını cebinden çıkaracak kadar akıllı ve kıvrak bir zekâsı vardır. Bu özellikleri, çevresinde herkesçe bilinir. Yalnız operalarda görülen “döner sahne” sistemini getirmesi bile, gazino dünyasında önemli bir yenilik sayılmaktadır. Asıl önemlisi ise, yıllar önce bin lira alan sanatçılara yedi bin lira yevmiye vererek, maddi sıkıntı çekmemelerini sağlamıştır. Bu şöhret-

li gazinocu neye el atsa adam etmiş, adeta tenekeyi tutup altın yapmıştır. Yine lunaparkçılığı, Türkiye’de ilk kez o getirmiş, üstelik işine herkesi ortak ederek, büyük takdir kazanmıştır.

Zamanın hatırı sayılır bıçkınlarından biri olan Osman Kavran, ya da nam-ı diğer “Papelci Osman” artist sınıfına en büyük avansları vermiş tek adamdır. O sert görünüşünün altında, kuzu gibi uysal bir adamdır Kavran. En büyük zayıflığı ise, kolayca etki altında kalmasıdır. Gerçekten herkesin lâfına inanarak kararlarını değiştirirdi. En büyük özelliği ise, ailesine son derece bağlı oluşudur.

Osman Kavran, beni hem sever, hem de bana çok güvenirdi. Gazinonun inşaatından, gala gecesine kadar sürekli işin başında bulundum. Böyle bir gazinoya, büyük programlar gerekliydi. Bir gün Osman Kavran’a:

“Osman Abi, bütün sinema yıldızlarını sahneye çıkaralım var mısın?” dedim.

Patronun bu işe kafası çok yatmıştı. Bir akşamüstü kasayı açtı: “İşte para... İstedğin kadar al ve bu işleri bitir” dedi...

Kasadan üç milyon lira aldım. Haber sinema çevrelerinde bomba gibi patladı. Sırasıyla Ayhan Işık, Belgin Doruk, Ekrem Bora, Fikret Hakan, Sezer Güvenirgil, İzzet Günay, Kartal Tibet’e sahne ile ilgili teklifler götürdüm. Gazinoya sahne direktörü ve sanat danışmanı olarak Haldun Dormen’i tayin ettim. Ayhan ve Ekrem, başlangıçta teklifime “Hayır” dediler. Sonra da ikisiyle de büyük bir mücadeleye giriştim. Ve de sonunda kazandım. Aslında Ayhan Işık’la, Ekrem Bora’nın sahneye çıkmamak için direnişleri, daha önce sinemadan sahneye geçip şarkıcı olanları kınamalarından, küçümsemelerinden kaynaklanıyordu. Teklifi kabul et-

*Atila
Yelkenci,
Yılmaz
Duru, Fikret
Hakan,
Öztürk ve
eşi, Handan
Adalı, Efgan
Efekan,
Osman F.
Seden ve
Nubar
Terziyan,
Kadir Savun
ve Necdet
Tosun
Serengil’in
Nikâh
töreninde.*

tikleri takdirde, tükürdüklerini yaladıkları söylenecekti.

PARALARI GÖRÜNCE ÇARPILDI...

Bir gece Ayhan Işık'ı, bizim eve davet ettim. Zaten o da ne maksatla davet edildiğini biliyordu. Ama cesaret edip lâfa giremiyordu. Son anda aklıma bir kurnazlık geldi. Ayhan'ın paraya karşı büyük zaafı olduğunu biliyordum. Beş yüzlük banknotları kese kâğıtlarına tepeleme doldurdum. Sonra da götürüp Ayhan'ın önüne boşaltıverdim... Manzara, gerçekten çok çarpıcıydı. Önündeki para kümesinde tam beş yüz bin lira vardı. Ayhan Işık, hiç beklemediği bir sürprizle karşılaşmış. Bir yandan kel kafamı tokatlıyor, bir yandan da "Ulan deli herif, deli herif" diyerek, katıla katıla gülüyordu, rahmetli...

Ortalık yatıştıktan sonra ben hemen lâfa girdim:

"Ayhan'cığım, sen Türk Sineması'na vereceğini verdin. 'Kral' oldun.. 'Hit' oldun... Sahneye çıkmakla hem büyük bir değişiklik yapacaksın, hem de aktörlüğünün dışında bilinmeyen cevherlerini sergileyeceksin. Bu atılım, seni sevenlere yeni bir Ayhan Işık getirecek. Yeniden doğacaksın.. Artık kabul et ki, o eski Ayhan Işık değilsin... Sana altı ay müddetle iş veriyor Osman Kavran. Gecede de yüz bin lira lacaksın. Sana hemen Erköse Kardeşler ders verecekler. Onlar sana 'hazırsın' dedikleri anda sahneye çıkacaksın. Merak etme; iş oldubittiye getirilmeyecek. Kimse kimseyi rezil etmeyi düşünmüyor."

"ALMAZSAN, KUMARDA YERİM"

Ayhan, beni dinledikten sonra ayağa kalktı ve gayet ciddi olarak şunları söyledi:

"Öztürk, biraz düşünmem gerek... Erköse, beni hele bir dinlesin... Paraya gelince, itiraz etmediğim tek şık... Avans ve yevmiye iyi. Yalnız, kaldır şu mendeburları önümden..."

Ayhan Işık lâfını bitirip kapıya doğru yöneldiğinde, yıldırım gibi paraları kucaklayıp önünü kestim:

"Ne olur bunlar sende kalsın.. Valla kumarda yerim ha!.."

"Peki, emaneten ha, ona göre.. Seni köftehor seni.." dedi ve paraları alıp gitti..

Rahatlamıştım.. Haber piyasayı allak bullak etmişti.

Türkiye'de ne kadar irili ufaklı artist takımı varsa, benim evi istila ettiler. O tarihlerde sıfırı tüketen, unutulmaya yüz tutan bu takım, kurtuluş olarak sahneyi görüyordu. Onlarla sahne arasındaki tek köprü bendim. Ve belki inanmayacaksınız ama hiçbir ücret almadan, hiçbir menfaat gözetmeden bu işi yapıyordum. Hepsi-ne akıl almaz yevmiye ve iş vererek onları ekonomik krizden kurtardım.

*Öztürk
Serengil,
çılgın bilgin
rolünde.*

Fakat heyhat... Sonraki yıllarda kurtulmak için çırpındığım gazinomda, hiç kimsenin hatırına gelmedim. Galiba bu vefasızlık, Türk Sineması'nın kaderinde vardı. Kimseyi kınamıyorum. Ama sahneye çıkmak için evimde gözyaşı dökenler, türlü biçimde önümde yaltaklananlar, herhalde aynaya bakıyorlardır...

VAHİ ÖZ'ÜN YELLENME OLAYI

Finlandiya'nın Poli kentinde oturan kayınbiraderimin evinde yemek yerken garip bir sesle irkildim:

"Hürrrr!.."

Bu, tıpkı bir göçük sesine benziyordu. Neden sonra olayı anladım. Yanımda oturan kayınbiraderim, utanmadan acayip bir salvo (!) sallamıştı. Dehşetten bir an nutkum tutuldu. Adamın yellenmesini kapamak için, hemen öksürük krizine girdim. Ama o, ardından ikincisini patlatmaz mı! Doğrusunu söylemek gerekirse, hayatımda nadiren utanmışımdır. İşte o yemekten kalkıncaya kadar başımı tabaktan kaldıramadım. Sonra kendimi alıştırma alıştırma çevreme mahcubiyetle, ancak bakabildim. Bu salvo atışları sürekli tekrarlanınca iş anlaşıldı. Bu adamlar bu işi "ayıp" saymıyorlardı. Oysa biz, bir yola düşene, bir de bu sesi çıkartana kasıklarımızı tuta tuta güleriz... Toplumumuzun yapısı bu.. Avrupalılar ise, bu işi (!) yapmanın çok sıhhi, bağırsaklarda gaz beklenmesinin faydasız olduğunu söylüyorlar.

YELLENMENİN USTASI

Kayınbiraderimin bu yellenme olayı, bana rahmetli, “baba” Vahi Öz’ü anımsattı. Büyük usta Vahi Öz, bu konuda kendine hâkimdi, ne zaman, nerede, nasıl yelleneceğini iyi biliyordu.

Bir sabah set işçilerinden biri gelip, beni “baba”nın çağırdığını söyledi. O, yalnız film çalışmalarında değil, özel yaşamında da babam gibiydi. Tüm hatalarımı yüzüme söyler, yaptığım kötü şeyleri tekrarlamamı isterdi. Gerçekten de o yıllarda, birçok kötü huyum vardı.

Kapıyı çaldım. Bir iki saniye sonra, uzun süre beraber olduğu hanım kapıyı açtı. Sonra içeriye seslenerek:

“Geldi, geldi!.. Seninki geldi” dedi.

“GEL LAN, LAZ BIÇAĞI..”

Kadının böyle pür neşe, geldiğimi haber vermesini biraz gariptedim. İçimden “Hayırlısı olsun bakalım” deyip içeriye daldım.

Upuzun boyuma rağmen, o yıllarda 64 kilo geliyordum.. Ve bu çok zayıf, şekilsiz görüntümden dolayı Vahi Öz bana “Laz bıçağı” derdi.

“Gel lan, Laz bıçağı..”

Baktım, masanın başında sabah kahvaltısı yapıyordu. Hem lokmaları yutuyor, hem de için için gülüyordu.

“Gel, yee..” dedi.

“Yok usta, ben o işi çoktan yaptım, sağol.. Emret..”

Bir an durdu ve sonra yine gülmeye başladı.

“Sen bize şahitlik yapacaksın, tamam mı?”

“Tamam peder, emret..”

Bu kez pederin sevgilisini bir gülme aldı. Derken, ikisi birden karşılıklı gülmeye başladılar. Bu işin içinde bir iş vardı, ama hâlâ anlıyamıyordum.. Ben onlara aptal aptal bakarken baba, baklayı ağzından çıkardı.

Eskiden bir artist hangi sınıftan olursa olsun Tarlabası semtinin dışında ev bulamazdı. Vahi Öz’ün alt katında da, barda çalışan bir kadın oturuyordu. Kadın her gece ayarladığı bir müşteriyi eve getiriyor, geçimini bu yolla temin ediyordu. Arada bir kapıda karşılaştığımız bu kadın, balıketi yapıda, 30 yaşlarında ve oldukça güzeldi.

Baba gece geç vakitlerde tiyatrodan evine dönüp yorgunluk çıkarıyormuş. Oturduğu ahşap binada bir ses çıksa, her taraftan duyuluyormuş. Ve bir süreden beri de, aşağı kattan münesebet-siz sesler, gürültüler geliyormuş. Vahi Öz, sabırla bekliyor, ama bu seslerin ardı arkası kesilmiyormuş. Hatun, habire çoşuyormuş. İşte bu nedenle de, babanın uykusu kaçıyormuş. Ve bir gün

Seren
Serengil
çocukluk
yıllarında
baba
kucağında.

Vahi Öz, bakmış olacak gibi
değil, aşağıya inmiş.

“Komşu huuu..” demiş.
Sonra da münasip bir lisanla
sözlerine şöyle devam etmiş:

“Kızım, rica ederim, bu
iş sessiz yap. Bizinkine de
kötü örnek oluyorsun. Ben
yaşlı adamım.”

Kadın özür dilemiş, utan-
mış, sıkılmış... Ama gece ya-
rısı o malûm gürültüler yine
başlamış. Yine ricalar, min-
netler derken, bu kez de ka-
dın sinirlenmiş. Babaya:

“Ne yapalım, kendimize
hâkim olamıyoruz. Bilmem
neyimin kâhyası mısın, ikide
bir beni taciz ediyorsun” de-
yip suratına kapıyı “şır-
rakkk” diye kapatıvermiş...

Seren
Serengil,
tazeliğinin
ilk
günlerinde.

GECE YARISI, “SALVO” YARIŞI

Bir gece, çalıştığı tiyatronun kulisinde makyaj yaparken Vahi

Öz'ün aklına parlak bir fikir gelmiş. Birlikte yaşadığı hanım arkadaşına, bu fikrini hemen açmış. Kadının da kendisine yakın bir mahareti varmış; Vahi Öz gibi istediği an acayip yelleniyormuş. Ertesi gün, fasulye ve benzeri ne kadar gaz yapan yemek varsa, birlikte yemişler. Üzerine de bol bol su içmişler. Ve geceyi beklemeye başlamışlar. “Komşu”, malûm saatte zamparasıyla eve gelmiş. Derken, baba ile karısı da, zemini muşamba kaplı yere karşılıklı oturmuşlar. Ve aşağıdan sesler gelmeye başlar başlamaz, günlerin birikmiş hıncıyla, yarada sığınıp bir sallamışlar ki, sanki yer çatlamış! Peşinden de hanım derken, aşağıdan gelen sesler şıp diye kesilmiş.

İşte bu yellenmeler her gece devam etmiş. “Komşu” zamparasına “yavrum” der demez yukarıdan yaylım ateşi başlıyormuş. Bu arada zampara, ister istemez gülmeye başlıyor, “komşu” ise, sinir krizleri geçiriyormuş.

Artık bütün bu olanlar kadının canına tak etmiş başlamış yaygaraya:

“Utanmaz moruk, hasta ettin beni. Süpürgeyle gelip, popondaki sesi keseceğim...”

Sonunda da Vahi Öz'ü mahkemeye vermiş.

İşte babanın beni çağırmasının nedeni buymuş. Yani, bu olayda babanın lehine tanıklık yapacaktım. Şöyle diyecekmişim mahkemede:

“Ben geceleri geç dönünce onlarda yatıyorum. Herkesin tanıdığı, yaşını başını almış bir insan, hiç böyle bir şey yapar mı? Ben duymadım, bilmiyorum...”

Neyse böyle bir şahitlik için babanın arabasına bindik ve birlikte, Beyoğlu Mahkeme sokağındaki adliye binasına gittik. Koridorda otururken, yanıma mubaşir geldi. Vahi Öz'ü alıp yandaki odalardan birine soktu. Ben hanımıyla koridorda otururken, on-on beş dakika sonra girdikleri odanın kapısı açıldı. İçerden davacı “komşu”, mübaşir ve Vahi Baba çıktılar. Baba sanki hiçbir şey olmamış gibi bana doğru sırtarak bakıyordu. El etti, kalktım gittim. Kapiya yanaşınca, Vahi Baba hâkime dönerek:

“İşte efendim ossuruk şahidi...”

Kahkahalar koridoru inletirken, sanki başımdan aşağı kaynar sular dökülmüştü. Daha sonra, hâkim, onları barıştırdı. Ben ise, mahkeme koridorlarında, uzun süre şaşkınlığı üzerimden atamadım.”

Evet, anlattıkları ve yazdıkları burada sonlanıyor Serengil'in. Devamını ne anlattı ne de yazıp getirdi. Yarım bıraktığı anılardan yıllar sonra yeniden kaleme alıp 1985'de “Yeşilçam'ı Benden Sorun” adıyla basılan kitabında bana anlattıkları ve yazdıklarından bazılarını ilk sayfalarda tekrarlarsa da bizdeki gibi ince ayrıntı

*Serengil'in
okuduğu
plağın
kapağı.*

tılar içermiyordu. Başka şeyler anlatıyor, daha çok Yeşilçam ve kişiler üzerine kuruyordu yorumlarını. Arada, zaman zaman saldırgan ve öfkeli bir dil kullansa da yorumlarında gerçek payı vardı.

Kumar belâsı uğruna elden çıkardığı katlarının sayısını (19 kat) unutan, "mangırıklı saltanat günleri"nde Hülya Koçyiğit, Sadri Alışık, Neriman Köksal, Fatma Girik, Vahi Öz ve Suzan Avcı gibi ünlü Yeşilçam yıldızlarına plaklar doldurtan, on yıl evli kaldığı ikinci eşi, kızı Seren'in annesi Nevin Teoman'dan sonra Finlandyalı bir kadınla evlenen Öztürk Serengil, başka nasıl anlatılabilir-di ki?

Serengil'in zirveye çıkması kolay olmamıştı. Yapımcı-yönetmen Osman F. Seden'in önce küçük bir rolle denediği "Ne Şeker Şey" adlı film hâsılat rekorları kırınca, bu kez "Adanalı Tayfur'da başrol şansı verdiği Serengil bir "jön Komik" olarak yıldızlaşıyordu Yeşilçam'da. Lahmacuncu Tayfur'la lumpen bir tipleme yaratıp, dönemin en ünlü jönlerine posta koyan Serengil'i tutabilene aşkolsundu. Ne var ki bu tür güldürülerde "Yeşşeee" derken "a"ları ağızda yuvarlayıp "e" olarak kullanması "Türk gençliğinin dilini bozacak bu adama dur diyecek bir merci yok mu?" diyen Ord. Prof. Siyavuşgil'in tepkilerini çekecekti...

Meraklısına notlar:

Öztürk Serengil 11 Ocak 1999 yılında vefat etti.

Dünyaya Göbek Attıran

Tövbekâr Yeşilçam Dansçısı

Kudret Şandra

“Kimler geldi kimler geçti?”

Ajda Pekkan'ın bir zamanlar “kült” olan ünlü şarkısının adı bu. İşte Kudret Şandra da Pekkan'ın şarkısındaki gibi Yeşilçam sokaklarından geçip gidenlerden biri... Ama giderken boş geçmemiş. Ardından iyi-kötü bir şeyler bırakarak...

Taksim'den Fındıklı'ya inen eski adıyla Kazancı Yokuşu'nun başlarındaki evinin (Köşe Palas)

kapısını kimler çalmamıştı ki? Sinemanızın en büyük starlarından, figüranlara, pavyon konsomatrislerine dek...

Neden mi? Şöhreti ülkesi sınırları dışına kadar taşan oryantal göbek dansı hocası olduğundan. Her meslekten, meraklı ev hanımları dahil, her sınıftan tazeler, dans dersi almak için yıllarca kapısını aşındırmışlardı Şandra'nın...

“Organizatör olarak çalışmaya karar verdiğimde figüran bürolarından, film setlerinden ayarladığım kızlarla bu işi yürütüyordum. Amatör dansözler yetiştirip, Anadolu turnelerinde sahneye çıkarıyordum” diyordu.

Yalnızca “dansöz” olmak için mi kapısını aşındırmışlardı Şandra'nın. Artist olmak için gelenler de çoğunlukta idi. Bu uğurda evden kaçan kızlarla da başı dertteydi. 1970'li yıllarda ünlü yıldızların yanı sıra 30 hayat kadınına, 20 telekıza ve 25 transseksüele dans dersleri vermesine karşın, yine de bu tecrübesiz, kurbanlık saf kızların, sömürülmelerine gönlü razı olmadığı için çoğunun yollarını değiştirmişti.

Artist olmak için baba evinden kaçıp, Şandra'nın kapısını çalan kızlardan biri de Urfalı Medine'dir. Dansöz olarak yetiştirip birlikte turneye çıktığı Medine'ye ilginç bir isim bulur. Dansöz adı Sev-

*Kudret
Şandra
Hintli dansçı
kostümüyle.*

*Şandra ünlü
talebe-
lerinden
Hülya
Kocayigit'le.*

da Serdağ'dır. Ünlü sinema oyuncumuz Sevda Ferdağ adından üretmiştir. Önce hocası, sonra da resmi nikâhlı kocası olur takma adlı Urfa'lı Medine'nin Şandra.

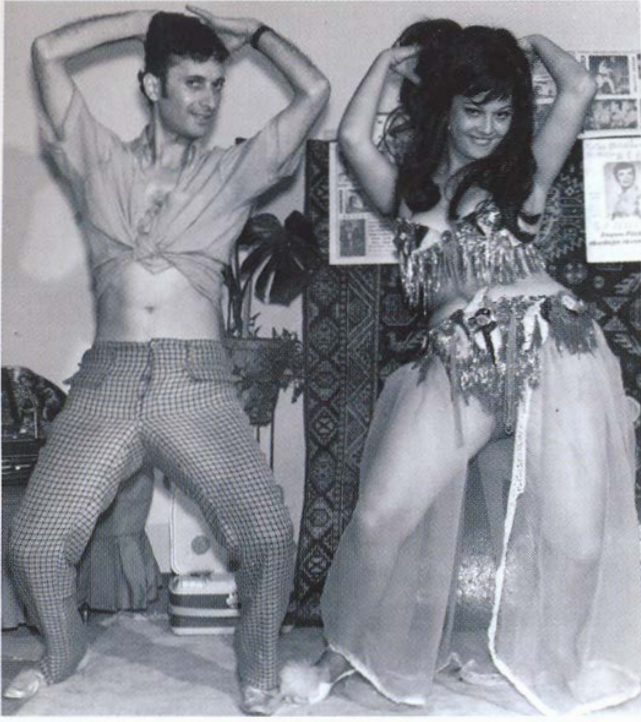
Bu takma isimli kızları yüzünden Şandra, bir süre zor günler geçirecektir. Çıktığı bir Anadolu turnesi ilanlarını, Kudret Şandra'nın Sevda Ferdağ, Nilüfer Aydan, Aysel Tanju ve Sedef Türkay gibi ünlü isimlerin bir harflerini değiştirip Sevda (S)erdağ, Nilüfer Ay(c)an, Ayse(n) Tanju, Sedef Türka(n)) şeklinde taklit isimlerle donatması çeşitli tepkilere neden olur. Bu olaylı turne nedeniyle organizatör Şandra ve çalıntı isimler kullanan show kızları "şöhret hırsızları" olarak suçlanır basında.

Arap kaynaklı yapımların ülkemiz sinemalarını kuşattığı yıllarda Yusuf Vehbi, Emine Rızık, Fatma Rüştü, Tahiye Karyoka ve Enver Vecdi gibi ünlü yıldızların oynadığı Mısır filmlerini izleyerek büyümüşü gerçek adıyla Kudret Sulatası... Üsküdar'lı dindar bir ailenin çocuğu olan Kudret'in babası denizciydi. Ve Sulatası soyadı, denizcilikle ilgili bir tanımlamadan geliyordu.

Yıllar sonra değiştirdiği soyadını ise Fritz Lang'ın "Mihracenin Gözdesi" ve "Hint Mezarı" adlı filmlerindeki tiplerden birinin adını taşıyan Şandra'dan almış. Ve bir süre gazete satıcılığı, plajlarda kabin hostesliği ve garsonluk yaparak hayatını kazanan Kudret Şandra 18 yaşına bastığında o yılların ünlü yönetmeni Vedat Örfi Bengü'yle ta-

*Kudret
Şandra
yetiştirdiği
bir dansözle.*

nışır. Önce Bengü'nün film şirketinde ayak işçisi olarak çalışır. Sonra da Bengü'nün yönettiği "Çıldıran Baba"da başrol-lerden birini paylaşır. Vedat Örfi Bengü'nün gençlik yıllarını canlandırır.

Şandra, Bengü'nün sahibi olduğu Ülkü Film Şirketi'yle ilgili işlerin de takipçisidir. Kısa bir sürede kendini sevdiren Şandra Bengü ailesinin içine girmiştir. Ve aile içinde bazı üzücü olayla-

Şandra, sinema oyuncusu Figen Say'a ders veriyor.

ra tanık olur.

"Vedat Bey, çok içki içtiğinden sıhhati bozulup yataklara düştü. Serveti kar gibi eriyip gitti. Fakirlik ve parasızlık içinde sürünerek öldü" der anılarında.

Dans hocalığı yapmaya karar veren Kudret Şandra, Büyükdere'deki o yılların ünlü gazinosu Beyaz Park'ta sahneye çıkar. Dans eder, şov yapar. Dans dersleri de vermeye başlamıştır. Giderek ünlenir. Türkiye'ye gelen Ketü Dalmas, Helen Chanel gibi ünlü yıldızlara da ders veren Şandra'nın bir adı da, "Dünyaya göbek atıran adam"a çıkar.

Şandra'nın olaylı turne ilanı.

KUDRET ŞANDRA

Lejla Sayar, Özcan Tekgöl, İhsa Bırol, Nana, ve Ayşel Tanju'nun Moacan Türkiye'nin Enişiz Film Yıldızı KUDRET ŞANDRA ve

Film Yıldızı ve Bestekar
Kudret Şandra

Film ve Dans Yıldızı
Nilüfer Aycan

Dansözler kraliçesi
Sedef Türkân

Film yıldızı
Sevda Serdağ

Halk türküsü yıldızı
Gülcan Nevîn

Beşnelmîlîl jöhret
Kudret Şandra

Şöhretli Dilerle Destan Olan Büyük yıldız KUDRET ŞANDRA ve Dansözler Revüsü

PER! KIZI
Şahane Dans ve Film Yıldızı
Tülây zerengil

ŞAHANE DANSÖZLER REVÜSÜ

Müzik ve Dans ziyafeti

SİNEMASINDA

Şahane ve Sinemasında
iki deşiz Şandra ve Sedef
görülmektedir Dansöz ve Şahane
ve STRİPTİZ

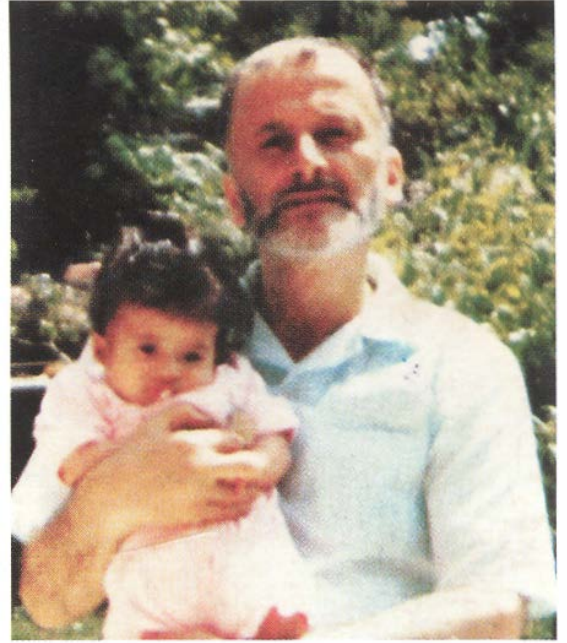
İddiamız ölmek için numarası biletlerimiz iüfen evetden aldınız
ve bu numarasız geceyi kaçırmanız
ve eşi görülmemiş büyük konser, film yıldızları ve dansözler gecesinin
numarası biletleri gismide şimdiden saklanmaktadır Telefonla yer ayırmaz
ve oyun başladıktan sonra bilet satılmaz

Şandra, kızı
Rabia ile.

TÜRKÂN ŞORAY'DAN CÜNEYT ARKIN'A...

Sık sık Anadolu turnelerine çıkan Şandra'nın bir ayağı da Yeşilçam'dadır. Hem oyunculuk yapar, hem de müzikli ve dans sahnelerinin sanat yönetmenliğini... Süreyya Duru, Türker İnanoğlu ve Ümit Utku gibi film yapımcıları da sıkı dostlarıdır.

1963'de Leyla Sayar'lı "Dişi Örümcek", 1964'de Fikret Hakan'lı "Avanta Kemal" ve Ayhan Işık'lı "Kadın Berberi", 1966'da Ajda Pekkan'lı "Seher Vakti", 1968'de Cüneyt Arkın'lı "Son Vurgun" ve de 1969'da Yılmaz Güney'li "Kurşunların Kanunu", oynadığı ve danslı müzikal sahnelerde süpervizörlük yaptığı filmlerden bazıları...

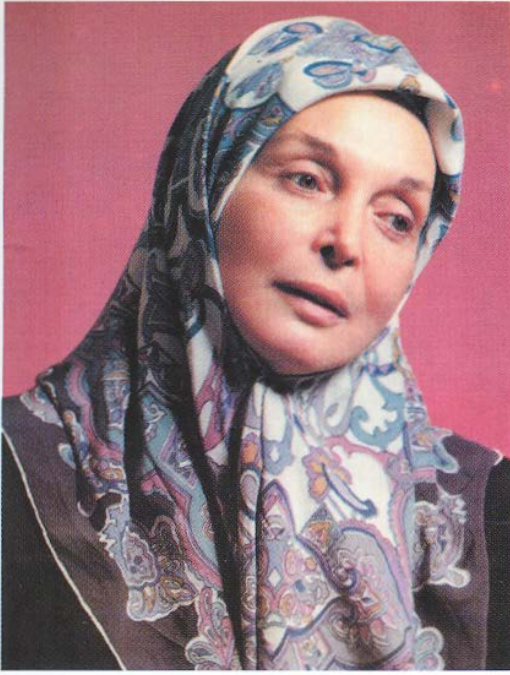

Şandra'nın dans dersi vermediği şöhret kalmamış gibiydi Yeşilçam'da. Türkân Şoray, Hülya Koçyiğit, Fatma Girik, Ayhan Işık, Selma Güneri, Sevda Ferdağ, Cüneyt Arkın ve ismini hatırlayamadığı bir çoğu Şandra'dan yararlanmıştı. Uluslararası üne sahip Amerikan pasaportlu "Türk Lokumları"ndan Özel Türkbaş da, Şandra'nın dünyaya göbek attırdığı profesyonel dansözlerden biriydi. Kocasından ayrılıp önce dansözlük yapan, sonra da "seks komedileri"nin altın yıllarını yaşadığı dönemde Sabahan takma adıyla Ayhan Yardım, Şandra'nın Türk Sineması'na kazandırdığı bir "seks yıldızı"ydı.

"ÖZE DÖNÜŞ" BİR SON MU?

Kudret Şandra, yıllar sonra "gökten inen vahiy" gibi ani bir kararla bir dönüşüm dönemine girer. Bu "kendi kendiyile yüzleşme'nin, bir "öze dönüş"ün ilk işaretlerini oluşturur. Bu dinsel bir çağrıdır. Ve anılarını yazdığı Yeşilçam'dan Kâbe'ye kitabında ağır bir dille suçlayıp "iğrenç Yeşilçam" dediği çevrede geçen tüm yaşamını silmek istese de bu kolay değildir. Aslında onu var eden de Yeşilçam'dır...

Şandra, önce kaçarcasına Yeşilçam'ı terk edip Çınarcık'a yerleşir. Bir süre sonra da tövbe edip, tekbirlerle, ilahilerle "hac yolculuğuna" çıkar. Mukaddes topraklardan döndüğünde ise "Hacı Kudret Şandra"dır. Artık içinden çıktığı Yeşilçam, yıllardır oturduğu ve dans dersleri verdiği Taksim-Cihangir "lanetlenmiş mardar dünyalar"dır "Yeşilçam'dan Kâbe'ye" adlı kitabına göre...

*Şandra gibi
yıllar sonra
özüne
dönenlerden
Leyla Sayar
ve Necla
Nazır.*

Ünlü Yeşilçam dansçısının bu “öze dönüş öyküsü” ister istemez başka isimleri de getiriyor akla. Sinema oyuncularımızdan Leyla Sayar’la, Canan Ceylan’ı, senaryo yazarlarımızdan Ayşe Şasa’yı örneğin. Metin Erksan’ın, Atif Yılmaz’ın, Halit Refiğ’in bir dönemlerindeki “cinsel obje”si Çerkez güzeli Leyla Sayar da bugün başı kapalı, “öze dönük” bir yaşam sürüyor. “Sahneden Mabede” adlı kitabında “Ne büyüksün ya Rabbim! Çok şükür ki ben moda olsun diye değil, rızan için örtünüyorum” diyen Canan Ceylan da öyle... Ve manken

*Özüne
dönenlerden
sinema
oyuncusu
Canan
Ceylan*

Gülay Pınarbaşı, ünlü sinema oyuncusu Necla Nazır da bu dönüşüme katılan isimlerden.

Hac dönüşü sonrası Şandra ikinci evliliğini 23 yaşındaki Güler Hanım’la gerçekleştirecek ve bu mutlu birliktelikten bir kızı olacaktır. Adı Rabia’dır. Bir evliyanın ismini taşıyan Rabia bugün 28 yaşındadır. 35 yıl önce tövbekâr olup kendini dine adayan Şandra rahmetli annesinin şu sözlerini kulaklarında değil, boynunda bir muska gibi taşır:

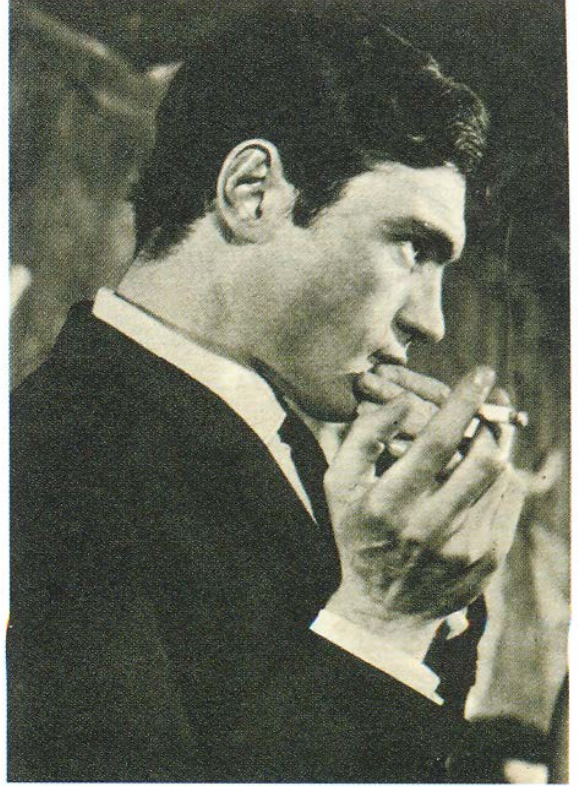
“Oğlum, içki, kumar, zina haramdır. Allahtan Kork...”

Kaynakça:

- * Kudret Şandra, Yeşilçam’dan Kâbe’ye, Timaş yay., Ağustos 1985
- * Canan Ceylan, Sahneden Mabede, Türedav yay., 1985

*Türk Sinemas'nda
Bir Okullu Entellektüel Oyuncu
Fransız Naci...*

I. D. H. E. C. (Institut des Hautes Etudes Cinematographiques) Yüksek Sinema Bilimleri Okulu, Yalnızca Fransız Sineması'nın değil, dünya sinema tarihinin de önde gelen sinema okullarından biridir. Birçok saygın yönetmen kazandırmıştır dünya sinemasına. Bizden de Atilla Tokatlı, Alp Zeki Heper bu uluslararası üne sahip okulun mutfağından yetişmiş yönetmenlerimizden ikisi... Naci Erhun da. Ama o yönetmen değil, bir oyuncu.

Babasının memuriyeti nedeniyle çocukluğu Anadolu'da geçmiş. 1948'de lise öğrenimini tamamladıktan sonra Fransa'da (1949) soluğu alan Naci Erhun, yurt dışındaki yaşamını şöyle özetliyor:

"1952'de Fransa'dan, İsveç'e geçtim. Ünlü rejisör Ingmar Bergman yönetiminde çevrilecek olan "Barrabas" adlı film için yeni oyuncular aranıyordu. Bu oyuncu seçiminde birinci geldim. Ve hemen oynamaya başladım. Birbuçuk ay sonra Bergman'la prodüktörün arası açıldı. Bergman filmi bırakınca da yerine Alp Sceberge adlı bir rejisör getirildi. Ben aynı zamanda bu yeni rejisörün asistanlığını yapıyor ve figürasyon işlerini de takip ediyordum. Film bittikten sonra bir Fransız mankenle evlendim. Evliliğim çok kısa sürdü, ayrıldık. 1961'de İstanbul'a döndüğümde film çalışmalarına başladım."

Ömer Kavur ve Kutluğ Ataman gibi Paris Sorbonne Üniversitesi'nde de sinema ve edebiyat üzerine eğitim görüp akademik bir kariyer elde eden Naci Erhun'un Türkiye'de oyunculuğa başladığı film "Ezrailin Habercisi"dir (Afişlerdeki adına göre "Ezra-

Naci Erhun

*Naci Erhun,
Kartal Tibet
ve Fatma
Girik'le "Son
Gece"de.*

il"). Atıf Yılmaz'ın yönettiği polisiye bir Murat Davman filmi olan "Ezrailin Habercisi"nde Orhan Günşiray ve Pervin Par'la birlikte oynar Naci Erhun. Filmin senaryosunu Murat Aşkın takma adıyla Kemal Tahir yazmıştır.

NEDEN FRANSIZ?

Sert çizgili, sorgulayıcı yüz yapısıyla ilk bakışta dikkati çeken Naci Erhun, Süreyya Duru'nun "Şoför Nebahat ve Kızı"nda Filiz Akın ve Sezer Sezin'le kamera karşısına çıkar bu kez. Ancak oldukça mesafeli ve biraz da tedirgindir. Uyum sağlamakta zorlanır. Birdenbire kendini içinde bulduğu Türk Sineması beklediği düzeyde değildir. İlk anda yabancılaşmayı üzerinden atamasa da, daha sonraki filmlerinde açılacaktır.

1966'da Nisan Hançer'in yönettiği "Tilki Selim"de Yılmaz Güney'le oynadıktan sonra 1967'de ise bir Memduh Ün filminde kamera karşısına çıkar. Kartal Tibet ve Fatma Girik'le oynadığı filmin adı "Son Gece"dir. Bir Esat Mahmut Karakurt uyarlaması olan filmin konusu Kurtuluş Savaşı sırasında geçer. Naci Erhun da düşman subaylarından birini canlandırır.

Entelektüel bir duruş sergileyen Erhun'la Memduh Ün'ün uyum sağlayabilmesi zordur. Sinemaya farklı bakış açıları nedeniyle gizli bir iletişimsizlik vardır aralarında. Ve Memduh Ün, "Son Gece"de oynattığı Erhun'la ilgili şu yorumu yapar:

"Naci Erhun, benim belki de meslek yaşantım içinde en zor çalıştığım oyuncuydu. Tipi çok zengindi, ama yeteneği sınır-

*Naci Erhun,
Yılmaz
Güney'le
"Büyük
Cellatlar"da*

lıydı. Sonradan başka filmlerde de oynadı, hatta hamliğini kaybedip açılmıştı da."

Naci Erhun, Yılmaz Güney'le ikinci filmini çevirecektir 1967'de. Yılmaz Duru'nun yönettiği "Büyük Cellatlar"da kiralık bir mafya adamı rolündedir.

Naci Erhun, 1931 İstanbul doğumlu olmasına karşın, Yeşilçam çevrelerinde "Fransız Naci" adıyla anılıyordu o yıllarda. Fransa'da uzun yıllar kalıp maceralı bir yaşam sürmesi nedeniyle böyle çağrılıyordu arkadaşları arasında. Dobra, açık fikirli ve muhalif duruşu yüzünden, pek sevilmiyor, özellikle de sıradışı iddialı yönetmenleri tedirgin ediyordu. Onlara göre "anarşist bir sinemacı"ydı Naci Erhun.

SABIHA İZER MACERASI...

Nam-ı diğer Fransız Naci, bir süre sonra ikinci evliliğini Sabiha İzer'le gerçekleştirir. Sabiha İzer kimdir? 1952'de Radyo Haftası Dergisi'nin eki olarak fasiküller halinde yayınlanan "Bizim Yıldızlar Ansiklopedisi" dışında hiçbir sinema ansiklopedisi'nde biyografisi yer almayan 1935 doğumlu Sabiha İzer bir oyuncudur.

1951 yapımı "İstanbul'un Fethi"nde figüranlık yapan İzer, aynı yıl dönemin ünlü Yıldız Dergisi'nin, "Genç İstidatlar" adıyla düzenlediği yarışmaya gönderdiği bir fotoğrafla keşfedilir. Cibali Tütün Fabrikası'nda (Şimdi Kadir Has Üniversitesi) tütün işçisi olarak çalıştığı yıllardan tanıdığım Sabiha İzer "Mezarımı Taştan

*Sabiha İzer,
Suphi Kaner
ve ilk eşi
yönetmen
Ömer Faruk
Özakbaş'la
"Kirli
Dudaklar"da.*

Oyun" adlı filmde Hüseyin Peyda ile başrolü paylaşacaktır.

İzer, 1954'de "Aşk Abidesi"nde, 1958'de "Mahkûmun Aşkı"nda, 1960'da Fatma Girik'le "Kaldırım Çocuğu"nda ve Suphi Kaner'le "Kirli Dudaklar"da oynar. Bu dört filmin yönetmeni Ömer Faruk Özakbaş'la da evlidir. Bu ikinci birliktelikten bir oğlu olur...

*Tütün
işçiliğinden
sinemaya
Sabiha İzer.*

Birbirlerinden uzak ayrı ayrı dünyalardan gelerek yolları Yeşilçam sokaklarında kesişen iki insan.

Ve Sabiha ve Naci...

Naci Erhun'un bir okullu sinemacı olmasına, Sabiha İzer'in ise "Mezarımı Taştan Oyun" filminin ülke genelinde gişe rekorları kırmasına karşın, hep kenarlarda kaldılar yazık ki...

Meraklısına Notlar:

Sabiha İzer 2000 yılında yaşamını yitirdi.

Kaynakça:

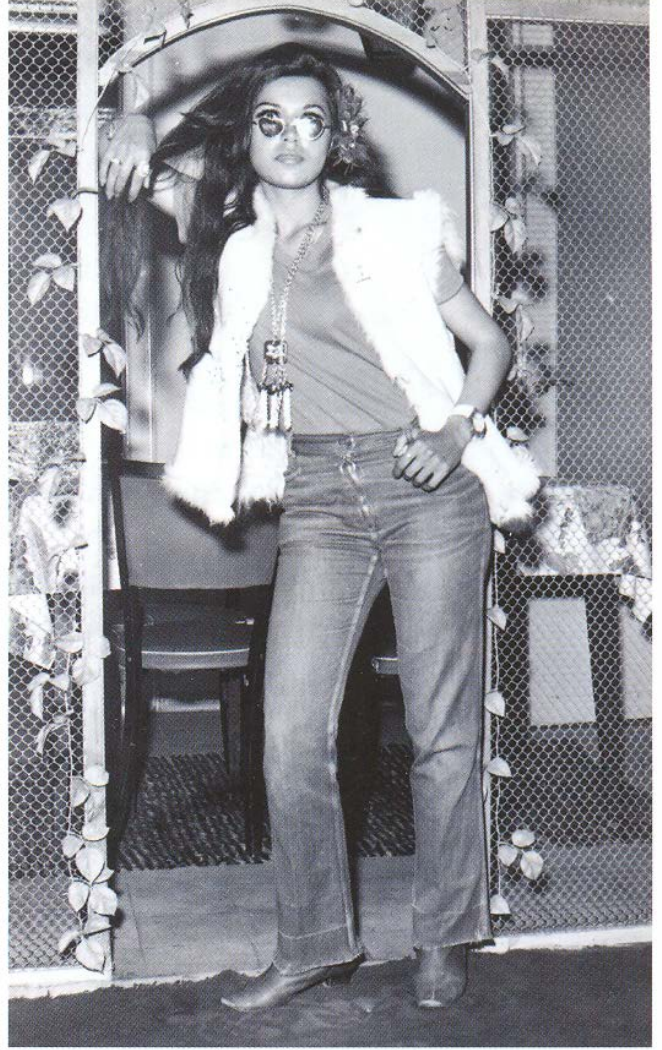
- Agâh Özgüç, Naci Erhun, Ses der., sy: 38 12 Eylül 1964
- Memduh Ün Filmlerini Anlatıyor, sy: 226 Kabalcı yay., Ekim 2009
- Yıldız der., sy: 6, 3 Şubat 1951

*Urfalı, Ama O Bir
Latin Güzeli*
Seyyal Taner

*Seyyal Taner,
İspanya'dan
yeni döndüğü
günlerde
Michel
Zevaco'nun
şövalyele-
rinden
"Kabrman
Kız" Anais de
Lespars
gibiydi...*

*Zevaco'nun
"Kabrman
Kız"
romanının
Fransızca
kapağı.*

Yıl 1968... İstiklâl Caddesi'ndeyiz. Bütün gözler üzerimizde. Dönüp dönüp bakanlar. Kurşun yağmuruna tutulmuş gibiyiz... Yanımda siyah, geniş kenarlı, tüylü şövalye şapkasıyla, ayak bileklerine dek uzanan kırmızı peleriniyle, diz üstü siyah çizmeleriyle ve minisiyle esmer tenli, 19 yaşlarında genç bir kadın... Sağa sola koşan, sevimli ve yaramaz küçük köpeğiyle. Hep birlikte yürüyoruz. Ben oldukça tedirginim üzerimize düşen bakışlardan. O aslanlar gibi, estirdiği rüzgârın

farkında ve kendinden emin.

45 yıl önceki o çarpıcı erotik görüntüsüyle Michel Zevaco'nun "Kabrman Kız" (L'heroine) adlı romanından fırlamış bir Anais de Lespars gibiydi. Ya da Alain Robbe-Grillet'nin filmlerindeki aykırı kızlarından biri... Veya John Willie'nin çizgileriyle bir Gwendoline gibi belki de... İyi de kim o?

Beyoğlu'nda yürürken trafiği durduranlardan bir Neriman Köksal mı?

Ya da bir Leyla Sayar mı? Hayır.

Ve ünlü bir sanatçı olduktan yıllar sonra, 2003'de bir soruya şu yanıtı vermektedir:

"... Sportif bir duruşum var. Ama bu, seksapalitem yok anlamına gelmiyor. Onu, görmek isteyen görür. Seksi ya-

Seyyal Taner, İspanya'da Charles Bronson'la "Pancho Villa'nın çekiminde.

nını göstermek için açık saçık giyinmek gerekmiyor. Kimi insan vardır, çuval bile giyse, o yanını gizleyemez. Kişinin yapısıyla, duruşuyla ilgili bir şey bu. Ama genelde sportif ve masküler bir kadını. Kırıtarak yürümeyi bilmem, rap rap yürürün. Kırıtarak yürüdüğüm zaman da Mariln Monroe'yi bile bozarım."

O, 1968 yılının Seyyal Taner'idir... O yıllarda Seyyal Taner'i kimse tanımıyor ki... İspanya'dan yeni dönmüş. Daha önce Afrika, Amerika, Hindistan ve Tibet'e dek her yeri gezmiş. Ama İspanya, Taner'in yaşamında çok özel bir yeri olmalı. İspanya'da çekilen ve Buzz Kulik'in yönettiği "Villa Rides-Pancho Villa" adlı Amerikan yapımında oynamıştı çünkü. İspanyalı ve Meksikalı figüran kızlar arasında birkaç dakika görünse de Yul Brynner, Robert Mitchum ve Charles Bronson gibi uluslararası şöhretlerle ay-

nı filmde buluşmasıydı önemli olan.

Bir dönem gece yaşamının ünlü lokallerinden Batı Klüp'ün sahibi Adem Çavdar, İspanya dönüşü Seyyal Taner'i foto muhabiri dostum Mef-tun Olgaç'a tanıştırıyor, Olgaç da bana...

ÖNCE SAHNEDEKİ YERİ...

Altyapısı sağlam, Almanca, İngilizce, İspanyolca bilen, Amerikan Koleji mezunu, asla gelip geçici ucuz rastlantılara

Seyyal Taner, müslüman olan Alman eşi Harald Peter'le.

Seyyal Taner, sahnede bir yangın.

teslim olmayan, ancak kendi gücüyle savaş vererek bir yerlere gelmeyi hedefleyen, çok yönlü bir kişiliğin sahibidir Seyyal Taner.

Sanat yaşamında temel bakış açısı olarak, iki yönüyle incelenebilir Taner. Öncelikle Türk Pop müzik dünyasındaki yerini, nelerde durduğu, elbette bu alanın uzmanları, yazarları belirleyecektir. Biz değil...

Biyografik bir bakış açısıyla özetlersek, Kafkas kökenli jandarma komutanı Albay Vehbi Taner'in kızıdır Seyyal Taner. Dedesi ise o yörenin toprak ağasıdır. Sahne yaşamı öğrencilik yıllarında Kanat Gür orkestrasında solistlikle başlar. Ve "Son Verdim Kalbimin İşine" adlı parçası, aşamaya geçişinin ilk örneklerindendir.

Taner, bu ara Los Bravos Topluluğu'nun Alman kökenli gitaristi Harald Peter'e aşık olup ilk evliliğini gerçekleştirir. Melina adlı bir kızı vardır. Bir aşk izdivacı olmasına karşın bu birliktelik uzun sürmez. Kültür farklılıkları ve hayata bakış açıları, mutlulukları için büyük engeldir. 64 yıllık yaşamının en büyük acısı, hostes kızkardeşi Serap'ı bir uçak kazasında yitirmesidir.

Deniz Durukan'ın saptamasıyla "Türkiye 'nin ilk kadın rock şarkıcılarından. "Birçok ilke imza attı" dediği Seyyal Taner, Hal-dun Dormen'e göre de "sahnede bir panter"dir. Gerçekte de yerinde duramayan kıvrak vücut yapısıyla, kıvılcımı gördüğünde patlamaya hazır bir bomba gibidir.

Tipine yakıştırdığı giysileriyle, aksesuarlarıyla koreografik ve estetik bir dünya yaratır, sahnede Seyyal Taner. Bu görsel zenginlik en temel özelliğidir. Seyyal, Seyyal'i yaratır sonuçta.

VE SİNEMA...

Yine başa dönüyoruz. Yıl 1968'e...

Kafkaslarla ilgili bir film çekilecek. Adı "Aslan Bey." Filmin baş erkek oyuncusu belli. Yılmaz Güney oynuyor. Filmin çekimine başlanmış bile. Ne var ki Kafkas kızını canlandıracak oyuncu henüz belli değil. Filmin yönetmeni Yavuz Yalınkılıç'a hemen Sey-

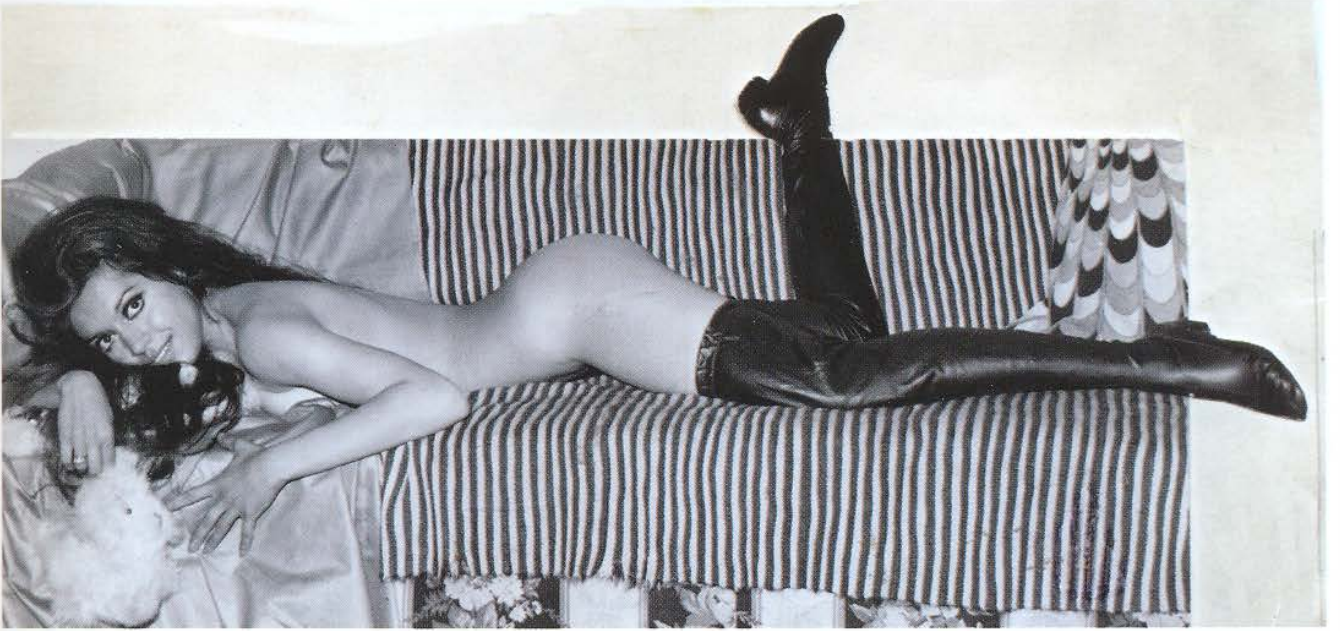

*Seyyal Taner,
Yılmaz
Güney ve
Hakkı
Haktan'la
ilk filmi
"Aslanbey"de.*

yal Taner'i öneriyorum. Taner, baba tarafından Kafkas kökenli ya... Bu role neden uygun olmasın ki... Ama o günlerde Seyyal Taner'in burnu havalarda. Batıya dönük bir kafa yapısı var. Giuliano Gemma'dan söz edip "Yılmaz Güney de kim" diyor. Yine de ertesi gün, filmin çekildiği sete gidiyoruz Güney'i görmeye. Sarıyer'deki Bahçeköy, Türk Sineması'nın "milli platolarından" biri o yıllarda. Yönetmen Yalınkılıç gibi Güney de "Tamam" diyor ve böylece Seyyal Taner isminin afişlere yazıldığı ilk filmini çekiyor.

*Nişanlısı
gazeteci Arda
Uskan'ın
Seyyal Taner'e
çektiği bir
foto-roman.*

Sabne ve sinemanın en güzel, en kıvrak vücutlu sanatçılarından Seyyal Taner'in çizme erotizmi içeren bir fotoğrafı, yanda ise erotik bir başka görüntüsü.

Yılmaz Güney ve Erol Taş'tan sonra üçüncü isim olarak. Ve Yılmaz Güney'in sinema yaşamındaki ilk renkli filmi.

Aynı yıl Tamer Yiğit'le başrolünü paylaştığı "Kara Güneş" ikinci filmidir Taner'in. Kemal Kan'ın yönettiği bu ikinci çalışma bir "western", yani bir kovboy filmi uyarlamasıdır. Seyyal Taner, filmin bazı sahnelerinde cesurca, beklenmedik bir çıplaklıkla itirazsız ve karşı çıkmadan soyunur. Tepeden tırnağa örtüsüz, tam bir "nü"dür.

Aslında erotizm ağırlıklı sahnelerle örtüşebilecek düzeyde biçimli, güzel vücut yapısına sahip olmasına karşın Seyyal Taner'in bu filmdeki sunum biçimi kolaycılığa ve sömürüye dayalıdır. Bakış açıları sınırlı yerli film fanatikleri, tutkunu oldukları oyuncular (kadın veya erkek), önce nasıl görmüşlerse, yani hangi karakterleri, hangi tiplemeyi canlandırmışlarsa, onları hep aynı kalıplar içinde görmek isteyeceklerdir. İşte Seyyal Taner, başlangıçta soyunduğu için, seyirci onu, yine çıplak görmek isteyecek, yapımcılar da yeni projelerinde o sömürüye dayalı sunum biçimlerini tekrarlayacaklardır.

Seyyal Taner'in sinema oyunculuğu genelde böyle bir yol izler. 1972'de "Benimle Sevişir misin", "Hacı Murat'ın İntikamı", "Kanlı Öç", "Kanun Adamı", "Vahşi Aşk", "Vahşetin Esirleri", "Vur Gardaş Vur", "Batıda Ölüm Var", 1973'de "Dağ Kanunu", "Gecelerin Hakimi", 1974'de "Beş Tavuk Bir Horoz", "Televizyon Niyazi", 1975'de "İster Darıl İster Sarıl" adlı filmleriyle.

“Yazık ki” diyoruz, çünkü bu tür erotizm ağırlıklı sinemadada tam yerini bulduğu söylenemez.

Şanssızlığı nedir? Bir “cinsel obje” olarak, bir Metin Erksan, bir Atıf Yılmaz, bir Halit Refiğ filminde oynayamamasından mı kaynaklanıyor? O yıllardaki magazin basını da “pusu”ya yatarcasına hazır beklemektedir. Seyyal Taner “Suya Düşen Hayal” gibi filmlerde, “cinsel estetik” içermeyen sahnelerde soyundukça bir “seks yıldızı” olarak değerlendirilecektir. Oysa Taner, bir Zerrin Egeliler gibi o anlamda bir seks filminde oynamamıştır ki..

1968-1976 yılları arasında oynadığı yapımlara topluca bakıldığında, bırakın yarına kalıcı özellikler taşıyanını, dişe dokunur bir filminden söz edilebilir mi? O yıllar önceki filmleri yeni bir bakış açısıyla tekrar izlense de...

Ünlü sinemacı Osman F. Seden’in yönettiği “İlk Aşk” ya da “Vahşet” adlı filmler biraz farklı olsa da, Seyyal Taner’i bir adım öteye götürmeye yetmez. Ne de o yıllardaki nişanlısı gazeteci-yazar Arda Uskan’ın, Seyyal Taner’li üç film denemesi “Felek”, “Gecelerin Ötesi” ve “Çizmeli Kedi...”

Sinemasal geçmişiyle yargılanması bir sanatçı olarak onu ne kadar üzse de, sahne yaşamındaki kendine özgü, enerjik, kıvrak, çok farklı duruşuyla Türk Pop Müziği tarihinde yerini alacaktır. Urfalı, ama bir Latin güzeli Seyyal Taner olarak...

*Seyyal Taner,
“Çizmeli
Kedi” adlı
filmin iki
sahnesinde.*

Kaynakça:

* Deniz Durukan, Seyahatname-i Seyyal, Cumhuriyet Dergi, sy: 884, 2 Mart 2003

* Ağâh Özgüç, Ansiklopedik Türk Filmleri Sözlüğü, Horizon yay., Haziran 2012

*“Yıldız Ötesi,
Çok Abartılı Bir Varlık”*

Türkân Şoray

Türkân Şoray’la yakın plan tanışmamız 1961’de Büyük Gazete adına (sayı 63, 24 Mayıs) yaptığım bir röportajla başlar. O yıl küçük Şoray, 16 yaşına yeni basmıştır. Ve tam açılmamış bir “goncagül” gibidir. Ürkek ve kırılgan... Yaşına göre biraz tombulca, ama içten içe taze bir rüzgârı vardır. Sonraları bu masum esinti, vurucu bir “karizma”ya ve giderek de bir fırtınaya dönüşünce, önce kaleyi içten fethedecektir. Aşağıdan yukarıya doğru o pasör duruşuyla... Set işçilerinden, ışıkçılara, kameramanlardan görüntü yönetmenlerine, oyuncusundan yönetmenine ve de yapımcısına dek.

Ve önceleri 16 yaş heyecanıyla ne kadar da masum bir duruşu vardı Şoray'ın. Ya sonraları? O masumiyetin, o içgüdüsellüğün profesyonelleşme sürecine girince... Nuri İyem'in tablolarındaki gibi o kocaman kocaman gözleriyle, aygın-baygın bakışlarıyla, ıslak havası veren yarı aralık etli dudaklarıyla ve bu genel duruşun toplamına bakıldığında "artiz Türkân Şoray"a özgü bir "oyun" sergilenecektir çaresiz...

İlk yıllarında Türkân Şoray, tam "kendisi"dir. Yani her tür yabancı katkı maddesinden uzaktır. Ne Galatasaray Kulübü yöneticilerinden "ikinci başkan" Rüçhan Adlı vardır yaşamında. Ne de Adlı'nın medyatik yakıştırmasıyla "sultan"dır. Yalnızca, sinemaya girişinin ilk yıllarında 7-8 filmde oynamış bir "yıldızcık"dır. Ve bu "kurtlar sofrası" Yeşilçam'da "ikinci beyin" görevini üstlenen annesi Meliha Şoray'ın "velayet"i altındadır. Kocamustafapaşa'daki Küçük Komedi Tiyatrosu'nda "Zurnada Peşrev Olmaz" adlı oyunla sahneye de çıkan ve magazin basınındaki adıyla "Çılgın Meloş", Rüçhan Adlı'dan önceki "ikinci beyni"dir kızı Türkân'ın. Ve bu arada Meliha Şoray işi büyütüp deterjan ticaretine başlar. Ürünün adı "Şoray deterjanı"dır... Bir kimlik arayışı içinde olan Türkân Şoray, henüz "özgür" değil, çaresiz bir "emir kulu"dur. Başka bir deyişle de "ana kuzusu..."

Rüçhan Adlı denince Türkân Şoray'la, Türkân Şoray denince Rüçhan Adlı'yla birlikte anımsanmaları çok doğaldır. Dillere destan bir birlikteliğin yaşanan sonucudur bu. Bir kalemde hafızalardan silinmez. Ancak her hatırlanışlarında "Türkân Şoray"ı Rüçhan

"Kader Kapıyı Çaldı" adlı filmin bir sahnesi ve yağmurlu camlar ardında romantik bakışlı bir Türkân Şoray.

*Türkân
Şoray, annesi
Meliba
Şoray'la.*

Adlı yarattı” iddiası da tartışmalıdır. Oysa Şoray’ın dipten gelen saklı yetenekleri olmasaydı, Türkân Şoray’ı kim yaratabilirdi ki? Rüçhan Adlı’nın her yönden büyük katkıları vardı, inkâr edilemezdi. Ama onu yönlendirme konusunda çok büyük yanlışları da...

SİNEMA OYUNCUSU HANIM KİM?

Yeşilçam’daki oyunculuk macerasının da bir öncesi vardır Türkân Şoray’ın. Gökten zembille inmedi ya... Gerçekten bu maceralı öykünün öncesi, tam bir Yeşilçam filmi gibidir. Sorulduğunda ay-

*Türkân
Şoray,
Rüçhan Adlı
ile mutlu
günlerinde.*

nen şu yanıtı verir her defasında:

“Babamdan ayrılınca annem, bir başka eve çıktı. O evdeki hanım sinema oyuncusuydu. Beni bir gün sete götürdü. Ben öğrenciyim. Elimde çantam, önlüklüyüm. Film setini ilk defa görüyorum hayatımda. Işıklar, lambalar, kordonlar... Yönetmen beni görüyor ve herhalde doğal halim dikkatini çekiyor. İki gün sonra film ekibi geldi ve ben hiç böyle bir şey bilmezken, aklıma hayalime getirmezken film çevirmeye başladım. Çok ani oldu...”

Her şey bir yana, “ani oluşu” gerçekten doğrudur. Ve “o evdeki sinema oyuncusu hanım” deyip adını vermekten kaçındığı veya unuttuğu komşu kızı Emel Yıldız (bugün hayvan hakları savunucusu Panter Emel) çekik gözlü, esmer bir göçmen güzelidir. Türkân Şoray, o Karagümrüklü ev sahibi kızının Emel Yıldız olduğunu “Sinemam ve Ben” adını verdiği kitabında, yıllar sonra ilk kez açıklar kendisiyle yüzleşerek.

Emel Yıldız, Türker İnanoğlu’nun “Köyde Bir Kız Sevdim” adlı filminde oynayacaktır. Emel Yıldız, komşu kızı Şoray’ı İnanoğlu’nun film setine götürür. İnanoğlu, Şoray’ı görür görmez seti tatil eder. Türkân Şoray, çantası ve siyah okul önlüğüyle film setinde gizli

bir “deprem” yaratmış olmalı ki, “Köyde Bir Kız Sevdim”in başrol oyuncusu “ani”den değiştirilir. Türkân Şoray başrol, Emel Yıldız kapı dışarı... Böylece Şoray, ev sahibi kızının rolünü kaparak Yeşilçam’a adımlarını atmış olur.

Bu masum unutuş, ünlü Fransız reklam yazarı Jacques Seguela’nın şu sözlerini akla getiriyor hemen:

“Bu dünyadaki büyüklerin çoğunda, mesleklerinde yükselirken kendilerine omuz verenleri unutma alışkanlığı vardır. Yolları üzerindeki bütün dostlukları yıkıp geçerler.”

Bu beklenmedik “sürpriz olay”da Şoray’ın ne günahı olabilir ki, İnanoğlu onu beğenmişse. Ama yine de, do-

laylı bir gelişme sonucu, “rol çalma”nın bir başka boyutudur bu.

Türkân Şoray, Türk Sineması tarihinin, özellikle de “Yeşilçam mitolojisi”nin en “abartılı” yıldızıdır. Aslında “yıldız” değil, “yıldız ötesi” bir varlık, “düşsel” bir kadındır. 1960 yılları yerli film seyircisinin gözünde “çok özel bir kadın” olmaya dönüşmesi, üzerine ve adına yazılan ısmarlama senaryolarla gerçekleşir. Film adlarıyla da abartılı sunumlar birbiri ardına desteklenir, güçlenir.

Örneğin 1964’de Ülkü Erakalın imzası taşıyan “Gözleri Ömre Bedel”, bu tür bir “pazarlama”nın “açılış filmi” sayılır. 1965 yılında Nejat Saydam “Siyah Gözler” filmiyle devreye girer. 1967’de “Tapılacak Kadın”la, 1968’de “Dünyanın En Güzel Kadını”yla, 1969’da “Aşk Mabudesi”yle bir “özelleştirme”ye büyük katkılar

sağlar. Arada Mehmet Dinler’in “Ölümsüz Kadın”ı (1967) vardır. 1970’de ise Safa Önal’ın “Buğulu Gözler”i ve Atıf Yılmaz’ın “Kara Gözler”i, Türkân Şoray’lı “afiş edebiyatı”nın öteki örnekleridir.

Şu bir gerçek ki, 1962’de Metin Erksan’ın “Acı Hayat”ında Şoray, ne kadar manikürcü Nermin ise, o “tapındırılan”, o

İsrail sinemalarında vizyona giren bir Türkân Şoray filminin ilanı.

Türkân Şoray, Metin Erksan’la “Acı Hayat”ın çekiminde.

“ölümsüzleştirilen” tecimsel ve dayatmacı filmlerde o kadar Türkân Şoray’dır... İri gözleriyle, baygın titrek bakışlarıyla, hafif aralanmış nemli dudaklarıyla, kame-rayla sevişircesine oynadığı gişe rekortmeni bazı iş filmlerini de, kötü benzerlerinden ayrı bir yere koymalı Türkân Şoray’ın. Osman F. Seden’in “Düğün Gece-si” (1967), Orhan Aksoy’un “Dila Hanım”la (1977) “Tatlı Nigar”ı (1978) gibi, sinematoğrafik düzeyleri açısından.

ŞORAY’LI GÖZ MUHABBETLERİ...

Tüm bu abartılı sunum biçimlerine karşın, Türk Sineması’nın en fotojenik kadın oyuncusudur Şoray. Yüz karizması asla tartışılmaz. Bütün o büyü, o rüzgârlı sıcaklık yüz yapısından kaynaklanmaktadır. Özellikle de gözleriyle ilgili neler yazılmamıştır ki, bugüne dek?

Eğer ünlü Fransız şair Aragon, Türkân Şoray’ı tanımış olsaydı “Elsa’nın Gözleri”ni değil, “Türkân’ın Gözleri” üzerine ne şiirler döktürürdü kim bilir. Ama Murathan Mungan, Aragon’u aratmaz, merak etmeyin. Mungan, “Sultanın Gözleri” adlı şiirini Şoray’a adanmıştır.

Ya Zülfü Livaneli’nin Yaşar Kemal

*Türkân
Şoray, Ajda
Pekkan'la.*

uyarlaması Türkân Şoray'lı "Yılanı Öldürseler" filmi için bestesini yaptığı, sözlerini yazdığı müzik. Filmin müzikal parçalarından bir bölümü, albümlerde yer aldığı "Gözlerin Bir Çılgılık" adını taşır. Bu göz etkilenmeleri kimi zaman beklenmedik bir düş kırıklığına dönüşür. İşte böyle bir düş bozumuna uğrayanlardan biridir yapımcı-yönetmen Turgut Demirağ. Türkân Şoray'ın oynadığı "Abbase Sultan" adlı filmin Yıldız Parkı'ndaki çekimi sırasında yaşadığı olayı, aynen şöyle anlatır Atıf Yılmaz'a. Atıf Yılmaz bu, kaçırır mı? Hemen anılarında yazar. Bakın, Demirağ ne demiş:

"Yıldız Parkı'nda çalışıyoruz, öğlen olmuş, yemek paydosu vermişiz. Türkân Şoray'ın birinden Coca-Cola istediğini duydum, döndüm ve birden Coca-Cola şişesine de, bana baktığı gibi baktığını farkettim".

Bu göz muhabbeti 1997'de Faruk Turgut'un yönettiği "Gözlerinde Bir Gece" dizisi, 1998'de Can Dündar'ın "Sultan" ve 2001'de İtalyan yönetmen Donatella Baglivo'nun "Kamera Benim Aşkı" (La Cinepasa Eil Mio Amore) belgeselleriyle sürüp gider. Sinyorita Donatella, Roma Film Festivali'nde tanıdığı ve hayran kaldığı Türkân Şoray'ın gözleri uğruna o belgeseli çekmiştir. Ülkesinde Bertolucci, Marilyn Monroe, Marlon Brando, Angelopoulos, Tarkovski gibi uluslararası özellikler taşıyan dev sinemacıların belgesellerini çeken Donatella Baglivo, Cumhur Cambazoglu'na şöyle diyor:

"Onu kalabalıkta gördüm ve kim olduğunu bilmiyordum. Bir

*Türkân
Şoray iki
ayrı filmin
sabnesinde
(yanda).*

çift iri gözdü beni etkileyen. Yüzü de çok farklıydı, dikkatimi çekti. Her şey onun anlamlı yüzüyle başladı. Çekingen ve kırılğandı. Aıştığım yıldızlara hiç benzemiyordu. Sordum, Türk starı Türkân Şoray dediler...”

*Türkân
Şoray,
kardeşi
Nazan
Şoray'la.*

Ne var ki, sinyorita Baglivo, Roma sokaklarında bir turist gibi gezdirdiği Türkân Şoray'ı yeteriyle tanımadığı ve Türk toplumdaki yerini iyi bilemediği için, bu belgesel çalışmasında başarılı olduğu söylenemezdi.

Evet, herkes Türkân Şoray'a aşık, Şoray ise kimseye, o yalnız kameraya aşıktır... Kamerayla sevişir gibi oynar... Ve 47 yıl önce

(1965) Ses Mecmuası'ndaki Türkân Şoray'la ilgili bir yazıma, şu başlığı attığımı anımsıyorum: “Türk Sineması'nın En Çok Aşık Olunan Kadını” diye.

KERİME NADİR YALNIZLIĞININ SON GÜNÜ

“Sakin ve genellikle tek düze geçen hayatıma bir bahar fırtınası gibi girmişti Türkân” diyen dönemin ünlü ve popüler romancısı Kerime Nadir, 24 adet edebiyat uyarlaması kazandırmıştı Türk Sineması'na. Anılarında uzun uzun sözettiği Türkân Şoray, beyazperdeye uyarlanan 4 romanında oynayabilmişti Kerime Nadir'in. 1969'da “Günah Bende mi” (Nevzat Pesen), 1972'de “Dert Bende” (Orhan Elmas), 1973'de “Sisli Hatıralar” (Nejat Saydam) ve “Zambaklar Açarken”

1972'de “Cemo”nun (Atıf Yılmaz) Elazığ'daki çekimi sırasında attan düşüp boynu kırılan Türkân Şoray'a mektuplarıyla moral veren, önce Hayat Hastanesi'ne gidip sonra da Levent'teki evinde ziyaret eden Kerime Nadir, anılarında şöyle diyecekti:

“O gün ziyaretine gittiğimde salonda Hürriyet Gazetesi'nden Hulki İlgün bey vardı. Hulki bey, Türkân'ı Elazığ'dan İstanbul'a özel uçakla getirmiş olan gazeteciydi. Bir süre sonra merdivenlerden ayak sesleri duyuldu. Türkân salona girdiğinde boynunda or-

*Metin Serezli,
Türkân Şoray,
Kerime Nadir,
Tarık Akan,
Yalçın
Gülhan,
Murat
Köseoğlu,
Acar Köseoğlu
ve
Melih Sertesin
Acar Film
stüdyosunda.*

topedik bir askı vardı. O askı ile kasılmış yüzü süzgün gözleri sevinçle gülüyordu, beni öperken... Bazı filmcilerden öğrendiğime göre, Türkân boyun askısını sadece misafir geldiğinde takıyormuş!. Nazar değmesin diye. Demek ki, bana kapının geç açılmasının nedeni buydu. Yukarıya boyun askısını takmaya çıkmıştı."

Ve Selim İleri "Kerime Nadir yalnızlığının son günü"nü bir içburukluğuyla anımsar:

"Martta soğuk, ayazlı bir gündü; o gün orada ne Türkân Şoray, Hülya Koçyiğit, ne de Ediz Hun, Göksel Arsoy... Ne sırtından oluk oluk para kazanmış film prodüktörleri" diyerek...

TÜRKÂN ŞORAY FİMLERİ ÜÇLEMESİ...

Tüm sarsıcı etkisi, geçmiş yıllardaki seyircisinde kalıp bugün yalnızca bir unutulmaz "ikon" olarak, nostaljik

bir özlemle anılan Türkân Şoray'ın günümüz değişen seyirci profili karşısında gişe başarısızlığı açısından düş kırıklığına uğraması, doğaldır artık. Son dönem filmlerinden "Suna"nın (2007) 4 bin 379 seyirci sayısı ile vizyon kapamaması, aslında Şoray'ı bağlayan bir "düşüş" değil, genel olarak tüm gücünü çoktan yitirmiş "star sistemi"yle ilgili bir "çöküş"ün yansımasıdır bu.

*Türkân
Şoray'ın
doğal bir
erotizm içeren
pozlarından...*

Şu da bir gerçek ki, günahları, sevdaları ve o masum kaprisleri bir yana, starlaşmanın altın yıllarını yaşayan, kanun koyucu, yıldız ötesi bir varlık ve fetiş bir "idol" olarak, hiçbir dönemde benzerine rastlanmayacaktır. Türk Sineması'nda bol imitasyonları olsa da...

1960'lı yılların fanatik seyircisi onu öyle kabullenmiştir. Kaldı ki, yerli film seyircisi geleneksel ahlak anlayışlarıyla örtüşmeyen davranışları asla onaylamaz. Ama bağrılarına bastıkları Türkân Şoray olunca durum değişiyor demektir. Hele "tabu"laştırılan bir kadın oyuncu evli bir erkeğin, yani Rüçhan Adlı'nın (o karısından ayrı yaşasa da) "metres"i olması bir hoşgörüyü karşılanıyorsa, bağışlanıyorsa bu "toplumsal" bir olaydır... İkiyüzlü bir bakış açısının da sıradışı belgesi...

Son dönem filmleri beklenen gişe başarısını yakalayamasa da, günümüz seyirci profili değişse de, yıllardır eksilmeyen halkının yoğun ilgisiyle yetinmek zorundaydı Şoray. Genelde mahcup bir kişiliğe sahip olan Şoray, tapınma biçimindeki aşırı övgülerden de rahatsız olmuyor değildi. Katıldığı bir TV programında,

Türkân Şoray, kızı Yağmur'la.

aşırı ve abartılı övgülerle ekranın bir “tapınağa” dönüşmesinden nasıl da tedirgin olmuştu. Şoray, kimseye nasip olmayan “yıldız ötesi bir varlık”tı. Ama ne kadar abartılsa da o bir “tabu” değildi ki...

Özetlersek:

Özdemir Asaf'ın saptamasıyla “geç kalmış bir Mae West”, Hasan Bülent Kahraman'ın deyişiyle de “kitlelerin afyonu” olsa da, tüm günah ve sevaplarına karşın, sinemasal toplamı açısından bakıldığında unutulmaz bir “Türkân Şoray filmleri üçlemesi” ortaya çıkacaktır. “Acı Hayat”la (Metin Erksan), “Vesikalı Yarım”le (Lütfi Ö. Akad) ve “Sel-

vi Boylum Al Yazmalım”la (Atıf Yılmaz). Büyük ustaların imzalarını taşıyan bu üç filmde de oyuncu olarak, birbirinden ayrıksı Nermin'dir, Sabiha'dır ve Asya'dır katıksız doğallığıyla... Bu yönüyle de hakkını yemeyelim, hemen kızan, ça-

Türkân Şoray, Şakir Eczacıbaşı ve ünlü İtalyan yönetmen Antonioni ile.

buk küsen, alıngan ve kırılgan, titrek dudaklı ve de hep heyecanlı Türkân Sultan'ın...

Bernard Shaw ne diyor:

“İlkel insan taştan tahtadan putlara tapar, uygar insan etten kemikten putlara.”

*Sinemamızın
üç büyük
yıldızı
Hülya
Koçyiğit,
Filiz Akın ve
Türkân
Şoray.*

Kaynakça:

- * Jacques Séguéla, Yarın Çok Star Olacak, sh: 40, Alfa yay., Mart 1990
- * Ağâh Özgüç, Türk Sineması'nın Romantik Kızı, Büyük Gazete, sy: 63, 24 Mayıs 1961
- * Sinema Söyleşileri, Boğaziçi Üniversitesi, Mithat Alam Film Merkezi yay., sh: 95, 2006
- * Atıf Yılmaz, Bir Sinemacının Anıları, sh: 82, Doğan Kitap, Ocak 2002
- * Ağâh Özgüç, Türkân Şoray Türk Sineması'nda Bir Diva (Murathan Mungan, Sultanın Gözleri), Açık Şehir yay.
- * Ağâh Özgüç, Türk Sineması'nın En Çok Aşık Olunan Kadını, Ses der. sy:
- * Kerime Nadir, Romancının Dünyası, sh: 326-327, İnkılâp ve Aka yay., 1981
- * Selim İleri, Anılar: Issız ve Yağmurlu, sh: 211, Doğan Kitap

*“Küçük Dünyaların
Büyük Adamı”*

Ertem Eğilmez

Ertem
Eğilmez

Herkes birilerini, ya da herkesi anlatabilir, ama Ertem Eğilmez'i kimse... Ertem Eğilmez'i yalnızca Ertem Eğilmez anlatır. Kendi kendiyile yüzleşerek, küfrederek... O, çok yönlü ne tatlı bir küfürbaz'dır. Özellikle de film setlerinde ona buna dokunur gibidir sövgüleriyle. Ama aslında "sövgü"leri kimseye dokunmaz. "Sövgü"leri "övgü" gibidir onu içten tanıyanlar için...

Konuşkan bir yönetmendir Eğilmez. Ama geveze değildir. Boşluğa konuşmaz. "İlk sözler"i sevmeyiz. Vurucu noktayı "son sözler"iyle koyar. "Baş-

langıç" değil, onun için önemli olan "son"dur.

Yaşamı boyunca heyecanını ve dinamizmini asla yitirmeyen Ertem Eğilmez, genelde "patlayan" bir kişiliktir. Asi bir sinemacıdır. Eskilerin kullanıla kullanıla suyu çıkmış deyimiyile "nev'i şahsına münhasır" ve yukarıda değindiğimiz gibi, tatlı külhan ağzıyla da "harbi adam"dır. Karşısında kim olursa olsun, içinden geçenleri acımasızca, "pattadak" insanın yüzüne söyler. Kimseyi takmaz "eyvallahsız"dır... Türk aydınlarına karşıdır. Yarı entel solcu filmleri yapanları ise hiç sevmeyiz.

"Allah belalarını versin. Bunlar bir kliktir, bir kamptır, genellikle hafif solcudurlar. Sol tandanstırlar. Okur yazar diye geçinirler, değildirler, hepsi cahildir, cehl-i mürekkeptir. Dünyanın en tehlikeli yarı aydın tipidir" der.

Ve biz ne demiştik başlarda?

"Ertem Eğilmez'i yalnızca Ertem Eğilmez anlatır..."

Ve Prof. Dr. Kurtuluş Kayalı ise, çok daha gerçekçi saptama yapıyor: "Eğilmez'in ürünleri yorumlanırken genellikle filmlerine değil de, söylediklerine dayanılarak görüş belirtilmektedir. Fakat bir yönetmenin düşünsel konumunu belirlemek için temelde filmleri anlaşılmalı çalışılmalıdır," diyerek.

Elbette doğrudur. Biz de Eğilmez'in söylediklerine, anlatılarına dayanarak bir çözüme ulaşmaya çalışıyoruz. Ama bizimki, filmlerine derinlemesine eleştirel yorumlar getirebilmek değil elbette. Bizimki, konuşkan bir yönetmenin anlatıları çerçevesi içinde, onun çok renkli kişiliğini, çok renkli yaşam portresini çizebilmek bütün mesele...

MAHMUT ZEKİ DİYE BİRİ...

Ertem Eğilmez'in çok yönlü yaşamı, Babıâli'nin 1950'li yıllarıyla başlar. Yani yayıncılığıyla.. Yazar Demirtaş Ceyhun'a göre "Kitapçılık tarihimizin en büyük olayı, 1954 yılında kurulan Çağlayan Yayınevi"dir. Sonradan askerlik arkadaşı yazar Refik Erduran'ın da katılıp ortak olduğu Çağlayan Yayınevi'ni nasıl kurduğunu, Demirtaş Ceyhun'a özetini verdiğimiz biçimiyle şöyle anlatır Eğilmez:

"Çağlayan Yayınları fikri nasıl mı doğmuştu? Her zamanki gibi parasızlıktan. İktisat Fakültesini bitirmek üzereydim. Son sınıfta ailemden habersiz evlendim. Babam öğrenince, "Bak oğlum", dedi. Evlenmişsin ne diyeyim, Allah mutlu etsin. Oysa ben seni, üniversite bittikten sonra doktora için Paris'e göndermek istiyordum. Bunun için de on bin lira biriktirmiştım. Al şu on bin lirayı, ister Paris'e git karın izin verirse, ister kendine bir ekmek kapısı aç...

Bizim doktora projesi suya düşünce ben de tuttum bir bakkal dükkanı açtım, Moda'da evimizin altında... Hep zarardaydım. Bizim bakkal dükkânı tez elden iflas etti, on bin liramız gitti. Tuttum, ben de askere gittim...

O sıralar, Mahmut Zeki. Babıâli'de olaylar yaratıyordu çıkardığı dergilerle. Yaptığı da mayolu kadın resmi basmak. Dergiler yüz bin, yüz yirmi bin satıyor. Tuzla yedeksubay okulundayım. İşte Mahmut Zeki'nin, sanırım adı "Gönül Magazin" olan dergisi oku-

*Eğilmez'i
etkileyen
yayıncı ve
sonra afiş
basımcısı
olan Mahmut
Zeki Agâh
Özgüç'le.*

la da geliyor. Biz 400 öğrenciyiz okulda. Bizim orada 395 adet Gönül Magazin satılıyor.

Refik Erduran da, bizimle beraber askerdi. Ona dedim ki, bir gün, askerden sonra ben de yayıncılık yapacağım. Çağlayan Yayınevi'nin temeli işte budur. Refik Erduran, birlikte yapalım dedi. Ben de ortak olayım. Tamam dedik."

Ertem Eğilmez, terhis olduktan sonra yine işsizdir. Bir süre sonra eski kitapçılardan Arif Bolat'la birlikte çalışır. Ardından "On Derste Cinsiyet" adlı bir kitap basar. Kitap 50 bin satar. Büyük para kazanırlar. Ama Eğilmez'in tüm amacı kendi yayınevini kurmaktır. Şimdi söz, yine Eğilmez'de:

"İşte bu denemelerden sonra kendi kendime karar verdim. Yayınevini kuracağım. Bu iş için babamdan 6 bin lira borç istedim. Tam o günlerde Refik Erduran'la karşılaşmayayım mı? Velhasıl ortak olduk... Refik bu işe öylesine sarılmıştı ki, hemen hergün bir yeni projeyle karşıma geliyordu. Yine bir gün "Benim bir arkadaşım var, adı Haldun Sel. O da bize ortak olmak istiyor, onu da alalım" dedi. Haldun'un da aramıza katılmasıyla sermayemiz 75 bin liraya çıktı..."

Babıâli Caddesi'nde bir yer tuttum. O yıllarda Avrupa'dan matbaa makinaları kolay ithal ediliyordu. Makinalarımız geldi, tez sürede matbaayı da kurduk...

Her on beş günde bir kitap çıkaracağız. İlk kitap Refik Halit Karay'ın "Yer Altında Dünya Var" adlı romanıydı. İkincisi "İnsan Harası" adlı bir çeviri romandı...

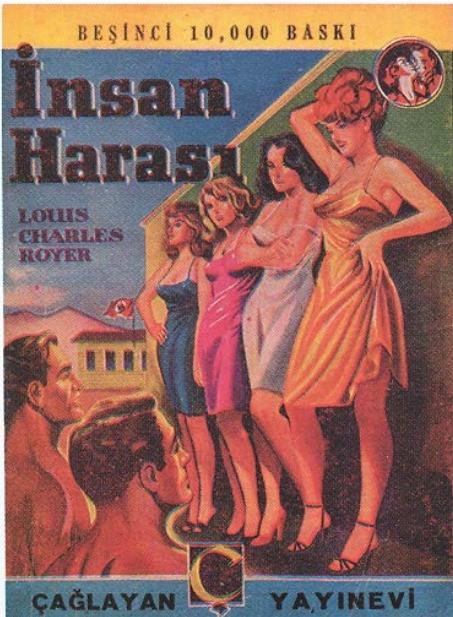
O güne dek Türkiye'de kuşe kağıda kapak basılmamış daha. Ayrıca plastik kapaklı kitap çıkaracağız diye ilân etmişiz. Yani kapakları bir de vernikleyeceğiz. O daha Babıâli tarihinde görülmemiş şey...

"İnsan Harası" adlı kitabımızı 15 günde, tam 100 bin adet sattık. Gerçekten inanılır gibi değildi. Bizler şaşırmıştık, Vallahi. Gazetelerden hızlı satıyorduk...

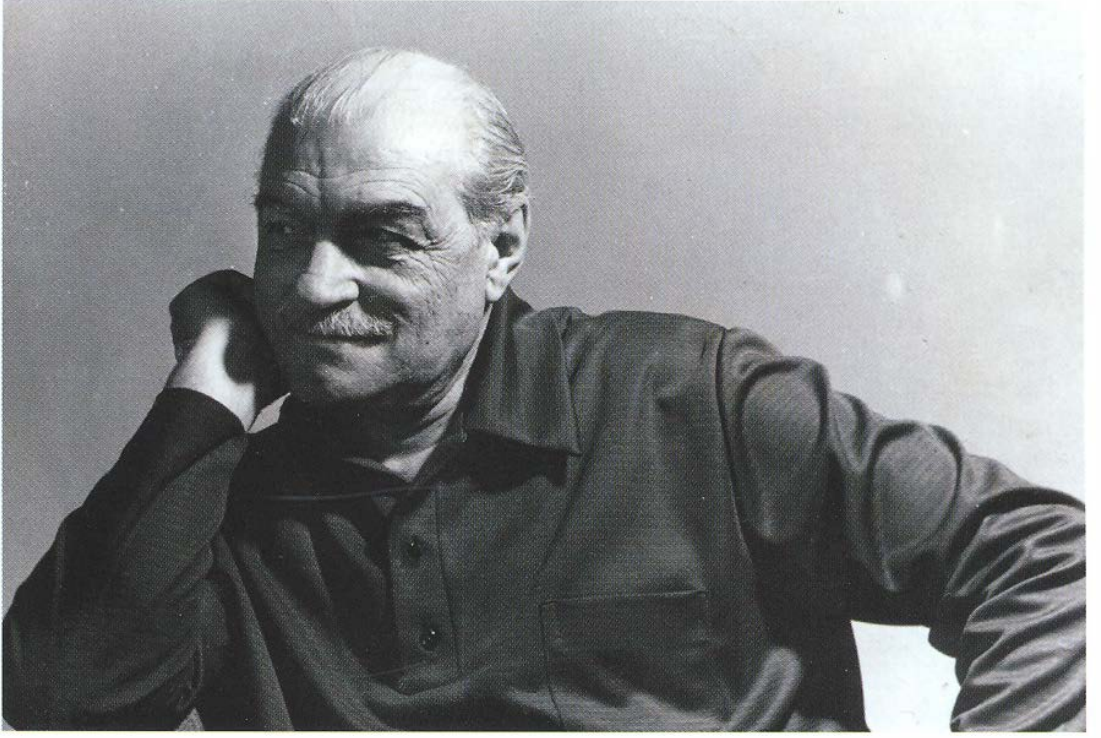
KEMAL TAHİR'DEN BİR MAYK HAMMER EROTİZMİ...

Bu tiraj patlamasından sonra ilk kez başı derde girecektir Babıâli'de, Ertem Eğilmez'in. O dönemin İstanbul Savcısı Hicabi Dinç, bir Louis Charles Royer çevirisi olan "İnsan

Mahmut Zeki'nin çıkardığı yüksek trajik dergilerden Gönül Magazin'in kapağı

Bu da Ertem Eğilmez'in yayınladığı 100.000 satan "İnsan Harası"nın kapağı.

Harası”nı açık-saçıklığı nedeniyle toplattıracaktır. Bilirkişi heyeti kitabı incelemeye aldığı sıra, araya giren özel kişiler sayesinde “toplatma kararı” kaldırılır. Ve o günün gazetelerinde tam sayfa “Müstehcenlikten toplanan kitap beraat etti” diye ilanlar çıkar. Ertem Eğilmez, izini belli etmeden “yırtmış”tır.

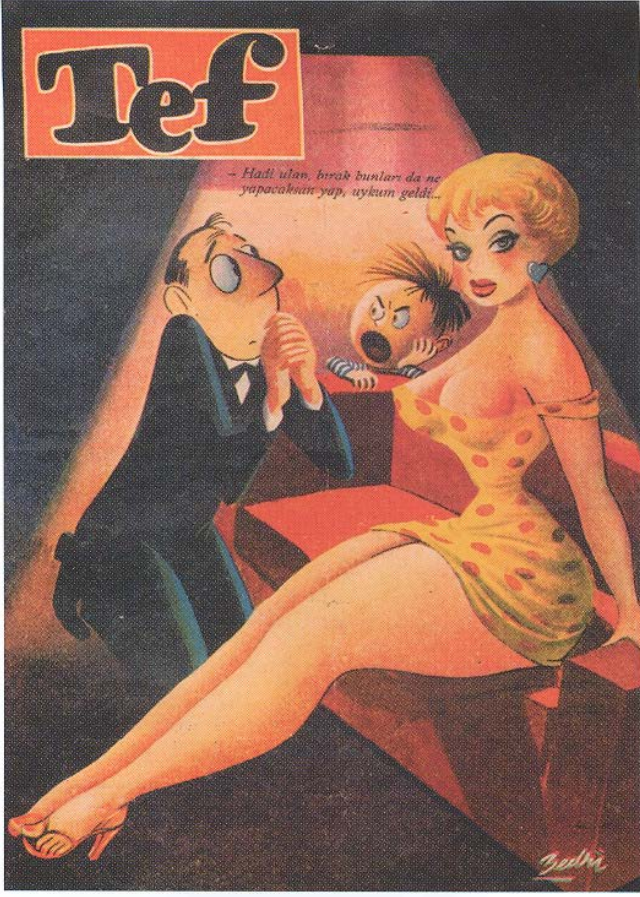
Sözü, yine Eğilmez’e bırakıyoruz:

“Mayk Hammer’i de ben getirdim Türkiye’ye. Üstelik dil bilmeden. Bir gün İstanbul’da yabancı kitap satan bir kitapçıda dolaşıyordum. Birden gözüme çarpıyor. Türkçe adı “Kanun Benim” olan kitabı hemen aldım. Refik’le, Haldun’a gösterdim. Anlattılar ki, tanı benim düşündüğüm, tam aradığım gibi bir hafiye. Yalnız, seks bölümü biraz az. N’apalım? Ekletiriz, dedim. Kime? Refik, arkadaşını teklif etti. “F. M.. İkinci yapar bunu” dedi. F. M. İkinci’nin Kemal Tahir olduğunu bilmiyordum. Kemal Tahir, Mayk Hammer’e biraz ekler yaptı. Bastık. Bizim Mayk Hammer bir olay oldu. Tam 100 bin sattık. Mayk modası sardı bütün Türkiye’yi. Amerika’da orijinal olarak topu topu 6-7 Mayk romanı yazılmış, bizde ise 60-70 Mayk romanı yazıldı...

*F.M. İkinci
takma adıyla
Mayk
Hammer
romanları
yazdırılan
Kemal Tahir
ve erotik-
bölümleri
aklanan
kitabın
kapağı.*

Tef Dergisi’ne gelince. Her hafta 30 bin satan mizah dergisi... Dile kolay.. Bugünün ünlü karikatüristlerini, Turhan’ı, Bedri’yi,

Ali Ulvi'yi, Ferruh'u, Altan Erbulak'ı, Oğuz Aral'ı hepsini şimdi adlarını çıkaramadığım birçok ünlü karikatürcümüzü Tef yetiştirmiştir.”

Aslında Eğilmez, ilk denemesinden sonra Tef Dergisi'ni ikinci kez, yeniden çıkaracaktır. 27 Mayıs 1960 darbesinden sonraki yıllarda. Ve bir başka söyleşide ise bu ikincisi konusunda şu açıklamayı yapar:

“İkinci Tef'in sürekli olarak Demokrat Parti'lilere yüklenmesi bir süre sonra kabak tadı vermeye başladı. Oysa politik

mizah dergilerinin iktidara çatması gerekiyordu. İki nedenden dolayı bunu gerçekleştiremedim. Bir, 27 Mayıs 1960 darbesini yapanlarla başlangıçta görüşlerimiz paraleldi. İki, istesem de askerlere çatamazdım. Böylece ikinci Tef'i çok sattığı bir dönemde küt diye kapattım.”

1950'li yıllarda yayıncılık tarihinde devrim yaratan Ertem Eğilmez, Babiâli yaşamını bu satırlarla noktıyor. Ve bu nehir söyleşide Eğilmez'i bu denli etkileyip, onu yayıncılığa iteleyen Mahmut Zeki (Özkangil) gerçekten de magazin dünyasında bir “olay adam”dır. Bir dansöze âşık olup “Peri”yi çıkarır, bir şarkıcıya âşık olunca da edebiyat dergisi “Kervansaray”ı... İşte dergileriyle traj rekorları kıran o Mehmet Zeki, örnek aldığı yayıncıdır Eğilmez'in.

Ne var ki, o parlak yayıncılık döneminde yabancı kaynaklı çeviri romanlara baskıcı bir tavırla Kemal Tahir'e bazı ekler yazdırılması, etik açıdan Eğilmez'in bu tür uygulamaları ne kadar doğrudur, tartışılır... Edebiyat değerler ne olursa olsun, Mickey Spillane'nin “Kanun Benim” ve Georges Annaud'un “Dehşet Yolcuları” adlı romanlarına korsan eklemeler yapılması, yazarlarına karşı işlenmiş bir suçtu...

“MESLEK DEĞİŞTİRME REKORCUSU...”

Babiâli'deki ortağı Refik Erduran'ın tanımlamasıyla “meslek değiştirme rekorcusu”dur Eğilmez. Gerçekten de sinemacılığa

*Eğilmez'in,
Tef dergisi
kapağında
Bedri
Koraman
imzalı
karikatür.*

*Ertem
Eğilmez,
Nilüfer
Koçyiğit ve
Metin Erksan
"Ölmeye Aşk"
filminin
setinde.*

başlamadan önce burnunu sokmadığı, yapmadığı iş kalmaz. Girdiği her yeni işin de acemisidir. Ama kendi ifadesiyle "Bir kere domuzumdur, inatçıyım, kolayına doğruyu kabul etmem" diyen Eğilmez, bilmediği her işe burnunu sokar.

Beyoğlu Yeni Melek sinemasının içindeki büfeyi kiralıyarak "Nuhun Gemisi" adını verdiği barı açar. Açılışını da dönemin ünlü valisi Fahrettin Kerim Gökay yapmıştır. Bir buçuk yıl kadar süren bu barcılık macerasından sonra bir başka işe atılır. Bu "langırt makineleri" işidir. Amacı bu kez "langırt makineleri kralı" olmaktır. Kısa sürede olur da... Ama Fahrettin Kerim Gökay'ın yerine gelen yeni vali Mümtaz Tarhan, langırt makineleri işini yasaklayınca, yine panikler Eğilmez.

"Her yerden para yağıyor, ben para saymaktan bıkmışım artık. Langırt yasaklanınca da 200 makinemiz, kahvelerdeki imparatorluğumuz, 12 özel salonumuz 20-30 tahsilat personelimizle kalamadık. Ruhsatlı salonlarımız kapatılıp mühürlendi. Ve bir gün içinde sıfır noktasına döndük. İşte langırt krallığının bir gün içinde yok oluş öyküsü de böyle..."

Eğilmez yine de iflah olmaz inadı yüzünden. Bu kez plastik üreticiliği yapar. Plastik kapak işi o yıllarda bilinmiyor. Bu işin patenti alınır hemen. Ama sonuç değişmez, yine bir düş kırıklığıdır.

BABIÂLİ'DEN YEŞİLÇAM'A...

"Ben sinemada aslında yapımcı olacaktım. Hasbelkader rejisör oldum" diyen Ertem Eğilmez'in ikinci yaşam serüveni Babıâli'den, Yeşilçam'a girişiyle başlar. Türk Sineması'na gökten zembille iner gibi girse de halkla diyalog kurabilme becerisi yayıncı-

lık yaşamından kalmaydı. Babiâli'de, Kemal Tahir'in önüne ABD kent haritaları atıp, çalakalem Mayk Hammer romanları yazdıran Eğilmez'in bu konularda sağlam bir altyapısı vardı. Ve böylece yayıncılık, Yeşilçam'a geçişin bir köprü özelliğini taşıyacaktı.

1962'de Efe Film Şirketini kurup yapımcılığa başlayan Eğilmez, yayıncılıktaki tüm tecrübelerine karşın beklenmedik bir düş kırıklığı yaşayacaktır. Atıf Yılmaz'ın, Eğilmez adına yönetmenliğini yaptığı "Beş Kardeşiler" ve "Battı Balık" adlı filmler iş yapmaz, yerlerde sürünür. Ve bu iki filmin de senaryosunu Murat Aşkın takma adıyla Kemal Tahir yazmıştır. Ertem Eğilmez, yapımcı olarak batmıştır.

Bu başarısız geçen ilk yapımcılık denemelerinden sonra, Nahit Ataman'la bu kez Arzu Film Şirketi'ni kurup, yönetmenlik için kolları sıvar. Yönetmene verecek parası olmadığından kamera arkasına kendi geçer. "Fatoş'un Fendi Tayfur'u Yendi" ilk yönetmenlik denemesidir Eğilmez'in. Vizyona girdiğinde yılın en çok iş yapan filmlerinden biri olur. Filmi kurtaran da o yıllarda "Adanalı Tayfur" tiplmesiyle yıldızlaşan Öztürk Serengil'dir gerçekte.

Yönetmenliğe Öztürk Serengil'i güldürü filmleriyle başlayıp Vahi Öz'lü "Kart Horoz"la yoluna devam eden Eğilmez'in amacı bu tür projelerle ayakta kalabilmektir. Ama Sadık Şendil'in bir oyunundan uyarladığı "Kart Horoz"la ilgili olarak "Bu filmi yatırdım" der. Yani film iş yapmamıştır. Ve neden bu tür bir sinemayla işbaşı yaptığını şöyle açıklar Eğilmez:

"Ben gülmeyi ve güldürmeyi çok severim. İnsanlar gülmelidir.

Ertem Eğilmez, "Gençlik Hülyaları" adlı filmin setinde Göksel Arsoy, Hüseyin Baradan, Suzan Avcı, Giovanni Scognamillo, Halit Refiğ, Nilüfer Aydan, ortağı Nahit Ataman ve görüntü yönetmeni Ali Uğur'la.

Sinema salonlarından genellikle ağlamayı seven, aşkı seven, bizim ortadirek dediğimiz ailelerin kadınları çekilince yerlerini yeni bir kuşak aldı. Bu kuşak gülmece ağırlıklı filmleri beğeniyordu. Bütün bu nedenler gülmeceye ağırlık vermeme neden oldu. Bir de baktım başarılıyım. Kendime gülmece filmleri ısmarladım, gülmece filmleri yaptım. O zaman adım “Komedi Filmleri Ustası” oldu. Halbuki ben 1965’den, 1970’e kadar aşk filmlerinin unutulmaz yönetmeni Ertem Eğilmez’dim. Ben 70’den sonra komedi filmlerinin unutulmaz yönetmeni oldum.”

“SÜRTÜK” BİR ERTEM EĞİLMEZ KLASİĞİ Mİ?

Gerçekten de bir korku içine giren Eğilmez, 1965’den 1972’ye dek güldürü filmi yapmaz. Tür değiştirip aşk filmlerine, kadın kahramanı ağırlıklı projelere yönelir. Türkân Şoray, Selda Alkor, Fatma Girik ve Hülya Koçyiğit gibi popüler yıldızların desteğiyle aşk filmleri yapar. Hülya Koçyiğit’li, İhsan Koza (İpekçi) uyarlaması “Senede Bir Gün” gibi... “Sürtük”, bu aşamadaki en başarılı “iş filmi”dir. Türkân Şoray’ın oynadığı ve yabancı bir kaynak uyarlaması olan “Sürtük”, Türk Sineması’nda yeni yeni “sürtükler” doğurur.

*Eğilmez’in
yönettiği
“Sürtük” de
Türkân
Şoray.*

Cüneyt Arkın’ın karşısında, kötü adam tiplmesiyle öne çıkan Ekrem Bora, bir yerli Jean Paul Belmondo gibidir “Sürtük”de...

Oysa Eğilmez, ne yapsa beğendiremez. Basın hep karşısındadır. Özellikle de film eleştirmenleriyle arası iyi değildir. Öteden

beri sevilmez pek... “Allah belalarını versin, umurlarımda değil, *hiçbirinin ne yaptığı, ne ettiği*” *diyen Eğilmez’in bu sevilmeyişi* bu sivri dilinden kaynaklansa da ona karşı hep “önyarglı”dırlar. Ve Eğilmez de kendini savunarak der ki:

“Ağzımla kuş tutsam, kıymeti yok. Ama kötü bir film yapsam benden kötüsü yok. İyi film yap tıss yok. Yahu ben sanatçıysam eğer, beğenilmekten, övülmekten, takdir edilmekten hoşlanırım. Bu benim de en doğal hakkım. Hayır tıss yok. Ertem Eğilmez gibi bir adam ortada yok sayılıyor. Evet ben kötü filmler yaptım, ama hiç mi iyi film yapmadım. Hepsini görmezden gelseler, bir “Sürtük” filmim var... Klasik olmuş...”

Popülist eğilimli ama düzeyli bir dizi iş filminin ardından ilk büyük çıkışını 1973’lerde “Canım Kardeşim”le gerçekleştirir. Artık kamerasını gerçek yaşama, sımsıcak insanlara, bu insanların dünyalarına yönelen bir Ertem Eğilmez’le karşı karşıyadır Türk Sineması...

Ve sürekli dışlanıp burunlanan Ertem Eğilmez “Canım Kardeşim”le neden sonra keşfedilecektir. Önce sövgüler yağdırdığımız, kenarlara attığımız kişileri, filmleri yıllar sonra günah çıkarır gibi yeniden keşfetmek, yalnızca bize özgü bir davranış mı acaba? Bu “kültürel dönüşüm”ün tersine de sık sık rastlanır bizim sinemamızda. Yükselen değerlerle, yozlaşan değerlerin zaman aşımı içinde birbirleriyle çatışması gibi bir şey bu...

Ve nihayet 12 yıl sonra kabul gören Ertem Eğilmez, Türk Sinematek Derneği’nin davetlisi olarak bir açık oturuma katılacaktı. Biraz geç keşfedilmişti, ama olsun... Türk Sinematek Derneği gi-

*Arzu Film
ekibinden
Metin
Akınar,
Ertem
Eğilmez,
Sadık Şendil,
Zeki Ökten,
Ergin Orbey,
Münir Özkul,
Kemal Sunl,
Zeki Alasya
ve Halit
Akçatepe.*

bi ağır ve çok seçici bir kuruluşun açık oturumunda “methiyeler” düzülmesi, Eğilmez’i nasıl şaşırtmasındı. Çok değil, 2 yıl sonra bu kez o, özgün mizah anlayışıyla herkesi şaşırtacaktı. 1974’de “Salak Milyoner” adlı filmiyle, yine güldürü sinemasına balıklama bir dönüş yapar Eğilmez, 1975’de ise Rifat Ilgaz uyarlaması “Hababani Sınıfı” dizileriyle... “Gülmek, güldürmek hep içten olmalı. Gülmeyi bilmeyen güldüremez zaten” diyen Ertem Eğilmez, asıl şimdi, ustalık dönemine girdiği bu yıllarda “Komedi Filmlerinin Unutulmaz Yönetmeni” olacaktır.

Güncel olaylar, dostluklar, sevgiler, yaşamın günlük kavgaları Ertem Eğilmez sinemasının vazgeçilmez ana temalarıdır. Özellikle de “Canım Kardeşim”le başlatıp “Namuslu” ile sürdürdüğü “küçük dünyalar”, giderek Ertem Eğilmez’in, Türk Sineması’ndaki yerini belirleyecektir. Güncel konuları, sorunları güldürü öğeleriyle kaynaştırıp küçük insan tipleriyle desteklediği filmler, Yeşilçam’a yeni bir “ekol” anlayışını getirir. Ve “Namuslu” da 1980 sonrası Türkiye’nin ekonomik sorunlarına dönük öykülerini sergilerken, mizah anlayışının yeni ve son örneklerini görürüz. Ölümünden bir süre önce yönettiği “Arabesk” ise Eğilmez’in 43. ve “son filmi”dir ne yazık ki...

YILMAZ GÜNEY, METİN ERKSAN VE MÜJDE AR...

Bir orkestra kurar gibi bir ekip çalışması sonucu Türk Sineması’na birçok ünlü ismi kazandıran da Eğilmez’dir. İşte Yavuz Tur-

gul bu ekipten, bir Arzu Film ekolünden yetişmiş, son yılların en önemli senaryocularından ve yönetmenlerinden biridir. Ve daha kimler. Bırakalım da o diğerlerini Ertem Eğilmez saysın bir bir:

“Zeki Alasya-Metin Akpınar tiyatrodan isimdiler, ama sinemaya benle başladılar. Dolayısıyla onların tiyatrosunda çalışan Kemal Sunal var... O benimle star oldu diyebilirim. Sonra Ayşen Gruda, Adile Naşit, Münir Özkul...

Gerçi Münir 1948'den beri sinemadaydı, ama ittiştiriyorlardı evlâdımı. Münir'i alıp sağlıklı kullanıp, star yapma kısmeti bana nasip oldu. Daha sayayım mı? İşte İlyas Salman, Şener Şen tamamen benim mahsulüm... Şener Şen hayatımda gördüğüm en mükemmel oyuncudur, âşığımdır Şener'e...”

Yılmaz Güney için “Büyük sinemacıdır” diyen Eğilmez'e göre Metin Erksan da “Türkiye'nin yetiştirdiği en iyi yönetmen”dir. Ve en gözde oyuncularından biri de Müjde Ar'dır.

*Eğilmez'in
klasiklerinden
“Arabesk”te
Şener Şen ve
Müjde Ar.*

*Eğilmez'in
gözdesi
Müjde Ar*

Ertem Eğilmez, vasiyet filmi "Arabesk"i tekerlekli, oksijen tüplü bir sandalyeden böyle yönetti.

Ar'ın "ikinci beyin" görevini üstlendiği Eğilmez:

"Müjde'yi 1974'den beri ben yönettim. Arabesk, Müjde Ar'ın star olduğunu kanıtladı. Ve Arabesk'te para almadan oynadı" der.

Ölümünden 2 yıl önceki döneminde Türker İnanoğlu'yla da yapım ortaklığı yapmıştır Eğilmez. "Kaçamak", "Selamsız Bando-su" ve "Arabesk" bu ortaklığın düzeyli ürünleridir.

Yaşamının son yıllarını sağlık sorunlarıyla geçiren Ertem Eğilmez, son filmi "Arabesk"i, Amerikalı ünlü yönetmen John Huston gibi, tekerlekli, oksijen tüplü sandalyede komutlar vererek çekip bitirir. Yaşamla ölüm arasında büyük bir savaş vererek yönettiği "vasiyet filmi" "Arabesk"le de sinemasal anlatımı, popüler içeriği ne kadar tartışılrsa da bir seyirci patlaması getirdiği gerçektir. Yerli sinemanın ekonomik bir kriz yaşadığı günlerde bir milyarı aşan hasılatıyla, bilindiği gibi büyük bir "gişe rekoru" kırmıştır. Türk Sineması'nın geçmişini, yoz dünyasını, kalıplaşmış tiplerini alaya alan, sorgulayan "Arabesk", gerçekte bir "hesaplaşma filmi"dir. Çünkü bu "hesaplaşma"nın, "günah çıkarma" eyleminin içinde bir "suçlu" olarak Ertem Eğilmez de vardır kendi kendisiyle de yüzleşerek. Ayrıca seyircinin "maç seyrederek gibi" büyük bir coşkuyla izlediği "Arabesk", Ertem Eğilmez'in, bir psikolog gibi kendi halkını ve toplumunu tanıması açısından bir başka yanını da ortaya koymaktadır, sanırız...

Sinemasal derinliği olmayan bir tür "soap opera" tanımıyla eleştirilse de "Arabesk", kriz döneminde ilk seyirci patlaması gerçekleştiren bir "ara film" olarak tarihsel bir önem taşıyacaktır. Ve

bu arada Ertem Eğilmez'le ilgili bir tartışma konusu da "Türk Sineması'na kalıcı, unutulmayacak bir ürün bırakmadı" iddiasıdır. Prof. Dr. Kurtuluş Kayalı'nın deyimiyle Ertem Eğilmez'i bir "halk sinemacısı" düzeyinde kabullenirsek, "Hababam Sınıfı"nı popülist bir film olarak "unutulmayacak"ların arasına koyamayacak mıyız? "Arabesk"i de öyle. Peki "Canım Kardeşim" nerede duracaktır?

Ertem Eğilmez, hem sever, hem söver...

Her şey bir yana biz yine Kurtuluş Kayalı'nın şu sözlerine kulak verip, son noktayı koyalım: "Türk Sinema tarihi ve sinema sosyolojisi konusunda

özen gösterilecekse Eğilmez'in filmleri titizlikle incelenmelidir. Ertem Eğilmez'in filmleri çoğu "yetenekli yönetmen"den daha ağırlıklı olarak Türk Sineması'nı etkilemiştir..."

Meraklısına Notlar:

Ertem Eğilmez'i 1989'da yitirdik.

Kaynakça:

- * Nalan Kayhan, Ertem Eğilmez, Türk Sineması Geriliyor, Elele der., sy:4, Nisan 1989
- * Hasan Pulur, Bir İlginç Adamdı..., Milliyet gz., 23.9.1989
- * Kurtuluş Kayalı, Bir Halk Sinemacısı: Ertem Eğilmez, Beyaz Perde der., eki-Dosya, 1 Kasım 1989
- * Demirtaş Ceyhun, Can Çekişen Kitapçılığımız, Cumhuriyet gz.
- * Hakan Sonok, Bu Dünyadan Bir Ertem Eğilmez Geçti, Beyaz Perde der., eki-Dosya, 1 Kasım 1989
- * Kendi Ağzından Ertem Eğilmez, Öküz der., sy: 58, Mart 1989
- * Yalçın Pekşen, Para Yoktu Rejisör Oldum, Cumhuriyet gz., 25 Ocak 1986
- * Gökhan Akçura, Ben Ertem Eğilmez (dizi), Güneş gz., 21 Eylül 1990
- * Metin Üstündağ, Ertem Eğilmez İçin Üç Beş Tilt Vuruşu, Öküz der.
- * İsmet Berkan, Ertem Eğilmez Neden Kızdı, Cumhuriyet Dergi, sy: 186, 1 Ekim 1989
- * Cihan Altınay, Sinemamız ve Ertem Eğilmez, Beyaz Perde der., eki-Dosya, 1 Kasım 1989

*O Şimdi Çok Ünlü
Bir Tişört Markası*

Cüneyt Arkın

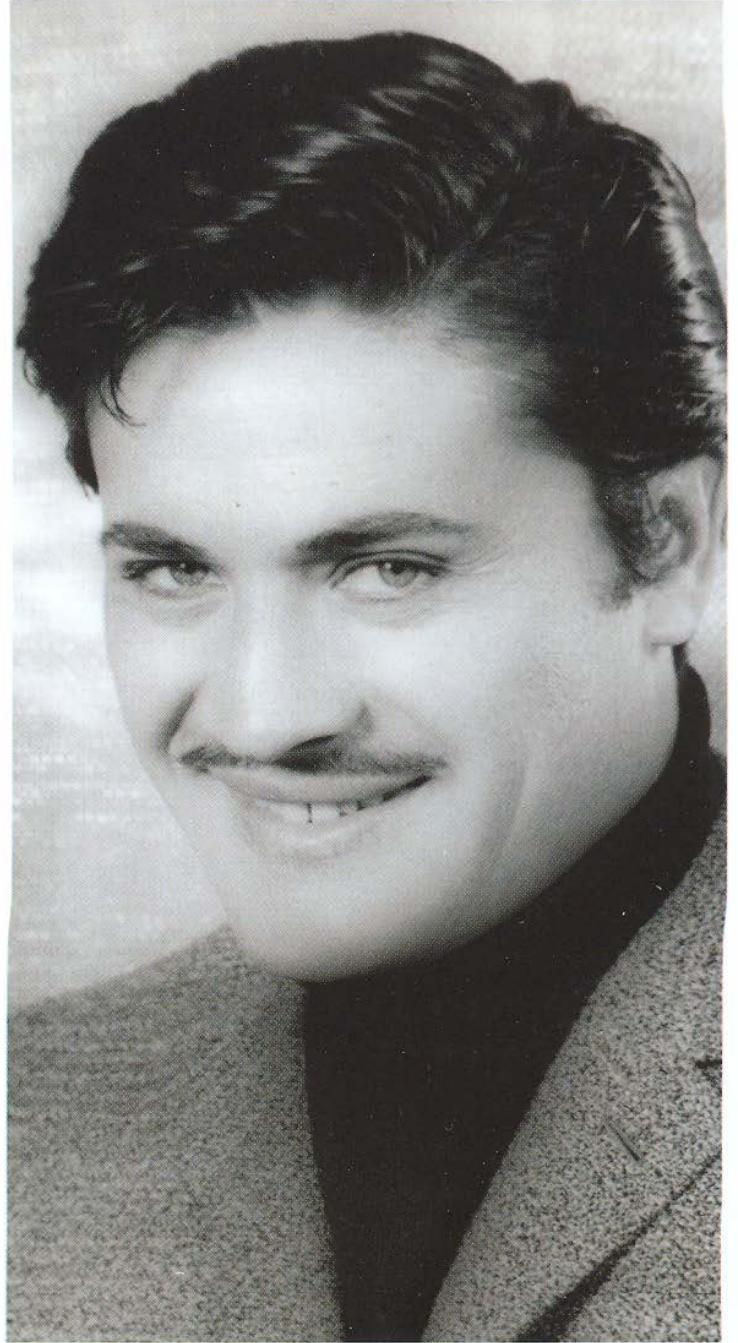
Türkân Şoray, Yılmaz Güney, Orhan Günşiray ve Fikret Hakan gibi, anıları yazılması gereken uzun soluklu, sıra dışı ve kendine özgü bir “macera adamı”dır, Cüneyt Arkın Türk Sineması’nda. Kaldı ki, eskilerin deyimiyle “bi- taraf”, yani tarafsız, yansız bir “hesaplaşma” içinde yazıldığında, sayfalara, kitaplara sığmaz Arkın’ın anıları. O dolu dolu yaşanan, o çok özel yaşam serüveninin toplamı, bir “nehir roman” dizisi gibidir çünkü... “Deli Yusuf” filminin çekimi sırasında (1975) ayaklarından kurşunlanması, nafaka davaları (1983), alkollü gecelerde araba kazaları ve bir dizi olay... Gizli kalıp gün ışığına çıkmayanlar hariç.

Ama Arkın’ın başında kavak yelleri estiği, hele o Giyom Tell’vari fırtınalı günlerdeki yaşadıklarını “yazamaz” değil, “yazmak” istemez. Haklıdır ve o yıllar öncesiyle yüzleşmesi de, kendi kendini yargılaması da öylesine zordur ki...

Arkın’la dostluğumuz yıllar öncesine dayanır. 1960’lı yılların başlarına. Ve Cüneyt Arkın’la o kadar çok maceramız var ki şu Yeşilçam’da. Kimine yönetmen Feyzi Tuna tanıktır, kimine yönetmen Kemal Kan, o hızlı gençlik günlerimizde. Acı ya da tatlı o günleri hatırladıkça “iyi ki yaşamışız” diyerek kendi kendimizi teselli etmeye çalışıyoruz nedense.

11 yıl önce, 2001’de kaleme alıp, bol esprili, alaycı anlatımıyla bir ironizm içeren “Adını Unutan Adam” üst başlığıyla yazdığı bu kitap denemesi, “Cüneyt Arkın kimdir”in yanıtını veremez.

İran’da Fahrettin, İtalya’da Steve Arkın, Avrupa Sineması’nda George Arkın adıyla afişlere yazılıyorsa, elbette bu isim karmaşası içinde kendi ülkesindeki adını, nasıl unutmasın... Arkın’ın gerçekte asıl unuttuğu (aslında yaşamından dışladığı, silmeye çalıştığı) öyle fotoğraflar, yüzler ve isimler vardır ki... En önemlisi, ilk eşi Güler Mocan’dan doğma kızı Filiz’di... “Kızının da Adını Unu-

Cüneyt Arkın

tan Adam Cüneyt Arkın" başlığıyla bir yazı yazmıştım, 2001'de Öküz Dergisi'ne. Adını değil yaşını bile unutmuştur belki de. O yazıyı yazdığım da 35, bugün ise 46 yaşında Filiz Arkın (Cüreklibatur)...

Ama mesleki yaşamında bir temel gerçek vardı ki dışlanamazdı. Bu, Cüneyt Arkın Sineması'nın bir anlamda "önsöz"üydü. Eskişehir'li Fahrettin, kale burçlarında ve havalarda uçarak parrende ata ata, kolunu bacağını kırır kırır, başını taşlara vura vura Cüneyt Arkın olmuştu. Ve kuşkusuz, buna yürek, buna sabır isterdi.

KİM KEŞFETTİ?

1960'da İstanbul Tıp Fakültesi'nden mezun olan Fahrettin Cüreklibatur, eli kalem tutan "edebiyat heveskârı" ve 23 yaşlarında bir gençtir, sinema yaşamına geçmeden önce. Öyküler yazmaktadır. Öğrencilik günlerinde de sahneye çıkmıştır, amatör bir tiyatro oyuncusu olarak...

Sanata karşı duyarlı bir altyapısı olan Eskişehir'li Fahrettin'i

sinemaya doğru yönlendiren kimdir? Ya da onu kim keşfetmiştir? Halit Refiğ mi, Leyla Sayar mı, Recep Ekicigil mi?

Söz sırası öncelikle Halit Refiğ'indir:

"1963 yılında Göksel Arsoy, Leyla Sayar ve Nilüfer Aydan'la "Şafak Bekçileri" adlı filmin jet pilotlarıyla ilgili bölümlerini çekmek için Eskişehir'e gitmiştik. Askeri hava üssündeki çekim sırasında, genç bir subay dikkatimi çekmişti. Ve çok yakışıklıydı. Çok uzun bir süre sonra yeni filmim "Gurbet Kuşları"nın hazırlıklarını yaptığım sıra, kapım çalındı. Bir de baktım ki karşımda o yakışıklı genç..."

Evet, yönetmen Refiğ'in Şişli'deki evinin kapısını çalan, Eskişehir'de dikkatini çektiği, o yakışıklı gençti. Ve askerliğini yeni bitirmişti. 171 sayılı, 29 Ekim 1963 tarihli Artist Mecmuası'nda

“Dr. Cüneyt Arkın üst başlığı ve “Mecmuamızın ikinci yarışmasını kazanan müsabıkımızdır” alt başlığıyla ilk tanıtımı yapılan bu yeşil gözlü yakışıklı delikanlı şöyle diyecektir:

*Eli kolu kırık
bir Cüneyt
Arkın.*

“Askerliğimi Eskişehir’de yapıyordum. Göksel Arsoy film ekibi “Şafak Bekçileri”ni çekmek için geldi. Hemen hemen tüm ekiple tanıştım. Ve Leyla Sayar’ın tavsiyesiyle müsabakaya iştirak ettim.”

Cüneyt Arkın takma adıyla oynadığı ilk filmi “Gurbet Kuşları”nın yapımcısı ve Artist Mecmua’sının yayıncısı Recep Ekicigil ise Fahrettin’in, Halit Refiğ’le tanışmasından önce yarışmaya bir fotoğrafla başvurduğunu söyler. Genç Fahrettin’in gönderdiği fotoğraf Ar-

*Şimdi bir
tişört
markası
Cüneyt Arkın*

*Cüneyt
Arkın,
"Malkoçoğlu
Kara
Korsan"'da
Birsen Ayda
ile.*

tist'in arka kapağında yayınlanır. İlginç olan yarışma fotoğrafının kime ait olduğu belli değildir. Adı Fahrettin Cüreklîbatur'dur, ama nedense yazılmaz.

İsim değişikliği "Gurbet Kuşları"nda oynamaya başlamadan önce gerçekleşir. Bundan böyle Cüneyt Arkın'dır yeni adı. İyi de neden Cüneyt Arkın? Cüneyt, Ekicigil'in oğlunun adıdır. Arkın soyadı ise, yine Ekicigil'in yakın dostu ve Babıâli'nin ünlü yayıncısı Ramazan Arkın'dan ödünç alınmıştır. İşte, savaş yıllarında Kırım'dan göçedip Eskişehir'e yerleşen Tatar Türklerinden göçmen

*Cüneyt
Arkın,
"Malkoçoğlu
Kara
Korsan"'da
Nebahat
Çebre ile.*

bir ailenin oğlu Fahrettin'in, Yeşilçam'la ilişkisi böyle başlar...

*Cüneyt Arkın
filminin İran
afişi.*

BİR MİLLİYETÇİ KİMLİK...

1964'de Halit Refiğ'in yönettiği, Orhan Kemal'in diyaloglarını yazdığı "Gurbet Kuşları"yla ilk kez kamera karşısına çıkan Cüneyt Arkın şanslı sayılır. Yıllar geçse de, yarına kalıcı özelliklerinden bir şey yitirmez Türk Sineması'nda. Turgut Özakman'ın "Ocak" adlı oyunundan uyarlanan "Gurbet Kuşları", Luchino Visconti'nin "Rocco ve Kardeşleri"nden

bazı masum esintiler taşısa da, Türk Sinema Tarihi'ndeki en nitelikli "iç-göç filmleri"nden biridir. Yine Halit Refiğ imzalı, senaryosunu Kemal Tahir'in yazdığı 1965 yapımı "Haremde Dört Kadın" da düzeyli bir "ilk dönem filmi"dir Arkın'ın. Ancak vakit erkendir. Ve henüz Cüneyt Arkın, kadın kahramanları ağır basan filmlerde oyalanacaktır bir süre. Örneğin Hülya Koçyiğit'li "Aşk ve İntikam", "Dudaktan Kalbe", "Sevgim ve İstirabım", Türkân Şoray'lı "Gözleri Ömre Bedel" gibi filmlerle...

1965 yapımı Türkân Şoray'lı "Sürtük" ise önceki bu tür filmlelerinden farklıdır. En azından bir Ertem Eğilmez filmidir sonuçta. Ama bu kez de Arkın, pasifize bir karakter olan bar piyanisti rolüyle, deneyimli ve eski kurt oyuncu Ekrem Bora karşısında yenik düşer. "Sürtük" ne Şoray'ın, ne Arkın'ın, Ekrem Bora'nındır yalnızca.

Aynı yıl, birini Natuk Baytan, diğerini Tunç Başaran'ın yönettiği "Horasan'ın Üç Atlısı" ve "Horasan'dan Gelen Bahadır", Cüneyt Arkın üzerine kurulan ilk tarihsel filmlerdir. Ve 1966'da "Malkoçoğlu", 1971'de "Battal Gazi", 1972'de "Kara Murat" dizilerinden önce çektiği o ilkel düzeydeki iki film, Arkın'ı "ikon"laştırmaya giden yolun kapılarını açan ilk dönem denemeleridir. Arkın, sinemasal özgürlüğüne kavuşup, özellikle de arkasına aldığı seyircisinin desteğiyle büyük güç oluşturduğu bu en hızlı döneminde 8 "Kara Murat", 6 "Malkoçoğlu" ve 4 "Battal Gazi" filminde oynar. Şimdi ipler ve güçler, onu yönlendirenlerde değil, Cüneyt Arkın'ın elindedir artık.

*Cüneyt
Arkın,
“Cemil” fil-
minde Ahmet
Mekin, Eşref
Kolçak ve
Yıldırım
Gencer’le.*

O yıllarda tarihsel çizgi-roman kahramanlarını canlandıran Arkın’ın tek zorlu rakibi “Karaoğlan” ve “Tarkan” tiplerleriyle Kartal Tibet olsa da Cüneyt Arkın, çok farklı bir konumdadır. Ortak benzerlikleri, ideolojik açıdan “milliyetçi” bir kimlik sergilemeleridir. Sinema tarihçisi, eleştirmen Giovanni Scognamillo da bu konuda: “Türk Sineması’nda Bizans denildiğinde ilk akla gelen ve neredeyse en bilinen örnekler, başını Cüneyt Arkın’ın çektiği “kostümlü” ve bir hayli “şoven” destanlardır” der.

MAMÇAKOĞLU CÜNEYİT...

Yaratıcısı Ayhan Başoğlu’nun 1964’de çizmeye başladığı Osmanlı İmparatorluğu akıncılarından Malkoçoğlu tiplemesi, Cüneyt Arkın’la öylesine özdeşleşmiştir ki. 1980’lerin başlarında ünlü mizah dergisi Fırt’a “Mamçakoğlu Cüneyit” adıyla bir çizgi-roman konusu oluşturur. Nuri Kurtcebe’nin çizgileriyle gerçekleşen bu gönderme, “bir Cüneyt Arkın parodisi”ne dönüşür.

YÖNETMEN: SAMİ GÜÇLÜ
GÖRÜNTÜ: NİSAN YÖNDER
YAPIM: FİLMEKS A.Ş.

CÜNEYT ARKIN

YILDIRIM GENCER
AGAH HÜN
SABAHAT IŞIK
SUNA SELEN

YAPRAK ÖZDEMİROĞLU

Arkin, "Malkoçoğlu" ve "Kara Murat"la Arap ülkelerine dek uzanan yaygın bir ün sağlasa da Yavuz Özkan'ın "Maden" (1975), Melih Gülgen'in "Cemil" (1978) ve yönetmenliğini de kendisinin üstlendiği "Vatandaş Rıza" (1979) gibi sola göz kırpan, "sosyal içerikli filmler"le kendini, bu ara yenilemeye çalışır.

Arızalı olayları nedeniyle başı derde girdiğinde, onu her türlü beladan kurtaran yapımcı Türker İnanoğlu'nu ayrı bir yere koyarsak, en etkin dört yönetmen vardır, Cüneyt Arkin'in sinema yaşamında. Sırasıyla Natuk Baytan, Remzi Jöntürk, Melih Gülgen ve özellikle de 1970'lerin "jet rejisörü" Çetin İnanç. Ve 1981'de "Su" filmiyle başlayan Çetin İnanç-Cüneyt Arkin birlikteliğinin, her dönemde yeniden keşfedilen unutulmaz filmleri "Dünyayı Kurtaran Adam", hep konuşulacak, hep tartışılacak... Bu uzay fantazması, "ilkelliğin, saçmalığın bir kült filmi" olarak.

MARKASI CÜNEYT ARKIN

Oysa Cüneyt Arkin, ne üçüncü dünya ülkeleri sinemasının Alain Delon'u, ne bir George Arkin, ne de bir Steve Arkin'dır. Bizim Cüneyt Arkin, yalnızca kendine benzer. Kafası sarılı, gözü bandajlı, eli-kolu kırık, ayağı alçılı görüntüsüyle, her kaza sonrası. Yeşilçam'daki bu "ölüm cambazlığı" sürekli öne çıkıp oyunculuğu gölgelense de, bir Türk olarak dünya starı yakışıklılığı tartışamaz...

Cüneyt Arkin, o yıllarda foto-roman oyunculuğu da yapar. Yaprak Özdemiroğlu ile "Son Gece"de.

Cüneyt Arkın'ın yeniden keşfedilen kült filmi "Dünyayı Kurtaran Adam".

Kaldı ki o bir Yılmaz Güney, bir Türkân Şoray gibi “efsane oyuncu”dur. Kusurlarıyla da, erdemleriyle de seyircisinin gözünde. Vedat Demircioğlu’nun deyişiyle de “bizi büyüten”lerden biri Cüneyt Arkın Türk Sineması’nda. Bir kuşağın da “fenomen”i...

Yıllar boyu bir hamal gibi sırtında taşıdığı şöhretini, tekstil dünyasına pazarlayarak değerlendiriyor bugün. Bir reklam malzemesi olarak, Cüneyt Arkın markalı tişörtleriyle...

Amerika’da Calvin Clein ve Tommy Hilfiger, İtalya’da ise Giorgio Armani gibi, tüm dünya pazarlarını kuşatan giyim-kuşam ve parfüm üreticileri varsa, ülkemiz sınırları içinde bizim de “milliyetçi bir ikon” kimliğiyle bir “Cüneyt Arkın”ımız neden olmasın ki? Yerli malı Malkoçoğlu tişörtleriyle...

Kaynakça:

- * Giovanni Scognamillo, Eleştiriyi Kuşatmak, Yeni İnsan Yeni Sinema der., sy: 4, Mart 1998
- * Ağâh Özgüç, Kızının da Adını Unutan Adam, Öküz der., sy: 87, Ağustos 2001
- * Vedat Demircioğlu, Issız Oda Yazıları, Bizi Büyütenler-1 Cüneyt Arkın, Cumhuriyet gz., 29 Nisan 2000

KIZININ DA ADINI UNUTAN ADAM:

CÜNEYT ARKIN

“Adını Unutan Adam” Cüneyt Arkın’ın şiirlerini, anılarını, günlüklerini ve köşe yazılarını biraraya topladığı kitabının adı.

Bir yerlerde Steve Arkın, diğer yerde George Arkın, başka bir yerde Fahrettin, çok uzaklarda Lee Arkın, yakında Cüneyt Arkın...

Benim “adım” bile yok.

Bu yakınmalardan anlaşılıyor ki, Cüneyt Arkın’a adını unutturmuş hainler.. Ünlü aktör yalnızca kendi “adını unutan adam” değil. “Kızının adını da unutan adam”...

Cüneyt Arkın, kitabında kızı Filiz’den nedense hiç söz etmiyor. Nişantaşı Güzelbahçe Kliniği’nde gerçekleştirilen, yıllar önce İstanbul Şehir Operası’nın birçok temsillerinde sahneye çıkan ilk eşi Güler Mocan’dan doğma kızı Filiz’in bugün kaç yaşında olduğunu bile unutmuştur belki de. Yine de biz hatırlatalım: 22 Kasım 1966.

Bugüne dek “ünlü baba”sının şöhretinden yararlanmayı asla düşünmeyip öne çıkmak gibi bir takıntısı olmayan Filiz Hanım, demek ki 35 yaşında. Ve adını neden Filiz koymuşlardı? Kızlarının doğumunun ardından Güler Mocan bir gazeteciye şu yanıtı vermişti:

“Benim, Tıp Fakültesi’nde altı yıllık sıra arkadaşım vardı. Filiz Dolunay... İdealist bir kızdı. Doğu Anadolu’da bir otomobil kazasında öldü. Kızımın onun gibi güzel, zeki, temiz insan olmasını temenni ettiğim için adını verdim.”

Beklenmedik olaylar sonucu parçalanan aile kurumlarının

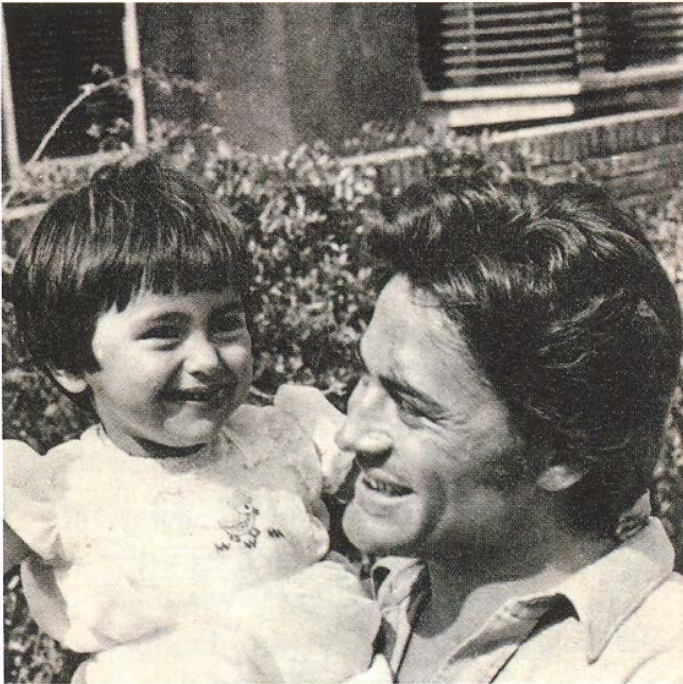
“acı”larını, erkekler değil, kadınlar ve çocuklar çeker. İşte Güler Mocan da bu “acıları” yaşayan çileli kadınlardan biri.

Ya “ikinci eş” Betül Arkın?

Onun da acıları daha başkaydı.. Hırçın ve ele avuca sığmayan Cüneyt Arkın’ı hizaya getirebilmek için, ne çileler çekmemişti ki?

Cüneyt Arkın’ı si-

*Cüneyt Arkın,
kızı Elif’le.*

nemaya girdiği ilk yıllardan beri tanırım. Birlikte paylaştığımız “çok özel anılar”ımız vardır, o uçup giden gençlik yıllarında... Beyoğlu, Parmakkapı’nın havasız, ucuz o rutubetli bodrumdan bozma pis gece kulüplerinde, çeşitli garsonyerlerde.. Hiç unutmam, Harbiye’de ana cadde üzerinde seçkin ve özellikle bakımlı güzel kızların uğrak yeri olan, yazık ki ismini anımsayamadığım bir “cafe-bar” vardı. O günlerde sık sık oraya giderdik. Cüneyt’in üzerinde kiremit renkli takım elbisesi vardı. Birlikte hava atmak için Cüneyt’in önerisi üzerine, o kiremit renkli takım elbisenin benzerini nasıl da yaptırmak istemiştım...

1964’ten beri tanıdığım Cüneyt Arkın, “doğru”ların yanında “yanlış”ları ne kadar ağır bassa da, hayatı dolu dolu yaşayan bir sinema sanatçısı. Ve de “Türk Sineması’na damgasını basmış 10 erkek oyuncu”dan biri. Oyunculugundan çok, özellikle tarihsel serüvenlerin atlayan, zıplayan, havalarda ölümüne parande atan ve karate oyunlarının “fantastik bir kahraman”ı olarak öne çıkan Cüneyt Arkın, bu kendine özgü yetenekleri sayesinde, dünya sinemasında da neden yerini almasıydı? En azından Türk Sineması tarihinde temsilciliğini yaptığı o masalsı dünyanın “aksiyon adamı” olarak. Kaldı ki Cüneyt Arkın, bir “erkek güzeli”ydi. Tipolojik açıdan da Errol Flynn, bir Steward Granger gibi, uluslararası boyutlardaki “yıldızlaşma”ya uygun çizgiler taşıyordu.

Ne var ki? Zaman zaman, filmlerdeki oynadığı rollerin benzerlerini özel yaşamına taşıyan Cüneyt Arkın, tam bir “macera

*Cüneyt Arkın
ilk eşi Güler
Mocan ve
ikinci eşi
Betül İşıl ile
birlikte.*

*Çağdaş bir
barem ağası
Cüneyt Arkın,
meleklerinin
kuşatması
altında.*

adamı"dır. Karmaşık, çelişkili ve fırtınalı özel yaşamı, elbette ki bir kitaba değil, kitaplara sığmayacak kadar, sonsuza akan bir nehir gibidir.

Cüneyt Arkın, bu "nehir yaşam"ından ne anlatıyor kitabında? Masallar...

Geriye ne kalıyor?

Serbest vezin bir lâf kalabalığı.

"... Beni hayrete düşüren, binlerce sayfa tutan bu Cüneyt Arkın haberlerinde, yazılarında "samimi bir hatıra"nın bile olmayışydı. "Resimler, haberler, dedikodulardan ibaret bir hayat" diyor kitabının önsözünde.

Oysa Arkın'ı "hayrete düşürecek" ne vardı ki? Hakkında yazılmış uydurma ve çarpıtılmış haberler hariç, böyle "dedikodulu bir yaşam"a çanak açan kendisi değil miydi?

Cüneyt Arkın, doğruyu yazanların, onu uyaranların samimiye-tine hâlâ güvenemiyor. Eğer Arkın çeşitli biçimlerde yaşamına giren ya da çevresindeki kadınları (hangi sınıftan olursa olsun) küçümseme ve alay etme yerine, kendini sorgulayıcı bir yaklaşımla anlatmaya gayret etseydi, bu anılarından öyle dersler çıkabilirdi ki...

Cüneyt Arkın ne yapıyor?

Aynı evi paylaştıkları bekâr arkadaşlarıyla, anılarında sözünü ettiği Neriman'ı yatağa atıyorlar, sonra da o Neriman "bacı"ları

*Cüneyt
Arkin,
Kudret
Şandra ile.*

oluyor. Bu nasıl oluyorsa?

Bölük pörçük, birbirlerinden kopuk “sevdalı bir artizin anıları” (bu saptama benim değil, kitabın arka kapağındaki tanıtımından ödünç aldık) yerine Eskişehir’li Fahrettin Cüreklibatur ile Yeşilçam’ın Cüneyt Arkin’ını, ikili yaşam öyküsünü, sinemadaki yerini ve hakkında yazılanlar tümüyle yanlışsa, sansasyonel uydurmalarsa, onların doğrularını kaleme alsaydı, işte o zaman müthiş bir belge ortaya çıkabilirdi. Kitabındaki dişe dokunur tek belge, onu gençlik yıllarında tanıyan ve uzun süre arkadaşlık eden şairimiz Cemal Süreya’nın kısa, ama özlü yazısından geliyor. Sinema yaşamı anılarında adı bile geçmeyen ve onu çeşitli belalardan kurtaran yapımcı yönetmen **Türker İnanoğlu** da bazı olayların yakın tanığıdır kuşkusuz. İnanoğlu’nun uzun bir süreden beri üzerinde çalıştığı kendi özyaşam öyküsüne dayalı anı-kitap’ında ünlü aktör, “kendimi arıyordum, bulamadım” dediği Cüneyt Arkin’i bulabilir. Sonuç: O ne bir Steve Arkin, Ne George Arkin, ne de bir Lee Arkin. O önce Fahrettin Cüreklibatur, sonra da Cüneyt Arkin.

CÜNEYT ARKINLA KARATE Mİ YAPARSINIZ GİYOM TELL’CİLİK Mİ OYNARSINIZ

Hangi olayın içinde olsam da kendimden sözetmeyi, mecbur olmadıkça hiç sevmem. Nedense bu tür anlatılar, öteden beri bana ters gelir. Ne var ki, beklenmedik zamanlarda Cüneyt Arkin’la

yaşanan tatsız olaylar, insanı ister istemez yıllar öncesine götürüyor.

İşte 34. Antalya Film Festivali'nin (1997) kapanış gecesi sonrası Falez Oteli kumarhanesindeyiz. Herkes orada o gece. Alkol, sigara dahil her şey bedava ya... Kimi kumar oynuyor, kimi kafayı çekiyor. Çok renkli bir gece... Kumarhane çalışanları bizim ünlülerin kaprislerinden ne kadar bıksalar da, saygılarından kusur etmiyorlar...

Aşırı alkol alan Cüneyt Arkın'la Falez'in kumarhanesinde karşılaştığımızda, bana sataşmadan duramıyor. Sorun ne?

Hakkında yazılmış eski bir yazı nedeniyle beni sorguluyor. Oysa sözünü ettiği yazı nedir bilemiyorum... Beni başkalarıyla karıştırıyor olmalı. Kafası kıyak ya.. Neyse ki bu sataşma ve çatışma fazla büyümeden, yapımcı dostum Cengiz Ergun koluma girerek beni oradan uzaklaştırıyor. Hızını alamayan Cüneyt Arkın bu kez kumarhanede oyuncu Güven Kıraç'la tartışıyor. Bir başka olay nedeniyle tartışmaları TV ekranlarına kadar yansıyor.

İki gün kadar sonra lobiye inmek için otel asansörünün kapısını açıyorum. Karşımda yine Cüneyt Arkın. Yine kafası kıyak, uçuyor... İstanbul'a dönüş uçağını da kaçırmış. "Gelsene, hadi gelsene" diyor. Yanındaki sevgili eşi Betül şaşkın ve mahcup... Benim yanımda da yönetmen Ahmet Hoşsöyler.. Asansöre girseydik kim bilir ne olacaktı? Allah bilir.

Hani Cüneyt Arkın içkiyi bırakmıştı. Hani alkolün zararları konusunda bir TV dizisi yapmıştı. Hani TV ekranlarında "alkol kullanmayın" diye hayranlarını uyarıyordu. Hem de TGRT ekranlarında...

Hey gidi sevgili Arkın hey... Falez Oteli'nde bu yaşadıklarımız ne ki? Biz asıl daha önce yaşanılıp "klinik bir vak'a" oluşturan o sıra dışı olaya dönelim. Dönemin "iki kişilikli Cüneyt Arkın"ı o işte. Bu konuda bir başka belgeye gerek var mı ki?

Yıl 1974, aylardan Ekim. Vefalı eşi Betül Işıl ile ikinci kez evlenen Cüneyt Arkın'ın Levent'teki villasındayız. Bu ikinci evliliğin nikâh şahitleri yapımcı Türker İnanoğlu ile öğrencilik yıllarındaki hocası Prof. Halit Ziya Konuralp. Davetliler yavaş yavaş dağılmaya başlarken benim biraz daha kalmamı istiyor. "Lâflaşalım" diyor ve kalıyorum. Keşke kalmaz olaydım.

Cüneyt Arkın, alkol aldıkça davranışları sertleşiyor, giderek de kendini kontrol edemez hale geliyordu. Birden elindeki içki kadehini bırakıp, duvara asılı duran oku alıyor. Pis pis gülerken karşıma geçip okunun yayını geriyor. Anlaşılan Giyom Tell'cilik oynayacak. Başımın üzerinde elma yoktu, ama oturduğum yerin hemen arkasında bir saksı vardı. Saksıya doğru nişan aldığında sapsarı olmuşum korkudan. Ok hedefini şaşırabilir, alnımı delebilir-

di. İşin hiç şakası yoktu. Yine de soğukkanlılığı elden bırakmayıp, evden nasıl kaçabileceğimi düşünüyordum.

Okun ve yayın tehlikesinden kurtulunca bu kez de karşımda el ve kol hareketleriyle naralar atıyor. Anlaşılan benimle karate yapacaktı. Ve beni oturduğum yerden ani bir hareketle kaldırdı. Bir saniye içinde kendimi yerde buluyorum. Alnımda bir acı. Düşerken salondaki sehpanın mermerine çarpmışım.

Büyük bir işkence altındaydım. Birkaç kez kaçmayı deniyorsam da o iri kıyım vücuduyla önüme geçip beni engelliyordu. Eşi Betül ise tüm bu olaylardan, gürültü ve patırdılardan rahatsız, yukarıdaki odalardan birinde oturmuş sessizce bekliyordu. Yapacak bir şey yoktu. Yeni bir atak daha gerçekleştirmeye hazırlanan Arkın, başka bir oyuna daha geçti. Duvardaki eski kılıç koleksiyonuna uzanıp birini çekip alıyor. Ucu ve kenarları paslanmış kılıçla bu kez de karşımda Malkoçoğlu'nu oynuyordu. Ve kılıcın bir yüzünü yanlamasına gırtlığıma dayadı. Hafif hafif bastırırken gülüşlerinden sadist bir zevk duyduğu anlaşılıyordu. Bu ara nasılsa elinden kurtulmayı başarabildimse de mutfağın önünde tekrar yakalandım. Elleriyle boğazıma sarıldı. Canımı acıtmak için her şeyi yapmaya hazırdı.

Bir dizi garip işkencelerden geçtikten sonra geceyarısına doğru, nasıl olmuşsa kendimi salon kapısından dışarı atabilmişim. Ancak villanın taş merdivenlerinden indiğim sıra içeriden büyük bir şangırtı kopmuştu. Arkın, geçirdiği bunalım sonucu salondaki buzlu cam bölmeyi, vitrayları kırıp parçalıyordu. Dönüp baktığımda eşikte Cüneyt Arkın'la burun buruna geldim. Elinde bir silah vardı. Yine gülüyordu. Filmlerdeki gibi balıklama üzerime atladı. Düşünebiliyor musunuz, dev yapılı bir Cüneyt Arkın ve

onun karşısında yarım porsiyon kalan ben, villanın taş basamakları üzerinde boğuşuyoruz. Silahı elinden almanın tek çaresi hayalalarına dalmaktı. Korkudan mıdır nedir alt alta, üst üste boğuşurken kendimi olağanüstü güçlü hissettim. Ya da öyle bir güç geliverdi birden. Ve bir tekme darbesiyle gevşeyen parmakları arasından silahı çekip aldım. Ardından demir kapılı bahçe kapısından kendimi hızla dışarı attığımı hatırlıyorum.

Cüneyt Arkın, bir röportaj sırasında Agâb Özgüç'le.

Cüneyt Arkın'ın silahı ve Agâb Özgüç.

Gecenin kör karanlığında göğsü bağı açık, elinde silahla Levent sokaklarında koşan bir adam... Sonra önüme çıkıp garaja giden bir belediye otobüsüne atlamışım. Şoför şaşkın, ben şaşkın..

Ertesi sabah, menejeri Leon Sason'la gönderdiği özür mesajları. Sanki benimle karate yapan, silahla üzerime çullanan o değildi.

Çalıştığım Günaydın Gazetesi'nde olay duyuluyor. Arkın'ın silahıyla fotoğraflarım çekiliyor. Birinci sayfadan haber yapılacak. Ama gerçekleşmiyor. O yıllarda Günaydın Gazetesi okurlarına "pay kuponu" veriyor. Ve çekilişi de Cüneyt Arkın yapacağından "ayıp olmasın" diye haberden vazgeçiliyor. Barıştıktan bir süre sonra silahı geri istiyor. Aracılar gönderiyor. Verir miyim? "Bu bir harp ganimeti" diyorum.

Ne esrarengiz bir olaydır ki aylar sonra Nişantaşı'ndaki evimin kapısı kırılıyor, tabii o "harp ganimeti silah" da çalınıyor. Bu "geceyarısı operasyonu"nun sırrını hâlâ çözmüş değilim.

*Zaman Aşımıyla
Yarışan Bir Diva
Ajda Pekkan*

*"Fazla yaşlanmadan yaşamaya başlamalıyız
Korku da pişmanlık da aptallıktır!"
Marilyn Monroe*

*Ajda Pekkan
"Harun
Reşit'in
Gözdesi" adlı
filmde.
(arka sayfa)*

Sanat yaşamının her döneminde ve her yanıyla acımasızca, dahası saldırganlığa varan en ağır eleştirilerle didik didik edilse de, bugüne dek yazılmayan, yazılamayan ilginç, ayıksı bir roman tiplemesidir Ajda Pekkan. Ve son tahlilde ise, en doğal bir saptamayla "kendisi."

Bir dönem magazin basının "asparagas"larıyla yapay gündemler oluşturan Pekkan, sürekli "ateş hattında" yaşamıştır. Ajda Pekkan, Ajda Pekkan olalı, bir suçlu gibi gözaltındadır hep. Bir uçta magazinciler, diğer uçta onu "över" gibi görünüp satır aralarında gizlice kinlerini kusup kibar bir aydın kurnazlığıyla yerden yere vuranlar...

Kadıköy Kızıltoprak'lı Ajda Pekkan, Yeşilçam'a ilk adımlarını atmadan önce sıradan bir şantözdür. İlham Gencer'le çalışır, Atilla Berkan Orkestrası eşliğinde sahneye çıkar.

Osmanbey Site Sineması'nın en üst katındaki Çatı, 1960'lı yılların en ünlü sosyetik gece kulüplerinden biriydi. Ve ünlü piyanist İlham Gencer, sahneye çıkardığı genç kızı şöyle tanıtıyordu:

"Şimdi sizlere çok çok genç birini takdim ediyorum. Günün beğenilen şarkılarından bir demet sunacak. Huzurlarınızda Ajda Pekkan."

O gün neydi, okuduğu günün şarkıları Pekkan'ın? "Giovanni", "Al of me", "Run away" ve "Il cielo il luna stenza..." Yılı 1962'dir. Çetin Emeç'in yayın yönetmenliğini yaptığı Ses Dergisi'nin yarışmasına girip (1963) "kapak kızı" seçildiğinde 17 yaşındadır Pekkan.

Romanya kökenli (Dobruca Türklerinden) ailenin subay kızı Ayşe Ajda Pekkan, yarışma sonucu o anlık heyecanını şu sözlerle ifade eder:

"İdealimdeki mesleğe kavuştum. Zamanla da iyi oyuncu olduğumu göste-

*Ajda Pekkan
ve Öztürk
Serengil*

Ajda Pekkan
ve Ayhan
Işık
"Hızır Dede"
filminde.

receğim”...

17 yaş heyecanıyla verilen bu yanıt, sonuçta Pekkan için bir “düşbozumu” olacaktır. Gerçekte onun ideali sinema değil, müzik ve sahnedir... O yıllarda bir Claudia Cardinale ve Bir B. B. (Birgitte Bardot) hayranı bir seyirci olmanın ötesine geçemez. Pekkan’ın amacı sinemanın gücünden yararlanmaktır. Ne var ki işin içine iyice girdikçe, bazı nedenlerle sinemayı pek sevdiği söylenemez. Yıllar sonra bu gerçeği, bir soru üzerine şöyle açıklar:

“Felâket.. Korkunç...

Tanımiyorum kendimi. Kendimden nefret ediyorum. O filmleri yok ederim, imha ederim. Paramparça ederim..”

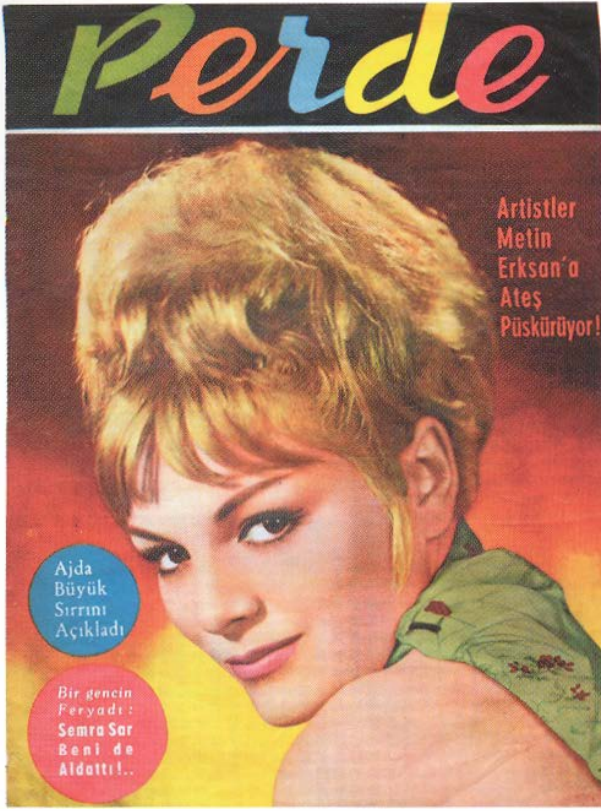
İşte bu mümkün değil. Tarihin malı olmuş bu filmlerin nitelikleri ne olursa olsun... O ilk acemilik dönemlerinde oynadıkları filmleri yıllar sonra yaşamlarından çıkarıp nefretle yoketme duyguları, sınıf atlayan birçok oyuncuda görülüyor. Oysa utanılacak ne var ki. Onlar, bir sanatçının nerelerden nerelere geldiğini ve nasıl bir aşama geçirdiğini sergileyen birer yaşam belgesi. Kadir İnanır da eski filmlerinin TV ekranlarında gösterilmesine karşı çıkmıştı yıllar önce. Selim İleri bu konuda diyor ki: “Eski filmleri oynatılan sinema yıldızları televizyona veryansın ediyorlar, basın da ne hikmetse onlardan yana. Falanca beyanat veriyor, bu filmim nasıl oynatılır diye... Yahu, o filmi sen çevirmedin mi kardeşim, diyen de çıkmıyor. Ah o sinema yıldızları, yıldızcıkları. Onlardan neler çekmiştir bizim sinemamız, onların kurallarından, beyinlerinden, bilinçlerinden...”

19 FİMLİK BİR REKOR

Ajda, neden bu kadar öfkeli, kinlidir. Neden geçmişteki filmlerine sahip çıkmaz. Varsa, yanlışı nerededir? Burada durup, Pekkan’ın sinemasal dünyasına bakalım şimdi.

Gençlik günlerinde “Ayhan Işık’ı görmek, ne müthiş şeydi benim için” diyen Pekkan, rastlantıya bakın ki, ilk filminde onunla başrolü paylaşacaktır. Yani Ayhan Işık’la. Yıl 1963, filmin adı

*Perde
dergisinde
bir Ajda
Pekkan
kapağı.*

“Şıapsevdi”dir. Ve saçları ör-
gülü bir lise öğrencisini oy-
nar. Aynı yıl “Şaşkın Ba-
ba”da yine karşısındadır
Işık'ın. Bu sinemasal birlik-
telik 1964'de “Hızır Dede”
ve “Koçum Benim” adlı
filmlerle sürecektir.

1965, Ajda Pekkan'ın sa-
yısal açıdan en parlak yılı-
dır. Rekor düzeyde film çe-
ker. Bir kuş gibi o setten bu
sete koşar durur. Birbiri pe-
şine tam 19 filmde oynar.
1963'den 1967'ye dek, bu
dört yıllık sürede oynadığı
film sayısı ise 46'dır.
Türkân Şoray, Hülya Koçyi-
ğit, Fatma Girik, Filiz Akın

ve Gönül Yazar'la birlikte oynadığı filmlerin dışında 35 filmde
hep “birinci kadın” rölündedir.

Kesintisiz 4 yıl süren “Yeşilçam macerası”na bir nokta koy-
duktan 34 yıl sonra, bu kez hatır için kamera karşısına geçer.
“Şöhret Sandalı” adlı filmle. 2001 yapımı bir televizyon filmidir
bu. “Yaşlılık korkusu”nu bir çöp sepetine atıp 56 yaşında bir “an-
ne” rolünü üstlenir..

Ne var ki, zengin mekân görüntüleri içinde ilk kez kendini oy-
nayan ve kendini konuşan Ajda dışında dikkat çekici bir özellik
taşımaz. Yönetmeni ve menejeri Ayşe Ersayın, sinema konusun-
da yetersizdir. 1963'deki Ses Dergisi yarışmasında birlikte “kapak
yıldızları” seçilen Pekkan'la, Ediz Hun'un karşılıklı oynadıkları
dördüncü filmleridir “Şöhret Sandalı”.

Bu ara dönemde asıl önemli olan “Fena Halde Leman” adlı id-
dialı filmi kaçırmasıydı Pekkan'ın. Aslında ilk proje aşamasında
bu rol için Fransız Sineması'nın ünlü yıldızı Catherine Deneuve
düşünülmüştü. Film iddialı bir Attila İlhan uyarlaması olacağına
ve Halit Refiğ gibi usta bir yönetmenin de çekeceğine göre bir
engel yoktu. “Fena Halde Leman”, ilginç ve erotik sahneler içe-
ren, tam Ajdalık bir filmi. Ancak ilk dönem filmlerindeki yatak
sahnelerinden ağzı yandığından, geçmişteki korkuları nedeniyle,
bu parlak teklife bir türlü sıcak bakamaz. 1960'lı yıllardaki seviş-
me sahnelerini anımsadıkça: “O sahneler bitse de müziğimi dinle-
sem diye düşünürdüm. Ağzımda ciklet, işim bitti mi derdim. Son-
ra da odada müzik dinlerdim. Her şey oyun gibi gelirdi” der.

NE KAZANDI, NE KAYBETTİ?

Gerçeği söylemek gerekirse, 46 film içinde Ajda'yı "Ajda" yapan bir proje olmadığı gibi, yarına kalabilecek nitelikte bir film de yoktu. "Adanalı Tayfur", "Berduş Milyoner", "Dalgacı Mahmut" ve "Helal Adanalı Celal" gibi erkek kahramanları ağır basan o "çöp filmler"in dünyasında nasıl öne çıkan bir kişilik kazanabilirdi ki? Böyle bir oluşum içinde oyunculuğu da tartışmaya açıktı.

Ama yine de, önünü göremediği bu "çaylaklık dönemi"nde kamera karşısına çıktığı filmler iş yapmış, yeni bir "yıldız adayı" olarak tanınmasına, kitlelere ulaşmasına yardımcı olmuştu en azından. Ancak Pekkan, eskiye bağımlı yerli film seyircisiyle yeterince iletişim kurabilmesi zordu. Alışılmışın dışında farklı, ama ilk bakışta soğuk gibi görünen gizemli bir çekiciliği vardı. Bu arada "masum" mu, "fettan"

*Ajda Pekkan
bir plak
yarışmasının
ödül
töreninde
Göksel
Arsoy'la.*

*Gizemli
çekicilik:
Ajda Pekkan*

mı ikilemiyle çözümünü zor, kuşkulu bir duruş sergileyen Pekkan'ı seyircisi sevmeyecekti. Aralarında bir yabancılaşma vardı. "Ajda" ismiyle de... Ve seyirci hep mesafeliydi.

*Bir Ajda
Pekkan
erotizmi.*

O yıllarda alabildiğine "mesafesiz" olan yalnızca Salıncak gibi "erkek dergileri"ydi Ajda'ya karşı. Bu tür dergiler ile tabloit tipi dedikodu ağırlıklı bulvar gazetelerindeki adı "ünlü çıplak"tır. Onu defalarca kapak yapan, en cömertce sayfalar ayıran ve gide-rek bir adı da "asker dergisi"ne çıkan, okunduktan, bakıldıktan sonra maçlarda, şapka yapılıp, kış altlarına serilen yüzbin tirajlı holding dergisi "Pazar"dır.

Magazin basınının ve "akıl hocaları"nın bir "yem" olarak kullandıkları Ajda Pekkan, sinemaya girişinin daha ikinci yılında kötü bir tuzağa düşürülür. Kendi el yazısıyla yazdırıldığı ve Bikini adlı dergide "Putları Yıkıyor ve Türk Sineması'nda Bütün Oyuncuları İnkâr Ediyorum" manşetiyle verilen sansasyonel haber, Ajda'yı zor durumda bırakır. Çiçeği burnunda bir oyuncunun "dereyi görmeden paçaları sıvaması", önce Yeşilçam çevrelerinde büyük bir şaşkınlık yaratır. Sonra da tepkilere yol açar.

AJDA'NIN BEYİN ÖPÜŞMESİ...

Yeşilçam'daki "kurtlar sofrası"nda her yeni oyuncu, birer "kurban"dır. Özellikle de "akıl hocaları"nın elinde her tür kullanıma açıktırlar. Ama gün gelir ki, taraflar ve güçler yer değiştirirler. Bu kez, kullanılan kullanıcının tepesindedir. Yaratılan yaratanı yiyecektir. Her şey, bir anlamda "dişe-diş"tir ve sırayladır.

*Ajda Pekkan
bir devlet
töreninde
Cumhurbaş-
kanımız
Fabri
Korutürk,
Ayla Algan,
Yılmaz Duru
ve Türkân
Şoray'la.*

Ajda Pekkan, gönül ilişkileri konusunda da benzer sorunları yaşar. Giderek starlaşması, süperleşmesi ve merdivenin üst basamaklarına tırmanması, birlikte olduğu erkeklerini baskı altına alacaktır. Bu kaçınılmaz bir olgudur. Taraflar arasında birinin şöhretli olması, en tutkulu aşk beraberliklerinde bile sorunlar yaratır. Özellikle de takıntılı erkeklerde. Hele Ajda gibi, çok özel bir şöhret ise. Birlikte olduğu erkek, önce içten içe ezildiğini fark ediyor, sonra yalnızlaşıyor, derken kıskançlaşıyor ve en sonunda bu kez de Ajda mutsuzlaşıyor. Görünen o ki, Ajda'nın şöhreti bir yerden sonra yaşamındaki erkeklerin dengesini bozuyor.

Ajda Pekkan bir "erkek yorgunu"dur gerçekten. Ve "bana sahip olacak erkek, önce beni beynimden iğfal etmelidir" derken de altında çok özel anlamlar taşıyan, içsel bir tepkiyi dile getirir. "Ajda usulü" bir "beyin öpüşmesi"dir bu. Süper Star'a özgü bir "yaşam kaynakçası"nın da en dikkat çekici yorumudur belki de...

Düş kırıklıklarıyla da olsa, hayatı gönlünce dolu dolu yaşayan çağdaş bir ikon Ajda Pekkan. Gün ışığına çıkmayan ya da bilinen onca aşk macerası ve iki evlilik... Zürih'te tanışıp İstanbul'da gizlice evlendiği ve "jet hızı"yla boşandığı Coşkun Sapsamaz macerası, Pekkan'ın bu hızlı yaşamında çeşitli soru işaretleri içeren en

gizemli olaydır kuşkusuz. Bir dönemin en büyük tekstil kuruluşlarından “Güney Sanayi İmparatorluğu”nun sahipleri Sapmaz ailesine gelin giden Ajda’nın evliliği 13 gün sürer çünkü...

Ve uzun yıllardan beri “Ben gördüm” diyenlerin kendi kendilerine “gelin güvey” olup sık sık gündeme getirmelerine karşın, hiçbir eloğlu Ajda’nın o porno filmini ortaya çıkaramaz. Cinsel çekiciliğini sahne yaşamında özgürce, ama estetik bir sunumla

*Sapmaz’ların
13 günlük
gelini Ajda,
Coşkun
Sapmaz’la.
24 Kasım
1973 tarihli
haberine
göre Coşkun
evliliğinin
6. günü
mebkemede
boşanma
davası açar.*

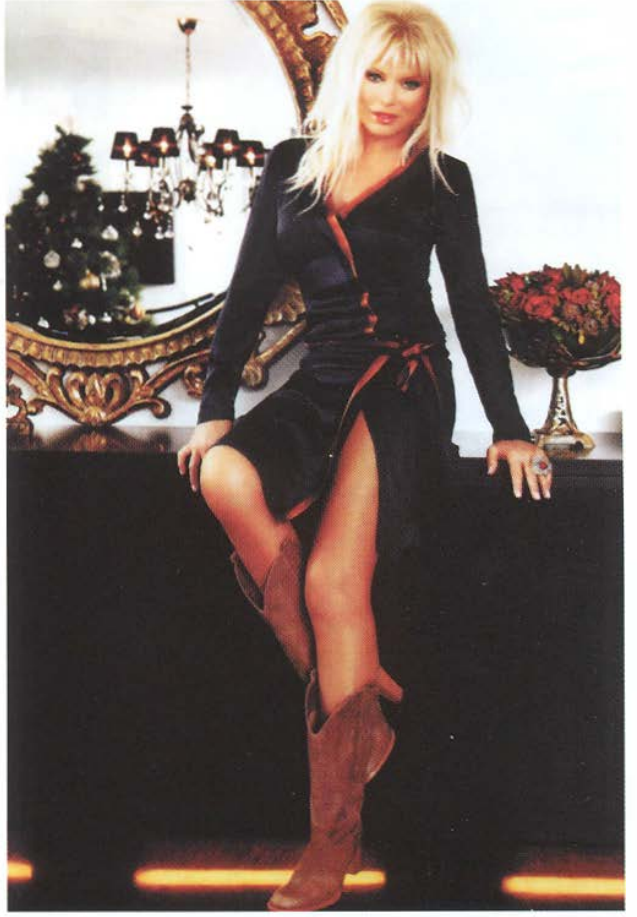
sergileyen Ajda’nın böyle bir filmi yoktur çünkü... O görülen Ajda’nın benzeri Alman porno yıldızı Teresa Orlovski’dir de ondan...

KURAL DIŞI OLMAK...

Hastalıklı kafalarda üretilen bu tür hayali senaryolar, yalnızca Ajda Pekkan’a özgü bir durum değil. Ünlü yıldızları böyle görme eğiliminde olan hayalperest, röntgenci abazan bir takımın uydurmaları. Bir dönemin ünlü porno yıldızlarından Anette Haven’le benzeşmesi nedeniyle, Hülya Koçyiğit de bu tür asılsız iddiaların hedefi olmuştu Pekkan gibi...

1960’lı yıllar Yeşilçam’ında değilse de Türk Pop Müzik Dünyamızda her boyutuyla çok geniş bir manyetik alanı var Pekkan’ın... Olağanüstü karizmasıyla. Ve Attila İlhan’ın Marlene Dietrich için kullandığı, o yıllar önceki saptamasıyla, Ajda’ya da “entellektül bir cinselliğin kadını” mı desek?

Önceleri ağır aksak esip, sonraları bir fırtınaya dönüşen karizmasıyla, giderek Babıâli’yi de etkileyecektir. Fransız mürebbiyelerle büyüyen Çetin Emeç, Babıâli yokuşu’ndaki ilk özel hayranlarından biriydi Ajda’nın. 1991’de İsmet Berkan’ın Aktül Dergisi’nde (sayı 7, 22-29 Ağustos) yayınlanan kronolojik bir “Ajda mektubu”, 1998’de Pınar Çekirge-Nuh Köklü ikilisinin kitaplaştırdığı “Profili Olmayan Kadın”ı ve çevresinde “Ajda uzmanı” olarak bilinen Naim Dilmener’in (2007) “Hür Doğdum Hür Yaşarım” adlı Ajda Pekkan kitabı, karizmatik bir “Ajda hayranlığı’nın Babıâli’deki etkileridir.

*Dün ve
bugünün
Ajda'sı
değişen
ne ki?*

Magazin basınının yakıştırmasıyla “minik serçe”miz Sezen Aksu da hayranlarından Ajda’nın. Şöhretler dünyasının yakın tanıklarından gazeteci Aykut Işıklar diyor ki:

“Sezen, çocukken Ajda Pekkan’a aşıkımış. Onun yüzünden şarkıcı olmaya karar vermiş ama sonraları yanılmıyorsa kiskandı Ajda’yı... Bir Ajda Pekkan olabilmeyi çok istiyordu; yolunu, formülünü bulamıyordu.”

Ajda Pekkan’a benzemek ne kadar kolaysa, onun gibi “kural dışı” olabilmek de o kadar zordu...

Ajda Pekkan, gökten zembille inmediği gibi, buralara, şimdi bulunduğu yere gelebilmesi, elbette kolay olmadı.

Tartıştığı bir gazetecinin “asparagas”ıyla hayal ürünü sonucu, Adana’daki konseri sırasında yuhalanıp domates yağmuruna tutulsa da, “biyonik kadın” yakıştırmalarıyla “öteki”leştirilip alaya alınsa da, mesleğine tutunma direncini asla yitirmeyecektir. Ona omuz atanlara inat, Apollonia (Yunanistan), Barcelona (İspanya) müzik festivallerinden geçerek, Enrico Macias’la birlikte Olympia (Fransa) konserine çıkarak, bu uzun “yürüyüş”ü bir “süper star” olarak noktalayacaktır.

Ve bugün.. Değişen ne ki?

Sonuçta o bir sanatçı. Çeşitli özellikleri olan... Birinci temel görevi herkesten farklı görünmekse. Yüzünü de gerdirir, göğsünü de yaptırır. Eğer yakıştıırıyorsa, eğer yıllar önceki “parafın ban-

yoları”ndan bu yana, başkaları değil Ajda Ajda’yı yenileyip yaratıyorsa...

*Ajda’ya özgü
bir sahne
erotizmi.*

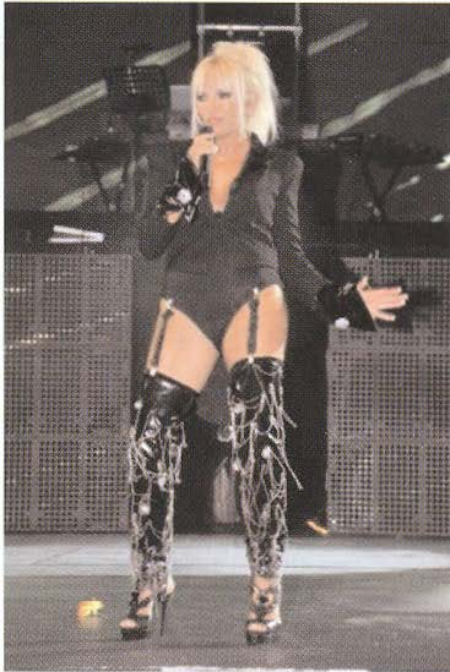
Ne kadar plastik cerrahların denetimi altında yaşasa da bu olgunlaşma ve ustalık döneminde, yine Victoria’s Secret mankenleri gibidir. Orda burada kol gezen taklitçilerine, imitasyonlarına inat sahneye jartiyerle çıkar, Triumph’un kızları gibi maskeyle de. İspanyol tasarımcı Andres Sardá’nın şemsiyeli, erotik iç giyim aksesuarlarıyla da... Zaman aşımıyla yarışan gerçek bir “diva” olan Ajda’ya her şey yakışır çünkü. İnşili çıkışlı çok maceralı bir yaşam savaşında, her tür engele çelme atarak “Yakar Geçerim” diyen Ajda Pekkan, bütün bunlardan sonra bir “masume” midir? “Masumiyet”in ırzına geçildiği günümüzde kim “masum kim “masume”dir ki?

Ve Marilyn Monroe ne diyordu?

“Ne yaparsan yap mutlaka bir yerde hata yaparsın. Bu evrensel bir gerçektir...”

Kaynakça:

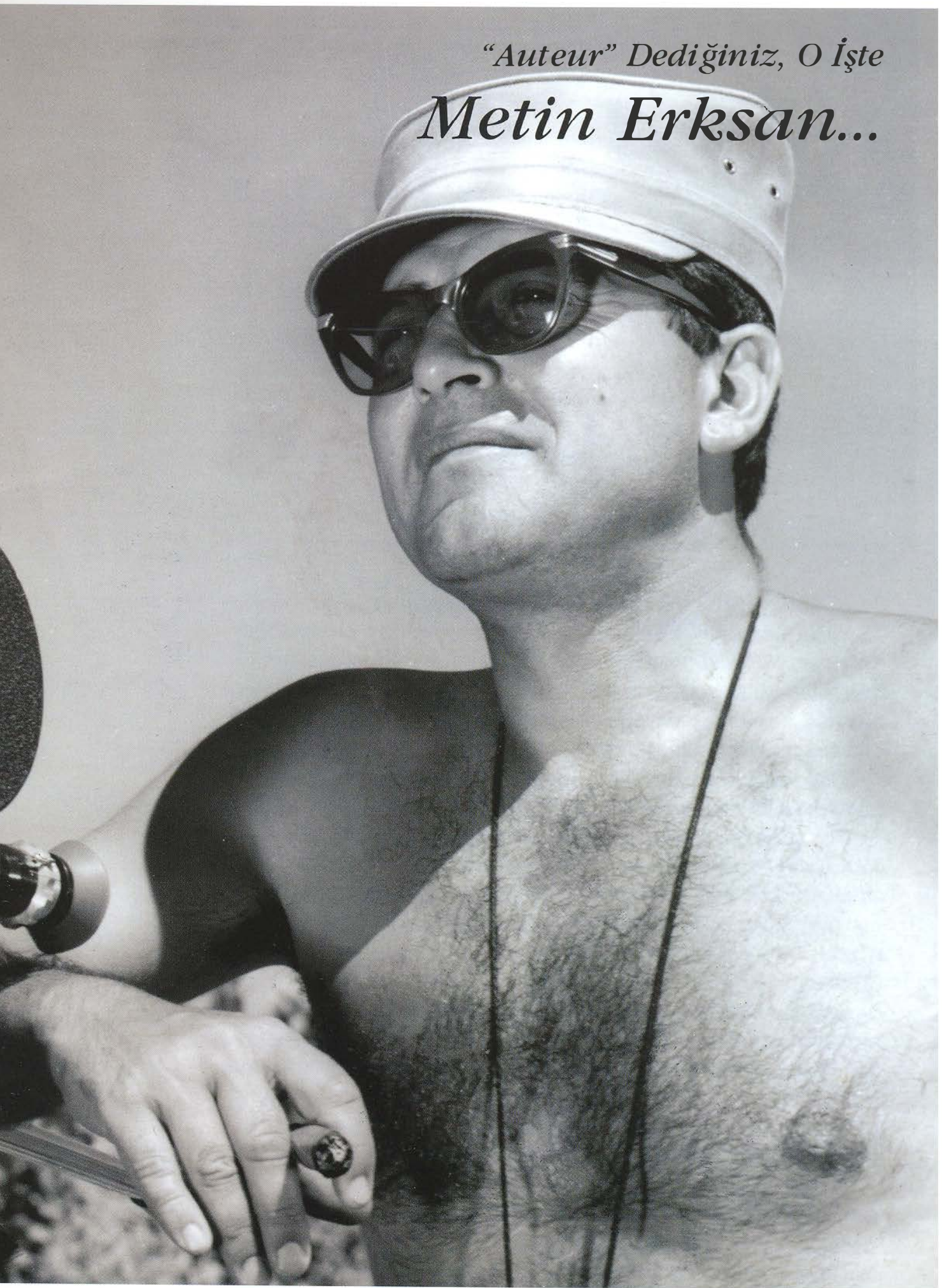
- *Yalçın Pekşen, Bir Şarkıcının Anatomisi- Ajda Pekkan, Cumhuriyet gz, 7 Mart 1984
- *İsmet Berkan, Kapak Güzeline Süper Stara Ajda, Aktüel der, sy:7, 22-28

Ağustos 1991

- * Yüksel Şengül, Röportajlar, sh: 15, Mayıs 1992
- * Sansürlü İtiraf, Ayhan Göncü, Sami Günay, Ümit Beyazıt, sh: 77 Aktüel yay.
- * Atilla İlhan, Yanlış Kadınlar Yanlış Erkekler, sh: 30-31, Özgür yay, Eylül 1984
- * Nilgün Cerrahoğlu, Marilyn ve Cesur Yeni Dünya, Cumhuriyet gz, 5 Ağustos 2012
- * Tülay Bilginer, Alın yazısı Değil Kadın Yazısı, sh: 247-250, Ya-pa Yayın Pazarlama, Eylül 1989
- * Aykut Işıklar, Bildiğiniz Gibi Değil, sh: 69, Kara Kutu yay., Mart 2004
- * Selim İleri, Ortaklaşa Suç, Dünya gz. 2 Şubat 1979

*“Auteur” Dediğiniz, O İşte
Metin Erksan...*

Türk Sineması'nı, Yeşilçam'ı ve özellikle de kişisel bir tarih içeren anılarını yazmalıydı Metin Erksan. O çok özel saptamalarıyla 'kendisi'ni yazmalıydı. Pandora Kitapevi'nin sahibi, yakın dostu Hüseyin Sönmez, yazması için çok büyük savaş vermişti. Anılarının adı da "Kendisi" olacaktı. Ama yazmadı, yazamadı. Oysa Sedat Simavi, yazmak istediği kitaplarından biriydi ilk dönemlerinde. Erksan'a göre "Sedat Simavi, Türk Sineması'nın tek kurucusu, yaratıcısı ve büyük öncüsü"ydü. Sedat Simavi'nin 30. ölüm yıldönümünde (1983) bir bölümünü yazdığı tasarımından söz etmişti. "İlk Türk sinemacısı Sedat Simavi Bey"di kitabın adı. Eğer yazılsaydı, Türk Sineması'nın doğum tarihi değişir miydi? Kim bilir?

Metin Erksan'ın kendisi...

ADIMIZ "METİNOMANİ"YE ÇIKTI...

Metin Erksan'la yıllar öncesine dayanan çok özel bir dostluğumuz var. Kavgalarımızla, tartışmalarımızla birbirimize küstüğümüz yılları düşünüyorum da. O yıllarda ikimiz de keçi gibi inatçı, muhalif, umarsız ve dayatmacı olunca. Serde gençlik var ya! Kendimize göre "doğrucu Davut"uz ya!..

Ama yine de dargınlıklarımız, küskünlüklerimiz sabun köpüğü gibiydi. Fazla uzun sürmezdi, barışıldık sonuçta.

O, her şeye, herkese muhalif, ben ise savunduğum her şeyin arkasında duran bir kişiliğe sahip olunca, nasıl kan çıkmasın dı aramızda. Kaldı ki, haftalık Sinema Dergisi'nde birlikte çalıştığımız gazeteci dostum Hayri Caner'le tuttuğumuz Erksan, karizmatik kişiliğiyle ve sinemasıyla 1960 yıllarında vazgeçilmez "idol"ümüzdü.

Elbette "taraf" olacaksınız. Doğru ya da yanlış. Çünkü insansınız.. Bu kaçınılmaz bir olgudur. Ama kime? İşte asıl sorun burada. "Taraf" olmanın da aşırı duygusal abartılara yaslanmadan, kendi içinde bir tutarlılığı, bilinci olmalı. Bir sağlam nedeni olmalı. Yoksa yandaşlığın ve abartının tuzaklarına düşüp "bertaraf" değil, asıl kötüsü "yalaka" olmanız kaçınılmazdır.

Metin Erksan'la olan birlikteliğimiz ve ondan yeri gelince övgüyle söz etmemiz, Halit Refiğ'i rahatsız etmiş olmalı ki, Hayri Caner'le bana bir ad takmıştı. "Metinomanî" yakıştırmasıyla... O alaylı ve kurnazca gülüşüyle bizi açıkça "Metin Erksan manyağı"

yapmıştı. Hey gidi Halit Refiğ, hey!

Tüm tatsız bazı olaylardan sonra, bir yolunu bulup barıştığımız Metin Erksan'la ise, ilk büyük çatışmamız bir yazı nedeniyle gerçekleşmişti. "Türk Toplumundan Kopmuşlar Ya Da "Kaçış Sineması Üzerine" başlıklı sert bir yazıydı bu.

Ve eleştiri hedefi yalnızca Erksan değil, "Yalnızlar Rıhtımı"yla Lütfi Ö. Akad, "Denize İnən Sokak"la Atilla Tokatlı, "Kızgın Delikanlı"yla Ertem Göreç, "Kalbe Vuran Düşman"la Atıf Yılmaz, "Soluk Gecenin Aşk Hikâyeleri"yle Alp Zeki Heper'di. Söz konusu yazı, aynen şöyle noktalanıyordu:

"Eğer Batı sinemasını, tiplerini Türk Sineması'na aktarıp yerli olamıyorlarsa, bu yönetmenler ya kendi insanlarını tanımıyorlar ya da "yenici" görünmek için blöf yapıyorlar. Türkiye'de özüyle, biçimiyle yabancı film yapmanın bir gereği yok. Çünkü Antonioni, Losey, Bergman ve ötekiler kendi ülkelerinde, Türkiye'de özenilip yapılmak istenenlerin en babalarını ortaya koyuyorlar. Biz Türkiye'de yaşıyoruz. Lütfen blöfü, gargarayı, göstermelik ilericiliği, aşırma biçimciliği bir yana bırakıp, kendi içimize, kendi toplumumuza dönelim beyler..."

Tam 43 yıl önce (1969) yazılan bu eleştiri aslında, Sinamatek Derneği'nin aylık dergisi Yeni Sinema için kaleme alınmıştı. Ve nedense Onat Kutlar, basımına izin vermemişti. Red gerekçesi neydi, belli değildi. Bugün bakıldığında, yeniden gözden geçiril-

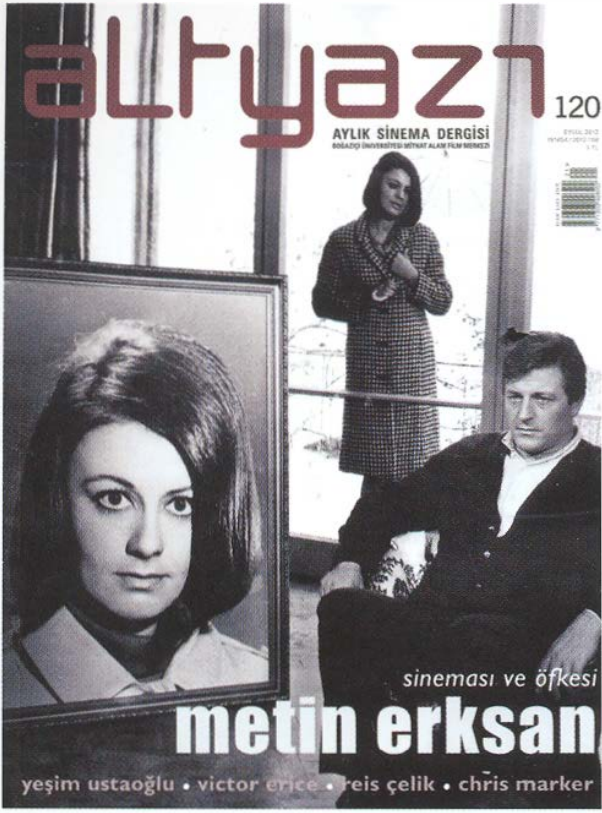
diğinde 43 yıl önce izlenip kaleme alınmış herhangi bir filmin ilk gösterimleri sizi yanıltabilir. Her izlenim yıllar sonra tartışılabilir. Ancak daha sonraki ikinci, ya da yenisinden izlenişlerinde kende kendinizi sorgulayarak gerçekler net bir şekilde ortaya çıkar. Yanılgıya düşüp düşmediğinizi, ancak o zaman anlayabilirsiniz. Zaman aşımalarının daima doğrucu bir yanı vardır.

Kutlar'ın basımına izin vermediği yazı, Hayri Caner'in As Dergisi-Akademik Sinema'da yayınlanınca en büyük tepki Metin Erksan'dan gelmişti. Orhan Günşiray'ın Tünel'deki film şirketinde karşılaştığımızda, çılgın bir öfkeyle saldırıya uğradığımı, şemsiyesiyle üzerime yürüdüğünü anımsıyorum. Günşiray, araya girip bizi ayırmıştı.

1960'lı yıllardan bir Yeşilçam fotoğrafı: Üstte Burhan Bolan, Yavuz Yalınkılıç, Yılmaz Atadeniz, Turgut İnangiray, Atacan ..., Ertem Göreç, Godzilla, İsmet Soydan, Kemal İnci, İkinci sırada Lütü Ö. Akad, ?, Danyal Topatan, Cevat Şahiner ve Metin Erksan.

İkinci çatışmamız ise, Beyoğlu Aslı Han'daki sahaf Halil Bingöl'ün dükkânında gerçekleşmişti. Sahaflar Çarşısında bu kez ikinci kez üzerime yürümesinin nedeni, "Türk Film Yönetmenleri Sözlüğü"ndeki Erksan'la ilgili biyografisiydi. Oysa sinemasal özelliklerini içeren övgü dolu bir biyografi çalışmasıydı bu. Ne var ki, çok farklı bir kültür altyapısı olmasına karşın, Erksan'ın da diğerleri gibi en küçük bir eleştiriye asla tahammülü yoktu. İşte bu kez Nijat Özön'ün "Sevmek Zamanı" filmiyle ilgili şu

*Altıyazı dergisinde, ölüm sonrası
Metin Erksan dosyası.*

saptamasını biyografisinin sonuna eklemem, Metin Erksan'ı iyice hırçınlaştırmıştı. Aynen şunları yazmıştı bir yazısında Özön:

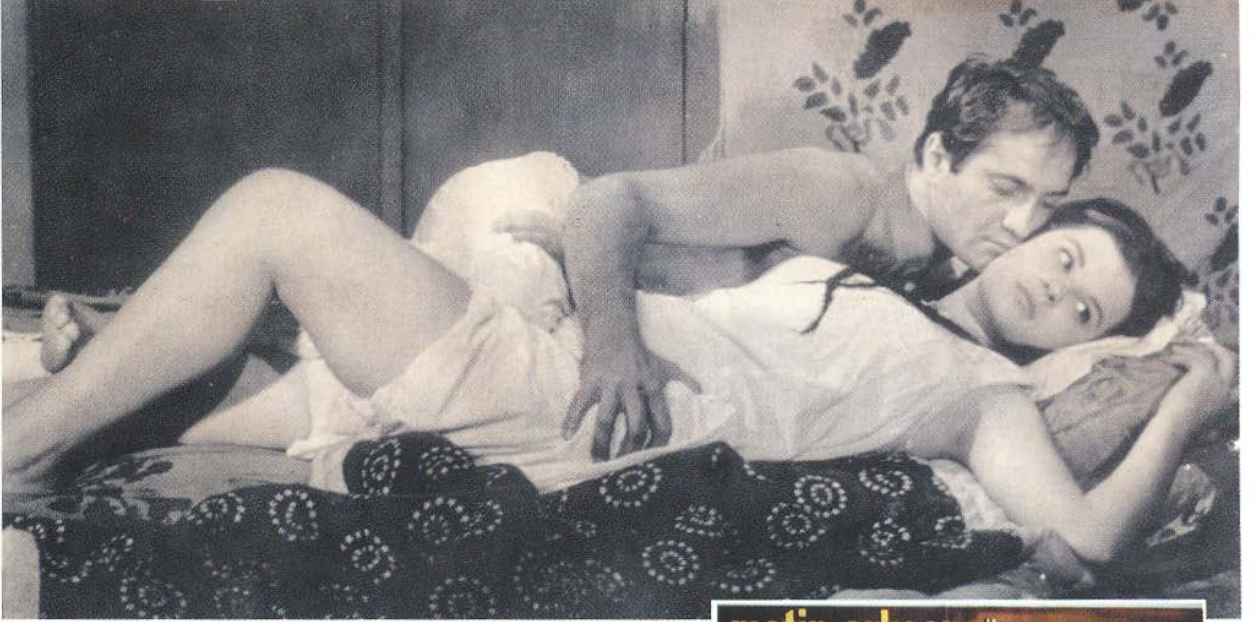
"Halk sineması örneği diye öne sürülen bu filmde Batı'nın son örneklerine özenme var. Resnais'den, Antonioni'den, Visconti'den, Fellini'den bir sürü esin var. Biçim özenmeleri var..."

Metin Erksan, Türk Sineması'nın en öfkeli, en hırçın yönetmeniydi. Kızdı mı, incinip kırıldı mı zor affeden, zor seven, zaman zaman beklenmedik ani çıkışlarla önleyemediği öfkesi, yıllar boyu sürüp gittiğinde ise içine kapanır, kişiliğinden asla taviz vermezdi.

"OYUNCULAR AŞAĞILIK YARATIKLAR" MI?

Ve ne ilginçtir ki, yönetmen ağabeyi Çetin Karamanbey'e (1922-1995) inat, soyadını Erksan olarak değiştirdiği söylenir. Bir ömür boyu süren küskünlüğün faşizan bir yansımasıydı bu. Kaldı ki Karamanbey, aile dışı birey değil, özbe öz ağabeyi idi Erksan'ın. Et tırnaktan ayrılır mıydı? Hiç unutmam, birkaç kez "sakın Çetin'in kardeşi olduğumu yazma lütfen" diyerek beni uyardığını dün gibi anımsıyorum.

Ya yeğeni görüntü yönetmeni Mengü Yeğin? Erksan'dan "Sevmek Zamanı"nın afişini arşivime koymak üzere istediğimde, afişin alt bölümünü keserek vermişti. Şaşkınlığa uğramıştım. Birlikte çalıştığı yeğenine, bilemediğimiz bir nedenle kızdığı için, afişin altındaki "görüntü yönetmeni: Mengü Yeğin" yazısını makasla nasıl uçurmuştu...

*Ulvi
Doğan'la
Hülya
Koçyiğit ve
"Susuz Yaz"
filminin
gerçek afişi.*

Ve bir başka ilginç yanı ise, Erksan'dan bir fotoğraf istediğinizde, eğer o karede sevmediği ya da sorunları olan bir kişi varsa, hemen yüzünüzü-gözünüzü guvajlıyarak o kişiyi yok edip, öyle verirdi. Bu konularda hiç acıması yoktur.

Nereden bakarsanız bakın Metin Erksan, kendine özgü bir "olay adamı"ydı. Tartışmalı bir kişiliği vardı. Sansür kurulu ile sürekli başı derde mi girmiyordu? Gaza geldiğinde, ya da "gaza getirildiğinde" tartışmalar mı yaratmıyordu? Kendisiyle yapılan söyleşilerde, tepki çeken konuşmalarında verip veritirdikten sonra söylemlerinin arkasında durmuyor "ben bunları söylemedim" diyebiliyordu.

"Türk Sineması'nda bilhassa oyuncular çok aşağılık yaratıklar"dır dediği söyleşi, Yeşilçam'ı nasıl da karıştırmıştı 1988 yılında. Söz konusu söyleşiyi gerçekleştiren sinema yazarı Hakan Sonok'tu. Tepkilerin ardından söylediklerini yalanlıyor ve bir mektupla 'tekzip' ediyordu üzülererek. Ne var ki, tartışma yaratan bu iddialar Sonok'un teybinde kayıtlıydı.

"GRAND REALİSATEUR" ERKSAN

Çok olaylı, muhalif ve anarşist kişiliği bir yana, "Altın Ayı"lı filmi "Susuz Yaz"la (1964) Batı sinemasında ilk kez bir Türk yönetmeni olarak gündeme gelen Erksan, yıllar sonra (1988) tekrar

*Fatma Girik,
"Kadın
Hamlet"
çekiminde.*

keşfedilecektir. Nantes Film Festivali (Fransa) yöneticileri Jallandau Kardeşler Türkiye'ye geldiklerinde, yerli yapımları dünya ülkelerine pazarlayan Focus Film sahibi yönetmen Erdoğan Tokatlı'nın denetiminde bir dizi Türk Filmi izlerler. Amaçları Nantes'te Türk Sineması adına bir retrospektif düzenlemektir. Önce Lütfi Ö. Akad filmleri izlenir, sonra da Metin Erksan'ın. Jallandau Kardeşler'in son değerlendirmelerine göre "Erksan, müthiş ve büyük sinemacı"dır. Ve Nantes'de Erksan filmleri "grand realisateur" olarak çok özel bir övgüyle karşılanır.

Gerçekten Erksan, büyük bir yaratıcıdır. Ve sürekli sinema dü-

*Metin
Erksan,
Memduh Ün
ve Fatma
Girik'le.*

*Metin Erksan
bir söyleşi
sırasında,
neler
anlatmıyor
ki...*

şünür. Doğum sancıları içinde durmadan savaşıacaktır. Ama son sinema filmi “Sensiz Yaşayamam” (1977) ve TRT adına yönettiği “Prevezeden Önce-Barbaros Hayrettin Paşa” (1983) dizisinden sonra işsiz kalır. TRT’nin Kuruçeşme’deki odasında çile dolduran Erksan, film çekemez. Daha gerçekçi bir deyimle “film çektilirmez”. En verimli döneminde, tam 29 yıl ve ölene dek...

Oysa çekmek istediği o kadar çok projesi vardı ki Erksan’ın. Yazar Vivet Kanetti’ye “5 bin film kafamda hazır” diyordu bir söyleşi sırasında. Sayısal açıdan abartılı bir açıklama olsa da, içinde taşıdığı gerçeklik payı, “yaratmamanın, doğuramamanın acıları”nı yaşamasından kaynaklanıyordu.

Kafasında hayata geçirmek istediği projeleri arasında neler yoktu ki. Napoleon’un Saint-Helene Adası’ndaki yaşamına dek. Bu rol için Gerard Depardieu’yu düşlemişti hep. İsa’nın hayatı, Pirî Reis, Kristof Kolomb, İsadora Duncan ve Abdülhak Hamit de sıradaydı. Ama gerçekleştiremedi. Fırsat verilmedi ki...

Metin Erksan, Türk Sineması’nın (Türkiye sinemasının değil) mizansen ustasıdır. Ömer Kavur gibi bir “mekân-dekor şairi” ... “Acı Hayat”la (1962) başlatıp, “Susuz Yaz” (1963), “Suçlular Aramızda” (1964), “Sevmek Zamanı” (1965), “Ölmeyen Aşk” (1966) ve “Kuyu” (1968) ile sürdürdüğü mizansen uygulamaları, kimine göre zevksiz, bayağı; sanatsal bir kavramla da “kitsc” olarak görülse de... Özellikle de “Suçlular Aramızda” da Karadeniz kökenli bir ailenin şımarık oğlu, işadamı rolünde izlediğimiz Ekrem Bo-

ra'nın sekreteri Gülben Akkaya'yı toplantı masasının üzerine çıkarıp, eteklerini kaldırarak jartiyerli bacaklarını öptüğü sahneler... Sekreterin gözlüklü olması, etekaltı dikizciliği, masa üzerindeki kurukafa, dünya haritası önündeki bikinili görüntü, bir Metin Erksan bilinciyle, özeniyle seçilmiş sahneler. Bir başka sahnede, yine Ekrem Bora'nın metresi rolündeki Leyla Sayar'ın çıplak vücudunu kağıt paralarla örtmesi, bir cinsel fantazma estetizmi... Öyle olmasa da Metin Erksan, bir Alain Robbe-Grillet değil ki...

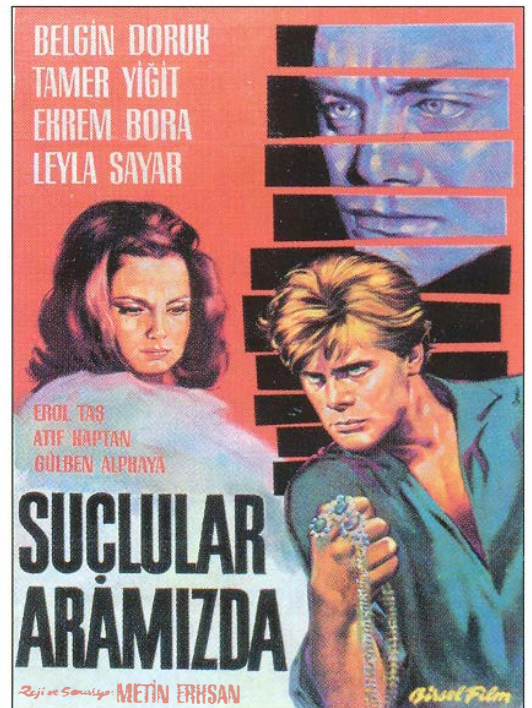
Metin Erksan, görüntü yönetmeni Ali Uğur'la bir çekimde.

Bir dönem Türkiye'si'nin Ermeni milyarder işadamı Gülbenkyan ve yaşamından esintiler taşıyan Metin Erksan'ın "Suçlular Aramızda" adıyla sinemaya uyarladığı filmin afişi.

"Suçlular Aramızda", bir "senaryo yarışması" nedeniyle ve de hiç hesapta olmayan bir gelişme sonucu ortaya çıkan bir sürpriz proje. Ardındaki öyküsü şöyle: Büyük yapımevlerinden Birsil Film Şirketi, kuruluşunun 10'uncu yılı nedeniyle bir senaryo yarışması düzenler. Sinema yazarlarından Semih Tuğrul, Tuncan Okan, Çetin Özkırım ve Giovanni Scognamillo, yarışmanın seçici kurulundadır. Birinci gelen senaryayı Erksan filme çekecektir. Amatörlerin yanı sıra profesyonel yazarların da katıldığı bu yarışmada hiçbirinin senaryosu, çekime uygun olmadığından seçilmez. Böylece de Metin Erksan kendi yazdığı senaryoyu çekmek zorunda kalır. İşte bu "Suçlular Aramızda"dır. Filmin temel öyküsü gerçek bir gazete haberinden kaynaklanmaktadır. Bir dönem Türkiye'sinin itibarlı ve varlıklı ailelerinden işadamı Gülbenkyan'ın, gelinine çok kıymetli ama sahte bir gerdanlık hediye etmesi üzerine kurulmuştur.

YILMAZ GÜNEY VE NİL GÖNCÜ...

Ve Yılmaz Güney... 14. Berlin Film Festivali'ndeki (1964) "Susuz Yaz" ödülünden sonra onu ilk kutlayan Yılmaz Güney'le gerçekleştirmek istediği bir projesi vardı Erksan'ın. Özellikle de Yılmaz Güney'in önerisiyle aracılık yapmışım. Güney, ille de bir filmde oynamak istiyordu Erksan'ın. Tüm çabalarım kar-

10.000
kitaplık
kütüphane-
sini
bağışladığı
Şile'deki Işık
Üniversite-
si'nde Metin
Erksan, aile
yakını Demet
hanım ve
Agâh Özgüç.

şın yazık ki Erksan-
Güney birlikteliği
bazı nedenlerle bir
türlü gerçekleşe-
medi. Metin Erksan'ın sinema yaşa-
mında en macera-
lı, gerçekte bir ne-
hir romana konu
olabilecek kadar
çok karmaşık ve
upuzun bir öykü
içeren filmidir.
"Susuz Yaz". Fil-
min yasadışı yol-
lardan yurtdışına
kaçırılması, An-
tony Mann'ın jüri
başkanlığını yaptı-
ğı 14. Berlin Film
Festivali'nde bü-
yük ödül Altın
Ayı'yı kazanması-
nın perde arkası,
Erksan'ın ortak ya-

pımcısı tekstil mühendisi Ulvi Doğan'ın, Hülya Koçyiğit benzeri
bir yabancı kadınla seks sahneleri çektilip filme eklemesi, Pica-
dilly (Londra) Windmili sinemasında "Kardeşimin Karısı" adıyla
vizyona girmesi, bu maceranın ara başlıkları sadece. Ve Hülya
Koçyiğit'in adı da jeneriklerde Julie Kotch olarak değiştirilen "Su-
suz Yaz", ardında bıraktığı bir dizi üzücü tatsız olaydan yıllar son-
ra Türk Sineması'na yeniden kazandırılır. Ünlü yönetmen Martin
Scorsese'nin girişimleri sonucu, dijital bir restorasyonla "kurta-
rılmış" bir filmidir "Susuz Yaz" artık...

EZBER BOZAN BİR FİLM: ÖLMEYEN AŞK

Ve en önemlisi ezberci bir bakış açısıyla sürekli "Gecelerin
Ötesi", "Susuz Yaz", "Acı Hayat", "Sevmek Zamanı" ya da "Ku-
yu"nun üzerinde durularak Metin Erksan sineması incelenemez.
Emily Bronte uyarlaması "Ölmeyen Aşk", bu ezberci toplamın en
kişisel filmlerinden biridir. Özellikle de Metin Erksan'ın karma-
şık, çelişkili, muhalif, isyancı ve şiddete dayalı dünyasını birebir
yansıtmaları açısından ezber bozan bir film olarak dikkate alınma-
lıdır.

Metin Erksan'ın her filmi olaylı geçer. Gerçekte filmler değil, Metin Erksan bir "olay adamı"dır. İşte "Ölmeyen Aşk"da olaylı filmlerden biridir Erksan'ın. 44 işgününden sonra bitirilemeyen filmin çekimine yapımcısı Ertem Eğilmez tarafından ara verilir. Oyuncuların da başka şirketlerle anlaşmaları vardır. Kartal Tibet, Arzu film şirketine ait "Bir Millet Uyanıyor"a başlarken, diğer oyuncular da anlaşmaları olan diğer yapımevleriyle çalışmak zorundadırlar.

Dört aylık bir aradan sonra "Ölmeyen Aşk"ın çekimine yeniden başlanacaktır. Ancak

Metin Erksan, kayıplardadır. Yapımcı Ertem Eğilmez "Rejisör Metin Erksan'a Açık Davet" başlığıyla 17 Ocak 1967 tarihli Cumhuriyet Gazetesi'ne bir ilan verir. Erksan 48 saat içinde Arzu Film'le temasa geçmediği takdirde doğacak tüm sorumluluk, filmin yönetmenine ait olacaktır. "Aradan dört ay gibi uzun bir süre geçti. Bu süreçte filminden koptum. Artık bu film benim malım olmaktan çıkmıştır. Bütünüyle benim filmim değildir. Ve regisör olarak da benim adımlı koymamaları gerekir," diyen Erksan kararlıdır. Sete dönmez. Ertem Eğilmez, bu kez filmi tamamlama işini Feyzi Tuna'ya yükler. Ve Tuna çekime başlarken şu açıklamayı yapar: "Ben filmin ancak 7-8 de birini çekiyorum. Yani 90 dakikalık filmin 9 dakikası bana ait olacaktır."

Sonuç ne olursa olsun, "Ölmeyen Aşk" 9 dakikası hariç, tümüyle Metin Erksan'ın filmidir. Ertem Eğilmez yine de Erksan'a kızgın değildir. kaldı ki, "Bu filmi yeniden çektirsem, yine Metin Erksan'a çektiririm," diyecek kadar da yüreklidir.

"Auteur" mü dediniz, o ne ki?

Bakıyoruz, yaşamın her alanında ve özellikle de "abartılanlarla gerçek değeri bilinmeyenler"ın birbirine karıştığı sinema dünyamızda bugün, ne kadar çok "auteur yönetmen" varmış. Maşallah, sürüsüne bereket...

*Aşırı şiddet ve
sadizme
dayalı
sahneleri
nedeniyle
seyircilerin
tepkisini
çeken
"Ölmeyen
Aşk"da
Kartal Tibet'le
Nilüfer
Koçyiğit.*

Lütfi Ö. Akad, ustalık döneminin arka-
kadaşı Metin Erksan'ı şöyle tanımlı-
yor: "Türkiye'de de-
ğeri bilinmemiş bir
tek kişi var. Gözden
kaçmış, değeri hiç
bilinmemiş Metin
Erksan diye bir sine-
macı..."

Öğretim görevlisi
Prof. Dr. Kurtuluş
Kayalı ise en gerçek-
çi bir tanımlamayla
son noktayı koyu-
yor: "Sinema bili-
mindeki auteur kav-

ramı, sanki Metin Erksan için üretilmiş gibidir."

"Auteur" mü dediniz? İşte o Metin Erksan.

Bütün bunlardan sonra "acı" olan ne? Anılarını yazamadan, de-
ğeri bilinmeden ve de "devlet töreni"nden yoksun bir uğurlamay-
la "küskün" gidiverdi Metin Erksan. Yazık ki "son söz"ünü söyle-
yemeden...

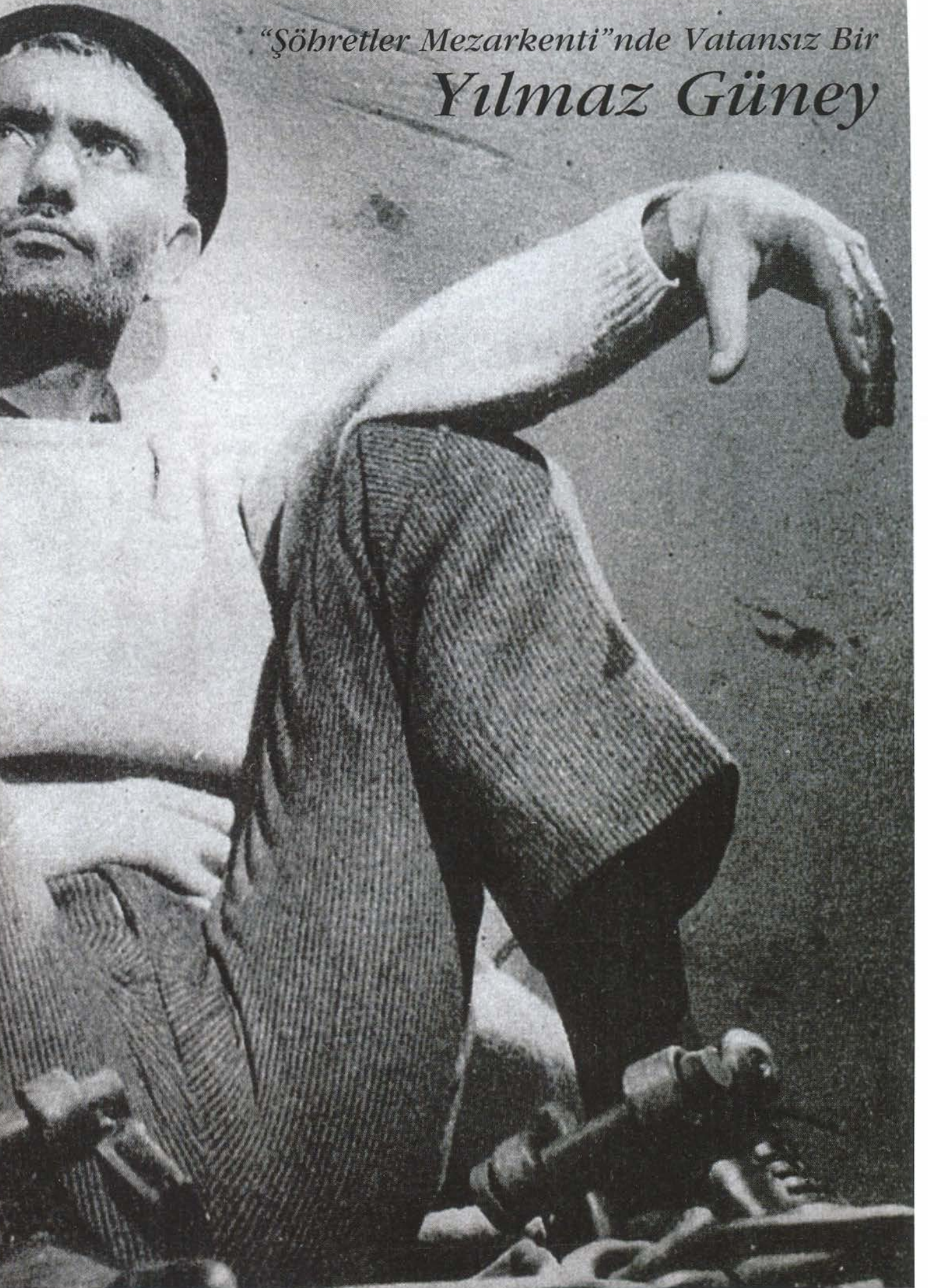
Kaynakça:

- * Metin Erksan, Türk Sineması'nın Kurucusuydu: Sedat Simavi, Gösteri der, sy:37, Aralık 1983
- * Agâh Özgüç, Türk Toplumundan Kopmuşlar Ya Da Kaçış Sineması Üze-
rine, As der, Akademik Sinema, sy: 1, Temmuz 1969
- * Abartılar ve Değeri Bilinmeyenler, Güneş gz, 26 Ekim 1990
- * Erdağ Çetin, Oyuncu Tartışması, Milliyet gz, 28 Ekim 1988
- * Vivet Kanetti, 5 Bin Film Kafamda Hazır, Güneş gz, 23 Ocak 1988
- * Serhat Öztürk, Metin Erksan'la Söyleşi, Beyaz Perde der. eki No: 4, Ma-
yıs 1990
- * Oktay Akbal, günümüzde Kitaplar der, sy:1, 15 Nisan 1973
- * Susuz Yaz Londra'da Seks Filmi Oldu, Pazar der, sy: 763, 7 Mayıs 1971
- * Kaya Özkaracılar, Susuz Yaz'ın Başına Gelenler, Altyazı der, sy:120, Ey-
lül 2012
- * Kayıp Aranıyor, Pazar Dergisi, sy:540, 28 Ocak 1967

“Şöbretler Mezarkenti”nde Vatansız Bir
Yılmaz Güney

Cibran Aşireti'nden Muşlu bir ailenin kızı ve gerçek adı Nazife olan Güllü'den doğma Yılmaz Güney (Pütün), başlıbaşına bir serüvendir. Güney, ilk evliliğinden doğanlarla birlikte Güllü'nün 7'nci çocuğudur. Siverekli çiftçi baba Hamit Pütün ise kan davalı bir aileden geliyordu. Ve Siverek'de (Şanlıurfa) öldürülme korkusuyla kaçıp Yeniceköy'e yerleştiğinde (Adana) Güllü ile evlenecektir.

Yılmaz Güney'in üvey kardeşi gazeteci Osman Oymak "Bilinmeyen Yönleriyle Yılmaz Güney ve Koçali" adını verdiği kitabında adı geçen kişileri, birbirleriyle bağlantısı olan aileleri, kökenleriyle, yaşamlarıyla en ince ayrıntılarına dek anlatır. Babası Koçali'yi, annesi Güllü'yü, üvey babası Hamit Pütün'ü ve de Yılmaz Güney'i...

Yılmaz Güney öğrencilik yıllarında.

Yılmaz Güney 1960'lı yılların başında.

Yılmaz Güney'le tanışmamız 1963 yılında, Konya sürgünü dönüşünde gerçekleşir. Güney "Üç Bilinmeyenli Eşitsizlik Sistemleri" adlı öyküsü nedeniyle 1 buçuk yıl hapse ve 6 ay da sürgün cezasına mahkûm olmuştur. Suçu, "komünizm propagandası" yapmaktır. Konyalı yazar Ahmet Uçar "Siyasi Sürgünler" adlı kitabında, tanıklar aracılığıyla Güney'in Konya yaşamını dile getirir. Yaşananlar ilginçtir ve Konya sürgünü sırasında tanıştığı sonra nikâhsız eşi olan Can Ünal'la ilgili bazı gerçekler, ilk kez ortaya çıkar bu araştırmada.

Konya sürgününde, yazdığı "İkisi de Cesurdu" adlı senaryosu özgürlüğe kavuştuktan sonra çekilir. Filmin başrollerini de Samim Meriç'le birlikte oynamıştır Güney. Filmin temel öyküsü, Güney'in Konya Sürgünündeki yaşamıyla birebirdir. Orada tanıştığı konyalı bir kabadayının anlattıklarıyla kendi yaşamını harmanladığı "İkisi de Cesurdu", kapı-çerçeve kırarcasına iş yapmıştır taşra sinemalarında. Ve bu aşamada ilginç olan, Yılmaz Güney'in ilk patla-

*Yılmaz Güney
sürgün
günlerinde
tanıştığı
Konyalı
kabadayılarla.*

ma oluşturduğu “İkisi de Cesurdu”yla, taşra seyircilerini arkasına alarak Anadolu’dan yola çıkmasıydı.

Ve Yılmaz Güney’in İstanbul gibi büyük kentlerde henüz tanınmadığı o günlerde Ses Dergisi adına bir röportaj yapıyorum. Ses, dönemin en ünlü popüler sinema dergisi. Yayın yönetmeni de Çetin Emeç. Ve Yılmaz Güney röportajına Ses Dergisi sayfalarında zorlukla bir yer bulunabiliyor. Ve de tek bir sütuna... Ve ne zaman Klüp 12’de (Beyoğlu-Sıraselviler) bir tartışma sırasında

sustalıyla 3 kişiyi birden yaralar, işte o zaman olay magazineli bir boyut kazanınca Yılmaz Güney, aslanlar gibi 4 büyük sayfada yerini alır. Yaralananlar klüp çalışanı ünlü müzisyen İlhan Feyman ve iki orkestra elemanıdır. Tuncel Kurtiz ve klübün şantözü Gölşüm Kamu, gecenin ve olayın tanıklarıdır.

ÖNCE DIŞLANDI, SONRA ÖNÜNDE DÜĞME İLİKLENDİ

Yazar-gazeteci Tanju Cılızoğlu’nun yayınladığı 13 adlı aylık edebiyat dergisinde çıkan öyküsü nedeniyle Paşakapısı (İstanbul-Üsküdar) ve Nevşehir Cezaevleri’nde yatıp Konya sürgününden sonra özgürlüğüne kavuşan Güney için zorlu bir dönem başlar. Yapımcılar uzun bir süre işvermez. Eli kalem tutan Güney’i “genç bir hikayeci” olarak keşfeden de Yeni Ufuklar dergisini yayınlayan Vedat Günyol’dur.

Beyoğlu Kervan Film Şirketi’nin en üst katındaki küçük bir odada, Konya sürgünü sırasında ona destek çıkan Can Ünal’ı da yanına alarak domates, peynir ekmekle zorlu günler yaşayan Yılmaz Güney’i yapımcı Nevzat Pesen’le tanıştıyorum. Pesen Film Şirketi’nin sahibi ve o yılların büyük yapımcılarından. Pesen birden beni içerideki odalardan birine çekerek: “Allah aşkına kömürcü çırağına benzeyen bu adamı nereden buldun?” diyor. Düş bozumuna uğruyorum.

Yalnız ben mi?...

Yılmaz Güney'in hapse girmeden önce asistanlığını yaptığı, 1959'da "Bu Vatanın Çocukları" ve "Alageyik" adlı filmlerinde oynadığı, ustası Atıf Yılmaz da düş kırıklığı yaşayanlardan biridir. Atıf Yılmaz, anılarında aynen şunları anlatır:

"... Çok az bir parayla hayatını sürdürmeye çalışan Yılmaz'a bir iş ayarlamam şarttı. Sinema alanında, ekonomik olarak oldukça güçlü, film yapma imkânı olan, yakın arkadaşım Memduh Ün'e gidip Yılmaz'a rol vermesini rica ettim. Memduh, sadece Yılmaz'ı değil, acele beni de harcaıverdi. Ona göre ben, hamal kılıklı bir takım adamları oyuncu sanan

biriydim. Yıllar sonra Yılmaz, kendi aklı, yeteneği ve emeğiyle sinemanın en çok para getiren oyuncusu olduğunda, onu film yapmak için ilk çağıranlardan birinin Memduh olduğunu ve Yılmaz'ın Memduh'un teklifini reddettiğini hatırlıyorum."

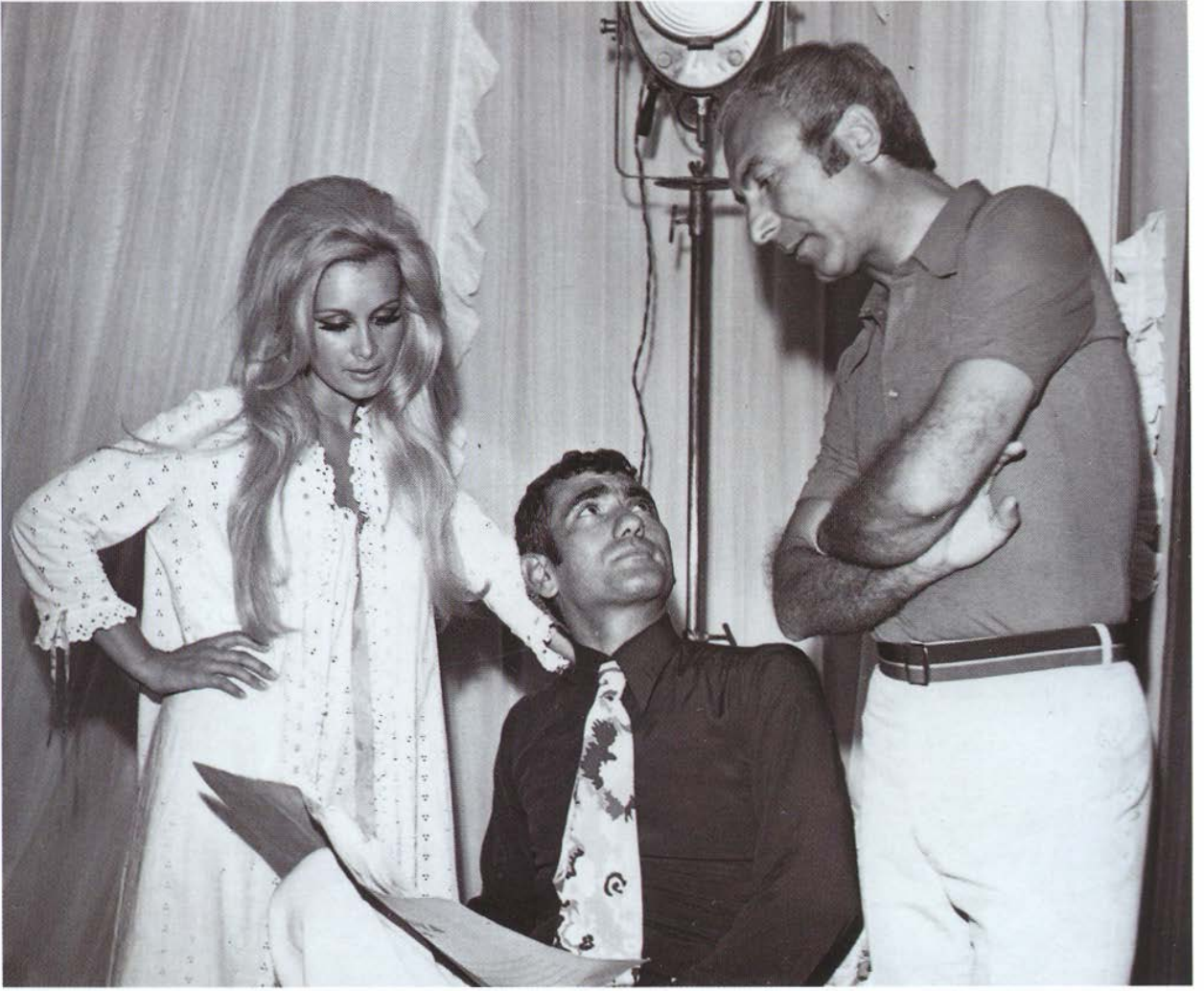
Yıllar sonra ne oluyor?...

Ve Yılmaz Güney, kendisini sıradan bir "hamal" değerlendirmesiyle reddeden Memduh Ün'e, yıllar sonra yönetmenliğini yaptığı "Umutsuzlar"da bir kabadayı rolü verecektir. Söz şimdi Memduh Ün'dedir, bakalım nasıl yorumlayacaktır bu olayı anılarında:

"Yılmaz Güney'i bana iyi oyuncu diyerek gönderdiği Atıf Yılmaz'a "bundan jön değil, kömürcü çırağı olur" demiştim... Aradan yıllar geçmişti. Yılmaz, "Umutsuzlar" filmi için beni istedi. Şaşırdım, ama kabul ettim oynadım. Kendisine kömürcü diyen bir yönetmenden intikam mıydı bu?"

Memduh Ün, Atıf Yılmaz'ın ifadesiyle "hamal"a benzettiği Yılmaz Güney'den anılarında söz ederken, yıllar öncesini hatırlayıp, bu kez onu "kömürcü çırağı"na benzetmiş olduğunu yazıyordu. "Hamal" ya da "kömürcü çırağı", ne farkeder ki?... Gerçek ve önemli olan sonuçtu. O yıllarda sürekli reddedilen, filmleri İstanbul ve Beyoğlu sinemalarında vizyona girmesi karşı çıkılan ve yarı ciddi, yarı şaka "senden oyuncu mu olur?" diyerek alay eden arkadaşları dahil herkes, önünde düğme ilikleyeceklerdi Yılmaz Güney'in... Günü geldiğinde...

Yılmaz Güney, dönemin ünlü kabadayı Kürt İdris'le.

Memduh Ün, yalnızca Yılmaz Güney'in geleceği konusunda yanılığa düşmüyordu. Halit Refiğ'in 1961'de çekeceği "Seviştiğimiz Günler" adlı filmi için yeni bir kız aranılıyordu. O günlerde önerilen yeni genç kız Türkân Şoray'dı. Şoray'ın oynadığı "Hatırla Sevgilim" adlı filmi izlediklerinde Memduh Ün'le Halit Refiğ, onu beğenmezler. Önce Yılmaz Güney'i, sonra Filiz Akın'ı ve şimdi de Türkân Şoray'ı beğenmeyip şans vermeyen Memduh Ün, yıllar sonra kaleme aldığı anılarında kendi kendisiyle yüzleşerek şöyle diyecektir: "Şoray, Türker İnanoğlu'nun filmlerinde oynadı ve büyük yıldız konumuna ulaştı. Filiz'den sonra bir kez daha duvara toslamıştım."

Yılmaz Güney'i de dahil edersek üçüncü kez duvara toslamış oluyordu Memduh Ün. Kaldı ki, o beğenilmeyen Türkân Şoray, Memduh Ün'ün yönettiği "Çapkın Kız" (1963) ve "Cevriyem" (1978) adlı filmlerinde başrolü oynayacaktı.

Güney, çeşitli taşra dergilerine öyküler yazdığı günlerde, bir meyhanedeki edebiyat sohbetinde, şair dostlarından Nihat Zıylan'la Özdemir İnce'ye şöyle diyecektir:

"On yıl sonra bütün Türkiye, yirmi yıl sonra da bütün dünya tanıyacak bizi!"

Bu ne tatlı bir hayaldi o günler için. Ama gerçeğe dönüşmesi

*Yılmaz Güney,
Filiz Akın ve
Memduh Ün'le
"Umutsuzla"nın
çekiminde.*

için yıllar geçecekti. Ve gerçekten de önce Türkiye, sonra bütün dünyaya tanıyacaktı Yılmaz Güney'i bir yönetmen olarak...

*Ünlü sosyete
terzisi ve
"Butik Mulla"
olarak
tanınan
Mulla Özbek,
Nebahat
Çebre-Yılmaz
Güney çiftinin
düğün
töreninde.*

BİR ANA-OĞUL ÖYKÜSÜ...

Edebiyat dünyasından sinema dünyasına transfer olunca, bu kez yeni dostlar, yeni dostluklar edinecektir Yılmaz Güney. Başta ustası Atıf Yılmaz olmak üzere, Tunç Başaran, Hasan Kazankaya, Bilge Olgaç, Erdoğan Tokatlı, Remzi Jöntürk, Tuncel Kurtiz gibi. Ve

Muallâ Özbek.

O dönemde "Butik Muallâ" yakıştırmasıyla, sosyete ve sanat çevrelerinde ün yapan Muallâ Özbek. Sonra filmciliğe soyunup yapımcı olan...

1990'da yitirdiğimiz o ünlü, "Butik Muallâ" denince, bir dizi

*Nebahat Çebre,
Yılmaz Güney
ve annesi
Güllü..*

şöhret geçiyor gözümüzün önünden. Türkân Şoray, Fatma Girik, Hülya koçyiğit, Gönül Yazar, Selma Güneri, Fikret Hakan, İzzet Günay, Ediz Hun ve Ekrem Bora. Tüm bu ünlüler, Muallâ Özbek'in 1965'de kurduğu Efes Film Şirketi'nin prodüksiyonlarında oynadılar.

Ama ille de Yılmaz Güney...

Butik Mualla ile Güney bir ana-oğul gibiydiler.

Güney'le evlenen Nebahat Çehre'nin muhteşem gelinliğini hazırlayıp diken de Muallâ Özbek'ti. Ayrıca Nikâh şahidiydi. Yalnızca ilk nikâhlı eşi Çehre'nin mi? Bu vefalı dost, manevi oğlu Yılmaz Güney'i Fatoş Süleymangil'le olan ikinci evliliğinde de yalnız bırakmayacak, nikâh şahitliği görevini tekrarlayacaktı. Ve ünlü

*Yılmaz Güney,
"Anası Yiğit
Doğurmuş"
adlı filmde.*

terzinin tek amacı,oğlu gibi sevdiği Güney'i hep mutlu görmektir.

*Yılmaz Güney
minik kızı
Elif'le.*

Yılmaz Güney, Muallâ Özbek'in yapımcılığını üstlendiği üç filmde oynadı. "Ben Öldükçe Yaşarım", "Kuduz Recep" ve "At Hırsızı - Banuş"... Özellikle de Duygu Sağıroğlu'nun yönettiği "Ben Öldükçe Yaşarım"da, sinema yaşamının ilk büyük oyunlarından birini sergiliyordu Güney. "At Hırsızı"nda ise, önce Fikret Hakan'la sonra da dönemin ünlü gazete patronlarından Milliyet'in eski sahibi Ercüment Karacan'la evlenen Semiramis Pekkan'la oynuyordu.

Muallâ Özbek'in sosyete çevrelerinden basın dünyasına dek uzanan geniş bir çevresi vardı. Kaldı ki, "bir" dediği "iki" olmazdı. Ne var ki, 7 filmden sonra yapımcılığa son verince Güney'le olan diğer projeleri gerçekleştiremedi.

Butik Muallâ ve Yılmaz Güney. Bir dostluk simgesi. Bu iki güzel insan, bu ana-oğul yaşamıyor. Güney 1984'den, Özbek ise 1990'dan beri...

BABASIZ EVLERİN BABASIZ ÇOCUKLARINDAN...

15 yaşında Fransa'ya gidip yıllardan beri orada yaşayan, Yılmaz Güney'in nikâhsız eşi Can Ünal'dan olma, 1966 doğumlu kızı Elif Güney (Pütün) bugün 47 yaşında. Çocukluk yıllarında oradan oraya savrulan bir göçebe yaşamdan sonra babasına kavuşsa da, ölümüyle bu mutluluk çok kısa sürecek.

"Anneme yıllar sonra herşeyin hesabını sordum. Ama yazık ki,

*Elif şimdi
Paris'te kızı
ve oğlu ile
mutlu bir
yaşam
sürüyor,
babasının
mezarını sık
sık ziyaret
ederek...*

Yılmaz Güney
İmralı Açık
Cezaevi'nde
ünlü şarkıcı
Selda
Bağcan'la.

babamla hesaplaşamadım. Çünkü onu topu topu üç sene görebildim, sonra da kaybettim,” diyor Elif Güney. Paris'te eşi, kızı (Maviasya) ve oğluyla (Deniz) mutlu bir yaşam sürse de geçmiş yılların acılarını tümüyle silebilmesi kolay değil. Parçalanmış bir ailenin kızı olarak...

İşinde uzmanlaşmış bir pedagog olarak yaşamını çocuk eğitime adan Elif Güney, babasını hatırladığında acısını duyduğu bir olay vardı ki, yanıtını bulamıyordu. Cezaevinde yattığı günlerde, Yılmaz Güney'in kızına hitaben bir mektup bile yazmamasıydı. Suçu “kızı” olmasından mı kaynaklanıyordu?... Ama yine de: “Hiçbir zaman Yılmaz Güney'in kızı olmaktan pişman olmadım,” diyordu Elif.

Ve Elif gibi, Güllü Ana da oğlu Yılmaz Güney'den yıllarca ayrı

yaşamıştı. Nedenler hep aynıydı. Aile içindeki birbirlerinden kopuk yaşama biçimi, özellikle de Yılmaz Güney'in ele avuca sığmayan aykırı kişiliğinden kaynaklanıyordu. Televizyon ve gazetelerin 1984 yılının 9 Eylül sabahı Yılmaz Güney'in ölüm haberini verdiklerinde Güllü Pütün, İzmir'de kızı Leyla'nın evinde yaşıyordu.

Ne var ki, Güllü Pütün'ün oğlunun ölümünden haberi olmadı. Ve bilhassa bu acı haber duyurulmamaya çalışıldı. Tam 11 yıl, 1995'deki ölümüne kadar.

ÖLÜSÜNE BİLE RAHAT YOK...

2000 yılının Ocak ayı sonunda bir Yılmaz Güney haberiyle basın dünyası birden karışır. Kimi köşe yazarları arasında çatışmalar ve sataşmalarla çok hareketli günler yaşanır uzun bir süre. Nedeni, uluslararası üne sahip yönetmen Costa Gavras'ın Yılmaz Güney'in yaşamını filme çekme hazırlığıdır. Gavras, bilindiği gibi yıllar önceki (1982) Cannes Film Festivali'nde büyük ödül Altın Palmiye'yi "Yol" (Şerif Gören) filminin senaryocu ve yapımcısı Yılmaz Güney'le paylaşmıştır. Ve iki sinemacı Fransa'da tanışmışlardır.

Sözkonusu haberle ilgili olarak, olayı başlatan Sabah Gazetesi yazarı Fatih Altaylı'dır. Gazetede köşesinde "Kadın Döven Katil Bir Adam" başlığıyla yazdığı yazıda Altaylı, açık açık bir Yılmaz Güney yaşamının çekilmesine karşıdır. Köşe yazarları arasında tartışma giderek büyür. Serdar Turgut, Atilla Dorsay, Tuğrul Eryılmaz, Nihat Behram, Doğan Hızlan, Cüneyt Ülsever, Engin Ardıç, Özdemir İnce, İlhan Selçuk, Ali Sirmen, Arda Uskan, Tunca Arslan, Gani Müjde, Vivet Kanetti, Aydın Engin, Hadi Uluengin, Hakkı Devrim, Alin Taşçıyan, Ruhat Mengi, Hıncal Uluç, Hasan Bülent Kahraman, Murat Belgç, Yıldırım Türker, Zeynep Oral tartış-

*Yılmaz
Güney,
"İbret"
filminde*

Yılmaz
Güney,
"Baba"
filminde.

VCD'de 'Leonardo Da Vinci' belgeseli (2)

popüler
tarih

NTV popertarih.tv.com.tr Etil 2009 Sayı 4 1.500.000TL

Dosya: 6-7 Eylül
olayları

**ÇİRKİN KRALI
KİM YARATTI?**

maya katılan ünlü yazarlar arasındadırlar.

Murat Belge konuyla ilgili ikinci yazısını (Halkı Tan Eylemek) şu yorumla noktalar: "Yılmaz Güney'in aslında değersiz ve şişirilmiş, üstüne üstlük bize şu ya da bu sıfatla yutturulmuş biri olduğunu kanıtlamak için, baştan 'kötü' bir değer verdiğimiz sosyolojik 'lumpen, proletarya' kavramına sarılıyoruz. Aynı anda pek farkına varmadan Yılmaz Güney'in kötülüklerini anlatarak koskocaman bir toplumsal kesimi yerin dibine batırıyoruz. Oysa o kesimde, öyle olmayı kendi bilinci ve özgür iradeyle seçmedi. Ayrıca, altta veya üstte duran hiçbir toplumsal katagorinin 'idealize' veya 'daimonize' edilmesi; doğru bir yaklaşım değildir. Sosyalist olmayı 'servet düşmanlığı'ndan ayırt edememek kötüdür, 'medeni' olacağım diye halka küfretmek de daha iyi değildir."

Ve Nihat Behram'a göre, Yılmaz Güney'e yapılan bu saldırı, onu seven, onu dokunulmaz kılan halkına da yapılmış bir saygısızlıktır. Güney, neden bu denli se-

vilmetedir. İşte bu soruya, geçmiş yıllardan ilginç örnekli ve düşündürücü bir yanıt:

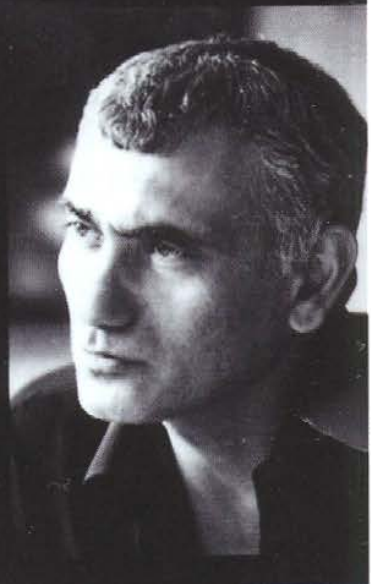
Yıl 1967'dir. Yılmaz Güney, Siverek'de Lütfi Ö. Akad'ın yönetiminde "Hudutların Kanunu" adlı filmde oynamaktadır. Çekim sonrası arabasıyla Urfa sokaklarında turlarken önüne küçük bir çocuk çıkar. Çocuk, Yılmaz'ı görmek için bilinçsizce arabanın önüne atlamıştır. Bu arada Güney'in arabasıyla çarptığı küçük çocuk ölmüştür. Güney, karakola götürülür. Çocuğun babası da karakoldadır. Baba, karşısında Yılmaz Güney'i görünce:

"Benim onbir çocuğum var, biri Yılmaz Güney'e feda olsun" der.

Şikayetçi ve davacı olmaktan vazgeçer. Olay da sessizce kapatılır. İşte yıllar sonraki bu tartışmada, dolaylı olarak "küfredilen halktan biri", oğlunu feda eden, o Yılmaz Güney fanatığı "baba"dır.

İşte, bu olaydan 33 yıl sonraki Yılmaz Güney tartışmasına ge-

*Türkân Şoray,
Yılmaz
Güney'le, kim-
bilir nerede?*

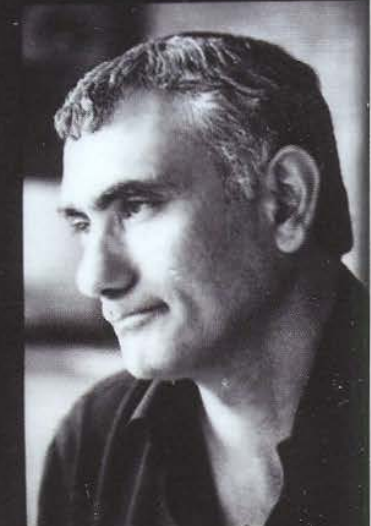
→ 28

→ 28A
KODAK SAFETY FILM 5063

→ 29

→ 29A
KODAK SAFETY FILM 5063

→ 30

→ 30A

→ 22A

→ 22
SAFETY FILM 5063

→ 23A

→ 23
KODAK SAFETY FILM 5063

→ 24

→ 24A
KODAK SAFETY FI

gezici festival 2007

lince: O “adi bir katil”di, o “bir lümpen”di derken, İnci Aral’ın yazdığı, Yılmaz Güney’in yaşamıyla ilgili geniş kapsamlı senaryo rafa kaldırılır. O çok ateşli 2000 yılı tartışması hızını yitirince de böylece olay noktalanır.

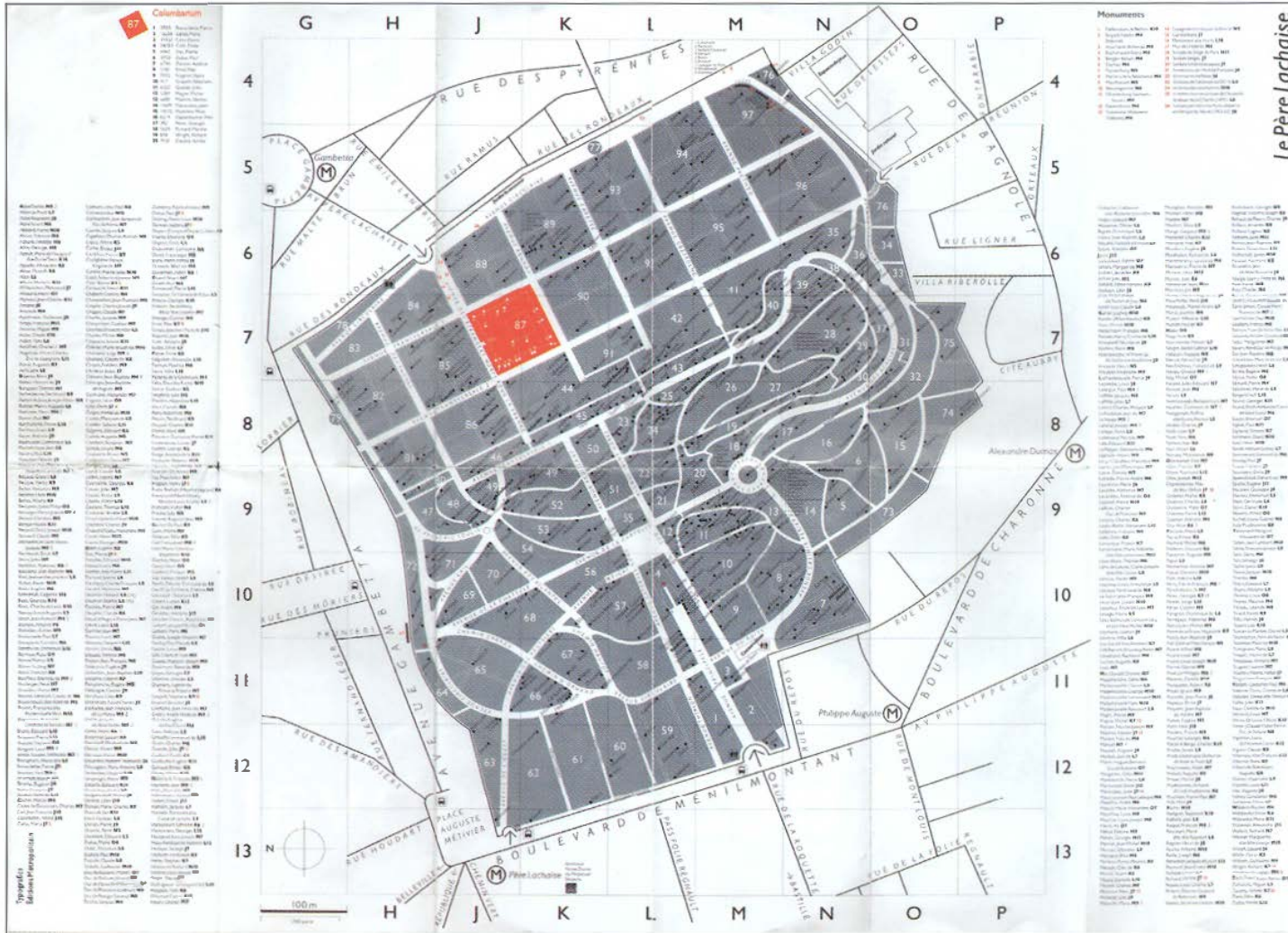
Yılmaz Güney'in yattığı Paris'teki Pere Lachaise mezarkentinin krokisi.

PERE LACHAİSE... VE YILMAZ GÜNEY

2013'de olduğumuza göre, Paris'te mide kanseri nedeniyle yaşamını yitiren Yılmaz Güney'in bu yıl 29'uncu ölüm yıldönümü. Bu 29'uncusu bana 9 yıl öncesini anımsatıyor. Yani, 2004'deki 20. yıldönümünü. O yıl, Atik-Avrupa Türkiyeli İşçiler Konfederasyonu'nun Paris'te düzenleyeceği “anma töreni”ne, Film-Yön Film Yönetmenler Derneği Başkanı Muzaffer Hıçdurmaz'la çağrılı olarak gitmiştik. 9 yıl önceki bu törende davetlilerden Cahit Berkay ve Suavi konser vermiş, Muzaffer Hıçdurmaz ise Yılmaz Güney'e adadığı şiiri kendi sesiyle okumuştur:

“Yollar uzak gidemedim
Ben bu filmi çekemedim....”

Ertesi gün, etkinlik süresince evinde bizi ağırlayan Türk mihmandarımız Bülent Laçınbala, Yılmaz Güney'in yattığı Pere Lachaise mezarlığına götürmüştü. Uçsuz bucaksız çok geniş bir ara-

Yılmaz
Güney'in
mezarında
Agâh Özgüç.

zi üzerine kurulan Pere Lachaise, Mine Kırıkkanat'ın deyimiyle de de muhteşem bir "şöhretler mezarlığı"ydı. Mimari yapısıyla, dekoratif düzenlemeleriyle ve elbette ki uluslararası üne sahip şöhretleriyle.

Güney, mezarlığın dağılım yol haritasına göre K 13 blok'ta yatıyordu. Ve yakınında, uzağında kimler yoktu ki? Maria Callas, Rossini, George Bizet, Fredirch Chopin, Yves Montand, Edith Piaf, Jim Morrison, Simone Signoret, Oscar Wilde ve daha kimler?... tam yanında Pierre Andres, o kimse? Ve biraz ilerisinde Ahmet Kaya. Sessiz ve yalnızlar...

MİCHEL ZEVACO NEREDE?

O muhteşem mezarlık dekoru içinde, en mütevazı görüntüyü içerenler de bizimkiler. Yalnızca iki Türk. Yılmaz Güney ve Ahmet Kaya... Varsın öyle görünsünler. Hiç olmazsa sahipsiz değiller, korunuyorlar. Mermerleri kırılmıyor, saldırıya uğramıyorlar.

O gün garip duyguların kuşatması altında "şöhretler mezarlığı"ni baştan aşağı dolaşmak istiyorum. Ama mümkün değil. Gün yetmiyor ki. Bu dolaşım sırasında birden aklıma Michel Zevaco geliyor. Birden ve durup dururken. Ama içten içe bir nedeni var. Panait Istrati gibi Zevaco da, Yılmaz Güney'in gençlik yıllarındaki hayranı olduklarından çünkü. Gizil bir güç, beni o tarafa yönlendiriyor sanki. Tarihsel fantazmalar içeren nehir romanlarıyla bir kuşağı etkileyen Michel Zevaco'yu, ünlü "Pardayanlar"ın yazarını arıyorum. Zevaco, Fransız ya. Ölümlelerinden sonra, aralarında asırlar olsa da bu topraklarda biraraya gelmişlerdir, diyor iç sesim.

Karşımda Modiglianni, Alfred de Musset, Colette çıkıyor. Ama o nerede? Pere Lachai-

se'de adı bile geçmiyor. Bir başka mezarlıkta yatıyor olmalı, yazık ki... Sonuç bir düş kırıklığı. Ve Yılmaz Güney'le vedalaşıp, önce Capucines Bulvarı'ndaki Grand Cafe'ye (Lumiere Kardeşler'in 28 Aralık 1895'de ilk kez halka açık film gösterimi düzenledikleri tarihi mekâna gidiyoruz, sonra da mihmandarımız Bülent'in evine...

HANGİ YILMAZ GÜNEY?

Sonuç olarak birbirine karşıt iki Yılmaz Güney var aslında. Panait Istrati'nin

Ünlü isimlerden oluşan 50 kişilik seçici kurulun oylarıyla "Türk Sinemasında iz bırakan 10 oyuncu anketinde ilk iki sıraya oturan sultan Türkân Şoray'la, "çirkin kral" Yılmaz Güney, Milliyet Sanat Dergisi'nin kapağında böyle taçlandırıldılar

romanlarındaki kahramanlar gibi, yüreği sevgi dolu, boynu bükük, alçak gönüllü bir dost. Aşırı duyarlı, sevecen, Taksim'deki evlerinde Nebahat Çehre ile, Rodrigo'nun "gitar konçertosu"nu dinlerken ağlayan güzel bir adam. Cebindeki parayı son kuruşuna kadar dağıtan, horlanan, itilen, kakılan gariban takımının koruyucusu, sömürülmeye yatkın bir "kurban". Yılmaz Güney, o işte...

Diğer yanda Michel Zevaco romanlarındaki Buridan ve Capitán gibi umarsız ve korkusuz bir serüven adamı. Pelerini ve kılıcı yok, ama tabancası var. O güzelim insanı çirkinleştiren o silah tutkusu. Aynaları, aynalara yansıyan aksini, kendini kurşunlayan bir "şehir kovboyu". Ve "kendi kendinin celladı". O bir Yılmaz Güney.

İki Yılmaz Güney'den biri fazla mı?

Ama hangisi?...

Günah ve sevaplarıyla o, ya da bu. Ve sevgili dostu Onat Kutlar bu birbirine karşıt iki Yılmaz Güney'i öylesine güzel özetler ki:

"Adana'nın Yenice kasabasından tozlu ayakkabıları, uzun bacakları, bir yana eğilmiş, hem gülümseyen, hem hırçın, hem isyankâr yüzüyle çıkıp, yer yer ve kanlı anıla, yer yer zafer çelenkleriyle dolu yollardan geçerek ta Paris'e ulaşan ve orada serüvenini tamamlayan Yılmaz Güney'in yaşamı, onurlu bir direncin tarihidir..."

Gerçekten de içten içe kanayan, sayfalara sığmayan fırtınalı

“Endişe” bir yaşamın, “kurban” ve filminin “cellat” ikileminin dramatik çekimi öyküsünü, bir cümleyle ne sırasında güzel anlatır Onat Kutlar.

*Cinayeti
(1974)
nedeniyle
tutuklanan
Yılmaz
Güney, jan-
darmalar
arasında.*

YASAKLI BİR ÖLÜ

Bir okuru şair-yazar Mehmed Kemal’e sorar: “Yılmaz Güney bizim ölümümüz değil miydi?” ...Ve Kemal’in bu soruya yanıtı hazırdır. Şöyle der: “Yılmaz Güney, sadece bizim ölümümüz değil, dirimizdi de.”

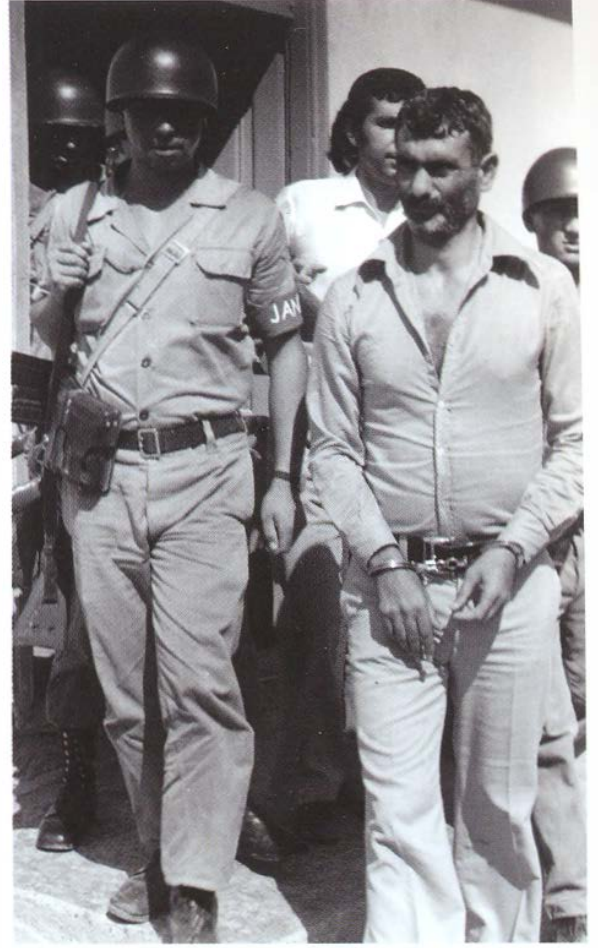
1983’de filmleri toplatılan, isminden söz edilmesi yasaklanan ve aynı yıl Türk vatandaşlığından çıkarılan Yılmaz Güney, kabına sığmayan hayatının en büyük acılarını da, mutluluklarını da içiçe, Fransa’da yaşadı. Mutluluğu, “Yol”un bir Türk yapımı olarak 35. Cannes Film Festivali’nde (1982) Altın Palmiye’yi kazanmasını, ölümünden önce görmesiydi. Acıları ise, Fransa’nın ona kucak açmasına, onu bağrına basmasına karşın, bu ülkede dostlarından uzak bir “sürgün hayatı” yaşamasıydı. Kaldı ki, bu acısını Guardian Gazetesi’nin İngiliz muhabirine Fransa’yı, kendisi için “bir açık hava hapishanesi”ne benzettğini söyleyerek dile getirecekti.

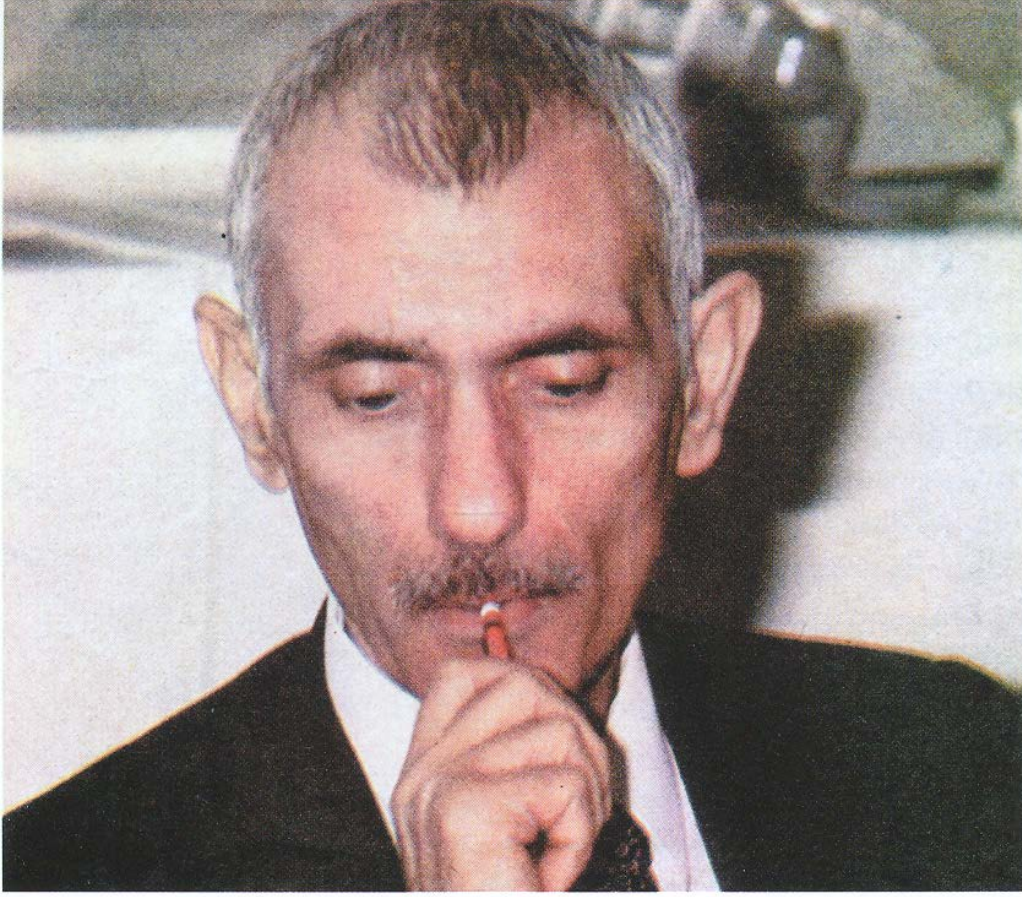
10 Eylül 1984 tarihli Hürriyet Gazetesi, 6 sütuna taşıdığı haberi “Yılmaz Güney Öldü” manşetiyle veriyordu. Güney, nüfus kaydına göre (1937) 47 yaşındaydı. Babası Hamit Pütün’ün nüfus kaydını, oğlunun doğumundan yıllar sonra aldığına göre (1931) 53 yaşındaydı Güney.

Kim olursa olsun, içten ve sıcak duruşuyla, o müthiş karizmasıyla herkesi etkileyen Güney, yaşamının son günlerinde öylesine süzölmüştü ki, gri, siyah ve beyazların birbirine karıştığı saçları iyice dökülmüş, avurtları çökmüştür, yetmiş yaşında bir dedeye dönmüştü sanki. Tipolojisinin bir simgesi olan, gölgesi hafifçe yüzüne vuran dolma burnu yerindeydi yalnızca...

Yılmaz Güney’i, Yılmaz Güney yaratmıştır. Asla başkaları değil, kendisi... Ya o muhteşem yükselişin, o soluksuz nehir yaşamın trajik sonucu?..

Michel Zevaco, “Sihirbazın Oğlu” adlı romanının sonunu şöyle noktalar. Der ki:

*Isparta
Cezaevi'nden
kaçışıyla
Paris'te ancak
3 yıl (1981-
1984) acı dolu
bir yaşam
süren Yılmaz
Güney, son
günlerinde.*

“Ey okuyucu, bir gün yolunuz Solon’a düşerse, geçtiğiniz yoldan bir çiçek koparıp Nustradamus’un mezarına bırak”... Ve biz de diyoruz ki: “Günahları ve sevapları ne olursa olsun, bir gün yolunuz Paris’e düşerse, Pere Lachaise’deki o güzel adamın, o “vatansız ve yasaklı ölü”nün mezarına bir çiçek bırakınız”...

Kaynakça

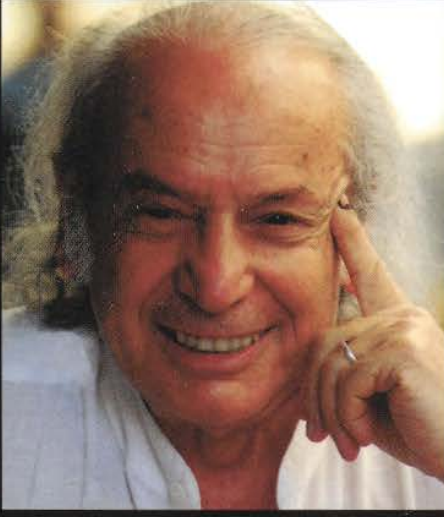
- * Osman Oymak, Bilinmeyen Yönleriyle Yılmaz Güney ve Koçali, Karşı Kıyı yay,
- * Ahmet Uçar, Siyasi sürgünler, sh:291-320, Tez yay, Şubat 2001
- * Atıf Yılmaz, Bir Sinemacının Anıları, sh: 169, Doğan Kitap, Ocak 2002
- * Memduh Ün, Futbolcudan Yönetmen, sh:426-427, Horizon yay, Kasım 2012
- * Özdemir İnce, Öykücü Yılmaz Güney, sy:64 Eylül 1999
- * Ayşe Arman, Baba sen Davanın Bedelini Bize Ödettin, Hürriyet Pazar gz, 8 Ocak 2012
- * Atilla Dorsay, Yılmaz Güney Kitabı, sh: 475-615, Güney yay, Ekim 2000

VE YAZAMADIKLARIMIZ...

Sanatsal nitelikleriyle, kendilerine özgü tiplerleriyle, halka dönük popülizme dayalı ünleriyle ve de fırtınalı çok özel yaşamlarıyla damgalarını vurmuş sinemamızın “marjinal”leri ve “orjinal”leri bu kadar mı? Elbette değil. Eksiklerimiz bu kitaba sığmayacak kadar öylesine çok ki...

Örneğin Fikret Hakan’dan Tarık Akan’a, Turan Seyfioğlu’ndan Ayhan Işık’a, Fatma Girik’ten Hülya Koçyiğit’e, Cahide Sonku’dan Hülya Avşar’a, Muhterem Nur’dan Pervin Par’a, Sadri Alışık’tan Kemal Sunal’a, Kadir İnanır’dan Kenan İmirzalıoğlu’na, Hale Soygazı’dan Hülya Avşar’a, Ümit Utku’dan Türker İnanoğlu’na, Safa Önal’dan Bülent Oran’a, Leyla Sayar’dan Müjde Ar’a, Atilla İlhan’dan Vedat Türkali’ye, Ahmet Tarık Tekçe’den Erol Taş’a, Göksel Arsoy’dan Ediz Hun’a, Pola Morelli’den Suzan Avcı’ya, İlyas Salman’dan Şener Şen’e, Sezer Sezin’den Neriman Köksal’a, Semra Sar’dan Selda Alkor’a, Savaş Dinçel’den Müjdt Gezen’e, Ahmet Mekin’den Ekrem Bora’ya, Mine Soley’den Zerrin Egeliler’e, Tanju Korel’den Yılmaz Köksal’a ve de Tecavüzcü Coşkun’dan Nuri Alço’ya dek...

Durun daha bitmedi ki... Ama yerimiz de kalmadı. Bir dönemin “Pehlivan tefrikaları” ve 1950’li yılların “36 kısım tekmlili birden” o seriyal filmleri gibi devamı hep olacak. Ömrümüz yettikçe, elimiz kalem tutukça, bu diziyi sürdüreceğiz, merak etmeyin.... Beklemek sizden, yazmak bizden...

1961'de profesyonel olarak gazeteciliğe başladı. Artist, Sinema, Ses ve Perde gibi dönemin sine-magazin ağırlıklı dergilerinde çalıştı. Çalışmalarını belli aralıklarla Hafta Sonu, Ekspres, Akşam, Yeni Gazete, Milliyet (Pazar eki) gazeteleriyle; Erkekçe, Kadınca, Bravo, Playboy, Playmen gibi aylık dergilerde sürdürdü. TV'de 7 gün, Video Haber, Gelişim Sinema, Albüm, Öküz, Cumhuriyet Dergi, Antrakt, Popüler Sinema, Beyaz Perde, Popüler Tarih ve kesin sayısını unuttuğu birçok dergide yazdı. Birçok yayın kuruluşuna özel arşivinden görsel malzeme katkısında

bulundu. Sinema belgesellerinde danışmanlık yaptı. Bu arada 12 sayı çıkan Sinema 65 dergisini yönetti. Ünlü haftalık dergi Pazar'da yaklaşık 10 yılı geçti. Bir 10 yılını daha geçirdiği Has Holding'in Haftanın Sesi Gazetesi'nden tazminatını almadan emekli oldu. Bazı yazılarında ve kitaplarında Berna İlhan takma adını kullandı. En hafif yayın organlarından en ciddi gazetelere dek dışarıdan içerden, yani kadrolu kadrosuz, sürekli süresiz hep yazdı.

Yurt içinde ve dışında Türk Film Afişleri sergileri düzenledi. İlk kitabını Giovanni Scognamiglio ile birlikte ortaklaşa yayınladı. 1961'den buyana geçimini yalnızca yazarlıkla, bir kalem emekçisi olarak sağladı. Şimdilerde yeni kitap çalışmalarının yanı sıra 9 yıldanberi Milliyet Sanat Dergisinde yazmayı sürdürüyor. Yarın, ülkenin koşullarına göre nerede yazacağı belli değil.

Türk Sineması'na görsel malzeme ve kitap çalışmalarıyla yaptığı katkıları nedeniyle 1992'de Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi tarafından Altın Artemis ödülü verilen ilk sinema yazarı oldu. 1992-93'de aynı gerekçelerle Ankara Sanat Kurumu'nun 'sinema ödülü'nü' aldı. 2004'de İfsak tarafından 'yılın sinemacısı' seçildi. 1999'da 11. Ankara Uluslar arası Film Festivali tarafından Aziz Nesin Emek Ödülü verildi. 2007'de 9. Uluslar arası Eskişehir Film Festivali'nde, Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi'nin 'Emek Ödülünü' aldı. Ve 2009'da ise 28. İstanbul Film Festivali'nde 'Sinema Onur Ödülü' verildi.

Başlıca Kitapları:

Türk Sineması Sansür Dosyası/Koza
Türk Sineması'nda İlkler/Yılmaz
80. Yılında Türk Sineması/Kültür Bakanlığı
Türk Sineması'nda Cinayetler ve İntiharlar Dosyası/Vizyon
Türk Film Yapımcıları Sözlüğü/Fiyap
100 Filmde Başlangıcından Günümüze Türk Sineması/Bilgi
Türkân Şoray - Türk Sinemasında Bir Diva/Açıkşehir
Bütün Filmleriyle Yılmaz Güney/Agora
Türk Film Yönetmenleri Sözlüğü/Agora
Afişlerle Türk Sineması/Mimeray
Türlerle Türk Sineması/Dünya
Bir Sinema Yazarının Günlüğünden Aykırı Notlar/PMP
Türk Sinemasında Cinselliğin Tarihi/PMP
Türk Sineması'nın Kadınları/Agora
1000 Karede Türk Sineması/Altın Portakal
Yapımcılar, Filmler ve Afişler/Horizon
Türk Sinemasında İstanbul/Horizon
Ansiklopedik Türk Filmleri Sözlüğü 1914-2012/Horizon

•İlkel insan taştan tahtadan putlara tapan, uygar insan etten kemikten putlara (Bernard Shaw)

•Starlaşma bir gençlik sporudur. Belli bir sınırdan sonra biletiniz artık geçmez. (Jacques Séguéla)

•Ben yürürken yollar sarsılırdı. Şimdi biz yürürken sallanıyoruz.
(Hayati Hamzaoğlu)

•1930'ların İstanbul'undaki Melek Sineması'nın bekleme salonunda oturup bacak bacak üstüne atmış her kadın biraz Marlene Dietrich'ti. (İlhan Selçuk)

•Çok güzel kadınlar, güzellikleri yüzünden çoğunlukla kişiliklerini yitirir. (Meryl Streep)

•İyi bir oyuncu olmak için kurallar vardır, ama Brigitte Bardot olmak için bir kural var mıdır?
(Roger Vadim)

•Ona aptal sarışın diyenleri, hep yumruklamak istemişimdir. Marilyn Monroe dünyanın en güzel sarışınıydı.
(Mine G. Kırıkkanat)

•Leyla Sayar dedin mi orada dur! Şimdilerde saçını başını bağlayıp hidayete erdi. (Engin Ardıç)

Yılmaz Güney olağanüstü elektriği olan bir insandı, duruşuyla, var oluşuyla... Adam nasıl bir karizma...
(Seyyal Taner)

